

**SUBOTIČKA
DANICA
(nova)**

**KALENDAR
2004.**

ČITAJTE I ŠIRITE

Katolički list

ZVONIK

katolički list (mjesečnik) na hrvatskom jeziku u SCG

“ZVONIK” ima sljedeće stalne rubrike:

MEDITACIJA, ZAJEDNO NA LITURGIJI, SVETAC MJESECA,
UPOZNAJMO BIBLIJU, PREDSTAVLJAMO NAŠE ŽUPNE ZAJEDNICE,
DOKUMENTI II. VATIKANSKOG KONCILIA,
CRKVA U SVIJETU, DOGAĐANJA U SUBOTIČKOJ BISKUPIJI,
KATOLIČKA CRKVA U VOJVODINI I SCG, OBITELJ, MLADI, DJECA,
VJERNICI PITAJU, POVIJESNI KUTAK, EKUMENIZAM,
NAŠ KANDIDAT ZA SVECA - O. GERARD TOMO STANTIĆ...

Srdačno pozivamo sve čitatelje na suradnju.
Ukoliko imate kakvu vijest ili prilog za gore navedene rubrike
pošaljite ih na adresu uredništva.

Osnivači lista su svećenici Hrvati Subotičke biskupije a izdaje ga
Rimokatolički župni ured sv. Roka u Subotici.

Narudžbe i informacije: Uredništvo "ZVONIKA",
Beogradski put 52, 24000 SUBOTICA,
Tel./fax: 024/551-036; E-mail: Andrija@tippnet.co.yu
Web stranica: www.zvonik.org.yu

Godišnja pretplata na "ZVONIK"

- U SCG - 720 din. - uplate primamo do 15. 01. 2004.
- Inozemstvo - 20 Eura ili 160 kuna; avionom: 40 USD
pretplatnici iz inozemstva i R. Hrvatske uplate mogu
poslati poštanskom uputnicom ili čekom na adresu:

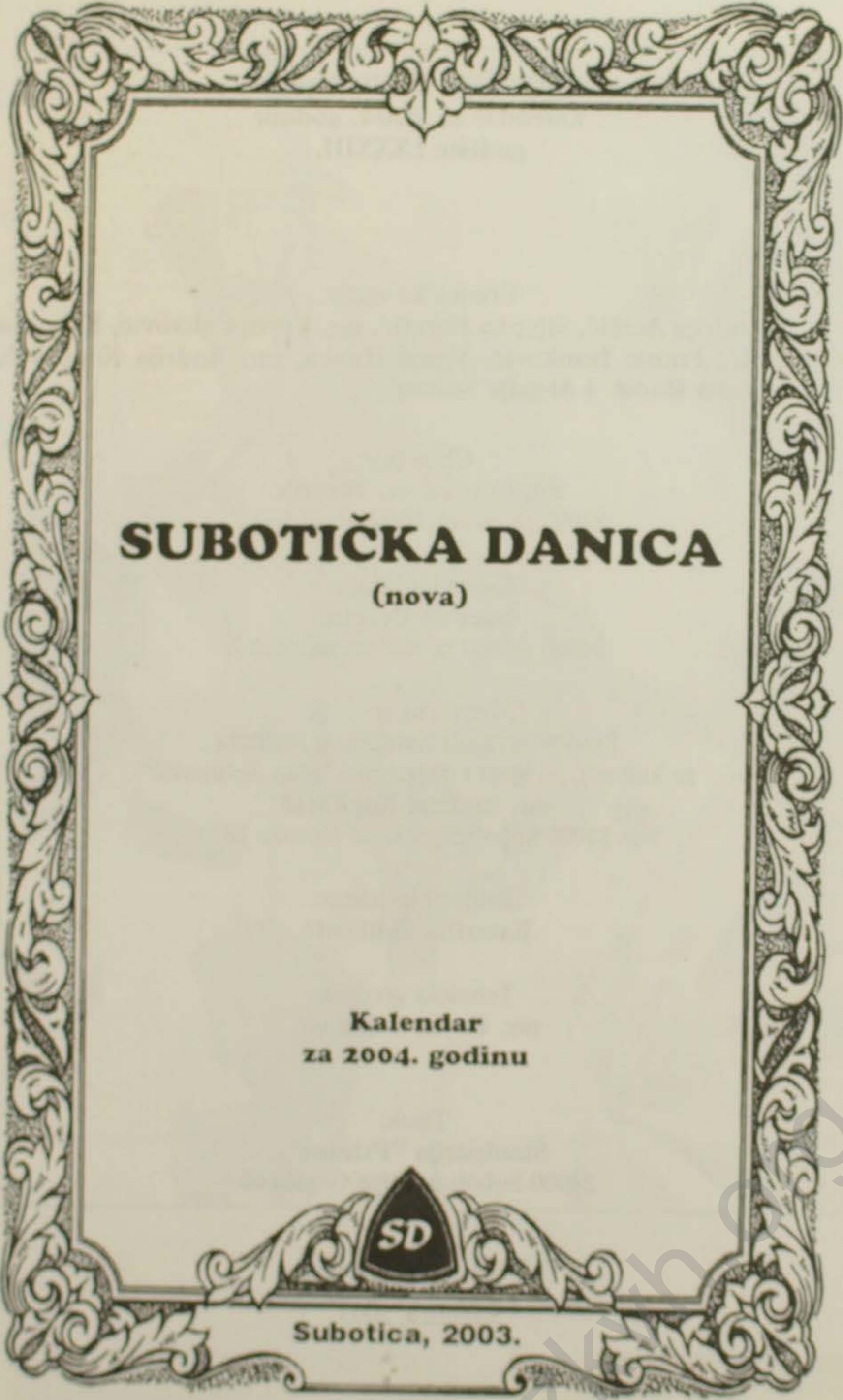
Gabrijela Skenderović
Kneza Trpimira 1/3 44320 Kutina, R. Hrvatska (može i u kunama)
tel. (99 385) (0)44 681-272

Slika na naslovnoj strani:

Katedrala-bazilika sv. Terezije u Subotici - foto: Augustin Juriga

Slika na poleđini:

"BUNARIĆ" - obnovljeno marijansko svetište kod Subotice

SUBOTIČKA DANICA

(nova)

**Kalendar
za 2004. godinu**

SD

Subotica, 2003.

SUBOTIČKA DANICA (nova)
kalendar za 2004. godinu
· godište LXXXIII.

Uredničko vijeće:

Andrija Anišić, Stjepan Beretić, mr. Ervin Čeliković, Katarina Čeliković, Franjo Ivanković, Vesna Huska, mr. Andrija Kopilović, s. Blaženka Rudić i Alojzije Stantić

Objavljuje:

Župni ured sv. Terezije
24000 Subotica, Harambašićeva 7

Glavni urednik:

Stjepan Beretić
24000 Subotica, Harambašićeva 7

Odgovorni urednik:

Predsjedavajući Katoličkog instituta
za kulturu, povijest i duhovnost "Ivan Antunović"
mr. Andrija Kopilović
24000 Subotica, Starine Novaka 58

Lektor i korektor:

Katarina Čeliković

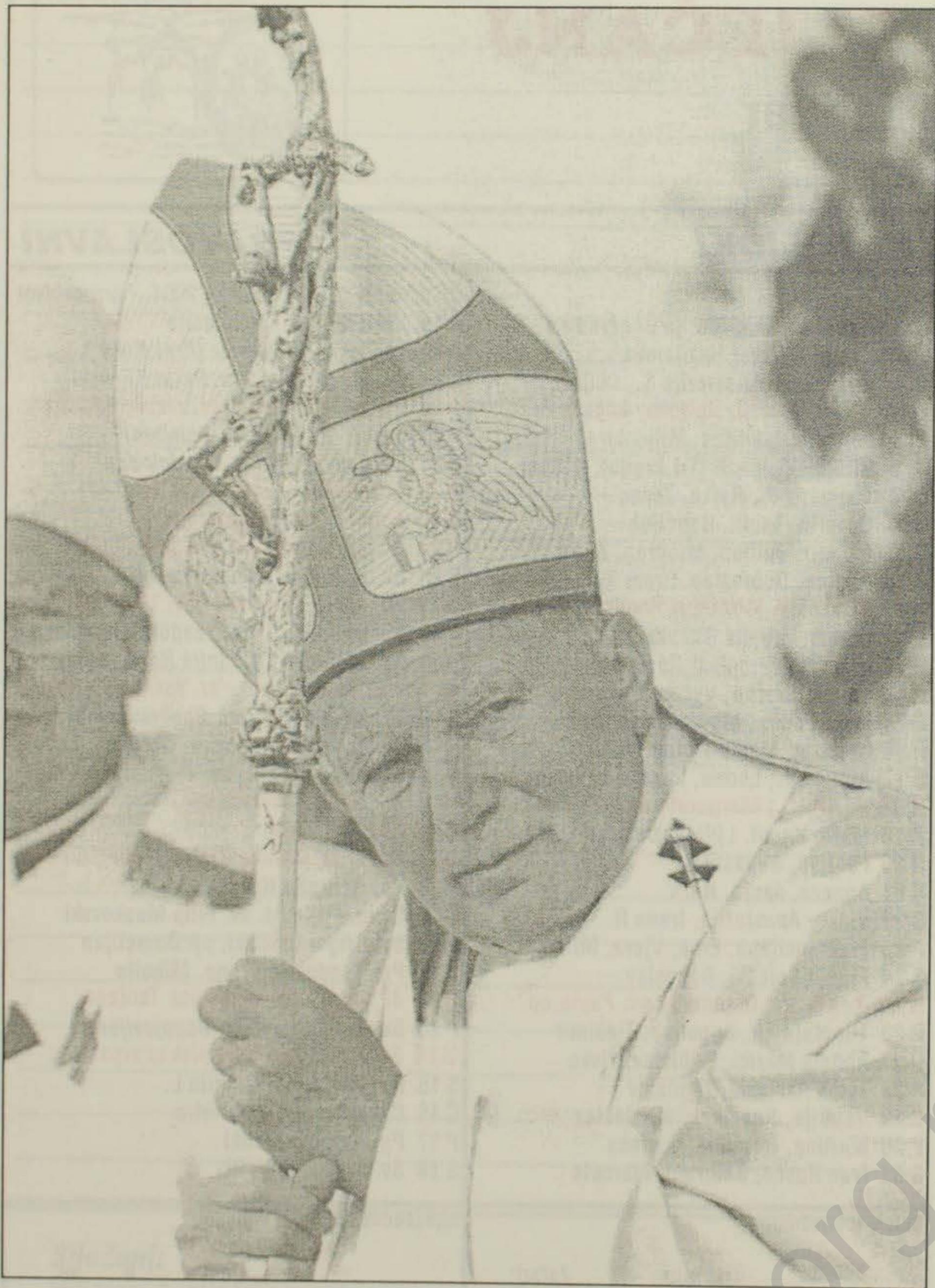
Tehnički urednik:

mr. Ervin Čeliković

Tisak:

Štamparija "Printex"
24000 Subotica, Stipe Grgića 58

Subotica, 2003.

*Papa Ivan Pavao II,
poglavar Katoličke crkve*

SIJEČANJ

Januar

KATOLIČKI

Č 1 NOVA GODINA; Marija Bogorodica
 P 2 Bazilije, Grgur Nazijanski
 S 3 Genoveva, Anastazija S., Cvijeta
N 4 2. PO BOŽIĆU; Dafroza, Angela F.
 P 5 Telesfor, Emilijan, Miljenko
 U 6 BOGOJAVLJENJE (Tri kralja); Gašpar
 S 7 Rajmund P., Rajko, Zoran
 Č 8 Severin, Teofil, Bogoljub
 P 9 Bl. Alix, Julijan, Miodrag, Živko
 S 10 Agaton, Dobroslav, Grgur X.
N 11 KRŠTENJE ISUSOVO; Honorat, Neven
 P 12 Ernest, Tatjana Rimska
 U 13 Hilarije, Veronika, Radovan
 S 14 Feliks, Srećko, Veco
 Č 15 Pavao pust., Mavro, Anastazija
 P 16 Honorat, Marcel, Oton, Mislav
 S 17 Antun op., Leona, Vojmil, Lavoslav
N 18 2. KR. G.; Margareta ug., Priska
 P 19 Mario Kanut, Ljiljana, Marta
 U 20 Fabijan, Sebastijan
 S 21 Agneza, Janja, Neža
 Č 22 Vinko, Anastazija, Irena R.
 P 23 Emerencijana, Ema, Vjera, Milko
 S 24 Franjo Saleški, Bogoslav
N 25 3. KR. G.; Obraćenje sv. Pavla ap.
 P 26 Timotej i Tit, Bogoljub, Tješimir
 U 27 Anđela Merici, Pribislav, Živko
 S 28 Toma Akvinski, Tomislav
 Č 29 Valerije, Konstancije, Zdeslav
 P 30 Martina, Gordana, Darinka
 S 31 Ivan Bosco, Saturnin, Marcela

PRAVOSLAVNI

DECEMBAR 2003. / JANUAR 2004. - pravoslavni
 Č 19 Sveti mučenik Bonifacije
 P 20 Sv. Ignjatije Bogon. (Pret. Rožd.)
 S 21 Sv. m. Julijana i sv. Petar Kijevski
N 22 29. po D. - Otaca- Sv. vm. Anastasija
 P 23 Sv. 10 m. Kritskih (Tucindan)
 U 24 Sv. ppm. Evgenija - *Badnji dan*
S 25 Roždestvo Hristovo - BOŽIĆ
 Č 26 Sabor Presv. Bogorodice
P 27 Sv. prvomučenik i arhiđakon Stefan
 S 28 Sv. 20.000 m. Nikomidijskih
N 29 30. po D. - Bogotaca - Sv. 14.000 ml. Vitl.
 P 30 Sv. m. Anisija, pp. Teodora Kesarijska
 U 31 Pp. Melanija, (Odanije Roždestva)
S 1 JAN. Obrez.G.I.Hr.- sv. Vasilije V., Nova g.
 Č 2 Sv. Silvestar, (Pret. Bogojavljenja)
 P 3 Sv. pr. Malahije, sv.m. Gordije
 S 4 Sabor 70 sv. ap., sv. Jevstatije
N 5 31. po D. - Krstovdan
P 6 Bogojavljenje
U 7 Sabor sv. Jovana Krst. - Jovanjdan
 S 8 Pp. Georgije Hozevit
 Č 9 Sv.m. Polievkt, sv. Filip Moskovski
 P 10 Sv. Grigorije Niski, pp. Dometijan
 S 11 Pp. Teodosije V., pp. Mihailo
N 12 32. po D.- Sv. mučenica Tatijana
 P 13 Sv.m. Ermil (Odan. Bogojavljenja)
U 14 Sv. Sava, prvi arhiepiskop srpski
 S 15 Pp. Pavle, pp. Gavriilo L.
 Č 16 Časne verige ap. Petra
 P 17 Pp. Antonije Veliki
 S 18 Sv. Atanasije Veliki

Sunce u siječnju:

Dan:	Izlazi:		Zalazi:	
	h	m	h	m
1.	07	37	16	21
10.	07	36	16	31
20.	07	30	16	44
31.	07	20	16	59

Mjesečeve mijene u siječnju:

	Dan:	h	m
Uštap:	7.	05	40
Posljednja četvrt:	15.	16	46
Mlađak:	21.	22	05
Prva četvrt:	29.	07	03

VELJAČA

Februar

KATOLIČKI

PRAVOSLAVNI

N 1 4. KR. G.; Sever, Brigita, Miroslav

P 2 SVIJEĆNICA; Marijana, Marin, Marijan

U 3 Blaž, Vlaho, Tripun, Oskar, Dubravko

S 4 Veronika Jeruz., Andrija Corsini

Č 5 Agata, Jagoda, Dobrila, Silvan, Goran

P 6 Pavao Miki i dr., Doroteja, Dorica ☺

S 7 Držislav, Rastimir, Rikard

N 8 5. KR. G.; Jeronim E., Jerko, Mladen

P 9 Apolonija, Sunčana, Borislava

U 10 Bl. Alojzije Stepinac; Skolastika

S 11 Gospa Lurdska, Mirjana

Č 12 Eulalija, Zvonka, Zvonimir, Damjan

P 13 Katarina R., Božidarka, Kastor ☹

S 14 Valentin, Zdravko, Valentina

N 15 6. KR. G.; Klaudije Col., Georgija

P 16 Julijana, Onezim, Miljenko, Đula

U 17 Sedam utemelj. Reda slugu BDM

S 18 Bernardica, Šimun, Gizela

Č 19 Bonifacije, Konrad, Blago, Ratko

P 20 Leon, Lav, Lea ☹

S 21 Petar Damiani, Eleonora, Damir

N 22 7. KR. G.; Katedra sv. Petra, Tvrtko

P 23 Romana, Polikarp, Grozdan

U 24 Montan, Modest, Goran; Matija

S 25 ČISTA SRIJEDA - Pepelnica, (post)

Č 26 Aleksandar, Sandra, Branimir

P 27 Gabriel od Žalosne Gospe, Tugomil ☹

S 28 Roman, Teofil, Radovan

N 29 1. KORIZ. (Cista); Osvald

JANUAR / FEBRUAR - pravoslavni

N 19 O mitru i fariseju - Pp. Makarije Egip.

P 20 Pp. Jevtimije Veliki

U 21 Pp. Maksim Isp., sv.m. Neofit

S 22 Sv.ap.Timotej, ppm. Anastasija

Č 23 Sv. svm. Kliment Ankirski

P 24 Pp. Ksenija Rimljanka

S 25 Sv. Grigorije Bogoslov

N 26 O bludnom sinu - Pp. Ksenofont i Marija

P 27 Prenos mošt. sv. Jovana Zlatousta

U 28 Pp. Jefrem Sirin

S 29 Prenos mošt. sv. Ignjatija Bogonosca

Č 30 Sveta Tri Jerarha

P 31 Sv. besrebrenici Kir i Jovan

S 1 FEB. - Sv. m. Trifun (Pret. Sretenija)

N 2 Mesopusna - Sretenje Gospodnje

P 3 Sv. Simeon i Ana, sv. Jakov arhiep.

U 4 Pp. Isidor Pelusiot

S 5 Sv. mučenica Agatija

Č 6 Sv. Fotije i Vukola Smirnski

P 7 Sv. Partenije Lampsakijski

S 8 Sv. Teodor Stratilat, sv. Sava II (Zadušnice)

N 9 Siropusna - (Bele poklade) - Sv. m. Nikifor

P 10 Sv. svm. Haralampije (Početak vel. posta)

U 11 Sv. svm. Vlasije, sv.m.Đorđe Kratovac

S 12 Sv. Meletije Antioh.

Č 13 Prep. Simeon Mirotočivi

P 14 Prepodobni Aksentije

S 15 Sv. ap. Onisim i pp. Jevsevije (Teodorova sub.)

N 16 1. posta - Čista - Pravoslavlja

Sunce u veljači:

Dan:	Izlazi:		Zalazi:	
	h	m	h	m
1.	07	18	17	01
11.	07	05	17	16
21.	06	49	17	30
29.	06	37	17	40

Mjesečeve mijene u veljači:

	Dan:	h	m
Uštap:	6.	09	47
Posljednja četvrt:	13.	14	39
Mladak:	20.	10	18
Prva četvrt:	28.	04	24

BILJEŠKE

Veljača:

Vrijeme: Kad je Marindan vedar, dugačka će biti zima; ako pada i duše, proljeće se približava. Ako je na 22. - na Katedru sv. Petra hladno, trajat će zima dugo.

U veljači prašina znači: dobra ljetina.

OŽUJAK

Mart

KATOLIČKI

P 1 Albin, Hadrijan, Jadranka
 U 2 Janja Pr., Lucije, Iskra, Čedomil
 S 3 Marin, Kunigunda, Kamilo (*kvatre*)
 Č 4 Kazimir, Eugen, Natko, Miro
 P 5 Euzebije, Teofil, Vedran (*kvatre*)
 S 6 Marcijan, Viktor, Zvezdana (*kvatre*)
N 7 2. KORIZ. (Pačista)
 P 8 Ivan od Boga, Ivša, Boško
 U 9 Franciska Rimska, Franjka, Fanika
 S 10 Emil, Makarije, Krunoslav; 40 muč.
 Č 11 Eutimije, Kandid, Firmin, Tvrtko
 P 12 Maksimilijan, Bernard; Grgur
 S 13 Kristina, Rozalija, Modesta, Ratka
N 14 3. KORIZ. (Bezimena); Matilda
 P 15 Longin, Veljko, Vjekoslava
 U 16 Herbert, Agapit, Smilja, Hrvoje
 S 17 Patrik, Domagoj, Hrvatin
 Č 18 Ćiril Jeruzalemski, Cvjetan, Ćiro
 P 19 **JOSIP, zaručnik BDM; Joško, Josipa**
 S 20 Niceta, Dionizije, Vladislav
N 21 4. KORIZ. (Sredoposna); Vesna
 P 22 Oktavijan, Jaroslav, Lea
 U 23 Turibije, Oton, Pelagije, Dražen
 S 24 Latin, Simeon, Javorka, Katarina
 Č 25 **BLAGOVIJEST; Marija, Maja, Marijan**
 P 26 Emanuel, Eugenija, Montan i Maksima
 S 27 Lidija, Rupert, Lada
N 28 5. KORIZ. (Gluha); Sonja, Nada
 P 29 Bertold, Jona, Eustazije
 U 30 Kvirin, Viktor, Vlatko
 S 31 Benjamin, Amos. Ljubomir, Ljubo

PRAVOSLAVNI

FEBRUAR / MART - pravoslavni
 P 17 Sv. vm. Teodor Tiron
 U 18 Sv. Lav Rimski, Teodor Kom., sv. Flavijan Car.
 S 19 Sv. ap. Arhip, Filimon i Apfija
 Č 20 Sv. Lav Katanski
 P 21 Pp. Timotej, sv. Evstatije
 S 22 Sv. m. u Evgeniji (*Zadušnice*)
N 23 2. posta - Pačista - Svm. Polikarp Smirnski
 P 24 I i II obret. glave sv. Jovana Krst.
 U 25 Sv. Tarasije Carigradski
 S 26 Sv. Porfirije
 Č 27 Pp. Prokopije Dekapolit
 P 28 Pp. Vasilije Ispovednik
 S 29 Pp. Jovan Kasijan
N 1 MAR. 3. posta - Krstopoklona
 P 2 Sv. svm. Teodot Kirinejski
 U 3 Sv.m. Evtropije, Kalinik, Vasilisk
 S 4 Pp. Gerasim Jordanski
 Č 5 Sv.m. Konon, pp. Marko Podvižnik
 P 6 Sv. 42 mučenika iz Amoreje
 S 7 Sv. 7 svm. hersonskih
N 8 4. posta - Sredoposna - Sv. Teofilakt Ispov.
 P 9 Sv. 40 m. sevastijskih - Mladenci
 U 10 Sv. mučenik Kodrat Korintski
 S 11 Sv. Sofronije Jerusalimski
 Č 12 Sv. Grigorije Dvojeslov
 P 13 Prenos mošt. sv. Nikifora Carigradskog
 S 14 Pp. Venedikt Nursijski (*Zadušnice*)
N 15 5. posta - Gluvna - Sv. mučenik Agapije
 P 16 Sv. Aristovul, sv. m. Papa i Savin
 U 17 Pp. Aleksije - čovek Božji
 S 18 Sv. Kiril Jerusalimski

Sunce u ožujku:

Dan:	Izlazi:		Zalazi:	
	h	m	h	m
1.	06	36	17	42
10.	06	19	17	54
20.	06	00	18	08
31.	05	39	18	22

Mjesečeve mijene u ožujku:

	Dan:	h	m
Uštap:	7.	00	14
Posljednja četvrt:	13.	22	01
Mlađak:	20.	23	41
Prva četvrt:	29.	00	48

TRAVANJ

April

KATOLIČKI

Č 1 Hugo, Teodora, Božica
 P 2 Franjo Paulski, Dragoljub
 S 3 Rikard, Cvijeta, Radojko, Ratko
N 4 CVJETNICA; Izidor, Žiga, Strahimir
 P 5 Vinko Fer., Berislav, Mira ☺
 U 6 Vilim, Celzo, Rajko
 S 7 Ivan de la Salle, Herman
 Č 8 VELIKI ČETVRTAK; Dionizije Kor.
 P 9 VELIKI PETAK (post); Marija Kleofina
 S 10 VELIKA SUBOTA; Ezekijel, Apolonija
N 11 USKRS (VAZAM); Stanislav, Stana
 P 12 USKRSNI PON.; Julije, Viktor, Đula ☺
 U 13 Martin I. papa, Ida
 S 14 Maksim, Tiberije, Valerijan
 Č 15 Krescencije, Anastazija, Bosiljka
 P 16 Josip Benedikt Labre, Bernardica
 S 17 Rudolf, Robert, Inocent
N 18 2. USKRSNA (Bijela) NEDJ.; Eleuterije
 P 19 Konrad, Ema, Rastislav ☺
 U 20 Marcijan, Teotim, Bogoljub
 S 21 Anzelmo, Goran, Fortunat
 Č 22 Soter i Kajo, Teodor
 P 23 Juraj, Đuro, Đurđica, Bela, Adalbert
 S 24 Fidelis, Vjera, Vjerko
N 25 3. USKRSNA NEDJ.; Marko ev.; Ervin
 P 26 Kleto i Marcelin, Zorko
 U 27 *Dzana Kotorska*; Jakov Zadr. ☺
 S 28 Petar Chanel, Euzebije
 Č 29 Katarina Sijenska, Kata
 P 30 Pio V. papa, Josip Cottolengo

PRAVOSLAVNI

MART / APRIL - pravoslavni
 Č 19 Sv. m. Hrizant, Darija i dr.
 P 20 Pp. oci pobijeni u manast. Sv. Save
 S 21 Pp. Jakov Ispov. (*Lazareva subota - Vrbica*)
N 22 6. posta - Cvetna - Cveti - Sv. svm. Vasilije Ank.
 P 23 Sv. ppm. Nikon i drugi
 U 24 Pp. Zaharije (*Pret. Blagov.*)
S 25 Blagovesti
 Č 26 Veliki četvrtak - (*Veliko bdenije*)
P 27 Veliki petak
 S 28 Velika subota
N 29 VASKRS - Vaskrsenje Gosp. Isusa Hrista
P 30 Vaskrsni ponedjeljak
U 31 Vaskrsni utorak - Pp. Ignacije Gangrijski
 S 1 APR. - Pp. Marija Egipćanka
 Č 2 Pp. Tit Čudotvorac
 P 3 Pp. Nikita Ispovednik (*Istočni petak*)
 S 4 Pp Josif Himnograf
N 5 2. vaskrsna - Tomina - sv. Teodul
 P 6 Sv. Evtihije Carigradski (*Pobusani pon.*)
 U 7 Pp. Georgije Mitilinski
 S 8 Sv. ap. Irodion, Agav, Ruf i dr. muč.
 Č 9 Sv. m. Evpsihije
 P 10 Sv. m. Terentije, Pompeje i dr.
 S 11 Sv. svm. Antipa Pergamski
N 12 3. vaskrsna - Mironosica - Pp. Vasilije Ispov.
 P 13 Sv. svm. Artemon
 U 14 Sv. Martin Ispovednik
 S 15 Sv. ap. Aristarh, Trud i Trofim
 Č 16 Sv. m. Agapija, Hionija i Irina
 P 17 Pp. Simeon Persijski

Sunce u travnju:

Dan:	Izlazi:		Zalazi:	
	h	m	h	m
1.	05	37	18	23
11.	05	18	18	37
21.	05	00	18	50
30.	04	46	19	01

Mjesečeve mijene u travnju:

	Dan:	h	m
Uštap:	5.	12	03
Posljednja četvrt:	12.	04	46
Mlađak:	19.	14	21
Prva četvrt:	27.	18	32

BILJEŠKE

Travanj:
Vrijeme: Ako žabe zapjevaju prije ožujka, štitit će u travnju. Đurđevska kiša donša blagoslov. Kišovit travanj, rodna godina.

Vedri li se travanj noću, škodi vinu ko i voću.

SVIBANJ

Maj

KATOLIČKI

S 1 Josip radnik, Sigismund, Žiga
N 2 4. USKRSNA NEDJ.; Atanazije, Eugen
 P 3 Filip i Jakov ap.; Mladen
 U 4 Florijan, Cvjetko, Cvijeta, Iskra ☺
 S 5 Anđelko, Irena, Maksim, Silvana
 Č 6 Dominik Savio, Dinko, Nedjeljko
 P 7 Duje, Gizela, Boris, Ivan
 S 8 Marija Posrednica, Bratoljub, Celestin
N 9 5. USKRSNA NEDJ.; Pahomije, Herma
 P 10 *Bl. Ivan Merz*, Gospa Trsatska, Antonin
 U 11 Mamerto, Franjo Hieronym
 S 12 *Leopold Mandić*; Pankracije ☺
 Č 13 Servacije, Ema, Vjerko, Vjeran
 P 14 Matija ap.; Matko, Matiša, Bonifacije
 S 15 Izidor, Sofija, Sonja
N 16 6. USKRSNA NEDJ.; Ivan Nepomuk
 P 17 Pascal, Paško, Bruno, Akvilin
 U 18 Ivan I. papa, Kristijan A.
 S 19 Celestin, Teofil, Rajko, Ivan ☺
 Č 20 **SPASOVO (UZASAŠĆE)**; Bernardin Sijen.
 P 21 Andrija B., Dubravka
 S 22 Helena, Jagoda, Milan, Renata
N 23 7. USKRSNA NEDJ.; Deziderije, Željko
 P 24 BDM Pomoćnica, Suzana
 U 25 Beda Časni, Grgur VII., Urban
 S 26 Filip Neri, Zdenko
 Č 27 Augustin Canter., Vojtjeh ☺
 P 28 German, Vilim, Velimir
 S 29 Maksim, Ervin, Većeslav
N 30 DUHOVI; Ivana Arška, Ferdinand
 P 31 Marija Majka Crkve; Pohod BDM

PRAVOSLAVNI

APRIL / MAJ - pravoslavni
 S 18 Pp. Jovan
N 19 4. vaskrsna - Raslabljenog - Pp. Jovan Vet.
 P 20 Pp. Teodor Trihina
 U 21 Sv. svm. Januarije
 S 22 Pp. Teodor Sikeot (*Prepolovljenje*)
Č 23 Sv. vm. Georgije - Đurđevdan
 P 24 Sv. Sava Stratilat
 S 25 Sv. ap. i jevanđel. Marko - Markovdan
N 26 5. vaskrsna - Samarijanke
 P 27 Spaljiv. mošt. Sv. Save na Vračaru
 U 28 Sv. ap. Jason i Sosipatar
 S 29 Sv. Vasilije Ostroški Čudotvorac
 Č 30 Sv. ap. Jakov Zevedejev
 P 1 **MAJ - Sveti pr. Jeremija**
 S 2 Sv. Atanasije Veliki
N 3 6. vaskrsna - Slepog - Sv. m. Timotej i Mavra
 P 4 Sv. m. Pelagija Tarsijska
 U 5 Sv. velikomučenica Irina
 S 6 Pp. Jov, prenos mošt. Sv. Save (*Odan. Vaskr.*)
Č 7 VAZNESENJE GOSP. - SPASOV DAN
 P 8 Sv. ap. i jev. Jovan Bogoslov
 S 9 Prenos moštiju Sv. Nikole
N 10 7. vaskrsna - Svetih Otaca
 P 11 Sv. Kirilo i Metodije slav. apostoli
 U 12 Sv. Epifanije, sv. German
 S 13 Sv. m. Glikerija
 Č 14 Sv. mučenik Isidor
 P 15 Pp. Pahomije Veliki (*Odanije Vaznesenja*)
 S 16 Pp. Teodor Osvećeni (*Zadušnice*)
N 17 DUHOVI - Pedesetnica - Trojice
P 18 Duhovski poned. - Sv. mučenik Teodor Ank.

Sunce u svibnju:

Dan:	Izlazi:		Zalazi:	
	h	m	h	m
1.	04	44	19	03
10.	04	31	19	14
20.	04	19	19	26
31.	04	10	19	37

Mjesečeve mijene u svibnju:

	Dan:	h	m
Uštap:	4.	21	23
Posljednja četvrt:	12.	04	46
Mlađak:	19.	14	21
Prva četvrt:	27.	18	32

BILJEŠKE

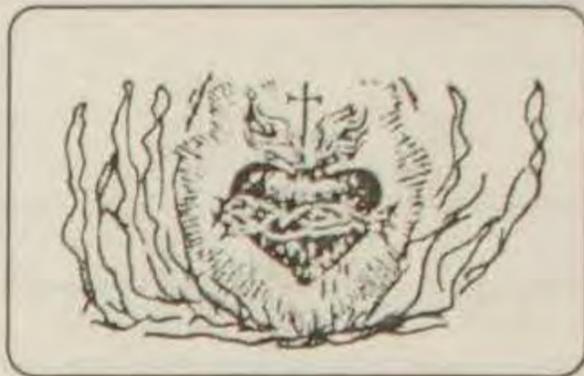
Svibanj:

Vrijeme: Spasovska kiša donosi dobru godinu. Ako Pankrac, Servac, Bonivad i Urban prođu bez mrzla, Božja je blagodat. Duhovi kišni, ambari puni. Suh svibanj, prazne vreće.

Kad u svibnju mnogo sijeva, zemljodjelac neka pjeva.

LIPANJ

Juni

KATOLIČKI

U 1 Justin, Mladen
 S 2 Marcelin i Petar, Blandina (*kvatre*)
 Č 3 Karlo Lwanga i drugovi
 P 4 Kvirin sisački, Predrag, Optat (*kvatre*)
 S 5 Bonifacije, Valerije, Darinka (*kvatre*)
N 6 PRESVETO TROJSTVO; Norbert, Neda
 P 7 Robert, Sabinijan, Radoslav
 U 8 Medard, Vilim, Žarko
 S 9 Pelagija, Efrem, Ranko
Č 10 TIJELOVO; Margareta, Greta, Biserka
 P 11 Barnaba ap., Borna, Borko
 S 12 Ivan Fakundo, Bosiljko, Ninko
N 13 11. KR. G.; Antun Pad., Tonko, Antonija
 P 14 Rikard, Rufin, Elizej
 U 15 Vid, Jolanka, Ferdinand
 S 16 Franjo Regis, Zlatko, Borko
 Č 17 Emilija, Laura, Bratoljub
 P 18 Srce Isusovo; Marko i Marcelijan
 S 19 Srce Marijino; Romuald, Rajka
N 20 12. KR. G.; Naum Ohrid., Goran
 P 21 Alojzije G., Vjekoslav, Slavko
 U 22 Paulin Nol., Ivan Fisher, Toma M.
 S 23 Sidonija, Josip Cafasso, Sida, Zdenka
 Č 24 Rođenje Ivana Krstitelja; Krsto
 P 25 Eleonora, Vilim, Henrik, Adalbert
 S 26 Ivan i Pavao, Vigilije, Zoran
N 27 13. KR. G.; Ćiril Aleks., Ladislav Ug.
 P 28 Irenej, Mirko, Smiljan
 U 29 **PETAR I PAVAO**; Krešimir, Krešo, Beata
 S 30 Ernest Praški, Rimski prvomučenici

PRAVOSLAVNI

MAJ / JUN - pravoslavni
U 19 Duhovski utorak - Sv. svm. Patrikije Pruski
 S 20 Sv. m. Talalej, pp. Stefan Piperski
Č 21 Sv. car Konstantin i car. Jelena
 P 22 Sv. m. Jovan Vladimir kralj srpski
 S 23 Pp. Mihailo Ispovednik (*Od. Pedeset.*)
N 24 1. po D. - Svih Svetih - (Petr. poklade)
 P 25 III obr. glave sv. Jovana Krst. (*Poč. Petr. posta*)
 U 26 Sv. apostol Karp
 S 27 Sv. svm. Terapont
 Č 28 Pp. Nikita Ispovednik
 P 29 Pp. m. Teodosija Tirska
 S 30 Pp. Isakije Dalmatski
N 31 2. po D. - Sv. ap. Jerma i muč. Ermiije
 P 1 **JUN** - Sv. m. Justin Filosof
 U 2 Sv. Nikifor, Sv. svm. Erazmo Ohridski
 S 3 Sv. m. Lukijan i drugi
 Č 4 Sv. Mitrofan, sv. miron. Marta i Marija
 P 5 Sv. svm. Dorotej
 S 6 Pp. Visarion i Ilarion Novi
N 7 3. po D. - Sv. svm. Teodot Ankirski
 P 8 **Sv. vm. Teodor Stratilat**
 U 9 Sv. Kirilo Aleksandrijski
 S 10 Sv. svm. Timotej Pruski
 Č 11 Sv. ap. Vartolomej i Varnava
 P 12 Pp. Onufrije Veliki i Petar Atonski
 S 13 Sv. m. Akilina i sv. Trifilije Kiparski
N 14 4. po D. - Sv. prorok Jelisej
P 15 Sv. vm. car Lazar, svi svm. srpski - Vidovdan
 U 16 Sv. Tihon Amatunski - Čudotvorac
 S 17 Sv. m. Manuil, Savel i Ismail

Sunce u lipnju:

Dan:	Izlazi:		Zalazi:	
	h	m	h	m
1.	04	10	19	38
11.	04	06	19	45
21.	04	05	19	49
30.	04	09	19	50

Mjesečeve mijene u lipnju:

	Dan:	h	m
Uštap:	3.	05	20
Posljednja četvrt:	09.	21	02
Mlađak:	17.	21	27
Prva četvrt:	25.	20	08

BILJEŠKE

Lipanj:

Vrijeme: Kiša 8. na Medarda lako ne pristaje. Magla il kiša na sv. Vida šturavo će biti žito. Al ni u suši glada, ni u kiši blaga.

Hladan lipanj sve pokunji.

SRPANJ

Juli

KATOLIČKI

Č 1 Estera, Aron, Šimun, Predrag
 P 2 Oton, Matinijan, Višnja ☺
 S 3 Toma Apostol; Tomo
N 4 14. KR. G.; Elizabeta P., Jelica, Neven
 P 5 Ćiril i Metod, Antun M. Zakarija
 U 6 Marija Goretti, Bogomila
 S 7 Vilibald, Klaudija, Vilko
 Č 8 Akvila i Priscila, Hadrijan, Eugen
 P 9 **Bl. Marija Petković;** Leticija ☺
 S 10 Amalija, Ljubica, Veronika, Vjerka
N 11 15. KR. G.; Benedikt opat, Benko
 P 12 Mohor, Suzana C., Ivan G.
 U 13 *Majka Božja Bistrička;* Henrik, Hinko
 S 14 Kamilo de Lellis, Miroslav
 Č 15 Bonaventura, Vladimir K. Roland
 P 16 Gospa Karmelska, Elvira, Karmela
 S 17 Hedviga, Branko, Marcelina ☺
N 18 16. KR. G.; Fridrik, Arnulf, Natko
 P 19 Aurelija, Zora, Zlatka, Makrina
 U 20 Ilija prorok, Iljko, Margareta
 S 21 Lovro Brindiz., Danijel, Danica
 Č 22 Marija Magdalena, Manda, Lenka
 P 23 Brigita, Apolinar, Ivan Cassian
 S 24 Kristina, Mirjana, Kunigunda
N 25 17. KR. G.; Jakov st. ap.; Kristofor ☺
 P 26 Joakim i Ana, (rod. BDM), Anica
 U 27 Kliment Ohridski i dr., Natalija
 S 28 Viktor, Beato, Nevinko, Inocent
 Č 29 Marta, Flora, Blaženka, Mira, Olaf
 P 30 Petar Krizolog, Rufin, Anđa
 S 31 Ignacije Loyolski, Vatroslav ☺

PRAVOSLAVNI

JUN / JUL - pravoslavni
 Č 18 Sv. m. Leontije, Ipatije i Teodul
 P 19 Sv. ap. Juda i pp. Pajsije Veliki
 S 20 Sv. svm. Metodije, pp. Naum Ohridski
N 21 5. po D. - Sv. m. Julijan Tarsijski
 P 22 Sv. svm. Jevsevije
 U 23 Sv. m. Agripina
S 24 Rođ. sv. Jovana Krst. - Ivanjdan
 Č 25 Sv. ppm. Fevronija
 P 26 Pp. David Solunski
 S 27 Pp. Sampson Stranoprimec
N 28 6. po D. - Prenos mošt. sv. Kira i Jovana
P 29 Sv. ap. Petar i Pavle - Petrovdan
 U 30 Sabor svetih 12 apostola
 S 1 **JUL - Sv. m. besrebr. Kozma i Damjan**
 Č 2 Polaganje rize Presv. Bogorodice
 P 3 Sv. m. Jakint i pp. Anatolije
 S 4 Sv. Andrej Kritski i pp. Marta
N 5 7. po D. - Pp. Atanasije Atonski
 P 6 Pp. Sisoje Veliki
 U 7 Pp. Toma Malein, sv. m. Nedelja
 S 8 Sv. vm. Prokopije
 Č 9 Sv. svm Pankratije, sv. Teodor
 P 10 Sv. 45 mučenika iz Nikopolja
 S 11 Sv. vm. Evfimija i blažena Olga
N 12 8. po D. - Sv. m. Proklo i Ilarije
 P 13 Sabor sv. Arhangela Gavrila
 U 14 Sv. pa. Akila, Pp. Nikodim
 S 15 sv. muč. Kirik i Julita
 Č 16 Sv. svm. Atinogen, sv. m. Julija
 P 17 Sv. vm. Marina - Ognjena Marija
 S 18 Sv. m. Emilijan i Jakint

Sunce u srpnju:

Dan:	Izlazi:		Zalazi:	
	h	m	h	m
1.	04	09	19	50
10.	04	16	19	46
20.	04	25	19	39
31.	04	37	19	27

Mjesečeve mijene u srpnju:

	Dan:	h	m
Uštap:	2.	12	09
Posljednja četvrt:	9.	08	33
Mladak:	17.	12	24
Prva četvrt:	25.	04	37
Uštap:	31.	19	05

BILJEŠKE

Srpanj:

Vrijeme: Kakav je srpanj, takav je siječanj. Srpanj močvaran svačemu je kvaran.

Bijeli oblak pada, bit će kiše hlada. Crni oblak leti, duga kiša prijeti.

KOLOVOZ

August

KATOLIČKI

PRAVOSLAVNI

N 1 18. KR. G.; Alfons de Liguori, Vjera
 P 2 Porcijunkula, Euzebijе Ver.
 U 3 **Augustin Kažotić**; Lidija, Aspren
 S 4 Ivan Marija Vianney, Dominika
 Č 5 Snježna Gospa, Nives, Snježana
 P 6 Preobraženje Gospodnje, Predrag
 S 7 Siksto papa, Darko, Donat
N 8 19. KR. G.; Dominik, Nedeljko, Dinko
 P 9 Edith Stein, Roman, Firmin, Tvrtko
 U 10 Lovro đakon, Lovorko, Erik
 S 11 Klara, Jasna, Ljiljana, Suzana
 Č 12 Anicet, Hilarija, Veselka
 P 13 Poncijat i Hipolit, Ivan B., Kasijan
 S 14 Maksimilijan Kolbe, Euzebijе, Alfred
N 15 20. KR. G.; UZNESENJE BDM - V. Gospa
 P 16 Sv. Rok; Rok
 U 17 Hijacint, Liberat, Miron, Jacek
 S 18 Jelena Križarica, Jelka
 Č 19 Ivan Eudes, Ljudevit, Tekla, Donat
 P 20 Sv. Stjepan kralj, Krunoslav
 S 21 Pio X. papa, Hermogen, Anastazija
N 22 21. KR. G.; BDM Kraljica, Vladislava
 P 23 Ruža Lim., Filip B., Zdenko
 U 24 Bartol apostol; Bariša, Emilija
 S 25 Ljudevit kralj, Josip Kalasan, Lajčo
 Č 26 Sv. Bernard
 P 27 Monika, Honorat, Časlav
 S 28 Augustin, Tin, Gustav, Pelagije
N 29 22. KR. G.; Glavosjek Iv. Krstitelja
 P 30 Feliks i Adaukt, Radoslava
 U 31 Rajmud, Rajko, Optat, Željko

JUL / AVGUST - pravoslavni

N 19 9. po D. - Sv. Stefan i pp. Evgenija
P 20 Sv. prorok Ilija
 U 21 Sv. prorok Jezekilj
 S 22 Sv. Marija Magdalena (Blaga Marija)
 Č 23 Sv. m. Apolinarij Ravenski
 P 24 Sv. mučenica Hristina
 S 25 **Uspenije sv. Ane**
N 26 10. po D. - Ppm. Paraskeva (Trnova)
 P 27 Sv. vm. Pantelejmon
 U 28 Sv. Prohor i Nikanor, Parmen
 S 29 Sv. m. Kalinik i Serafima
 Č 30 Sv. svm. Valentin, pp. Angelina
 P 31 Sv. Evdokim i sv. m. Julita (*Gospoj. poklade*)
 S 1 **AVG. - Izn. Časn. Krsta, Makaveji (poč. posta)**
N 2 11. po D. - Prenos mošt. sv. pm. i arh. Stefana
 P 3 Pp. Isakije, Dalmat i Faust
 U 4 Sv. 7 mučenika u Efesu
 S 5 Sv. m. Evsignije (*Prepr. Preobraženja*)
Č 6 Preobraženje Gospodnje
 P 7 Sv. ppm. Dometije i pp. Or
 S 8 Sv. Emilijan Ispovednik
N 9 12. po D. - Sv. ap. Matija i sv. m. Antonije
 P 10 Sv. m. arhidakon Lavrentije
 U 11 Sv. m. i arhidakon Evplo
 S 12 Sv. m. Fotije i Anikita
 Č 13 Sv. m. Ipolit (*Odanije Preobraženja*)
 P 14 Sv. prorok Mihej (*Prepr. Uspenija*)
S 15 Usp. Presv. Bogorodice - Vel. Gospojina
N 16 13. po D. - Sv. Jevstatije, pp. Roman
 P 17 Sv. m. Miron i Patroklo
 U 18 Sv. m. Flor, pp. Jovan Rilski

Sunce u kolovozu:

Dan:	Izlazi:		Zalazi:	
	h	m	h	m
1.	04	38	19	26
11.	04	49	19	13
20.	05	01	18	57
31.	05	15	18	37

Mjesečeve mijene u kolovozu:

	Dan:	h	m
Posljednja četvrt:	7.	23	01
Mladak:	16.	02	24
Prva četvrt:	23.	11	12
Uštap:	30.	03	22

BILJEŠKE

Kolovoz:
Vrijeme: Vedri i vrući dani oko Gospojine dozrijevaju jako vince. Rosa blaga, svakom draga.

Ako kolovoz žeže, žeže i vino.

RUJAN

Septembar

KATOLIČKI

S 1 Egidije, Branimir, Tamara
 Č 2 Kalista, Maksima, Divna, Veljka
 P 3 Grgur Veliki, Gordana
 S 4 Ruža Viterpska, Rozalija, Dunja, Ida
N 5 23. KR. G.; Lovro J., Majka Terezija
 P 6 Zakarija, Boris, Davor
 U 7 *Marko Križevčanin*; Blaženko
 S 8 **ROĐENJE BDM (Mala Gospa); Maja**
 Č 9 Petar Claver, Strahimir
 P 10 Nikola Tolentinski, Pulherija
 S 11 Hijacint, Cvjetko, Miljenko
N 12 24. KR. G.; Ime Marijino, Gvido
 P 13 Ivan Zlatousti, Zlatko, Ljubo
 U 14 Uzvišenje Sv. Križa; Višeslav
 S 15 Gospa Žalosna; Melita, (*kvatre*)
 Č 16 Sv. Eufemija, Kornelije i Ciprijan
 P 17 Robert B., Rane sv. Franje (*kvatre*)
 S 18 Josip Kupert., Sonja, Irena (*kvatre*)
N 19 25. KR. G.; Januarije, Suzana, Emilija
 P 20 Andrija Kim, Svjetlana
 U 21 Matej ap. i ev.; Matko, Mato
 S 22 Toma Vilanovski, Mavro, Žarko
 Č 23 Lino, Tekla, Konstancije
 P 24 Gospa od Otkupljenja, Mirko
 S 25 Firmin, Zlata, Kleofa, Rikarda
N 26 26. KR. G.; Kuzma i Damjan, Damir
 P 27 Vinko Paulski, Gaj, Berislav
 U 28 Vjenceslav, Većeslav, Veco
 S 29 Mihael, Gabriel i Rafael; Milan
 Č 30 Jeronim, Jerko, Jere, Honorije

PRAVOSLAVNI

AVGUST / SEPTEMBAR - pravoslavni
 S 19 Sv. m. Andrej Stratilat
 Č 20 Sv. prorok i svm. Samuilo
 P 21 Sv. ap. Tadej, sv. m. Vassa sa dec.
 S 22 Sv. mučenik Agatonik (*Odan. usp.*)
N 23 14. po D. - Sv. svm. Irinej i m. Lup
 P 24 Sv. svm. Evtihije, sv. m. Sara
 U 25 Sv. ap. Vartolomej, sv. ap. Tit
 S 26 Sv. m. Adrijan i Natalija
 Č 27 Pp. Pimen Veliki
 P 28 Pp. Mojsije Murin i Sava Pskovski
S 29 Usekovanje glave sv. Jovana Krst.
N 30 15. po D. - Sv. Aleksandar Nevski
 P 31 Polag. pojasa Presv. Bogorodice
 U 1 **SEP.** - Pp. Simeon Stolpnik - Crkv. nova god.
 S 2 Sv. m. Mamant, sv. Jovan Postnik
 Č 3 Sv. svm. Antim, sv. Joanikije II
 P 4 Sv. svm. Vavila, sv. pr. Mojsije
 S 5 Sv. pr. Zaharija i sv. Jelisaveta
N 6 16. po D. - Čudo sv. arhangela Mihaila
 P 7 Sv. m. Sozont (*Pret. Rožd. Presv. Bogorodice*)
 U 8 **Rožd. Presv. Bogorodice - M. Gospojina**
 S 9 Sv. pravedni Joakim i Ana
 Č 10 Sv. Minodora, Mitrodora i Nimfodora
 P 11 Pp. Teodora Aleksandrijska
 S 12 Sv. svm. Avtonom (*Odan. Rožd. Presv. Bogor.*)
N 13 17. po D. - Sv. svm. Komilije (Pretpr. Vozdviž.)
P 14 Vozdviženje Časnog Krsta - Krstovdan
 U 15 Sv. m. Lukijan, pp. Jevtimije
 S 16 Sv. vm. Jefimija, pp. Dorotej
 Č 17 Sv. m. Vera, Nada i Ljubav

Sunce u rujnu:

Dan:	Izlazi:		Zalazi:	
	h	m	h	m
1.	05	16	18	35
11.	05	28	18	16
21.	05	41	17	57
30.	05	52	17	39

Mjesečeve mijene u rujnu:

	Dan:	h	m
Posljednja četvrt:	6.	16	10
Mladak:	14.	15	29
Prva četvrt:	21.	16	53
Uštap:	28.	14	09

BILJEŠKE

Rujan:

Vrijeme: Početak pokaziva cio mjesec. Prvi dan vedar, cio mjesec lijep.

Rujanski hlad, gotov jad. Crvena zora, mokra polja.

LISTOPAD

Oktobar

KATOLIČKI

- P 1 Terezija od Djeteta Isusa
 S 2 Anđeli Čuvari, Anđelko, Anđela, Anđelka
N 3 27. KR. G.; Kandid, Maksimilijan
 P 4 Franjo Asiški, Franka, Kajo
 U 5 Flavijan, Placid, Miodrag, Gala
 S 6 Bruno, Fides, Verica, Vjera ☽
 Č 7 BDN od Krunice (Ružarija); Rosario
 P 8 Demetrije i dr., Zvonimir, Šime
 S 9 Dionizije Areop., Ivan Leonardi, Denis
N 10 28. KR. G.; Franjo Borgia, Daniel
 P 11 Bl. Ivan XXIII. papa, Emilijan, Prob, Milan
 U 12 Serafin, Maksimilijan, Makso
 S 13 Eduard, Hugolin, Edo, Hugo
 Č 14 Kalist papa, Divko, Divna ☾
 P 15 Terezija Avilska, Zlata, Rezika
 S 16 Hedviga, Marija Margareta Alacoque
N 17 29. KR. G.; Ignacije Ant., Vatroslav
 P 18 Luka ev.; Lukša, Svjetlovid
 U 19 Pavao od Križa, Ivan Br. i Izak Jogues
 S 20 Vendelin, Irena, Miroslava ☽
 Č 21 Uršula, Zvezdan, Hilarija
 P 22 Marija Saloma; Dražen
 S 23 Ivan Kapistran, Borislav, Severin
N 24 30. KR. G.; Antun M. Claret, Jaroslav
 P 25 Krizant i Darija, Katarina Kotromanić
 U 26 Demetrije, Dmitar, Zvonko
 S 27 Šabina Avilska, Gordana
 Č 28 Šimun i Juda Tadej, Siniša, Tadija ☺
 P 29 Narcis, Donat, Darko, Ida
 S 30 Marcel, Marojko, German
N 31 31. KR. G.; Alfons Rodriguez, Vuk

PRAVOSLAVNI

- SEPTEMBAR / OKTOBAR - pravoslavni
 P 18 Sv. Evmenije Gortinski i sv. m. Ariadna
 S 19 Sv. m. Trofim, Savatije i Dorimedont
N 20 18. po D. - Sv. vm. Jevstaliije
 P 21 Sv. ap. Kodrat (*Odanije Vozdviženja*)
 U 22 Sv. svm. Foka i sv. prorok Jona
 S 23 Začeće sv. Jovana Krstitelja
 Č 24 Sv. pm. Tekla
 P 25 Pp. Efrosinija i Sv. Sergije Radonješki
 S 26 Sv. ap. i jevandelist. Jovan Bogoslov
N 27 19. po D. - Sv. m. Kalistrat
 P 28 Pp. Hariton Ispovednik
 U 29 Pp. Kirijak Otšelnik - Miholjdan
 S 30 Sv. svm. Grigorije i sv. Mihail Kijevski
 Č 1 OKT. - Pokrov Presvete Bogorodice
 P 2 Sv. svm Kiprijan pp. Andrej
 S 3 Sv. svm. Dionisije Areopagit
N 4 20. po D. - Sv. Stefan i Jelena Štiljanović
 P 5 Sv. m. Haritina i svm. Dionisije
 U 6 Sv. apostol Toma - Tomindan
 S 7 Sv. m. Sergije, Vakho - Srdevdan
 Č 8 Pp. Pelagija, pp. Taisa
 P 9 Sv. ap. Jakov, sv. Stefan Slep
 S 10 Sv. m. Evlampije i Evlampija
N 11 21. po D. - Sv. ap. Filip, sv. Teofan Načertani
 P 12 Sv. m. Tarah, Prov i Andronik
 U 13 Sv. m. Karp, nm. Zlata Maglenska
 S 14 Pp. mati Paraskeva - Sveta Petka
 Č 15 Sv. svm. Lukijan, pp. Jevtimije
 P 16 Sv. m. Longin Kapetan
 S 17 Sv. prorok Osija, Ppm. Andrej Kritski
N 18 22. po D. - Sv. ap. i jevandelist Luka

Sunce u listopadu:

Dan:	Izlazi:		Zalazi:	
	h	m	h	m
1.	05	53	17	37
11.	06	05	17	20
20.	06	18	17	02
31.	06	34	16	45

Mjesečeve mijene u listopadu:

	Dan:	h	m
Posljednja četvrt:	6.	11	12
Mladak:	14.	03	48
Prva četvrt:	20.	22	59
Uštap:	28.	04	07

BILJEŠKE

Listopad:

Vrijeme: Luki kišica, Petru pšenica. Kad listopadom puno magle pane, bit će zimi snijega na sve strane.

Kakvo sjeme, takav plod.

STUDENI

Novembar

KATOLIČKI

P 1 SVI SVETI; Svetislav, Sveto
 U 2 Dušni dan; Dušica, Duško
 S 3 Martin P., Hubert, Silvija
 Č 4 Karlo Boromejski, Dragutin, Drago
 P 5 Emerik, Mirko, Elizabeta
 S 6 Leonard, Sever, Vedran
N 7 32. KR. G.; Engelbert, Anđelko
 P 8 **Gracija Kotorski**; Bogdan
 U 9 Teodor, Ivan Lateranski
 S 10 Leon Veliki, Ivan Skot, Lav, Lavoslav
 Č 11 Martin biskup, Davorin
 P 12 Jozafat, Emilijan, Milan
 S 13 Stanislav Kostka, Stanko, Dida
N 14 33. KR. G.; Nikola Tavelić; Ivan Trog.
 P 15 Albert Veliki, Leopold, Berto, Albe
 U 16 Margareta, Gertruda, Agneza As.
 S 17 Elizabeta Ugarska, Hilda, Igor
 Č 18 Posveta bazilike sv. Petra i Pavla
 P 19 Krispin, Severin, Elizabeta, Matilda
 S 20 Feliks Valois, Srećko, Edmund
N 21 KRIST KRALJ; Prikazanje BDM
 P 22 Cecilija, Cilika, Slavujka
 U 23 Klement, Milivoj, Blagoje
 S 24 Krizogon, Krševan, Firmin
 Č 25 Katarina Aleksand., Kata, Erazmo
 P 26 Konrad, Leonard, Dubravko
 S 27 Maksim, Severin, Virgilije
N 28 1. N. DOŠAŠĆA; Sosten, Jakov Mark.
 P 29 Iluminata, Svjetlana, Vlasta
 U 30 Andrija apostol; Hrvoslav

PRAVOSLAVNI

OKTOBAR / NOVEMBAR - pravoslavni
 P 19 Sv. prorok Joil, Prohor Pčinjski (*Zadušnice*)
 U 20 Sv. vm. Artemije
 S 21 pp. Ilarion Veliki, sv. Visarion
 Č 22 Sv. ravnoap. Averkije Jerapoljski
 P 23 Sv. ap. Jakov, prvi episkop Jerusal.
 S 24 Sv. vm. Areta
N 25 23. po D. - Sv. m. Markijan i Martirije
P 26 Sv. vm. Dimitrije Solun - Mitrovdan
 U 27 Sv. mučenik Nestor
 S 28 Sv. vm. Paraskeva - Petka Ikonijska
 Č 29 Sv. Avramije, sv. Anastasija
 P 30 Sv. kralj Milutin, Teoktist i Jelena
 S 31 Sv. ap. Stahije, Ampilije, Urvan i dr.
N 1 NOV. - 24. po D. - Sv. Kozma i Damjan - Vračevi
 P 2 Sv. m. Akindin, Pigasije i dr.
 U 3 Obnova hrama sv. Georgija
 S 4 Pp. Joanikije V., sv. svm. Nikandar
 Č 5 Sv. ppm. Galaktion i Epistima
 P 6 Sv. Pavle Ispovednik
 S 7 Sv 33 m. u Melitini, pp. Lazar
N 8 25. po D. - Sabor sv. arhangela Mihaila
 P 9 Sv. m. Onisifor i Porfirije
 U 10 Sv. ap. Olimp, Erast Rodion i dr
 S 11 Sv. kralj Stefan Dečanski - Mratindan
 Č 12 Sv. Jovan Milostivi
 P 13 Sv. Jovan Zlatousti
 S 14 Sv. ap. Filip (*Božićne poklade*)
N 15 26. po D. - Sv. m. Gurije (Poč. Bož. poklada)
 P 16 Sv. ap. i jevandelist Matej
 U 17 Sv. Grigorije Čudotvorac

Sunce u studenom:

Dan:	Izlazi:		Zalazi:	
	h	m	h	m
1.	06	35	16	43
11.	06	49	16	30
21.	07	03	16	20
30.	07	15	16	14

Mjesečeve mijene u studenom:

	Dan:	h	m
Posljednja četvrt:	5.	06	53
Mlađak:	12.	15	27
Prva četvrt:	19.	06	50
Uštap:	26.	21	07

BILJEŠKE

Studen:
Vrijeme: Ako je na Sve Svete vlažno, bit će mnogo snijega. Sv. Martin kišu voli, jer ima svoj ogrtač. Sv. Kata snijeg za vrata.

Mjesec blijed, tužan - dan ružan. Teška zima. Težak snop.

PROSINAC

Decembar

KATOLIČKI

S 1 Elegije, Natalija, Božena
 Č 2 Živka, Blanka, Lara
 P 3 Franjo Ksaverski, Klaudije
 S 4 Ivan Damašč., Barbara, Kristijan
N 5 2. N. DOŠAŠĆA; Saba, Krispina
 P 6 Nikola biskup, Nikša, Vladimir
 U 7 Ambrozije, Dobroslava, Agaton
 S 8 BEZGRESNO ZAČEĆE BDM; (kvatre)
 Č 9 Valerija, Petar F., Zdravka, Abel
 P 10 Gospa Loretska, Judita, Julija (kvatre)
 S 11 Damaz, Damir, Sabin (kvatre)
N 12 3. N. DOŠAŠĆA - MATERICE
 P 13 Lucija, Jasna, Svjetlana
 U 14 Ivan od Križa, Šprio
 S 15 Kristijana G., Irenej, Darija
 Č 16 Adela, Etela, Zorka
 P 17 Lazar, Florijan, Zrinka
 S 18 Gracijan, Bošiljko, Dražen
N 19 4. N. DOŠAŠĆA - OCI; Urban, Tea
 P 20 Amon, Eugen i Makarije
 U 21 Petar Kanizije, Snježana
 S 22 Honorat, Časlav, Zenon
 Č 23 Ivan Krakovski, Viktorija, Vita
 P 24 Badnjak; Adam i Eva, praroditelji
S 25 BOŽIC; Anastazija, Božidar
N 26 SVETA OBITELJ; SV. STJEPAN
 P 27 Ivan ap. i ev.; Janko, Fabiola
 U 28 Nevina dječica, Mladen, Nevenka
 S 29 Toma B., Davor, David
 Č 30 Trpimir, Sabin, Liberije
 P 31 Silvestar papa, Silvije, Goran

PRAVOSLAVNI

NOVEMBAR / DECEMBAR - pravoslavni
 S 18 Sv. m. Platon, Roman i Varul
 Č 19 Sv. pr. Avdija, pp. Varlaam i Joasaf
 P 20 Pp. Grigorije (Prepr. Vavedenja)
S 21 Vavedenje Presvete Bogorodice
N 22 27. po D. - Sv. ap. Filimon, sv. m. Kikilija
 P 23 Sv. Amfilohije, sv. Grigorije
 U 24 Sv. vm. Ekaterina
 S 25 Sv. svm. Kliment (Odanije Vaved.)
 Č 26 Sv. Alimpije Stolpnik
 P 27 Sv. mučenik Jakov Persijanac
 S 28 Sv. ppm. Stefan Novi, svm. Hristo
N 29 28. po D. - Sv. mučenik Paramon i Filumen
 P 30 Sv. ap. Andrej Prvozvani
 U 1 DEC. - Sv. prorok Naum i sv. Filaret
 S 2 Sv. car Uroš, pp. Joanikije Devički
 Č 3 Sv. prorok Sofonija i pp. Jovan Čutljivi
 P 4 Sv. vm. Varvara, pp. Jovan Damask
 S 5 Pp. Sava Osvećeni
N 6 29. po D. - Sv. Nikola - Nikoljdan
 P 7 Sv. Amvrosije; pp. Grigorije Gornjački
 U 8 Pp. Patapije; sv. ap. Sosten, Apolos i dr.
 S 9 Zaćeće svete Ane (kada začu Bogorodicu)
 Č 10 Sv. m. Mina; sv. Jovan despot
 P 11 Pp. Danilo Stolpnik
 S 12 Sv. Spiridon Čudotvorac
N 13 30. po D. - Praotaca (Materice)
 P 14 Sv. m. Tirs, Levkije, Filimon i dr.
 U 15 Sv. svm. Elevterije, pp. Pavle
 S 16 Sv. prorok Agej, sv. Teofanija carica
 Č 17 Sv. prorok Danilo, ppm. đ. Avakum
 P 18 Sv. m. Sevastijan; sv. Modest i dr.

Sunce u prosincu:

Dan:	Izlazi:		Zalazi:	
	h	m	h	m
1.	07	16	16	13
10.	07	26	16	11
20.	07	33	16	13
31.	07	37	16	20

Mjesečeve mijene u prosincu:

	Dan:	h	m
Posljednja četvrt:	5.	01	53
Mladak:	12.	02	29
Prva četvrt:	18.	17	39
Uštap:	26.	16	06

DECEMBAR - pravoslavni 2002/2003.

S 19 Sv. mučenik Bonifacije (*Prepr. Rožd.*)

N 20 31. po D. - Otaca (Oci)

P 21 Sv. m. Julijana i sv. Petar Kijevski

U 22 Sv. vm. Anastasija

S 23 Sv. 10 m. Kritskih (*Tucindan*)

Č 24 Sv. ppm. Evgenija (*Badnji dan*)

P 25 Roždestvo Hristovo - BOŽIĆ

S 26 Sabor Presvete Bogorodice

N 27 32. po D. - Sv. pm. i arhidakon Stefan

P 28 Sv. 20.000 m. Nikomidijskih

U 29 Sv. 14.000 mladenaca Vitlejemskih

S 30 Sv. m. Anisija, pp. Teodora

Č 31 Pp. Melanija (*Odanije Roždestva*)

BILJEŠKE

Prosinac:

Vrijeme: Bolje prosinac ružan nego južan. Crni Božić, bijeli Uskrs. Kakve su otačke kvatre, tako je sve lito.

Dim se vije, Sunce sije. Dim k tlu teži, skoro će da sniježi.

ASTRONOMSKI I VREMENSKI PODACI ZA 2004. GODINU

Početak proljeća 20. ožujka (marta) u 06 sati i 49 minuta; ljeto počinje 21. lipnja (juna) u 00 sati i 57 minuta; jesen počinje 22. rujna (septembra) u 16 sati i 30 minuta; zima počinje 21. prosinca (decembra) u 12 sati i 42 minute.

POMRČINE SUNCA I MJESECA TIJEKOM 2004. GODINE

Tijekom ove kalendarske godine zbit će se ukupno četiri pomrčine, tj. dvije Sunca i dvije Mjeseca. Obje pomrčine Sunca su djelomične i ni jedna nije vidljiva iz Hrvatske i naših krajeva. Pomrčine Mjeseca su potpune.

Prva ovogodišnja djelomična pomrčina Sunca zbit će se u **ponedjeljak 19. travnja (aprila)**. Ova pomrčina iz naših krajeva nije vidljiva, jer se odvija na jugu našeg planeta.

Prva ovogodišnja potpuna ili totalna pomrčina Mjeseca zbit će se u **utorak 4. svibnja (maja)** i bit će u cijelosti vidljiva iz naših krajeva.

Druga ovogodišnja djelomična pomrčina Sunca zbit će se u **četvrtak 14. listopada (oktobra)** koja nije vidljiva iz naših krajeva.

U **četvrtak 28. listopada (oktobra)** zbit će se druga ovogodišnja djelomična pomrčina Mjeseca, većim dijelom vidljiva iz naših krajeva.

KAKVO ĆE BITI VRIJEME U 2004. GODINI

Prema "Stoljetnom kalendaru" vladajući planet u 2004. godini bit će **Venera**. Kao vladar Venera je dobrotvor. Vlada ljudskim osjećajima, sklapa prijateljstva i brakove. Miroljubiva je, ponosna, duhovita, neozbiljna i nestalna, u ljubavi je sretna. Simbol je ljubavi i ljepote.

Njezina boja je zelena. Od kovina pripada joj bakar, od dragog kamena smaragd, od brojeva broj 6. Od dana pripada joj petak, od noći ponedjeljak.

Kakvo će biti vrijeme u 2004. godini? Godina će biti više vlažna nego suha.

Za pojedina godišnja doba "Stoljetni kalendar" predviđa:

Godišnja doba:

Proljeće: blago, ali se kasno pojavljuje.

Ljeto: toplo i sparno (ako proljeće nije previše vlažno); na kišno proljeće dolazi suša i vruće ljeto.

Jesen: u početku lijepa i topla, ali poslije postaje hladna i vjetrovita.

Zima: u početku suha, poslije veoma vlažna.

VRIJEME PO MJESECIMA

Siječanj (januar): Od 1. do 7. studeno, 8. snijeg, od 9. do 15. hladno, 16. promjenljivo, od 17. do konca mjeseca umjereno oblačno i blago.

Veljača (februar): Do 4. oblačno, 5. lijepo, 6. i 7. nevrijeme, od 8. do 12. jaka zima, 13. topla kiša s mnogo vode, od 14. do 25. nestalno vrijeme s postupnim zahlađenjem, od 27. do konca oštro, vjetrovito i snježno.

Ožujak (mart): Od 1. do 7. hladno i vjetrovito, od 8. do 17. vrlo hladno, 19. vjetar sa susnježicom, 20. i 21. kiša za zahlađenjem, od 22. do 27. tmurno i oporo, od konca mjeseca vrijeme se nešto proljepšava i dani postaju topliji.

Travanj (april): 1. i 2. vjetar i kiša, od 3. do 10. zahlađenje, vjetar s kišom i snijegom, od 11. do 13. promjenljivo, 14. i 15. lijepo, od 16. do 20. nestalno vrijeme s oborinama, 21. i 22. kiša s oštrim vjetrom i jače zahlađenje što će potrajati do kraja mjeseca.

Svibanj (maj): U početku lijepo i toplo, 7. grmljavina i nadalje do 17. kiša, od 18. do 23. vedro, ali vjetrovito, od 23. do 29. oštro i ružno, 30. i 31. lijepo.

Lipanj (juni): Lijepo vrijeme s kraja prošlog mjeseca traje sve do 20, 21. promjenljivo, od 22. do konca mjeseca svakog dana grmljavina s povremenom kišom.

Srpanj (juli): Od 1. do 3. oblačno, 4. vedro, podvečer prolazna oluja, od 5. do 11. lijepo i sunčano, 12. promjenljivo, od 13. do 17. kišovito, od 18. do konca mjeseca lijepo s jednim pogoršanjem i olujom u vremenu od 25. do 27.

Kolovoz (august): Do 9. kišovito, s jednim lijepim danom, 10. sunčano, od 11. do 15. ponovno kišovito, poslije toga lijepo i toplo do 25, a onda do kraja mjeseca opet kišovito.

Rujan (septembar): Od 1. do 10. lijepo jesensko vrijeme, od 11. do 16. nestalno, od 17. do 25. oblačno, hladno i vlažno, a od tada do konca mjeseca lijepo i toplo.

Listopad (oktobar): 1. i 2. lijepo, 3. jaka grmljavina, a poslije neugodno i vlažno do 9, od 10. do 29. lijepo, 30. smrzavica sa snijegom, 31. oblačno.

Studeni (novembar): Oštro i oblačno traje do 5, od 6. do 8. lijepo vedro, od 9. do 17. hladne kiše, 18. snijeg i prijelaz na pravo zimsko vrijeme. Posljednji dani u mjesecu bit će vrlo hladni i s mnogo snijega.

Prosinac (decembar): Prva dva dana vrlo hladna, zatim snijeg, 8. jugo i kiša, 10. vedro i smrzavica, od 11. do 20. vedro s mrazom, od 21. do 25. neugodno, od 26. do kraja mjeseca zahlađenje.

To su predviđanja "Stoljetnog kalendara" o vremenu u 2004. godini. Koliko su točna, moći ćemo se i sami uvjeriti.

Stare jeronimske "Danice" obično bi takva vremenska predviđanja popratile riječima: "Tako 'Stoljetni kalendar', a kakvo će nam dragi Bog dati vrijeme, to je u Njegovoj svemožnoj ruci".

ZAPOVJEDNI BLAGDANI

Zapovjedni blagdani su sve nedjelje u godini (tu spadaju naravno i Uskrs i Duhovi), Tijelovo (Brašančevo), Velika Gospa, Svi Sveti i Božić. Više nisu zapovjedni blagdani: Sv. tri kralja (Bogojavljenje), Svijećnica, Sv. Josip, Blagovijest, Spasovo, Sv. Petar i Pavao, Mala Gospa, Bezgrešno začeće BDM, drugi dan Uskrsa te Božića i Nova godina, ali katolici ih još rado svetkuju.

OBVEZATNI POST I NEMRS

Katolici su prema sadašnjim crkvenim propisima dužni obdržavati post i nemrs na *Pepelnicu* i na *Veliki petak*. Zakon nemrsa obvezuje i u *sve petke u godini*, ako petkom ne dođe svetkovina, ali umjesto toga nemrsa u petke izvan korizme mogu vjernici odabrati drugo djelo pokore ili kakvo karitativno djelo.

Nemrs (kad je zabranjeno jesti meso) obvezuje sve vjernike koji su navršili **14 godina** pa do konca života, a post sve one koji su navršili **18 godina** i još nisu započeli 60. godinu. *U posne dane smije se uzeti samo jedan pun obrok.*

Župnici u pojedinim slučajevima mogu iz opravdanih razloga osloboditi pojedine osobe ili obitelji obveze posta ili nemrsa, ili ih zamijeniti drugim oblicima pokore.

KATOLIČKA CRKVA U SVIJETU

(stanje 31. VIII. 2003.)

Sjedište: GRAD VATIKAN (RIM)

PAPA IVAN PAVAO II.

Vodi Crkvu od 16. listopada 1978.

SVETA STOLICA naziv je za vrhovnu upravu Crkve na čelu sa Sv. Ocem Papom.

I. OPĆI CRKVENI SABOR (KONCIL) održan je prvi put 50. godine u Jeruzalemu. Posljednji opći koncil održan je u Vatikanu od 1962. do 1965. pod papama Ivanom XXIII. i Pavlom VI. To je II. vatikanski koncil.

SINODA BISKUPA uži je sabor biskupâ u koji biskupske konferencije iz svih država, na svakih 25 biskupa, šalju po jednog predstavnika. Prvi put se takva sinoda sastala 29. rujna 1967. Otad se ona održava obično svake treće godine.

BISKUPSKA KONFERENCIJA skup je katoličkih biskupa u pojedinoj zemlji u kojoj oni združeno vrše svoju pastirsku službu prema vjernicima te zemlje.

RIMSKA KURIJA

P a p a je na čelu vrhovne uprave Katoličke crkve (Sveta Stolica).

K a r d i n a l i su najviši Papini savjetnici. U svijetu ima više od 150 kardinala koji, kad Papa umre, biraju njegova nasljednika.

D r Ź a v n i t a j n i k (kardinal Angelo Sodano) najbliži je Papin suradnik. On vodi središnju ustanovu Svete Stolice - Državno tajništvo, koje ima dva odjela: I. Odjel za opće poslove i II. Odjel za odnose s državama.

DEVET KONGREGACIJA

1. Kongregacija za nauk vjere. U njezinu sastavu nalazi se Središnja teološka komisija i Papinska biblijska komisija a na čelu joj je prefekt - kardinal Joseph Ratzinger; 2. Kongregacija za istočne Crkve; 3. Kongregacija za bogoštovlje i stegu sakramenata; 4. Kongregacija za proglašavanje svetih i blaženih; 5. Kongregacija za biskupe; 6. Kongregacija za evangelizaciju narodâ (misije); 7. Kongregacija za klerike; 8. Kongregacija za redovnike i svjetovne institute, 9. Kongregacija za katolički odgoj.

PAPINA SUDIŠTA

1. Rimska Rota, 2. Apostolska signatura, 3. Apostolska pokorničarna

PAPINSKA VIJEĆA

1. Vijeće za laike, 2. Vijeće za promicanje jedinstva kršćanstva, 3. Vijeće za obitelj, 4. Vijeće za pravdu i mir, 5. Vijeće "Cor unum" (za karitativnu djelatnost), 6. Vijeće za pastoral migranata i ljudi na putovanju, 7. Vijeće za pastoral osoblja u službi bolesnika, 8. Vijeće za tumačenje crkvenih zakona, 9. Vijeće za dijalog među religijama, 10. Vijeće za kulturu, 11. Vijeće za sredstva društvenoga priopćavanja.

UREDI DOBARA

1. Apostolska komora, 2. Uprava dobrima Apostolske Stolice, 3. Prefektura za gospodarske poslove Svete Stolice.

OSTALI ORGANI I INSTITUCIJE RIMSKE KURIJE

Prefektura papinske kuće; Služba za Papina liturgijska slavlja; Tiskovni ured Svete Stolice; Središnji statistički ured Crkve; Vatikanski tajni arhiv; Vatikanska tajna knjižnica i dr.

KATOLIČKA CRKVA U HRVATA

ZAGREBAČKA METROPOLIJA obuhvaća: Zagrebačku nadbiskupiju, Đakovačku, Varaždinsku, Požešku i Križevačku biskupiju. Zagrebački nadbiskup i metropolita: kardinal msgr. JOSIP BOZANIĆ; pomoćni biskupi: msgr. VLADO KOŠIĆ i msgr. JOSIP MRZLJAK. Varaždinski biskup: msgr. MARKO CULEJ. Požeški biskup: msgr. dr. ANTUN ŠKVORČEVIĆ. Biskup Đakovačke i srijemske biskupije: msgr. dr. MARIN SRAKIĆ, srijemski generalni vikar: msgr. ĐURO GAŠPAROVIĆ; pomoćni biskup: msgr. ĐURO HRANIĆ. Vladika križevački: msgr. SLAVOMIR MIKLOVŠ, s kojim je biskup u mirovini: msgr. dr. JOAKIM SEGEDI.

SPLITSKA METROPOLIJA obuhvaća: Splitsko-makarsku nadbiskupiju, Dubrovačku, Hvarsku i Šibensku biskupiju. Nadbiskup i metropolita splitski: msgr. dr. MARIN BARIŠIĆ, nadbiskupi u mirovini: msgr. FRANE FRANIĆ i msgr. ANTE JURIĆ. Biskup dubrovački: msgr. ŽELIMIR PULJIĆ. Biskup hvarski: msgr. SLOBODAN ŠTAMBUK. Biskup šibenski: msgr. ANTE IVAS.

RIJEČKA METROPOLIJA obuhvaća: Riječko-senjsku nadbiskupiju, Krčku, Porečko-pulsku i Gospičko-senjsku biskupiju. Nadbiskup i metropolita riječki: msgr. IVAN DEVČIĆ; nadbiskup u mirovini msgr. JOSIP PAVLIŠIĆ. Biskup krčki: msgr. VALTER ŽUPAN. Biskup porečko-pulski: msgr. IVAN MILOVAN, a s njim je i biskup u mirovini msgr. ANTUN BOGETIĆ. Biskup gospičko-senjski: msgr. MILE BOGOVIĆ.

ZADARSKA NADBISKUPIJA: msgr. IVAN PRENĀA, nadbiskup zadarski, a uz njega i nadbiskup u mirovini msgr. MARIJAN OBLAK.

VOJNI ORDINARIJ: msgr. JURAJ JEZERINAC, biskup.

CRKVA U BOSNI I HERCEGOVINI I MAKEDONIJI

VRHBOSANSKA METROPOLIJA obuhvaća: Vrhbosansku (Sarajevsku) nadbiskupiju, Banjalučku, Mostarsko-duvanjsku, Trebinjsko-mrkansku i Skopsko-prizrensku ("ad instar") biskupiju. Kardinal VINKO PULJIĆ nadbiskup je i metropolita vrhbosanski; msgr. dr. PERO SUDAR, pomoćni biskup. Biskup banjalučki: msgr. FRANJO KOMARICA. Biskup mostarsko-duvanjski i apostolski upravitelj trebinjsko-mrkanski msgr. RATKO PERIĆ. Biskup skopsko-prizrenski i apostolski vizitator za katolike istočnog obreda u Makedoniji: msgr. JOAKIM HERBUT; pomoćni biskup msgr. KIRO STOJANOV za katolike Makedonce. Kosovska apostolska administratura: msgr. MARK SOPI.

CRKVA U SRBIJI I CRNOJ GORI

BEOGRADSKA METROPOLIJA

BEOGRADSKA NADBISKUPIJA: nadbiskup i metropolita msgr. STANISLAV HOČEVAR, nadbiskup u mirovini msgr. FRANC PERKO.

SUBOTIČKA BISKUPIJA: msgr. JÁNOS PÉNZES.

ZRENJANINSKA BISKUPIJA: msgr. LÁSZLÓ HUZSVÁR

BARSKA NADBISKUPIJA: msgr. ZEF GASHI, nadbiskup barski; msgr. PETAR PERKOLIĆ (u mirovini).

KOTORSKA BISKUPIJA: msgr. ILIJA JANJIĆ, biskup kotorski (Splitska metropolija).

Ravnatelj dušobrižništva za Hrvate u inozemstvu je msgr. IVAN PERO GRGIĆ.

Papa Ivan Pavao II. odobrio je Statut Hrvatske biskupske konferencije (HBK), u čijem su sastavu svi biskupi s područja Republike Hrvatske, dok biskupi s područja Bosne i Hercegovine imaju svoju biskupsku konferenciju.

Papa Ivan Pavao II. potvrdio je ustanovu Biskupske konferencije Srbije i Crne Gore. Za predsjednika je izabran mons. STANISLAV HOČEVAR, a za potpredsjednika mons. JÁNOS PÉNZES.

APOSTOLSKE NUNCIJATURE

Apostolski nuncij (izaslanik Papin) u Srbiji i Crnoj Gori:
nadbiskup msgr. EUGENIO SBARBARO.

Apostolski nuncij u Republici Hrvatskoj:
nadbiskup msgr. FRANCISCO JAVIER LOZANO.

Apostolski nuncij u Republici Bosni i Hercegovini i u Sloveniji:
msgr. SANTOS ABRIL Y CASTELLO.

BISKUPI HRVATI IZVAN DOMOVINE

Msgr. NIKOLA ETEROVIĆ, apostolski nuncij u Kijevu (Ukrajina), naslovni nadbiskup sisački. **Msgr. EMILIO OGNJENOVIĆ**, umirovljeni nadbiskup u gradu Mercedes (Argentina). **Msgr. ALEKSANDAR GOIĆ KARMELIĆ**, biskup koadjutor Rancagua (Čile). Pomoćni biskup: **msgr. TOMISLAV KOLJATIĆ-MAROEVIĆ**. **Msgr. BLAŽ ČUPIĆ**, biskup u Rapid Cityju (SAD). **Msgr. GERARD ŽERDIN**, biskup u Peruu.

VAŽNIJI DATUMI IZ ŽIDOVSKOG KALENDARA

2004. godina = 5764/5765. židovska godina

PURIM:	7. III. 2004.
PESAH:	od 6. i 7. do 12. i 13. IV. 2004.
JOM HA-ŠOA (Dan holokausta):	18. IV. 2004.
JOM HA-ACMAUT (Dan nezavisnosti): ...	26. IV. 2004.
ŠAVUOT:	26./27. 05. 2004.
ROŠ HA-ŠANA 5765:	16./17. IX. 2004.
JOM KIPUR (Dan pomirbe):	25. IX. 2004.
SUKOT:	30. IX. / 1. X. - 7. i 8. X. 2004.
SIMHAT TORA:	8. X. 2004.
HANUKA:	od 8. do 15. XII. 2004.

VAŽNIJI DATUMI U HIDŽRETSKOM (MUSLIMANSKOM) KALENDARU TIJEKOM 2004. - 1424/1425. godine

Jevmul-l-Arefe - Dan Arefata:	30. I. 2004. ... (09. 12. 1424.)
Kurbanski - Hadži Bajram (1. od 4 dana):	1. II. 2004. ... (10. 12. 1424.)
Nova hidžretska (muslimanska) 1425. godina: ..	21. II. 2004. ... (01. 01. 1425.)
Jevmu-l-Ašure - Ašura:	1. III. 2004. ... (10. 01. 1425.)
Mevlud - Dan rođenja Muhamedda a.s.:	2. V. 2004. ... (12. 03. 1425.)
Lejletu - l - Regaib - Mubarek noć:	19. VIII. 2004. ... (03. 07. 1425.)
Lejletu - l - Mi'radž - Mubarek noć:	11. IX. 2004. ... (26. 07. 1425.)
Lejletu - l - Berat - Mubarek noć:	29. IX. 2004. ... (14. 08. 1425.)
Početak islamskog posta - Ramazan:	15. X. 2004. ... (01. 09. 1425.)
Dan pobjede na Bedru:	31. X. 2004. ... (17. 09. 1425.)
Dan oslobođenja Mekke:	3. XI. 2004. ... (20. 09. 1425.)
Lejletul Kadr - Mubarek noć:	9. XI. 2004. ... (26. 09. 1425.)
Ramazanski Bajram - (1. od 3 dana):	14. XI. 2004. ... (01. 10. 1425.)

ZNAČAJNIJI DATUMI U SUBOTIČKOJ BISKUPIJI

Obraćanje sv. Pavla:	25. I. (Zaštitnik biskupije)
Obljetnica smrti biskupa Lajče Budanovića:	16. III.
Obljetnica smrti biskupa Matije Zvekanovića:	24. IV.
Obljetnica posvete biskupa dr. Ivana Pénzesa:	18. VI.
Dan o. Gerarda Tome Stantića:	24. VI. (Sombor - karmelićani)
Blagoslov svijeća od groma:	26. VI. (Bač - Sombor)
Dužijanca:	15. VIII. (Subotica)
Bunaričko proštenje:	28. i 29. VIII.
Hodočašće Majci Božjoj Bistričkoj:	25 - 26. IX.
Hodočašće Gospi Radosnoj:	3. X. (Bač - franjevci)
Obljetnica posvete katedrale:	14. X.
Sv. Terezija Avilska - zaštitnica katedrale i grada Subotice:	15. X.

KATOLIČKE NOVINE I ČASOPISI

Prije II. svjetskog rata izlazilo je 69 hrvatskih katoličkih listova, a sada izlaze niže navedeni katolički listovi i časopisi:

HKD SV. JERONIMA (sv. Ćirila i Metoda) izdaje časopis:

- HKR "MARULIĆ", dvomjesečnik za književnost i kulturu

Drugi naši izdavači izdaju sljedeće periodične publikacije:

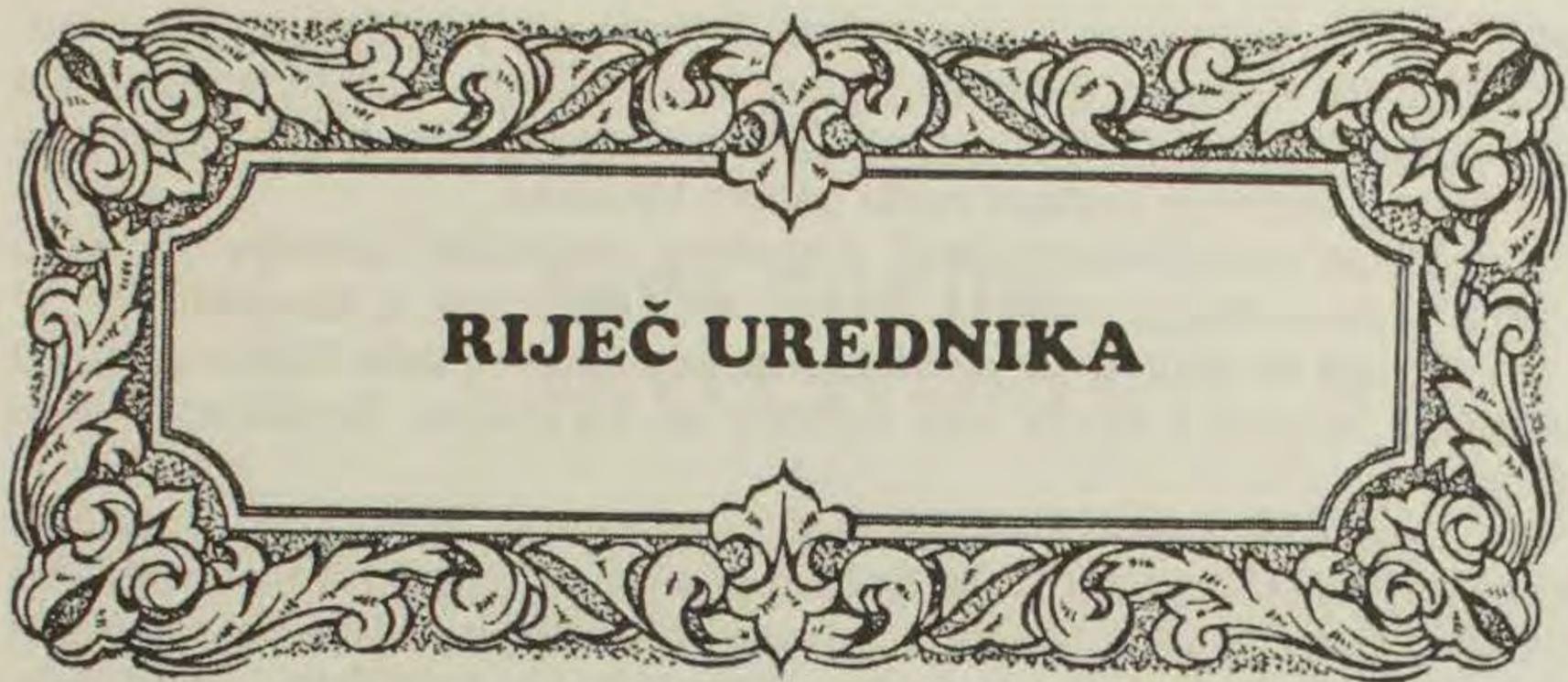
- ALOJZIJE STEPINAC, glasilo postulature, Zagreb
- BETANIJA, časopis za bolesnike, Zagreb (5 puta godišnje)
- BILTEN PETRA BARBARIĆA, list vicepostulature, Zagreb
- BLAGOVIJEST, list Nadbiskupskog ordinarijata u Beogradu
- BLAŽENI AUGUSTIN KAŽOTIĆ, povremeni vjesnik, Zagreb
- BOGOSLOVSKA SMOTRA, časopis Bogoslovnog fakulteta, Zagreb
- BRAČKA CRKVA, list župa na otoku Braču, Supetar
- BRAT FRANJO, dvomjesečnik, list franjevačkih zajednica, Zagreb
- CRKVA NA KAMENU, informativni list hercegovačkih biskupija, Mostar
- CRKVA U SVIJETU, časopis za vjersku kulturu, Split
- DOBRI OTAC ANTIĆ, list vicepostulature, Zagreb
- DON BOSCO DANAS, Zagreb
- GLAS KONCILA, katoličke tjedne novine, Zagreb
- GLASNIK HRVATSKOG KATOLIČKOG LIJEČNIČKOG DRUŠTVA, Zagreb
- GLASNIK SRCA ISUSOVA I MARIJINA, mjesečnik, Zagreb
- GLASNIK SV. JOSIPA, izdaje Svetište sv. Josipa, Karlovac
- IKA - Bilten Informativne katoličke agencije, Zagreb
- IVAN MERZ, glasilo postulature, Zagreb
- KAČIĆ, zbornik, Split
- KANA, kršćanska obiteljska revija, Zagreb
- KATEHEZA, časopis za katehezu i pastoral, izdaje Salezijanski katehetski centar, Zagreb
- KRIŽ, glasilo Velikog križarskog bratstva, Zagreb
- KRŠNI ZAVIČAJ, hercegovački zbornik za vjerska i društvena pitanja, Drinovci
- LADONJA, vjerski informativno-kulturni list, Pazin
- LJUDIMA PRIJATELJ, list sv. Leopolda Mandića, izdaje Hr. kap. prov., Zagreb
- MALI KONCIL, mjesečnik "Glasa Koncila" za djecu, Zagreb
- MARIJA, mjesečnik, Split
- MARIJIN TRSAT, Rijeka
- MI, list mladih, mjesečnik, Zagreb
- MOSTOVI, list Slunjskog dekanata, Slunj
- OBNOVLJENI ŽIVOT, tromjesečnik, Zagreb
- POLJICA, list Poljičkog dekanata, Gata
- RADOSNA VIJEST, misijski časopis, Sarajevo
- RIJEČKI TEOLOŠKI ČASOPIS, Rijeka
- SLUŽBA BOŽJA, liturgijski časopis, dvomjesečnik, Makarska
- SVETA BAŠTINA, informativni list, Tomislavgrad
- SVJETLO RIJEČI, mjesečnik, izdaje franjevački provincijalat u Sarajevu
- VERITAS, mjesečnik, ZAGREB
- VJESNIK BISKUPA LANGA, Zagreb
- VJESNIK BISKUPIJE ZAGREBAČKE
- VJESNIK ĐAKOVAČKE BISKUPIJE, mjesečnik, Đakovo
- ZVONA, mjesečnik za kršćansku kulturu, Rijeka
- ZVONIK, katolički mjesečnik, Subotica
- ŽIVA ZAJEDNICA, izdaje Hrvatski dušobrižnički ured u Frankfurtu
- ŽIVO VRELO - glasilo Hrvatskog instituta za liturgijski pastoral - Zadar
- ŽUMBERAČKI KRIJES - godišnjak Žumberačkog vikarijata

Mnoge župne zajednice izdaju svoje listove.

(Preuzeto iz "Danica 2004 - hrvatski katolički kalendar", str. 37)

Msgr. dr. Ivan Péntzes, subotički biskup

RIJEČ UREDNIKA

Dragi čitatelju!

Šest velikih radosti ova *Danica* ne može prešutjeti.

Da su dvoje ljudi iz hrvatskoga naroda među blaženicima Katoličke crkve. Ivan Pavao II. blaženom je proglasio časnu sestru Mariju od Propetog Petković, koja je, bar na kratko, u Subotici živjela. Blaženim je proglasio i Ivana Merza, Banjalučanina i zagrebačkog profesora. I na jednoj i na drugoj svečanosti bio je subotički biskup Ivan s bačkim hodočasnicima. Što je Papa rekao u Dubrovniku, a što u Banja Luci. Što je Papa rekao katehetama, a što uči o krunici?

Radujemo se sa cijelim svijetom i zbog srebrnog jubileja Svetoga Oca. Papa Ivan Pavao II. obradovao je čitav svijet kad je 19. listopada 2003. godine blaženom proglasio Majku Tereziju iz Kalkute. Što o blaženoj Tereziji kaže Chiara Lubich?

Dana 21. listopada uvrstio je zagrebačkog nadbiskupa Josipa Bozanića među kardinale Svete Rimske Crkve. O toj našoj radosti piše mladi rimski magistar Marinko Stantić.

Velik je dan 22. listopada 2003. godine, kad je karmelićanin o. Ante Stantić, vicepostulator u kauzi somborskog karmelićanina Sluge Božjega Gerarda Stantića, u pratnji trojice svećenika Subotičke biskupije predao u vatikanskoj Kongregaciji za svete, dokumente prvog postupka za proglašenje blaženim i svetim čovjeka rođenog na subotičkom Đurđinu, subotičkog gimnazijalca.

Na povijest spada i dan kad je u subotičkoj stolnoj bazilici proslavljen završetak biskupijskog postupka o sluzi Božjem Gerardu. O tom pišu karmelićani o. Mato Miloš i o. Ante Stantić.

Otac Mato se spomenuo i 40. obljetnice prvog dokumenta Drugog vatikanskog sabora, dokumenta o liturgiji. Koliko vjeronauk spada na školu -

odgovara marljivi suradnik *Danice* Andrija Kopilović, pa piše o novom dokumentu Svete Stolice o Euharistiji. Što o licu čovjekovu i o licu Božjem piše župnik Andrija Anišić? Mladi zagrebački znanstvenik Robert Skenderović se osvrnuo na štovanje svetaca među bačkim Hrvatima.

Čitajte narodne pripovijesti, o ribolovu, pogledajte zanimljivosti "zašto - zato" iz pera Alojzija Stantića. Što nam piše Ivan Pašić iz Monoštora?

Ovoga će puta ministranti i dječica naći priče za sebe. Djeca govore o talentima, o sreći i što bi rekli Subotici da su proroci. Daničine slike su neodoljive.

Sestra Blaženka Rudić se sjetila bikovačkog župnika mons. Lazara Križanovića. Akademik dr. Ante Sekulić piše o znamenitoj Tavankučanki, Ani Gabrijele Šabić, velikoj djelatnici u prosvjeti, teologiji i djelu vjeronauka, u Katoličkoj crkvi, i brojnim hrvatskim pedagoškim i lingvističkim institucijama. Subotičkog dominikanca oca Tomu Vereša i njegovih pedesetak djela opisuje Slaven Bačić.

Prijeti li obitelji narkomanija? Ugrožava li nas stres - odgovara Bojana Patarčić. Nove knjige predstavlja Milovan Miković, a Papin "Rimski triptih" Katarina Čeliković. Naco Zelić piše o slamarkama, a dr. Petar Cindrić predstavlja sortiment vinove loze u našim krajevima. Naći ćemo i korisnih savjeta, i lijepih stihova, a čitat ćemo što nam pišu mladi i još mlađi suradnici *Subotičke Danice*.

Andrija Anišić odgovara na pitanje jesu li časne sestre Kćeri Milosrđa dio subotičke povijesti, Stjepan Beretić otkriva prvog župnika subotičke župe svetoga Jurja, a Ante Zomborčević Nikolu Matkovića, kao prvog školovanog učitelja tjelesnog odgoja iz redova Hrvata Bunjevaca.

Čiji su nas odlasci rastužili?

Štioče, uzmi pa čitaj. Napiši *Subotičkoj Danici* što bi želio naći u novoj, reci i drugima

ako Ti se ova sviđa.

Stjepan Beretić

PAPA GOVORI CRKVI I SVIJETU

mr. Andrija Kopilović

PRIKAZ DOKUMENTA "ECCLESIA DE EUCHARISTIA" IVANA PAVLA II.

Na početku želim istaknuti osobitost i važnost ovoga dokumenta. Čini se da sveti Otac nakon velikoga Jubileja Crkvi daruje tri dokumenta koji se, po svemu, razlikuju od ranijih enciklika. Vrlo su duboki, osobni i više svjedočki, a onda naučiteljski i pastoralni. Sva tri dokumenta pastoralno zadužuju i postaju putokaz za novo poslanje i zadatak za nešto novo unutar same Crkve. Tu osobitu trilogiju čine: *Novo millenio ineunte*, *Rosarium Virginis Mariae* i *Ecclesia de Eucharistia*. U kratkom prikazu trećega dokumenta istaknuo bih sljedeće: Sama činjenica da je dokument potpisan na Veliki četvrtak u godini kada Papa slavi dvadeset petu godišnjicu svoje papinske službe, već daje osobitu težinu ovom dokumentu. Osim uvoda i zaključka dokument ima šest poglavlja. U ovom izlaganju ću upozoriti samo na ona mjesta koja su novi zadatak.

U uvodu Papa nakon što neobično puno puta ponavlja da je Euharistija najveći mogući dar i središnje otajstvo Crkve, govori o svom osobnom doživljaju slavljenja Euharistije u dvorani posljednje večere, u Cenakulumu, u godini Velikog Jubileja. Iz činjenice mjesta slavljenja proizlazi i analiza izvješća posljednje večere koja je u cijelosti punina Vazmenog Otajstva svetoga trodnevlja koje je u Euharistiji nazočno. Kako je sveto trodnevlje u središtu liturgije Crkve, tako je Euharistija u središtu svetoga trodnevlja jer je u biti to čas našega otkupljenja te se stoga pred tim misterijem i darom odgovara pozivom "Mysterium fidei!" Papina želja je pobuditi euharistijsko divljenje u kontinuitetu s Jubilejskom baštinom. Ovu encikliku Papa naslanja na svoje pismo svećenicima "Dar i otajstvo", na svojoj zlatnoj misi kada je govorio o

Euharistiji i svećeništvu. Prva dakle oznaka uvoda je *Mysterium fidei* - tajna vjere. Važno je uočiti u samom uvodu da Papa govori o trostrukom značenju Euharistije: žrtvenom karakteru i slavljenju pashalnog misterija, zatim o klanjanju pred Presvetim Sakramentom i o euharistijskoj procesiji na blagdan Kristova Tijela i Krvi.

Pri kraju uvoda Papa se iskrena i bolna srca tuži na napuštanje prakse pobožnosti euharistijskog klanjanja, zatim na pre naglašen smisao vrijednosti bratske gozbe, a prešućivanje činjenice da je misa i žrtva te na svećenstvo koje nije uvijek svjesno biti sakramenta Reda pa se na ekumenskom području protivi praksi discipline Crkve. Papa zaključuje: *Euharistija je prevelik dar da bi podnosila dvosmislenost i obezvrjeđivanje!* Ako mi je slobodno napomenuti, dok sam, više pobožno nego stručno, čitao ovaj dokument, doživio sam njegovu obnoviteljsku snagu i mislim da će naša svećenička služba bez duboke kontemplacije ovog dokumenta biti značajno okrnjena.

U prvom poglavlju, naslovljeno "Tajna vjere", Papa iznosi cjelovitu teološku nauku o Presvetoj Euharistiji. Logički je nauka o Euharistiji izražena u onom pokliku iza pretvorbe "Tvoju smrt Gospodine naviještamo, Tvoje Uskrsnuće slavimo i Tvoj slavni dolazak iščekujemo." Euharistija nije samo dar nego najizvrsniji dar i zato je pred tom tajnom pravilan stav, stav klanjanja. Ističe žrtveni značaj. Radi se o žrtvi koja je jedna i jedincata, koja se uprisustvuje. To je žrtva predanja Ocu i dar Ocu. S tim darom Crkva prinosi i samu sebe. U ovom dokumentu se vrlo često citira **papa Pavao VI**. Vrlo vješto Papa citira euharistijske molitve, epiklezu i anamnezu iz raznih obreda; upravo "šeta" po obredima i poviješću. Ističe činjenicu da se sve te istine mogu prihvatiti samo i isključivo vjerom i zato je važno doživljavati otajstvo, a ne dozivati u prvi plan razumsko tumačenje. Teologiziranje o ovom Otajstvu je više štetno nego svrsishodno. Euharistija je gozba i to s eshatološkom

dimenzijom. Spominjanje svetih u kanonu ima upravo to eshatološko jedinstvo. Važno je u ovom poglavlju pripaziti na zadnju točku. Euharistija naime ima pastoralno poslanje i doslovno *jača naš osjećaj odgovornosti prema današnjem svijetu. Na početku novoga tisućljeća želim to još jače istaknuti kako bi se kršćani više nego ikada osjetili pozvanima da ne zanemare svoje dužnosti kao građani ovoga svijeta. Njihova je zadaća, sa svjetlom Evandjelja doprinijeti izgradnji svijeta prema mjeri čovjeka, svijeta koji će odgovoriti Božjem planu.* Zanimljivo je da nas Papa, da potkrijepi tu činjenicu, poziva da razmatramo u dvorani posljednje večere pranje nogu kao osobitu poruku i otajstvo.

Drugo poglavlje ima naslov "Euharistija izgrađuje Crkvu". Nakon što vrlo pregledno, recimo tako, definira Crkvu, on je predstavlja kao novi savez koji se dogodio u Euharistiji, u Cenakulumu. To je uzročna veza koja je učinila da je i Crkva postala sakrament. Iz Euharistije Crkva crpi snagu za svoje poslanje. I stoga je na prvom mjestu svijest sjedinjujuće učinkovitosti. Zatim svijest o jednom i jedincatom tijelu Kristovu u Euharistiji i mističnom tijelu Kristovu. To jedinstvo čini mogućim Duh Sveti koji se također daruje po Euharistiji. Papa tu tvrdnju potkrepljuje drevnom liturgijom svetoga Jakova. Da bi se ta svijest o izgrađivanju crkvenog zajedništva na temelju Euharistije pothranjivala, treba obnoviti i čašćenje Euharistije izvan mise. Klanjanje i duhovnu pričest. Evo citata koji se odnosi upravo na biskupe: *Na pastirima je da ohrabre i po osobnom svjedočanstvu, euharistijsko štovanje, osobito izlaganje Presvetog Sakramenta, kao i molitve klanjanja pred Kristom prisutnim pod euharistijskim prilikama.* Dirljivo je ovdje Papino osobno svjedočanstvo o "umijeću molitve" gdje kaže da je svu snagu crpio samo iz ovoga Otajstva. Sam se poziva na ovu trilogiju dokumenata kad kaže da je samo u klanjanju moguće kontemplirati Kristovo lice Marijinim srcem.

Treće poglavlje nosi naslov "Apostolicitet Euharistije i Crkve". Ispovijedamo jednu, svetu, katoličku i apostolsku Crkvu, a Papa dodaje da je Crkva time i euharistijska Crkva. Obilno citirajući Katekizam Katoličke Crkve doktrinarno govori o apostolicitetu. Trostruki smisao toga izraza je sagrađenost na temelju apostola, čuvanje i prenošenje poklada vjere i poučavanje, posvećivanje i upravljanje. Tu je vrlo jasno i opširno protumačio bitnu povezanost sakramenta svetoga Reda s Euharistijom i jako dobro razlučio te vrlo jasno podvukao razliku ministerijalnog i kraljevskog svećenstva. Vjernici sudjeluju i sebe prikazuju u Euharistiji, a svećenik čini Euharistiju. Jedan cijeli dio u ovom poglavlju je posvećen, kako Papa kaže, daru koji radikalno nadilazi ovlasti zajednice, a to je da svećenik djeluje "in persona Christi". O tomu je puno rečeno. Apsolutno je nemoguća Euharistija bez zaređenog svećenika, a zajednica sebi ne može dati zaređenog službenika osim po zakonitim apostolskim nasljednicima.

Slijedi vrlo značajna točka o ekumenizmu. Napose o zapadnim odijeljenim kršćanima kojima priznajemo zajedništvo u mnogim istinama vjere ali upravo radi nedostatka apostoliciteta katolici se ne mogu pričešćivati u

protestantskim zajednicama i katolicima ne može nedjeljnu misu zamijeniti ekumensko bogoslužje. Euharistija je preveliki dar da bi se smjela zatajiti makar i prividno. No, zanimljivo je da je katolička Euharistija ponuđena odijeljenim kršćanima i Zapada, ako je uistinu njihova vjera zajednička s katoličkom. Da bi podvukao važnost zaređenog službenika, Papa je uskliknuo: *Euharistija je glavni i vrhunski razlog sakramenta svećeništva jer je svećeništvo zapravo rođeno u času ustanovljenja Euharistije, zajedno s njome.*

Vrlo je važno ono što Papa govori o životu prezbitera. Da je vremena, dobro bi bilo ovu točku pročitati (31) jer govori o pastoralu svećenika koji ne može biti do kraja plodan u svojoj službi bez dnevne Euharistije i bez dnevnoga klanjanja.

Konačno, središnji položaj Euharistije je u suodnosu i s pastoralom promicanja zvanja. Papa kaže da je bolna i nenormalna činjenica da postoji zajednica kršćana koja se zove župa, a da nije rodila svećenička zvanja. Zato, ako se nedjeljna služba riječi povjerava laicima, to je samo privremeno i izvanredno i nikako ne smije biti redovito rješenje. Neka zajednica moli za zvanja, ali neka moli za prava zvanja. Papa jasno ističe biskupima, makar je riječima to skriveno, da ne rede na račun manjka svećeničkih zvanja ili da odgajaju tako da se olako prelazi *preko slabljenja moralnih i odgojnih kvaliteta koji se traže od kandidata za svećeništvo.* Laici su Božji narod, ali bez Euharistije nema župe. Neka se stoga iskoristi i svakog gosta i gostovanje za slavljenje Euharistije.

Četvrto poglavlje je naslovljeno "Euharistija i crkveno zajedništvo". Zajedništvo s Presvetim Trojstvom je po krštenju, a zajedništvo među vjernicima je najviše po Euharistiji koja se i zove Communio. *Za razliku od svih drugih sakramenata otajstvo zajedništva je tako savršeno da dovodi do vrhunca sva dobra: ovdje je konačan uvir svake ljudske želje jer tu postizemo Boga, a Bog se s nama združuje u najsavršenijem jedinstvu.*

Nakon toga slijedi vrlo zanimljivo razmišljanje o vidljivom i nevidljivom zajedništvu. Nevidljivo zajedništvo se očituje na razini savjesti ali Papa upozorava da je i to nevidljivo zajedništvo podvrgnuto moralnim normama Crkve i zato citira KKC o uvjetima kada Crkva nekom dopušta ili uskraćuje pričest. Osnovni uvjet je čista savjest. Upravo potresno navodi Ivana Zlatoustoga o tom pitanju. Povezuje sakrament Euharistije s pokorom i s bolnim iskustvom slabljenja sakramenta pokore. Zaklinje, po riječima apostola Pavla: "Dajte, pomirite se s Bogom!" Što se tiče vidljivog zajedništva, uz mnoge elemente kao što je krštenje, svećenički red, zajedništvo s vlastitim biskupom i s Rimskim prvosvećenikom te ističe važnost povezanosti toga; govori i o raznim zajednicama te tvrdi *iz ovog proizlazi da se uistinu Euharistijska zajednica ne može zatvoriti u samu sebe, kao da bi bila samodostatna, nego se treba držati u sukladnosti sa svim drugim katoličkim zajednicama.* Jasno da Euharistija stvara zajedništvo i odgaja za zajedništvo i zato je nenadoknadi-va važnost nedjeljne mise, te kaže: *pastirima se nameće sukladna dužnost da svima ponude stvarnu mogućnost da izvrše ovu zapovijed.* Naime, obveza

u savjesti sudjelovanja u nedjeljnoj misi kako je to Papa pisao u apostolskom pismu "Dies Domini". Uloga pastira Crkve, svakoga u vlastitom stupnju i prema vlastitoj crkvenoj službi jest promicanje crkvenog zajedništva. Brižnost u vjernu opsluživanju tih normi postaje stvaran izričaj ljubavi prema Euharistiji i prema Crkvi.

Konačno je nekoliko brojeva u ovom poglavlju Papa posvetio prevažnoj temi o ekumenizmu. On kaže da je ekumenski pokret djelo Božje milosti, a ne ljudsko djelo. Euharistija je najljepša i trajna molitva za jedinstvo. Slavljenje Euharistije može biti zajedničko samo u punini istine, zato je sav ekumenizam u tom hodu prema jedinstvu ali samo u istini. Zaključak je jasan, nema slavljenja Euharistije koja bi imala oznaku zajedničkog euharistijskog slavlja, ali nije takav slučaj kada se radi o pričesti. Pričest u osobitim prilikama daje se pojedincima koji se ne nalaze u punom zajedništvu s katoličkom Crkvom, kao odgovor na njihovu osobnu vjeru i veliku glad za vječnim spasenjem. To nije interkomunija nego samo služenje za slučajeve koji su neredoviti ali nužni za spasenje. Katolici također u takvim okolnostima mogu primiti pričest u istočnim Crkvama, a zajednički nazivnik koji to omogućuje je čvrsta vjera u sveti red.

Peto poglavlje govori o "Doličnosti Euharistijskog slavlja". Ovo je poglavlje osobito simpatično za naš mentalitet. Počinje sa slikom pomazanja u Betaniji koje uključuje poruku da nema "škrtarenja" kada se radi o Gospodinovu Tijelu. Nastavlja brižnom pripravom u dvorani posljednje večere koja nije rasipnička ali je dovoljno jasna i u njoj nema improvizacije. Konačno, Euharistija je gozba uistinu sveta i po njoj i na njoj je rođena katolička liturgija, zato se ta sveta gozba nikada ne smije banalizirati. Mora biti jasno da se euharistiji kliče: "o sveta gozbo", zatim "Panis Angelorum", zatim "Gospodine nisam dostojan...". I

stoga Papa opravdava niz izvanjskih izričaja, liturgijskih, umjetničkih o Crkvi, oltaru, svetohraništu, glazbi, svetom posuđu i poručuje da je konačno i kulturu oblikovala Euharistija. U toj rečenici spominje izričito i Istok i Zapad i napose doprinos slavenskih naroda. Kaže: "**Sama Crkva je ikona Trojstva**" i što je neobično za jednu encikliku, govori o Rubljevljevoj ikoni Trojstva. Jasno da je tu riječ i o inkulturaciji ali je vrlo značajno rekao "stop" neobuzdanoj improvizaciji i neopravdanoj "kreativnosti" pojedinim svećenicima te kaže

budući da je baština čitave Crkve, ne može biti određena mjesnim Crkvama, izoliranima od opće Crkve.

Na kraju poglavlja upućuje poziv da se liturgijski propisi obdržavaju s velikom revnošću, da liturgija nije ničije privatno vlasništvo, ni slavljenje zajednice već da je događaj Crkve, zatim da je potrebno biti poslušan liturgijskim propisima i konačno da nikom nije dopušteno podcijeniti Otajstvo povjereno našim rukama: *Ono je previše veliko da bi si itko dopustio njime slobodno raspolagati, a da ne bi poštivao njegov sveti značaj i univerzalnost.*

Konačno šesto poglavlje govori o euharistijskoj ženi, naslovljeno je "U školi Marije". Ona je u Crkvi koja se okuplja, ona je "Euharistijska žena" čitavim svojim bićem jer - i to je tajna vjere. Ona je sama velika tajna vjere, a ona poručuje "Učinite sve što vam kaže...". Njezin fiat jest snažan i podloga je našem amenu kod pričesti. Blažena ona što povjerova jer je u tom susretu i u času rođenja u očima Marije zasjala vječna svjetlost kao što bi trebalo kod nas u času pričesti. Marija je stajala pod križem pa se i ona prinijela euharistijski Ocu. Ona se pričešćivala, a testamentalno je nama ostavljena kao majka pa je primimo da se u njenoj školi naučimo odnosu prema Kristu. Konačno, njen Magnificat je naša najljepša zahvalna molitva poslije pričesti jer izražava sve ono što nam je učinio Gospodin.

Slijedi zaključak koji je vrlo osoban, a prepun poruke i to iz srca, a ne tek iz Petrove službe. Za pastoralni plan Papa doslovno kaže da nema novoga programa jer je Krist naš program. On kaže: *Svako djelo usmjereno ostvarenju poslanja Crkve, svako izvršenje Pastoralnih planova mora nužno snagu crpsti iz Euharistijskog Otajstva, te se prema njemu usmjeriti kao prema svom vrhuncu.* Još je jasno ponovio princip ekumenizma, sakramenta zajedništva i apostolsko nasljedstvo da bi nas pozvao ući u školu svetaca koji su istinski tumačili i pobožno živjeli euharistijsku duhovnost snizujući se u klanjanju te u bezgraničnoj ljubavi.

Ovaj dokument je dakle "Magna Charta" duhovnog života i duhovnosti ponajprije svećenika. Teško je vjerovati da bi moglo biti obnove bez prihvatanja ovog dokumenta.

“Prezbiteri i kateheza u Europi”

(Govor Svetog Otač na susretu s katehetama)

Štovana braćo u biskupstvu i svećenstvu!

1. Dobrodošli! Zahvalan sam vam za posjet te svakoga od vas pozdravljam. Na poseban način pozdravljam **mons. Amédée Graba**, predsjednika Savjeta Biskupskih konferencija Europe i zahvaljujem mu na riječima kojima mi se obratio u vaše ime. Pozdravljam **mons. Cesarea Nosiglia**, delegata Savjeta Biskupskih konferencija Europe za katehezu, ostale biskupe, generalnog tajnika Savjeta Biskupskih konferencija Europe te sve nazočne.

Ovaj susret biskupa i odgovornih za katehezu u raznim zemljama Europe pruža mogućnost za razmišljanje o prednostima i izazovima nove evangelizacije europskog kontinenta. Zahvaljujem svima vama, koji ste zaduženi za koordinaciju kateheze, na zalaganju kojim se posvećujete toj tako vitalnoj zadaći za rast kršćanskih Zajednica. U njima, kao u onima iz apostolskog doba, potrebno je da vjernici budu *postojani u slušanju apostolskog nauka* (Dj 2,42).

2. Tema susreta - “Prezbiteri i kateheza u Europi” - skreće pažnju na dar i primarnu zadaću biskupa i prezbitera: tj. na izgradnju Crkve posredstvom navještaja Božje Riječi i katehetskim poučavanjem.

Svećenik je - kako sam podsjetio u Pastores dabo vobis - najprije službenik Božje Riječi... poslan svima naviještati Evanđelje o kraljevstvu (br. 26). Danas prezbiterijska služba sve više proširuje svoje granice u pastoralnim područjima koja obogaćuju kršćansku zajednicu, ali se katkad izlaže opasnosti raspršivanja svog djelovanja u tisuću zadaća i djelatnosti. Njegova nazočnost u katehezi snosi posljedice toga i može se svesti na korisne trenutke koji slabo utječu na formaciju katehista. Po primjeru apostola Pavla (usp. Rim 1,14), on pak mora osjećati, kao dužnost prema svem narodu Božjem, prenošenje Evanđelja i to uz veoma pažljivu teološku i kulturalnu pripremu.

Opći direktorij za katehezu zapaža: *Iskustvo potvrđuje da kvaliteta kateheze zajednice, najvećim dijelom, ovisi od nazočnosti i djelovanja svećenika* (br. 225).

3. Ukoliko je prvi katehist u zajednici prezbiter, posebice ako je župnik, pozvan je biti prvim vjernikom i učenikom Božje Riječi, te posvetiti revnu skrb prepoznavanju i pratnji zvanja za katehetsku službu. Kao “kateheta katehetâ”, ne može ne brinuti se za njihovu duhovnu, znanstvenu i kulturalnu formaciju.

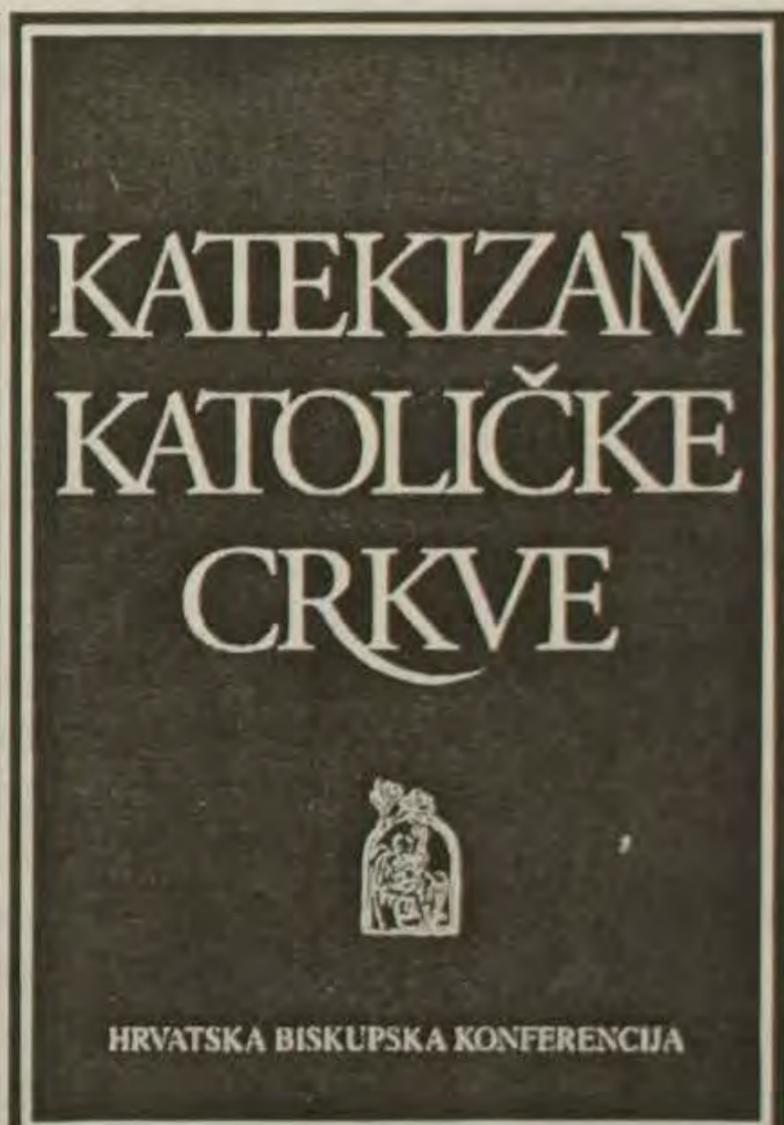
U perspektivi zajedništva, svećenik uvijek treba biti svjestan da mu služba katehiste u službi Naroda Božjeg dolazi od njegovog biskupa, s kojim je nerazrješivo vezan sakramentom Reda i od koga je primio poslanje

propovijedanja i poučavanja.

Pozivanje na službu biskupa u jednom biskupijskom prezbiteriju te na poslušnost usmjerenjima, koja u materiji kateheze svaki Pastir i Biskupske konferencije izdaju na dobrobit vjernika, za svećenika su elementi koji se moraju vrednovati u katehetskom djelovanju. U ovoj perspektivi posebnu važnost dobivaju studij i uporaba Katekizma Katoličke Crkve, neophodnog vademecuma ponuđenog svećenicima, katehistima te svim vjernicima, radi vođenja kateheze putovima autentične vjernosti prema Bogu i ljudima našeg vremena.

4. *Podite po svem svijetu, propovijedajte evanđelje svemu stvorenju* (Mk 16,15). Ova Gospodinova zapovijed je upućena svakom krštenom, ali za biskupe i svećenike predstavlja "prvotnu obvezu" (*Lumen gentium*, 25). Poput Krista, Dobrog Pastira, prezbiter je potaknut pomoći zajednici da živi u stalnoj misionarskoj napetosti. Kateheza u obitelji, u svijetu rada, u školi i sveučilištu, putem sredstava javnog priopćavanja i novim načinima komuniciranja, obuhvaća prezbitere i laike, župe i pokrete. Svi su pozvani surađivati u novoj evangelizaciji, kako bi se održali i oživjeli zajednički kršćanski korijeni. Kršćanska vjera predstavlja najbogatije naslijeđe iz kojeg europski narodi mogu crpsti kako bi ostvarili svoj istinski duhovni, ekonomski i socijalni napredak.

Neka Marija, Zvijezda nove evangelizacije, učini da razmišljanja i usmjerenja koja su sazrela ovih dana posluže na korist u vašim Crkvama za obnovljeno katehetsko zalaganje. S moje strane, obećavam vam jednu misao u molitvi, dok vas od srca sve blagoslivljam zajedno sa zajednicama iz kojih dolazite.

RAZMATRATI KRISTA S MARIJOM

Lice sjajno poput sunca

“**I** preobrazi se pred njima. I zasja mu lice kao sunce” (Mt 17,2).
Evandeoski prizor Kristova preobraženja, u kojem trojica apostola, Petar, Jakov i Ivan, ostaju zaneseni Otkupiteljevom ljepotom, može se uzeti kao *slika kršćanskog razmatranja (kontemplacije)*. Upraviti pogled u Kristovo lice, prepoznati njegovo otajstvo u svakodnevnim i bolnim događajima njegova čovještva, a potom dokučiti božanski sjaj, konačno objavljen u uskrsnom Gospodinu, koji sjedi u slavi s desna Ocu, zadaća je svakog Kristova učenika i stoga zadaća svakog od nas. Razmatrajući Kristovo lice postajemo otvoreni prihvaćanju otajstva trojstvenog života, da bi uvijek iznova iskusili Očevu ljubav i uživali radost Duha Svetoga. I na nas se tada mogu primijeniti riječi svetoga Pavla: “A svi mi, koji otkrivenim licem odrazujemo slavu Gospodnju, po Duhu se Gospodnjem preobražavamo u istu sliku - iz slave u slavu” (2 Kor 3,18).

Marija, uzor razmatranja

Razmatranje Krista ima u Mariji *nenadmašan uzor*. Sinovo lice na jedinstven način pripada Mariji. U njezinu se krilu oblikovalo, primivši od nje također ljudsku sličnost, koja upućuje na još veću duhovnu povezanost. Nitko se nije tako vjerno posvećivao razmatranju Kristova lica kao što je to činila Marija. Oči njezina srca na neki se način usredotočiše na njega već u navještenju, kada ga je začela po Duhu Svetom. U idućim je mjesecima počela osjećati njegovu prisutnost i zamišljati njegov izgled. Kada ga je napokon rodila u Betlehemu, njezine su oči mogle s nježnošću promatrati lice Sina dok ga je povijala i polagla u jasle (usp. Lk 2,7).

Od tada se njezin pogled, uvijek ispunjen klanjanjem i udivljenjem, nije odvajao od njega. Bit će to katkad *upitan pogled*, kao u zgodi kada se izgubio u hramu: “Sinko, zašto si nam to učinio?” (Lk 2,48). U svakoj će prilici to biti *prodoran pogled*, kadar dublje shvatiti Isusa, čak dotle da zapaža njegove skrivene osjećaje i predusretne njegove odluke, kao u Kani (usp. Iv 2,5). U drugim prigodama bit će to *pogled boli*, nadasve podno križa, gdje će još jednom, u određenom smislu, njezino lice poprimiti izraz lica žene u porođajnim bolima, jer Marija neće samo podijeliti muku i smrt svoga Sina Jedinorođenca, nego će također dobiti novog sina u ljubljenome učeniku (usp. Iv 19,26-27). U uskrsno jutro to će biti *radostan pogled*, koji odsijeva uskrsnom

radošću, i, konačno, na dan Pedesetnice, *gorljivi pogled* po izlijevanju Duha Svetoga (usp. Dj 1,14).

/.../

Krunica, kontemplativna molitva

Krunica, upravo zato što polazi iz Marijina osobnog iskustva, *izrazito je kontemplativna molitva*. Bez te kontemplativne protege, izgubila bi svoje značenje, kao što je to Pavao VI. jasno istaknuo: "Krunica je bez razmatranja kao tijelo bez duše, njezino moljenje u tom slučaju pada u pogibao da postane mehaničko opetovanje formula te da se suprotstavi Isusovoj opomeni: 'Kad molite, ne blebećite kao pogani. Misle da će s mnoštva riječi biti uslišani' (Mt 6,7). Moljenje krunice po samoj svojoj naravi zahtijeva polagan ritam, pružanje dovoljnog vremena kako bi molitelj mogao bolje razmišljati o otajstvima života Gospodinova, gledanima kroz srce One koja je bila Gospodinu najbliža, pa da bi se na taj način mogla odatle crpsti neslućena bogatstva."

Vrijedi se zadržati na tom dubokom razmišljanju Pavla VI., da bi se istaknuli neki vidici krunice koji pokazuju da je doista Krist u središtu te kontemplativne molitve.

*/iz: Krunica Djevice Marije (Rosarium Virginis Mariae),
Zagreb, KS 2003., str.15-18/*

Poziv

Bogata je žetva bačvanskog atara.
Gazda primjećuje: malo je risara.
Zato je pošao tražiti risare
Med' ljude u naše crkve stare.

Tražio i gled'o svuda naokolo,
Tako je stig'o i u "Bunjevačko kolo".
Tu je u folkloru našao dva momka,
Nije mog'o sa njih odvojiti oka.

A nije im onda ništa govorio,
samo im je ruku na rame stavio.
Ostavljaju oni čizme i tambure,
i za novim Gazdom pouzdano jure.

Pošli su u škole s puno mladog žara,
sad evo Gorana kod svetog oltara.
Zafalimo Kristu na velikom daru,
Čestitajmo Goranu, Kristovom risaru.

Kata Ivanković

SREBRNI JUBILEJ PAPINSKOG SLUŽENJA IVANA PAVLA II.

Ivan Pavao II. dvadesetpet godina je na čelu Katoličke crkve. Ovaj jedinstveni jubilej Sveti Otac je proslavio svetom misom zahvalnicom 16. listopada, uz sudjelovanje više od 250 kardinala i biskupa iz svih dijelova svijeta, kao i svih rimskih župnika, te oko 50 tisuća vjernika, od kojih su neki bili i na Trgu Svetoga Petra i u trenutku objave da je poljski kardinal izabran za Papu.

U povodu ovog velikog jubileja i naš kalendar podsjeća na najvažnije detalje i njegova života i djelovanja.

Životopis pape Ivana Pavla II.

Ivan Pavao II. 264. je papa, odnosno 263. Petrov nasljednik. Karol Józef Wojtyła, izabran za Papu 16. listopada 1978., rođen je u Wadowicama, gradu 50-ak kilometara udaljenom od Krakowa, 18. svibnja 1920. Bio je drugo od dvoje djece Karola Wojtyły i Emilie Kaczorowske, koja je umrla 1929. Njegov stariji brat Edmund, liječnik, umro je 1932., a otac, niži vojni časnik, 1941. Nakon završetka studija na višoj školi "Marcin Wadowita" u Wadowicama g. 1938. upisuje se na sveučilište Jagiellonian u Krakowu. Kada su nacisti zatvorili sveučilište g. 1939. mladi je Karol (od 1940. do 1944.) radio u kamenolomu, a potom u kemijskoj tvornici "Solvay" kako bi mogao zaraditi za život te izbjegao deportaciju u Njemačku. Osjetivši poziv na svećeništvo od 1942. pohađa u tajnosti predavanja na Teološkom fakultetu Sveučilišta Jagiellonian kao bogoslov Krakovske nadbiskupije. Istodobno, jedan je od promicatelja "Rapsodijskog kazališta" koje je također djelovalo u tajnosti. Nakon rata nastavlja studij na karkowskoj bogosloviji, koja je ponovno otvorena, i Teološkom fakultetu Sveučilišta Jagiellonian sve do svoga svećeničkog ređenja u Krakowu 1. studenoga 1946. Poznavajući Wojtyline iznimne sposobnosti i darovitost tadašnji krakovski nadbiskup kardinal Adam Stefan Sapieha Wojtylu šalje na daljnji studij u Rim, gdje postiže doktorat iz teologije (1948.) s tezom o nauku vjere u djelima sv. Ivana od Križa. Godine 1948. vraća se u Poljsku gdje obavlja službu kapelana u Niegowiću, a potom studentskog kapelana u župi Sv. Florijana u Krakowu. Kasnije postaje profe-

sorom iz moralne i etičke teologije na krakowskoj bogosloviji i Teološkom fakultetu u Lublinu.

U 38-oj godini života, 4. srpnja 1958., Wojtyła postaje najmlađi poljski biskup. Za biskupa je zaređen 28. rujna 1958. u katedrali u Krakowu po rukama nadbiskupa Eugeniusza Baziaka. Šest godina kasnije, tijekom održavanja Drugog vatikanskog koncila, 13. siječnja 1964. papa Pavao VI. imenuje ga krakowskim nadbiskupom. Pavao VI. kreira ga i kardinalom 26. lipnja 1967. Kao nadbiskup sudjelovao je na Drugome vatikanskom koncilu (1962. - 1965.) pruživši važni prinos u izradi konstitucije "Gaudium et spes". Kardinal Wojtyła sudjelovao je također na pet skupština Biskupskih sinoda prije svoje papinske službe. Papa Pavao VI. umire u papinskom ljetnikovcu u Castel Gandolfu 6. kolovoza 1978. Nasljeđuje ga, ali samo na 33 dana, kardinal Albino Luciani koji uzima ime Ivan Pavao I. Ivan Pavao I. umire u noći s 28. na 29. rujna 1978. i već 14. listopada otvara se nova konklava. Dva dana kasnije, 16. listopada, Karol Wojtyła izabran je za Papu. Nakon punih 455 godina izbor je pao na ne-Talijana, prvoga slavenskog papu u povijesti. Karol Wojtyła uzeo je ime dvojice svojih prethodnika - Ivan Pavao II. /www.papa.hr/

Statistički podaci o pontifikatu Ivana Pavla II.

Uz obljetnicu izbora Ivana Pavla II. za papu Tiskovni ured Svete Stolice objavio je najnovije statističke podatke o jednom od najdužih pontifikata u povijesti Crkve. U 25 godina papinske službe Ivan Pavao II. je ostvario 102 apostolska putovanja izvan Italije i tom prigodom posjetio 129 različitih naroda. Ostvario je također 143 putovanja izvan Rima i Castel Gandolfa te 740 posjeta biskupiji i gradu Rimu te gradiću Castel Gandolfu. Napisao je 14 enciklika i isto toliko apostolskih pobudnica, 11 apostolskih konstitucija, 42 apostolska pisma te 28 motu proprija. Čak je 2.409 planiranih govora na Papinim apostolskim putovanjima. Na 141 svečanosti beatifikacije Ivan Pavao II. je proglasio 1.314 blaženika, od čega 1.031 mučenika i 283 ispovjedalaca. Na 50 svečanosti kanonizacije proglasio je 476 svetaca Katoličke crkve. Od toga su 402 mučenici, a 74 ispovjedaoci. Više no sve pape zajedno u posljednjih pet stotina godina. Papa je predsjedao na 8 konzistorija na kojima je 201 crkvenog velikodostojnika proglasio kardinalom. Tijekom njegova pontifikata održano je i 6 plenarnih sjednica Kardinalskog zbora. Zaredio je ukupno 321 biskupa, najvećim dijelom u vatikanskoj bazilici, te podijelio 1491 krštenje. Tijekom pontifikata Ivana Pavla II. održano je ukupno 15 različitih sinoda, među kojima i kontinentalne sinode sazvane uoči Velikog jubileja 2000.

Papa Wojtyła se u 25 godina svoje službe susreo s više od 1.475 političkih ličnosti. Od toga su 38 bili službeni posjeti državnih poglavara, 690 ostale audijencije i susreti s državnim vođama te 226 audijencija i susreta s predsjednicima vlada. Jedno od svakako najznačajnijih obilježja predstavljaju opće audijencije koje se održavaju gotovo svaki tjedan. Papa je tijekom svog pontifikata održao ukupno 1.080 općih audijencija. Na njima je bilo

nazočno ukupno 16.774.500 vjernika iz svih dijelova svijeta.

Tijekom pontifikata Ivana Pavla II. održano je, Papi vrlo dragih, 18 Svjetskih dana mladeži. Svjetski dani mladeži, koje je ustanovio upravo papa Wojtyła, redovito se održavaju od 1986. godine. Svjetski dan bolesnika, kojeg je također Papa ustanovio 13. svibnja 1992., slavi se redovito svake godine. Ove se godine tako slavio 11. Svjetski dan bolesnika. Ivan Pavao II. nastavio je tradiciju slavljenja Svjetskog dana mira, kojeg je ustanovio papa Pavao VI. Taj se Dan slavi svake godine, odnosno tijekom pontifikata Ivana Pavla II. do sada se ukupno slavio 24. put. Papa svake godine uz taj dan objavi vrlo značajnu poruku koja redovito nailazi na veliki odjek u svijetu. Redovito se slavi i Svjetski dan selilaca i izbjeglica, koji se ove godina slavi 89. put. Nastavljena je i tradicija proslava Svjetskih dana sredstava društvenog pripćivanja, na kojeg je potaknuo Drugi vatikanski koncil i koji je prvi put slavljen 1967. godine za pontifikata pape Pavla VI. Slavi se također svake godine, a tijekom pontifikata Ivana Pavla II. proslavljeno ih je ukupno 25. Pored toga redovito se slave i ostale crkvene proslave na svjetskoj razini: Svjetski misijski dan, Svjetski dan zvanja, Svjetski dan turizma, Svjetski dan prehrane. Papa obično uz te dane objavi prigodnu poruku kojima treba pridodati i poznate Papine poruke za korizmu te poruke gradu i svijetu "Urbi et orbi".

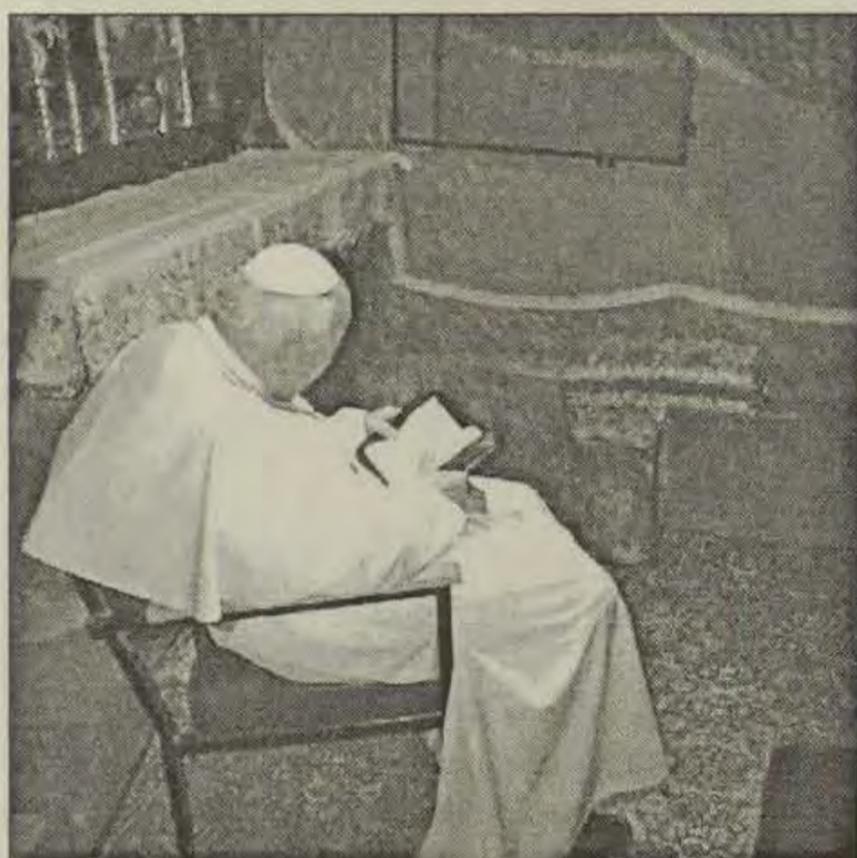
Zbor župe Isusova Uskrsnuća na proslavi 25. obljetnice pontifikata pape Ivana Pavla II. u Beogradu

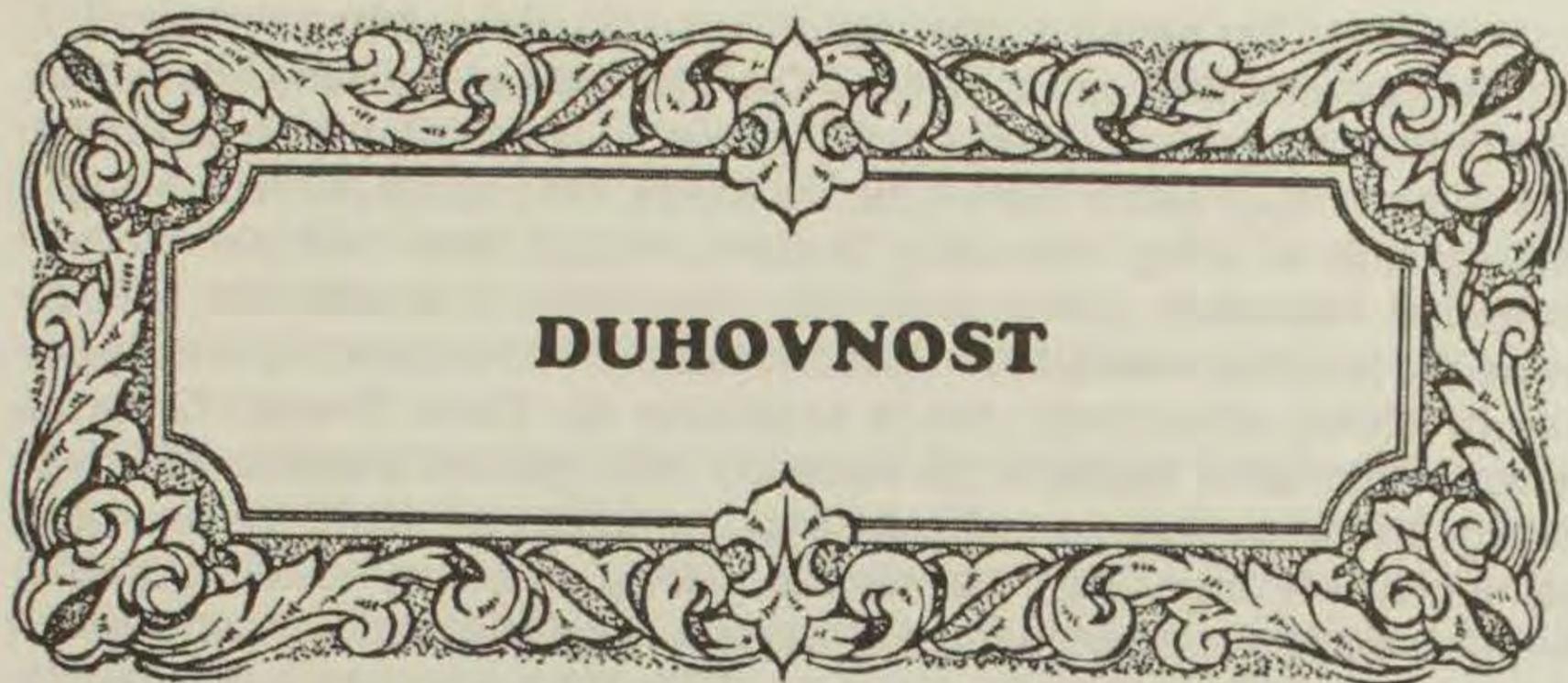
Uz to Papa je u nekoliko navrata vjernike cijeloga svijeta pozvao na post za mir u svijetu ili nekim dijelovima svijeta. Najprije 27. listopada 1986. u prigodi Svjetske molitve za mir, zatim 9. siječnja 1993. također u Asizu u prigodi Posebnog molitvenog susreta za mir u Europi, osobito na Balkanu, 21. siječnja 1994. za mir u Bosni, 14. prosinca 2001. za trajni mir, utemeljen na pravednosti te, na kraju, 5. ožujka ove godine za mir, osobito na Bliskom istoku.

Ivan Pavao II. nastavio je i tradiciju pobožnosti križnog puta na Koloseju na Veliki petak, koju je u Svetoj godini 1750. započeo sv. Leonard da Porto Maurizio, a koju je ponovno oživio papa Pavao VI. 1964. godine. U tijeku papinske službe Ivana Pavla II. znatno se povećao i broj zemalja s kojima Sveta Stolica ima diplomatske odnose. Broj država koje su uspostavile diplomatske odnose trenutno iznosi 174. */Prema: IKA/*

PRIZORI IZ ŽIVOTA Ivana Pavla II.

DUHOVNOST

o. Mato Miloš, OCD

40 godina liturgijske konstitucije II. vaticanskog sabora "Sacrosanctum Concilium"

Na spomendan sv. Barbare, 4. prosinca 2003. godine, navršava se 40 godina proglašenja liturgijske konstitucije *Sacrosanctum Concilium*". Prilika je to da se naša Crkva sjeti prvog dokumenta II. vaticanskog sabora i svega onoga što u sebi krije taj dokument. To je ujedno sjećanje, kao i znak poštovanja i dug zbog sretne činjenice što su hrvatski biskupi dali značajan doprinos barem u nekim pitanjima liturgijske konstitucije *Sacrosanctum Concilium*. Nezamisliva je sadašnjost Crkve i njezina bitna okrenutost budućnosti bez spomena na taj povijesni događaj. Promotrimo taj prijedeni put liturgijske obnove u Crkvi, s kakvim se oduševljenjem prihvatila obnova, što se htjelo i učinilo obnovom liturgije, te što nam je dalje činiti.

1. Liturgijska konstitucija SC "do sada najradosnija"

Na dan proglašenja prvog saborskog dokumenta, 4. prosinca 1963., u večernjoj emisiji Radio Vatikana, ondašnji zagrebački nadbiskup **dr. Franjo Šeper**, kasnije kardinal i pročelnik kongregacije za nauk vjere, radosnim je glasom nazvao liturgijsku konstituciju "do sada najradosnijom". A naš liturgijski stručnjak **dr. Dragutin Kniewald** rekao je sljedeće: *Liturgijska konstitucija je velika i odlučna prekretnica na području liturgije i liturgijskog života episkopata, klera i vjernika cijele Crkve. Prekretnica tako izvanredna i - za mnoge - iznenađujuća, da ni najoduševljeniji poznavaoци liturgije, još pred samih nekoliko godina, do početka pontifikata Ivana XXIII., nisu mogli ni pomišljati na to da bi realizacija (...) bila tako blizu. Ona je sada stvarnost.*¹

Ipak, ta "do sada najradosnija" konstitucija nije rođena bez bolova. U raznim pitanjima koja su zaokupljala Crkvu ondašnjeg vremena bilo je značajnih razlika, osobito u pitanju jezika u svetom bogoslužju. Neki su uporno htjeli da se i dalje zadrži latinski jezik u liturgiji. Na Saboru je među mnogim interventima u prilog narodnog jezika u liturgiji prvi nastupio kardinal **Eugenije Tisserant**. On je svoje izlaganje temeljio na drevnom primjeru svete braće **Ćirila i Metodija**.² Posebno važan intervent o jeziku u liturgiji, u ime hrvatskog episkopata, dao je nadbiskup **dr. Frane Franić**. On je na devetoj generalnoj skupštini 29. listopada 1962. godine istaknuo više nego tisućgodišnje postojanje staroslavenskog jezika u liturgiji nekih naših južnohrvatskih biskupija.³ Na temelju takvog iskustva, kaže nadbiskup Franić, *ne treba se bojati narodnog jezika u liturgiji na štetu jedinstva vjere i ljubavi prema Petrovoj stolici, jer je ljubav Hrvata prema papi gotovo poslovična*.⁴ Svoje izlaganje je završio nadbiskup Franić prijedlogom da se pred koncilskim Ocima slavi misa na staroslavenskom jeziku, što su mnogi prihvatili pljeskom. Bio je to posebni doživljaj kada je na početku 27. generalne skupštine, 12. studenoga 1962., pred saborskim Ocima ondašnji šibenski biskup, **mons. Josip Arnerić** slavio sv. misu na staroslavenskom jeziku. Saborskim je Ocima prije mise podijeljen listić s otisnutim središnjih tekstom kanona na glagoljici i latinici, s posebnom bilješkom o staroslavenskom jeziku u rimskom obredu. Taj događaj je bio vrlo značajan za kasnije izglasani stav o uvođenju živoga jezika u liturgiju. Nakon završenih rasprava, liturgijska konstitucija je bila izglasana s 2147 glasova "za", 4 glasa "protiv", s jednim nevažećim glasom od ukupno 2152 glasača.⁵

2. Imati osjećaj za bit liturgije

Povijest liturgije poznaje trenutke i vrijeme zastoja, zamora i gubitka svježine, kada se talože manje prikladne i neprikladne pojedinosti, u kojima pučki ili duhovnjački naglasci prevladaju nad liturgijskim. Zbog takve pojave katkad se zastre ono bitno u liturgiji kao povlaštenoj molitvi Crkve, te smisao za aktivno sudjelovanje u liturgiji. Valja nam dakle uvijek buditi osjećaj za bit liturgije, jer je liturgija djelo Božje, a ne samo ljudsko djelo. Liturgija je po svojoj naravi *ljudska i božanska; vidljiva i nevidljivim stvarnostima obdarena; (...) nazočna u svijetu, a ipak putnica. Ali tako da je u njoj ljudsko upravljeno i podređeno božanskome, vidljivo nevidljivome* (SC 2). Ona je mjesto susreta između Boga i ljudi u slavljenju Kristovih otajstava. U liturgiji uvijek postoji *Božji dio* ili silazna crta bogoštovnog čina, te uzlazna crta jer je liturgija *nešto vidljivo, nešto naše*.

Liturgija ima svoju ekleziološku narav, jer ona više od teologije, pastoralne i kateheze, više nego različite duhovnosti ili duhovna gibanja, očituje Crkvu. *Stoga je svako liturgijsko slavlje - budući da je ono djelo Krista Svećenika i njegova tijela, koje je Crkva - u najpotpunijem smislu sveto djelo, i s njim se, s obzirom na isti naslov i isti stupanj, po djelotvornosti ne može izjednačiti ni jedan drugi čin Crkve* (SC 7). Liturgija kao ni jedan drugi čin

Crkve sazda je i izgrađuje Crkvu. *Iz liturgije dakle, osobito iz Euharistije, kao s izvora, izliva se na nas milost te se s najvećim uspjehom postizava ono posvećenje ljudi i proslava Boga u Kristu, prema čemu se, kao prema svojoj svrsi, stječu sva druga djela Crkve* (SC 10). Euharistija je u teološkom smislu vrhunac sveukupne liturgije, svega što Crkva ima i što Crkva jest. Tu se događa ono rađanje i sazdanje Crkve koje se jedanput zauvijek dogodilo u Isusovu vazmenom događaju, koje se po Euharistiji trajno uprisutnjuje.

Liturgija u sebi posjeduje i očituje jasan katolicitet, odnosno otvorenost prema svima. Sveto bogoslužje poziva sve. Ono ne poznaje zatvorena vrata, krvno srodstvo, socijalne razlike niti zatvorenu grupu. Otvorenost liturgije rađa se iz otvorenosti tj. katoliciteta Crkve kao zajednice Isusovih vjernika. Liturgija i Crkva izriču narav samoga Krista, Kristov katolicitet, otvorenost spasenja za sve ljude. *Doista, iz rebra je Krista, usnulog na križu, proisteklo čudesno otajstvo čitave Crkve!* (SC 5).

Liturgija je uvijek nov govor Boga o Crkvi i nov govor Crkve o Bogu. Stoga ona treba biti predmet teološkog razmišljanja. *Da se sačuva zdrava predaja i ujedno otvori put opravdanom napretku, neka obnavljanju pojedinih dijelova liturgije uvijek prethodi brižljivo teološko, povijesno i pastoralno proučavanje* (SC 23). Liturgija je nosilac datosti vjere što nam ih je predala Objava, pa je pozvana dati svoj doprinos općoj teologiji i to ne samo kao teološko mjesto, nego i zato što je jedan od bitnih načina očitovanja Objave. Bez dubljeg shvaćanja liturgije ne možemo dati puni odgovor na upit: što je Crkva? Crkva se upravo preko liturgije očituje u svoj svojoj biti. Teološko razmišljanje o Isusovu vazmenom otajstvu, središnjem činu Isusovog spasenjskog djela, nije moguće bez liturgije. U tom sržnom vazmenom otajstvu liturgije, osobito Euharistiji, kao i u sakramentima, događa se aktualizacija Objave. Liturgija pokazuje da Objava nije samo davno napisana riječ, nego da je to stalno događanje. Teologija dakle mora polaziti od Objave u liturgijskoj molitvi Crkve, prema starom načelu: zakon molitve, zakon vjere. To znači da je Crkva koja se moli preko liturgije istovremeno i neprevarljivo svjedočanstvo vjere same Crkve, kao i pravilo vjere.

3. Je li u našoj Crkvi dovoljno otkriven dublji smisao liturgije?

U proteklom vremenu, od proglašenja liturgijske konstitucije II. vatikanskog sabora, izvršene su razne promjene u liturgijskoj obnovi. Prevedene su liturgijske knjige, adaptiran je liturgijski prostor, obogaćeni smo novim crkvenim skladbama. Uvelike se išlo u širinu a malo dubinu. No još uvijek nismo dovoljno odgovorili na zadaće što ih traži liturgijska konstitucija II. vatikanskog sabora. Trebamo poći od dara vjere i s darom vjere prihvatiti se brojnih zadaća što ih je zadala liturgijska konstitucija *Sacrosanctum Concilium*, koja traži zahtjevnost.

Majka Crkva živo želi da se svi vjernici privedu k onom punom, svjesnom i djelatnom sudjelovanju kod liturgijskih obreda koje traži sama narav liturgije i na koje kršćanski narod - jer je "izabrani rod, kraljevsko svećenstvo, sveti puk, narod određen za Božju svojinu" (1 Pt 2,9; usp. 2, 4-5) - snagom krštenja ima pravo i dužnost (SC 14). Traži se dakle svijest i praktično sudjelovanje u liturgiji na kojoj se temelji kršćanska duhovnost svih vjernika.

Pozivaju se učitelji i odgojitelji u sjemeništima, redovničkim zavodima i teološkim učilištima da poučavaju "predmet svete liturgije" kako bi se mladi naraštaj svećeničkih i redovničkih pripravnika *dolično priprazio na institutima koji su za to posebnom brigom uređeni (SC 15)*. Biskupi se pozivaju da budno paze ne samo da se u liturgijskom činu obdržavaju propisi za valjano i dopušteno slavljenje obreda, nego da *marljivo i strpljivo nastoje oko liturgijskog odgoja i djelatnog, nutarnjeg i vanjskog, sudjelovanja vjernika prema njihovoj dobi, staležu, načinu života i stupnju vjerske izobrazbe (SC 19)*.

Ima puno toga što u konstituciji *Sacrosanctum Concilium* poziva na zadaću, ozbiljan i zauzeti rad oko promicanja liturgijskog života klera i svih vjernika. Mnogo se toga učinilo, no valja se nadati da ćemo postajati sve sposobniji za onu dublju liturgijsku obnovu na koju nas nuka učenje Sabora i upute crkvenog učiteljstva. Crkva želi da vjernici žive od liturgije. *Stoga je svako liturgijsko slavlje - budući da je ono djelo Krista Svećenika i njegova tijela, koje je Crkva - u najpotpunijem smislu sveto djelo, i s njim se, s obzirom na isti naslov i isti stupanj, po djelotvornosti ne može izjednačiti ni jedan drugi čin Crkve (SC 7)*.

Najnovija Papina enciklika o Euharistiji kao i pobudnica *Crkva u Europi*, ponovno pobuđuje svijest o duhovno otajstvenoj crkvenosti i pita nas da li je uistinu *liturgija izričaj vjere i kršćanskog života, da li Crkva živi od Euharistije u kojoj je sama srž misterija Crkve?* Euharistija ima snažnu djelotvornost u promicanju zajedništva, osobito u važnosti nedjeljne svete mise. Papa kaže: *O tome i ostalim razlozima koji nedjeljnu misu čine temeljnom za život Crkve i pojedinih vjernika govorio sam u apostolskom pismu o posvećenju nedjelje Dies Domini. Ondje sam podsjetio da su vjernici dužni sudjelovati na misi, osim ako ih u tome sprječava ozbiljan razlog⁶.*

Zacrtavajući pastoralni put Crkve, Papa u apostolskom pismu *Novo millennio ineunte*, posebno naglašava nedjeljnu sv. misu ističući njezinu djelotvornost za izgradnju zajedništva. *Euharistija je povlašteno mjesto na kojem se zajedništvo trajno navješta i gaji. Upravo euharistijskim sudjelovanjem, dan Gospodnji postaje također dan Crkve, koja na taj način može učinkovito vršiti svoju ulogu sakramenta jedinstva.⁷*

Na ovu temu, zanimljiv je članak našeg teologa **Bone Zvonimira Ša-gija**, pod naslovom *Liturgijski usmjerena duhovnost i nove tendencije*, u kojemu između ostalog piše: *Potrebno je natrag zahuktati obnovu na crti litur-*

gijskog produbljenja, i teološkog i praktično-pastoralnog. Kako da liturgija postane nadahnuće i žarište široko shvaćene kršćanske duhovnosti koja se u srazu s usporednim procesima sekularizacije i u procesima tzv. laičkog društva (...) kroz sve to vrijeme razvija u kontekstu Europe.⁸

Euharistijom se Crkva izgrađuje i izražava ono što jest: jedna, sveta, katolička i apostolska; narod, hram i obitelj Božja; tijelo i zaručnica Kristova, oživljena Duhom Svetim, sveopći sakrament spasenja i hijerarhijski strukturirano zajedništvo.⁹ Nemojmo zanemariti Euharistiju u kojoj imamo Isusa, njegovu otkupiteljsku žrtvu, njegovo uskrsnuće i dar Duha Svetoga. Kao istiniti sinovi i kćeri Crkve gajimo u sebi klanjalačku duhovnost u kojoj izražavamo poslušnost i ljubav prema Ocu. Koliko budemo sposobni u šutljivoj adoraciji nasloniti svoju glavu na Isusova prsa, toliko ćemo biti kadri doprinosti boljitku društva i svijeta u kojemu živimo i kojemu smo poslani otkrivati Lice Isusovo. Kada srcem i dušom slavimo Euharistijsko slavlje kao Gospodnju večeru i spomen-čin njegove žrtve na križu, mi se poistovjećujemo s Kristom u patnjama, naporima, radostima i žalostima.

Neka spomen na 40-tu godišnjicu proglašenja liturgijske konstitucije *Sacrosanctum concilium* bude novi zamah i novo nadahnuće bujnijeg liturgijskog života Crkve. Pođimo od dara vjere i s darom vjere hvatajmo se brojnih zadaća ulaženja u dubinu liturgijskog života klera i vjernika. Vjeronauk je zaživio u školama, ali vjeronauk bez liturgije sv. mise ne vrijedi. Zato katehete trebaju budno paziti da oni koji u školama pohađaju vjeronauk, također i nedjeljom aktivno sudjeluju u sv. misi i ostalim liturgijskim činima. Svaki dušobrižnik u svojoj župi neka olako ne ukida mise i ne ostavlja vjernike bez liturgijskih čina na kojima on sam treba biti nazočan i predvoditi svoju župnu zajednicu. Svećenik-župnik je prije svega liturg, službenik oltara. A tek onda dolaze druge pastoralne dužnosti i aktivnosti.

1) Dragutin Kniewald, Značenje liturgijske konstitucije II. vatikanskog koncila, u Službi Božjoj, br. 4-5, 1964, str. 1

2) Usp. Jerko Fućak, Šest stoljeća hrvatskog lekcionara, KS, Zagreb 1975, str. 179

3) Usp. isto, str. 180

4) Usp. isto, str. 181

5) Usp. Dokumenti II. vatikanskog koncila, KS, Zagreb 1972, str. 433

6) Crkva o Euharistiji br. 41

7) Novo millennio ineunte br. 36

8) Kana, srpanj-kolovoz 2003, str. 5

9) Crkva o Euharistiji br. 61

KALENDAR LITURGIJSKIH SLAVLJA U SVETIŠTU MAJKE BOŽJE NA BUNARIĆU ZA GODINU 2004.

Naše biskupijsko svetište Majke Božje na Bunariću je uređeno tako da se u njemu mogu održavati redovita bogoslužja tijekom većeg dijela godine. Mnogi su vjernici izrazili želju da na Bunariću bude češće sveta misa i druge pobožnosti. Ovdje donosimo do sada utvrđeni red svetih misa i pobožnosti koje su predviđene za 2004. godinu. Svakoj svetoj misi prethodi molitva svete krunice, a mogu se obavljati i druge pobožnosti. Predloženi kalendar u organizaciji je Svetišta. No, toplo preporučamo da se pojedine župe prema svojim željama organiziraju za sudjelovanje i na vlastitim slavljinama na Bunariću. Lik Majke Božje je trajno u Svetištu i ono je otvoreno tijekom cijele godine. Za veća okupljanja treba se dogovoriti s rektorom Svetišta.

U nadi da će Bunarić biti uistinu mjesto "Izvora žive vode", predlažemo ovakav red bogoslužja:

- 12. 04. 2004. USKRSNI Ponedjeljak u 16,00 sati
svečani prijenos slike i sveta misa i propovijed
- 01. 05. 2004. PRVA SUBOTA u 9,00 sati sveta misa i propovijed
- 24. 05. 2004. MARIJA POMOĆNICA u 16,00 sati sveta misa i propovijed
- 05. 06. 2004. PRVA SUBOTA u 9,00 sati sveta misa i propovijed
- 19. 06. 2004. SRCE MARIJINO u 16,00 sati sveta misa i propovijed
- 03. 07. 2004. PRVA SUBOTA u 9,00 sati sveta misa i propovijed
- 13. 07. 2004. MAJKA BOŽJA BISTRIČKA u 16,00 sati
sveta misa i propovijed
- 05. 08. 2004. SNIJEŽNA GOSPA u 16,00 sati sveta misa i propovijed
- 07. 08. 2004. PRVA SUBOTA u 9,00 sati sveta misa i propovijed
- 15. 08. 2004. VELIKA GOSPA u 16,00 sati sveta misa i propovijed
- 25. 08. 2004. PRVI DAN TRODNEVNICE u 19,00 sati propovijed i krunica
- 26. 08. 2004. DRUGI DAN TRODNEVNICE u 19,00 sati
marijanska služba Riječi
- 27. 08. 2004. TREĆI DAN TRODNEVNICE u 19,00 sati
propovijed i Križni put
- 28. 08. 2004. PROŠTENJE u 19,00 sati svečano bdjenje
- 29. 08. 2004. PROŠTENJE mise su u 7,00, u 8,00, u 10,00 i 16,00 sati
- 04. 09. 2004. PRVA SUBOTA u 9,00 sati sveta misa i propovijed
- 08. 09. 2004. MALA GOSPA u 10,00 sati sveta misa i propovijed
- 07. 10. 2004. KRALJICA SVETE KRUNICE u 16,00 sati
misa i završetak hodočašća

Neka Blažena Djevica Marija, Majka Crkve i majka u Crkvi sve nas zago-
vara i okuplja oko svoga Sina Isusa Krista u vjeri i ljubavi!

Uprava Svetišta

LICE

Uvod - lice o. Jamesa

SVake godine dok pišem za *Subotičku Danicu* ovu teološku meditaciju, odlučim zapisati o čemu ću pisati i iduće godine. No, još nikad nisam zapisao teme koje su mi u tom trenutku navirale i tako se svake godine "mučim" o čemu bih pisao. Pa, ipak, nadahnuće dođe. Više puta se već tako dogodilo da me neki događaj, susret ili riječ potaknu o čemu da pišem. Za ovu godinu već sam najavio na sastanku uredništva da ću najvjerojatnije pisati o problemu zla, a onda se dogodio seminar o. Jamesa i ja sam promijenio temu. Naime, kako je bila gužva u franjevačkoj crkvi, mi svećenici smo bili gore u svetištu. Tamo je bilo za nas rezervirano mjesto za sjedenje. Međutim, o. James je govorio s oltara. Iako se dobro čulo, nisam mogao sjediti. Nešto me vuklo naprijed. I onda bih ustao i pošao pred oltar, sa strane, da bih vidio o. Jamesa. Shvatio sam - privlačilo me njegovo lice. Ono je tako puno govorilo. Govorilo je smješkom, žestinom, nježnošću, odlučnošću, suzama. Njegovo lice govorilo je sve o njegovu srcu, o njegovoj osobi. Jednostavno, nije mi bilo dovoljno slušati ga. Morao sam gledati njegovo lice. I uživao sam. I eto, tako se rodila ovo razmišljanje o licu. Aleluja!

I ove godine, kao i prijašnjih, slijedim *Rječnik biblijske teologije*. Podnaslovi su također iz njega. Ono što sam smatrao osobito važnim navodim, uz naznaku stupca u navedenom *Rječniku*. Služio sam se hrvatskim prijevodom u izdanju *Kršćanske sadašnjosti* (Zagreb, 1980).

Lice i srce

Lice je u Bibliji značajan pojam. Spominje se ukupno 446 puta i to u oblicima: *lice* (237), *lica* - jednina (90), *lica* - množina (24), *licem* (79) i *licu* (16).

Knjiga mudrih Izreka lice dovodi u vezu sa srcem (Izr 27,19). Voda je služila kao prvo ogledalo. U vodi su se razlikovala različita lica, a u srcu se razlikuje čovjek od čovjeka. Stati pred čovjeka licem u lice, znači dopustiti mu da zaviri i u tvoje srce. *Jer, lice je zrcalo srca* (RBT, 491). Na licu su čita bol: *Strava ih je obrvala, trudovi boli već ih spopadaju i grče se k'o roditelja. U prepasti jedan drugog motre, lica su im poput plamena* (Iz 13,8; usp. Jr 30,6). Na licu se čita umor i slabost: *Starješina reče Danielu: "Bojim se svoga gospodara kralja; on vam je odredio jelo i pilo, pa ako vidi da su vam lica mršavija nego u drugih dječaka vaše dobi, ja ću zbog vas biti kriv pred kraljem"* (Dn 1,10). Na licu je prepoznatljiva tuga, pečal: *Tada mi kralj reče: "Što ti je tužno lice? Nisi li možda bolestan? Nije drugo nego je tuga u tvome srcu!"* *Ja se veoma uplaših i rekoh kralju: "Neka uvijek živi kralj! Kako mi lice ne bi bilo tužno kad je grad gdje su grobovi mojih otaca razoren, a vrata mu ognjem spaljena?"* (Neh 2,2).

No, lice ne izražava samo bol, nevolju, tugu nego i radost i veselje: *Veselo srce razvedrava lice, bol u srcu tjeskoba je duhu.* (Izr 15,13); *Vedro je lice znak vesela srca...* (Sir 13,26); (usp. Ps 104,15).

Kad mudri Sirah svjetuje oca glede odgoja kćerki onda ih upozorava da mu one s lica moraju čitati ne samo prijaznost i milinu, nego i strogoću, čvrstoću odgoja: *Imaš li kćeri, čuvaj im tijelo i ne pokazuj im odveć prijazno lice* (Sir 7, 24).

Lice nekad odražava neumoljivu tvrdoću ljudskoga srca (usp. Pnz 28,50), koja je uporna u svojoj oholosti (Ez 2,4; Dn 8,23), jer srce mijenja lik čovjeku, bilo na dobro bilo na zlo (Sir 13,25).

Ogledalo lica, međutim, može i varati. Zato su ljudske prosudbe ponekad loše i netočne, jer čovjek sudi prema vanjštini (usp. Jak 2,9). Bog je jedini pravedni procjenitelj pa zato i sudac jer on gleda samo na srce: *Bog ne gleda kao što gleda čovjek: čovjek gleda na oči, a Jahve gleda što je u srcu* (1 Sam 16,7). *On prema srcima sudi ljudske čine* (Jr 11,20; Sir 35,22; Mt 22,16).

2. Lice vladara

U Starom zavjetu Bog je određivao tko će biti vođa, vladar, kralj njegova naroda. Stoga je lice vladara bilo od osobitog značaja. *Odnosi podanika i vladara izražavaju se igrom lica* (RBT, 491). Tako podanici mole pristup pred kraljevo lice (2 Sam 14,32). Pred kraljem se pada licem na koljena (usp. 2 Sam 1,2; 14,33).

Gledati kraljevo lice je čast (Est 1,14) i *milost na koju se tjeskobno vreba, vidjeti kako se ono vedri osmjehom* (RBT,491): *Osmijeh moj bijaše njima ohrabrenje; pazili su na vedrinu moga lica* (Job 29,24). *Vedro kraljevo lice bilo je znak života. U kraljevu je vedru licu život, i njegova je milost kao oblak s kišom proljetnom* (Izr 16,15).

3. Tražiti Božje lice

Čovjek o Bogu može govoriti samo na ljudski način. On je svjestan da Bog nije čovjek i da nijedan čovjek ne može sebi predočiti Božju slavu. Pa ipak, Bog *kao i čovjek, ima svoje naume i nakane te želi stupiti u saobraćaj s čovjekom; i on, dakle, ima lice* (RBT, 491).

Bog svoje lice otkriva u svojoj dobrohotnosti. Čovjek ga moli: *Mnogi govore: "Tko će nam pokazati sreću?" Obasjaj nas, Jahve, svjetlom svoga lica!* (Ps 4,7). Psalmista u psalmu 80. čak tri puta gotovo identičnim riječima moli Jahvu: *Bože, obnovi nas, razvedri lice svoje i spasi nas!* (Ps 80,4; usp. r. 8. i 20.).

No, Bog u svojoj srdžbi skriva lice od čovjeka grešnika i nevjernika: *U provali srdžbe sakrih načas od tebe lice svoje, al' u ljubavi vječnoj smilovah se tebi, govori Jahve, tvoj Otkupitelj.* (Iz 54,8)

Čovjek je u strahu kad Bog od njega sakrije lice: *Dobrotom si me, o Jahve, na goru nade postavio, ali čim lice sakriješ, sav se uplašim.*

(Ps 30,8). Sva bića su tužna kad Bog lice od njih sakrije: *Sakriješ li lice svoje, tad se rastuže; ako dah im oduzmeš, ugibaju i opet se u prah vraćaju* (Ps 104,29).

Foto: Svjetlo riječi

To božansko lice prebiva usred Izraela. Nevidljivo je, ali puno izvanredne životnosti Boga živoga (RBT, 491). Prisutnost Božjega lica je snaga njegova naroda (usp. Izl 33,14; 2 Sam 17,11; Pnz 4,37; Iz 63,7). Težnja i čežnja svakog pobožnika je da vidi Božje lice: *Žedna mi je duša Boga, Boga živoga: o, kada ću doći i lice Božje gledati?* (Ps 42,3).

Izraz *Tražiti Božje lice* izražava čovjekovu želju za Božjom blizinom. Glas savjesti - srce - potiče čovjeka da traži Božje lice: *Moje mi srce govori: "Traži lice njegovo!" Da, lice tvoje, o Jahve, ja tražim* (Ps 27,8). Psalmista u psalmu 105, govoreći o čudesnoj povijesti Izraelskog naroda, *traženje Božjeg lica* navodi kao nužnu krepost naroda u odnosu prema tako velikom i divnom Bogu: *Tražite Jahvu i njegovu snagu, tražite svagda njegovo lice!* (Ps 105,4).

Ne može svatko gledati Božje lice. To je milost koju valja zaslužiti čestitošću života i čistoćom srca, jer Jahvino je lice lice svetog pravednog Boga: *Pravedan je Jahve i pravednost ljubi, čestiti će gledat' lice njegovo* (Ps 11,7).

4. Licem u lice s Bogom

Nije lako izdržati Božji pogled. Pred njegovim licem čovjeka spopada smrtni strah (usp. Suci, 22; Izl 33,20). Čovjekov strah pred Božjim licem je posljedica njegovih grijeha. To je iskusio prorok Izaija: *Rekoh: "Jao meni, propadoh, jer čovjek sam nečistih usana, u narodu nečistih usana prebivam,*

a oči mi vidješe Kralja, Jahvu nad Vojskama! (6,5). I kralj David govori slično, raskajanim srcem nakon zločina koji je počinio. On moli Boga: *Odvрати lice od grijeha mojih, izbriši svu moju krivicu!* (Ps 51,11).

Samo su rijetki Božji izabranici imali milost gledati Boga licem u lice. Jedan od njih bio je Mojsije. On je u šatoru *Sastanka* imao tu milost. Tamo *bi Jahve razgovarao s Mojsijem licem u lice, kao što čovjek govori s prijateljem* (Izl 33,11). No, ni njemu nije dano da u potpunosti vidi Božju slavu. Na Mojsijevu izričitu molbu da mu pokaže svoju slavu Bog mu je dopustio da ga vidi samo s leđa (usp. Izl 33,18-23). Taj prizor divno komentira Grgur Niški: *Slijediti nekoga znači gledati ga u leđa. Tako je Mojsije, koji je gorio od želje da vidi Božje lice, naučio kako se Bog može vidjeti: slijediti Boga kamo god on vodi, upravo to znači vidjeti Boga* (usp. RBT, 492).

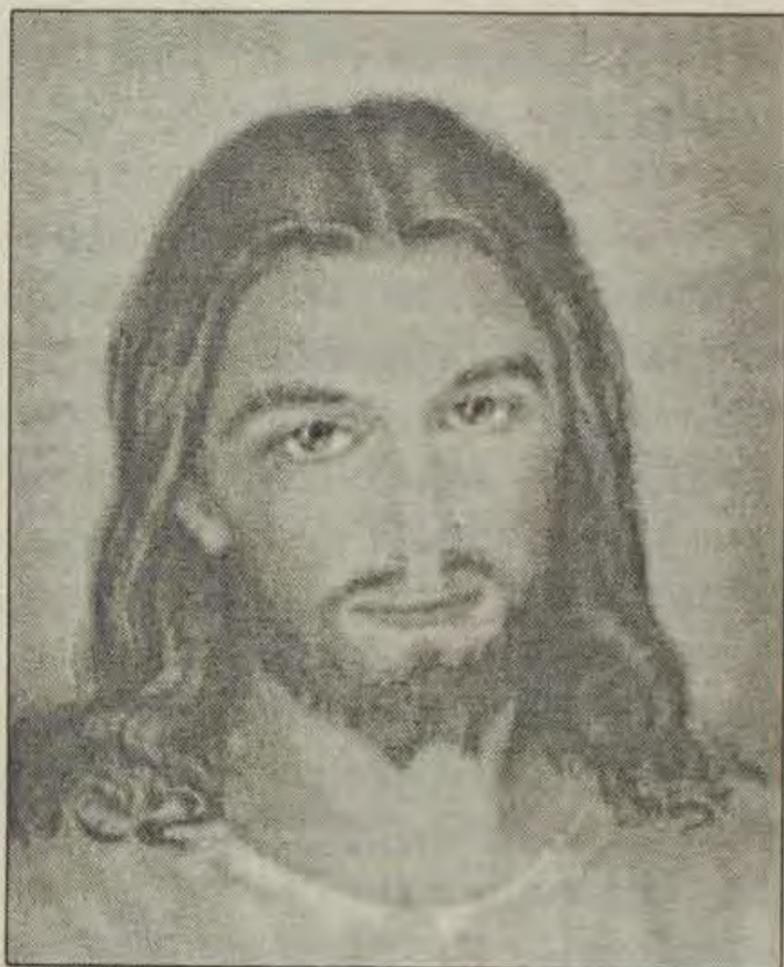
5. Kristovo lice

Utjelovljenje Božjega Sina novo je razdoblje u povijesti čovjekovog odnosa prema Božjem licu. *Na Kristovu licu dao je Bog da nam zrači njegovo lice i iskazao nam je milost* (RBT, 492). Već u Starom zavjetu, u knjizi Brojeva, Mojsije je prenio Aronu i njegovim sinovima, dakle, svećeničkom staležu, kako trebaju blagoslivljati narod. To je jedan od najdivnijih blagoslova:

*Neka te blagoslovi Jahve
i neka te čuva!
Neka te Jahve licem svojim obasja,
milostiv ti bude!
Neka pogled svoj Jahve svrati na te
i mir ti donese!* (Br 6,24-26).

Na Kristovu licu doista blista slava Božja: *Ta Bog koji reče: Neka iz tame svjetlost zasine!, on zasvijetli u srcima našim da nam spoznanje slave Božje zasvijetli na licu Kristovu* (2 Kor 4,6). Kristovo lice je kao sunce: *I preobrazi se pred njima. I zasja mu lice kao sunce, a haljine mu postadoše bijele kao svjetlost* (Mt 17,2; usp. Mk 9,2-13; Lk 9,28-36). Slava preobraženja je znak da je u Isusu Bog sam sebi podao lice (usp. Otk 1,16). U Isusu se pokazalo lice koje nitko do tada vidio nije: *Boga nitko nikada ne vidje: Jedinorođenac - Bog - koji je u krilu Očevu, on ga obznani* (Iv 1,18). Apostolu Filipu Isus je izričito rekao: *Tko je vidio mene, vidio je i Oca* (Iv 14,9).

Kristovo lice bilo je i ljudsko lice. Izrugano, ispljuvano, zastrto, unakaženo (usp. Mk 14,65; Iz 52,14). Pa, ipak, to je lice odsjaj Božje slave i otisak njegova bića (usp. Heb 1,3).

Kad vidi slavu tog lica, kršćanin - po Duhu Svetome koji u njemu stanuje - ostaje stalno obasjan i preobražen, ne onakvom prolaznom pojavom kao Mojsijevo lice (2 Kor 3,7 sl.), već zrakama života i spasenja (RBT, 492): A svi mi, koji otkrivenim licem odrazujemo slavu Gospodnju, po Duhu se Gospodnjem preobražavamo u istu sliku - iz slave u slavu (2 Kor 3,18). Oni koji prihvaćaju evanđelje darovana je milost da snagom svoje savjesti prepoznaju slavu Božju na licu Kristovu: Ta Bog koji reče: Neka iz tame svjetlost zasine!, on zasvijetli u srcima našim da nam spoznanje slave Božje zasvijetli na licu Kristovu (2 Kor 4,6). Međutim, ta spoznaja tek je blijeda slika onoga što će biti u vječnosti. Preobraženi tako u Duhu slavom Gospodinovom, kršćani su sigurni da će jednoga dana licem u lice otkriti onoga koga zasad poznaju samo u ogledalu (RBT, 492-493). Kršćani znaju da će Boga gledati licem u lice: Ljubljeni, sad smo djeca Božja i još se ne očitova što ćemo biti. Znamo: kad se očituje, bit ćemo njemu slični, jer vidjet ćemo ga kao što jest (1 Iv 3,2). Boga gledati je jedno od Isusovih blaženstava. To je privilegij onih koji su čistoga srca (usp. Mt 5,8). To će biti ispunjenje i one vjekovne čežnje izraelskog naroda koja ga je vukla u Hram, kao mjesto Božje prisutnosti i blizine: I neće više biti nikakva prokletstva. I prijestolje će Božje i Jaganjčevo biti u gradu i sluge će mu se njegove klanjati i gledati lice njegovo, a ime će im njegovo biti na čelima. Noći više biti neće i neće trebati svjetla od svjetiljke ni svjetla sunčeva: obasjavat će ih Gospod Bog i oni će kraljevati u vijeke vjekova (Otk 22,3-5).

Recite mi kako je izgledao Isus Krist?

Postoji li netko koga to ne zanima?! Koliki su umjetnici pokušali naslikati Isusovo lice, Isusa. U novije vrijeme bezbroj je filmskih ostvarenja o Isusu Kristu. Vjerojatno je uvijek posebno zanimljivo, a vjerujem i naporno, svakom režiseru pronaći osobu koja bi glumila Isusa. Koliko li se tek vremena i napora učini da bi se izrazilo njegovo lice u raznim situacijama njegovog života i javnoga djelovanja? Zašto ljude toliko zanima Isusov vanjski izgled, njegovo lice? Iz svega gore rečenoga mislim da možemo zaključiti. Ipak, želim se i ja zadržati još malo na ovoj temi.

Prije dvadesetak godina oduševila me jedna knjiga. I sada je u raznim prigodama uzimam i ruke. To je knjiga Ivana Čuka (Yves Ivonides) *Taj divni čovjek Isus*, VERITAS, Zagreb, 1984. Na vjeronauku za odrasle, koji se pripremaju za sakramente, uvijek s jednim tekstom započinjem kateheze o Isusu. Jako mi se sviđa.

Taj divni čovjek Isus

I riječ i stih gube svoju snagu, kad je govor o Sinu Božjemu, djetetu Marijinu.

O fizičkom izgledu Isusovu nemamo nigdje ništa pouzdano zapisano. I njegov život prije javnog nastupa gotovo nam je posve nepoznat. Jednom, tek jedanput, zbunjeno su se pitali učeni rabini, tko je onaj dražesni dječak

od dvanaest godina koji je u jeruzalemskom hramu stavio u nepriliku i najučenije glave te govorio nečuvenom sigurnošću o stvarima koje nigdje nije mogao ni čuti, ni naučiti. U međuvremenu, dječak je rastao kao i svako drugo dijete, igrao se s dječacima po dvorištima, donosio mami vodu sa zdenca i pomagao sv. Josipu u radionici. Razvio se, odrastao i dosegao svoju tridesetu godinu. Ljudi i žene vjerojatno su se pitali, zašto se tesarov sin nije oženio. Sigurno je i u njegovo vrijeme bilo bakica koje su voljele štošta prepričavati i djevojaka kojima je bilo drago sanjariti.

Možemo li ipak nešto pouzdano reći o Isusovu tjelesnom izgledu? Ponavljam: evanđelja o tome šute. Ni najstariji crkveni oci o tome ništa nisu rekli. Sv. Irenej, koji je živio pod konac drugoga stoljeća, a prijateljevao je sa sv. Polikarpom, učenikom Apostola kaže: *Isusov tjelesni izgled posve nam je nepoznat*. I sv. Augustin piše: *Što se tiče njegova lica, mi o njemu ne znamo ništa*.

Ipak, vrlo je vjerojatno da ste i sami vidjeli sliku pod kojom piše: *Pravi lik Isusov*, a na poleđini je odštampano pismo nekoga Publija Lentula, prokonzula u Judeji, upućeno caru Tiberiju. U tom pismu, pisano klasičnim stilom i savršenom jasnoćom, stoji i ovo: *U njega je veličanstveno obličje. Obrazi mu se sjaju i puni su miline, a oni koji ga vide, i ljube ga i straše ga se u isti mah. Vele da njegovo poput ruže rumeno lice, s bradom razdijeljenom po sredini ima ljepotu s kojom se ništa ne može usporediti i da ga nitko ne može dugo gledati radi sjaja. Ličnim crtama, plavim očima, plavosvijetlom kosom, sličan je majci koja je najljepša tužna pojava što se ikada vidjela u ovim stranama*.

Mi smo bez daljnjega skloni prihvatiti da bi ovaj opis vjerno odgovarao Isusovoj pojavi, ali, nažalost, moramo priznati da je historicitet ovoga pisma vrlo sumnjiv pa na nesigurnom izvoru ne možemo graditi sigurnu istinu.

Međutim, u ovom predmetu možemo se poslužiti pomoćnim spoznajama. Isus je Bog i savršen čovjek. Na njemu je ostvareno savršenstvo ljudske naravi pa prema tome i fizičkog izgleda. Pojava, koja je onako snažno uplivala na mnoštvo, sigurno je, osim neviđene snage duha, imala i blještav vanjski izgled. Njegov pogled burkao je duše, a bliskost izazivala da srca trepere poput lišća pri dodiru lahora. Iz evanđelja je poznat usklik jedne žene: *Blažena utroba koja te nosila i grudi koje su te dojile!* Iz Isusova odgovora: *Blaženi koji slušaju Riječ Božju!* dade se zaključiti da se ta žena nije divila samo briljantnosti njegova duha nego i vanjskom, tjelesnom izgledu Isusovu.

Zamislimo ga u trenutku govora na Gori, dok izriče blaženstva o kojima neodoljivo i intenzivno sanja ljudsko srce. Visoka stasa (ako se možemo pozvati na torinsko platno, njegova je visina iznosila nešto preko 180 cm), skladnih proporcija tijela, u uzvišenom dostojanstvu božanske i ljudske naravi, očiju koje u sebi kriju tajne Neba, glasa koji fascinira kao najuzvišenija melodija, blag i nježan kao vjetrić što se poigrava njegovim uvojcima, autoritativan kao Bog, siguran kao onaj kome baš ništa nije skriveno ni nepoznato, s ispruženom rukom koja dodiruje daleke horizonte, s čelom s kojega kao da odsijeva sjaj duginih boja... Mnoštvo sluša bez daha, zaneseno, očarano, uzbuđeno, svladano, zarobljeno...

Eto, ja držim da je takav bio naš Isus i nikada neću moći razumjeti koliko je morao biti velik zločinac onaj koji je kasnije na sudištu, dao ćušku ovako uzvišenom licu...

(Navedeno djelo, str. 18-19).

Preobraženje Isusovo - blagdan Božjeg lica

Uz ovo želim se zaustaviti još trenutak na Isusovom preobraženom licu, premda je i to već gore spomenuto. U nekim hrvatskim krajevima, a nije to nepoznato ni kod nas, blagdan Preobraženja Gospodinovog, nazivao se još i blagdan Božjeg lica. Sva-ke se godine II. kori-zmene nedjelje na svim misama u Kato-

Mozaik Preobraženja u crkvi na brdu Tabor

ličkoj crkvi čita odlomak evanđelja koji govori o Isusovom preobraženju. No, usprkos toj činjenici Crkva posebno slavi još i blagdan u čast toga jedin-stvenog događaja. Blagdan Preobraženja Isusovog službeno je utemeljio za cijelu Katoličku crkvu papa **Kalist III.** godine 1457., u znak trajne zahvalno-sti Bogu za obranu Beograda od Turaka, što je izvojevala kršćanska vojska vođena gubernatorom Ugarske **Ivanom Hunjadijem** - slavnim Sibirjaninom, junakom naših narodnih pjesama - i **sv. Ivanom Kapistranom**, 22. srpnja 1456. Dotad se blagdan Preobraženja slavio samo na Istoku, a na Zapadu tek u nekim mjesnim Crkvama. Na trajan spomen te kršćanske pobjede pod Beogradom uveo je papa Kalist III. i običaj da se ujutro, u podne i navečer moli Pozdrav Anđelov i da za vrijeme te molitve zvone zvona.

U Mariji Bistrici, u hrvatskom nacionalnom marijanskom svetištu, najživlji su proštenjarski dani u mjesecu kolovozu a napose na *proštenje Božjega lica*. /Bonaventura Duda, Sjeme je riječ Božja - Razmišljanja ne-djeljna i blagdanska 2, KS, Zagreb, 1987, str. 285-286)/.

Nebo na zemlji

Događaj Isusovog preobraženja bio je doista trenutak neba na zemlji. Jednom sam meditirajući evanđeoske zapise o tom događaju bio ushićen. Iz tog ushita nastala je ova meditacija koju i sada, dok pišem o Isusovu licu, želim podijeliti s Vama.

Trenutak neba

Znao si, Gospodine,
dobro si znao,
što te čeka:
Križ, muka, smrt...
Više puta si to
svojim učenicima rekao.
Nisu ti vjerovali.
Petar te čak odvrćao...
Kazao si mu tada
da je sotona.
Znao si dobro
da će ih
tvoj križ sablazniti,
uplašiti...
I zato si, jednog dana,
uzeo sa sobom
Petra, Jakova i Ivana.
Poveo si ih na brdo,
u osamu.
I dok si molio,
izgled ti se lica izmijeni
i odjeća sjajem zablista.
Bijaše to trenutak neba
na zemlji.
Apostoli bili zaspali.
No probudiše se na vrijeme.
Vidješe tvoju slavu
i iskusiše milinu Neba!
Znao si, Gospodine,
da ću se i ja plašiti
križa i smrti.
Zato i meni daruješ
trenutak Neba
svaki dan.
Kad te čistim srcem
primam u svetoj pričesti;
dok otvorenim srcem
čitam Sveto pismo;
dok svećenik
nada mnom izgovara
riječi:

Ja te odrješujem
od grijeha tvojih...
I vraća me u tvoj zagrljaj;
dok molim
- osobito zajedno -
u crkvi,
u obitelji,
s prijateljima
trenutak Neba!
Raširene ručice
djeteta kod krštenja;
radost zaručnika
kod vjenčanja:
trenutak Neba!
Zagrljaj voljene osobe;
dijete u naručju majke;
smiješak bolesnika
prikovanog uz krevet:
trenutak Neba!
I tako,
iz dana u dan...
Hvala Ti, Gospodine,
za svaki darovani mi
TRENUTAK NEBA
koji me vodi i hrabri
dok nosim svoj križ
slijedeći Tebe.
Sve dok mi
srce kuca ovdje na zemlji
ne uskrati mi, Gospodine,
taj trenutak Neba
i daj da ga nikada ne prespavam!
Daruj mi trenutak Neba
svaki dan sve dok ne iskusim
slavu Neba u milini Tvoje blizine,
gledajući Te licem u lice!

/A. Anišić/

U čovjekovu licu prepoznati Božje lice

Ne mogu završiti ovakvu temu bez riječi dragog mi profesora **Ivana Goluba**. I on je u svojoj knjizi *Čežnja za licem*, KS, Zagreb, 1988. na str. 154-155, pisao o licu. Evo završetka njegove meditacije: *Pavao naslovnice jednog svojeg pisma prisno govori: "Čeznem za vašim licima". Tko ne umije čeznuti za licem čovjeka ne može čeznuti ni za licem Boga. Čežnja za voljenim licem nostalgija je za budućnošću i žudnja za ljudskim licem hlepnja za vječnošću.*

Bog nam je dao na putu lica, voljena lica i zato da se osposobimo za voljenje Božjeg lica. A naše lice, napravljeno na sliku i sličnost Božju, valja da bude takovo da preko njega Bog obasjava druge svojim licem.

Lice je svjetiljka kojom osvjetljujemo stazu sebi i jedan drugome.

Lice je čežnja za neizrecivim.

Lice je crtež srca.

Pobožnost prema Presvetom licu Isusovu

Jeste li znali da u molitveniku *Isuse, ja se uzdam u Te*, Beograd, 1985., postoji trinaest stranica posvećenih Isusovu licu (136-149). Litanije Presvetom Licu Isusovu završavaju zazivom: *Pokaži nam svoje Lice, svake ljubavi dostojni Otkupitelju! - I bit ćemo spašeni.* Prenosim ovdje završnu molitvu te pobožnosti:

Isuse, Otkupitelju moj, pozdravljam Te, klanjam Ti se i ljubim Te, neprestano pogrđivanog psokama. Prikazujem ti po prežalosnom i bezgrešnom Srcu Tvoje božanske Majke klanjanje svih anđela i svetaca kao miomirisnu žrtvu i ponizno Te molim da snagom svoga svetoga Lica uspostaviš i obnoviš u meni i u svim ljudima svoju sliku koja je iznakažena našim grijesima. Amen.

Zaključak - molitve Psalama

Mnogi govore: "Tko će nam pokazati sreću?"
Obasjaj nas, Jahve, svjetlom svoga lica! (Ps 4,7)

Licem svojim obasjaj slugu svog
i nauči me pravilima svojim! (Ps 119,135)

Rasvijetli lice nad slugom svojim,
po svojoj me dobroti spasi. (Ps 31,17)

Odvрати lice od grijeha mojih,
izbriši svu moju krivicu!
Ne odbaci me od lica svojega
i svoga svetog duha ne uzmi od mene! (Ps 51,11.13)

Bože, obnovi nas,
razvedri lice svoje i spasi nas! (Ps 80,4)

Nemoj sakrivati lice od mene
u dan moje nevolje! (Ps 102,3)

Nek' mi se uzdigne molitva kao kâd pred lice tvoje,
podizanje mojih ruku nek' bude k'o prinos večernji! (Ps 141,2)

Pred lice mu stupimo s hvalama,
kličimo mu u pjesmama! (Ps 95,2)

Kliči Jahvi, zemljo sva!
Služite Jahvi u veselju!
Pred lice mu dođite
s radosnim klicanjem! (Ps 100,2)

ŠTOVANJE SVETACA KOD BAČKIH HRVATA

Štovanje svetaca među Hrvatima u Bačkoj nastalo je kao rezultat preklapanja nekoliko tradicija. U nekim se običajima vidi tradicija donesena iz Dalmacije, pa čak i prekršćanski elementi. Međutim, stoljeća života u bačkoj ravnici potisnula su neke stare običaje i otvorila vrata novim utjecajima. Najvažniji utjecaj su imali franjevci, stoljetni pratitelji bačkih Hrvata, pa je njihova tradicija ostavila i najdublje tragove.

Prekid srednjovjekovne tradicije

Bačka je, kao i cijeli prostor Panonske nizine, stoljećima doživljavala dramatične obrate u svojoj povijesti. Ravnica je uvijek bila teško branjiv prostor, pa su tijekom stoljeća mnogobrojne vojske proharale Bačku ostavljajući za sobom pustoš. U tim provalama redovito bi stradalo starosjedilačko stanovništvo, a s njime i veći dio kulturne baštine i tradicije. Međutim, plodna je ravnica uvijek iznova privlačila nove doseljenike koji su sa sobom donosili svoje običaje i tradiciju. Posljedica toga je današnja etnička i kulturna šarolikost tih prostora.

Tijekom Srednjeg vijeka u Bačkoj su većinsko stanovništvo činili Mađari, ali je uz njih živjelo i brojno slavensko pučanstvo. Kao dio Ugarskoga Kraljevstva, Bačka je imala razvijenu državnu strukturu, a brojne župe i samostani pokazuju da je i crkvena hijerarhija bila dobro organizirana. Na temelju tako brojnih državnih i crkvenih institucija može se zaključiti da je taj kraj u Srednjem vijeku bio i relativno gusto naseljen, ali i da je na tome prostoru cvjetao bogat kulturni i vjerski život.

Zbog kasnijih povijesnih zbivanja do danas je sačuvano malo izvora o srednjovjekovnom životu Bačke, pa je teško rekonstruirati i štovanje svetaca u to doba. Tek na temelju nekih indicija možemo pretpostaviti da je ono u to doba bilo slično trendovima u srednjoj Europi. Na tu tradiciju sasvim je sigurno snažno utjecala blizina Srijema, koji ima višestoljetnu tradiciju štovanja srijemskih svetaca-mučenika još iz doba Rimskog Carstva. Prisutnost franjevaca, koji u Bačku dolaze početkom 14. stoljeća, daje naslutiti da je od toga doba počeo i franjevački utjecaj na vjerske običaje. Vrlo je važna činjenica da je u Iloku 1456. godine, na samoj granici Srijema i Bačke, umro i pokopan **sv. Ivan Kapistran**, jedan od najpoznatijih franjevačkih svetaca. Njegov grob u iločkoj franjevačkoj crkvi ubrzo je postao sveto mjesto, a svečevo se štovanje proširilo po cijelom katoličkom svijetu. Djelovanje sv.

* Autor teksta je povjesničar u Hrvatskom institutu za povijest u Zagrebu

Ivana Kapistrana i ostalih franjevaca učinili su franjevačku prisutnost u Bačkoj važnim dijelom vjerskog života tamošnjeg stanovništva potkraj Srednjeg vijeka.

Tradicija iz stare domovine

U životu Bačke velika je prekretnica bio dolazak Osmanlija, koji su svoju vlast učvrstili nakon pobjede na Mohačkom polju 1526. godine. Njihovim dolaskom uništen je gotovo cjelokupni dotadašnji društveni i kulturni život na tim prostorima. Starosjedilačko mađarsko i slavensko stanovništvo gotovo je u potpunosti nestalo u burnim zbivanjima tijekom 16. stoljeća, a sa stanovništvom je nestala i srednjovjekovna tradicija. Župe su ugasle, crkve i samostani su porušeni, a gradovi su dobili islamski izgled. Nadbiskup **Antun Vrančić**, putujući polovicom 16. stoljeća, Dunavom uz Bačku, opisuje sumornu sliku tih krajeva nakon osmanlijskog osvajanja. Prema svjedočenjima rijetkih lokalnih stanovnika biskup je zaključio da su opustošena prostranstva bačke ravnice bila gotovo sasvim nenastanjena.

Novi život u Bačkoj je počeo s dolaskom novih doseljenika početkom 17. stoljeća. Iz Srbije se doseljavaju srpski kolonisti koji diljem Ugarske sudjeluju u osmanskome vojnom sustavu kao martolozi. U isto doba u te se krajeve doseljavaju i Hrvati. Iz bosanske Posavine uz obje obale Dunava u raznim dijelovima Slavonije naseljavaju se Šokci. Novi kolonisti dolaze i iz Dalmacije i Hercegovine. Njih su mađarski izvori nazivali *Ráczok*, njemački *katholische Ratzen*, u latinskim izvorima spominju se kao *Illyr*, a oni su sami sebe na hrvatskom jeziku najčešće nazivali Dalmatinci. Vrlo je star i prvi spomen imena Bunjevci (već 1622. godine), ali će se to ime afirmirati i potisnuti dalmatinsko tek tijekom 19. stoljeća.

Tijekom osmanske vlasti život bačkih Hrvata bio je iznimno težak. O dušobrižništvu vjernika u Bačkoj brinuli su se franjevci iz samostana u Gradovrhu, Olovu i Segedinu, a uz njih dijelom i isusovački misionari. Malobrojni vjernici skupljali su se na mise, često i pod otvorenim nebom ili u zemunicama, zbog straha od osmanlijskog progona. Tako teško stanje nije moglo

omogućiti ni održavanje bogatoga pastoralnog života, pa i o štovanju svetaca iz stoga doba nemamo gotovo nikakvog saznanja.

Ipak, neki običaji upućuju na staru tradiciju čiji korijeni sežu duboko u prošlost. U mnogobrojnim običajima koji su očuvani sve do

danas prepoznaju se otisci štovanja pretkršćanskih slavenskih bogova koji su nakon primanja kršćanstva dobili kršćanski okvir. Jedan od takvih običaja jesu "kraljice", koje se svake godine održavaju na Duhove. Tada "kraljice", tj. djevojčice obučene u bijelo i ukrašene bogatim krunama, obilaze kuće i pjevaju pjesme Ljelji, staroslavenskoj božici proljeća i ljubavi. Kraljice su vjerojatno nastale na temelju pretkršćanske proslave dolaska proljeća, pa se tako jedan staroslavenski običaj proslave dolaska proljeća lijepo uklopio u kršćanski običaj slavljenja proljeća Crkve - blagdan Duhova. Pripreme za tu svečanost obavljale su se tjednima prije Duhova. Tijekom tih priprema majke bunjevačkih i šokačkih djevojaka uređivale su haljine i krune za svoje kćeri, a u proslavu je na sam dan Duhova bilo uključeno cijelo selo.

Dalmatinsko-hercegovačka tradicija - u prvome redu štovanje **sv. Ivana, sv. Ilije i sv. Jurja** - nije se znatnije očuvala među bačkim Hrvatima. Među tim svecima jedino su uz Ivanje (24. lipnja) vezani bogatiji običaji, pa i među Hrvatima raširen običaj paljenja i preskakanja krjesova.

Krjesovi su se palili u sumrak uoči dana svetog Ivana. U nekim mjestima, većinom u somborskoj okolici, vatra se palila samo jedan dan, a u ostalim bunjevačkim mjestima palila se tri dana za redom. Uz običaj paljenja krjesova vezan je i običaj preskakivanja vatre. U njemu su sudjelovali uglavnom mladići, a u nekim mjestima i djevojke. Vatra se preskakivala pojedinačno ili u paru. Paljenje ili preskakivanje imalo je duboku simboliku uz koju su vezana mnogobrojna vjerovanja. U većini bunjevačkih mjesta vatra i pepeo značili su simboličku zaštitu od bolesti i to u prvom redu kožnih, ali se vjerovalo i da ivanjski krjesovi donose djevojkama plodnost. Simbolika plodnosti odnosila se i na polja, pa se vjerovalo da ivanjske vatre donose plodnost žitnim poljima i sprečavaju razvoj nametnika u žitu. Stoga se u nekim selima pepeo ivanjskih krjesova posipao po poljima.

Sveti Ivan se štovao i kao zaštitnik od požara. Tako se, primjerice, u Tavankutu na Ivanje bacaio ivanjski vjenčić na krov salaša da ga zaštiti od požara, a u nekim bunjevačkim mjestima vjenčić se, s istom simbolikom, vješao na vrata. Vjerovalo se da sveti Ivan štiti i polja od požara, pa se u nekim mjestima običavalo trčati oko polja s upaljenim bakljama.

Za razliku od bogatih ivanjskih običaja, uz svetog Iliju, zaštitnika pastira u Dalmaciji, nema značajnih običaja u bačkih Hrvatima: očigledno je na promjenu običaja utjecala promjena životnog prostora, tj. činjenica da su Bunjevci dalmatinske planine zamijenili bačkom ravnicom. Bunjevci su se u Bačku doselili kao izrazito stočarski orijentirano stanovništvo, pa se s pravom može pretpostaviti da su štovali svetog Iliju u staroj domovini. Međutim, u Bačkoj je tijekom 19. stoljeća ratarstvo postala glavna grana poljoprivrede, pa je i vezanost uz stoku izgubila ono značenje koje je imala prije. Štovanje svetoga Ilije u Bačkoj je ravnici ostalo vezano ponajprije uz zaštitu gromova i požara koji su često pogađali ljude i imovinu.

Uz zaštitu od gromova vezano je, vjerojatno, i štovanja jedne svetice - **sv. Barbare** (4. prosinca). Slika te svetice, inače zaštitnice artiljeraca i rudara, mogla se naći u brojnim bunjevačkim domovima, ali je danas zaboravljen razlog zbog kojega se ta svetica toliko štovala među bačkim Hrvatima. U

mnogim se krajevima, posebice u Dalmaciji, sveta Barbara štuje i kao zaštitnica od gromova, pa je možda upravo to razlog njezinog štovanja u Bačkoj. Međutim, postoji i druga mogućnost. Sveta Barbara je u mnogim katoličkim krajevima štovana zaštitnica vojnika, pa je moguće da to štovanje seže u dane kada je Bačka bila poprište raznih zbivanja, tj. u vrijeme potkraj 17. i početkom 18. stoljeća. Zaštitu od gromova bački su Hrvati često molili i od **sv. Ivana i Pavla**, rimskih vojnika i mučenika (26. lipnja). Na taj su se dan u nekim župama Subotičke biskupije blagoslivljale svijeće od gromova. Te bi se svijeće za nevremena palile u kućama vjernika, a ukućani bi molili litanije svih svetih.

Toliki broj svetaca zaštitnika od požara i gromova pokazuje da su u bačkoj ravnici vatra i gromovi bili veliki problem i jedna od najvećih životnih opasnosti. Stoga su i običaji vezani uz te svece i zaštitu od požara bili tako bogati, a štovanje tih svetaca zadržalo se sve do današnjih dana.

Starinska tradicija štovanja svetaca, donesena iz stare domovine, može se djelomično naslutiti i prema osobnim imenima prvog naraštaja doseljenika u Bačkoj. Prema najstarijim matičnim knjigama, koje su se počele voditi početkom 18. stoljeća, vidljivo je da su brojni Bunjevci nosili imena poznatih dalmatinskih svetaca - **sv. Dujma** i **sv. Jeronima**. Tako je, primjerice, jedan od predvodnika bunjevačkih doseljenika 1687. godine bio **Dujam Marković**, a jedan od prvih poznatih subotičkih franjevac zvaao se **fra Jerko Guganović**. Međutim, među bačkim Hrvatima nije se sačuvala nikakva druga uspomena na te svece. Njihova su imena kao osobna imena bačkih Hrvata tijekom 18. stoljeća uglavnom nestala, umjesto njih se već početkom 19. stoljeća pojavljuju brojna mađarska osobna imena, primjerice: **Geza, Šandor, Kalman** i **Bela**. Ta promjena dokazuje da je kulturni utjecaj Mađara vrlo brzo prodro u svakodnevni život bačkih Hrvata, što se odrazilo i na štovanje svetaca.

Marijanska pobožnost i štovanje svetog Josipa

Crna Gospa

Bački Hrvati uvijek su bili obiteljski ljudi. Njihova posvećenost obitelji odražavala se i u štovanju **Blažene Djevice Marije** i **sv. Josipa**. Štovanje Blažene Djevice Marije ima tradiciju još iz stare domovine. Brojna mjesta u Dalmaciji, Bosni i Hercegovini kojima se hodočastilo u čast Blaženoj Djevici Mariji, bila su odredišta i hodočašća Bunjevaca i Šokaca prije seobe. Tijekom seoba u Bačku prenesena je i ta tradicija. Vrlo brzo su i u Bačkoj i u susjednim krajevima nastala brojna mjesta u kojima se štovala Gospa. U subotičkoj franjevačkoj crkvi sv. Mihovila i danas se štuje slika *Crne Gospe* koja potječe iz 17. stoljeća, a na Bunariću u okolici Subotice svake se godine okupljaju vjernici u

čast *Gospa na Bunariću*. Bunjevci imaju i duboku tradiciju odlaska u udaljenija Gospina svetišta. Postoje povijesni izvori koji dokazuju da su već u 18. stoljeću hodočastili i u Mariju Bistricu, ali su najčešće hodočastili u Gospino svetište u Aljmašu, koji Bunjevci nazivaju *Bili Aljmaš*.

Uz štovanje Gospe vezan je i blagdan "Materica" koji se slavi u trećoj nedjelji adventa. Tada se bački Bunjevci sjećaju na Blaženu Djevicu Mariju, koja je nosila još nerođenog Spasitelja na putu u Betlehem. Na Materice se cijela obitelj molila da majke budu blagoslovljene u svojoj majčinskoj ulozi i poslu. Toga dana je posebno svečano raspoloženje u bunjevačkim obiteljima, a u središtu pozornosti su majke obitelji prema kojima se svi odnose s posebnom pažnjom i nježnošću. Materice se čestitaju u prvom redu majkama i bakama, ali se toga dana slavi sav ženski svijet.

Četvrte nedjelje adventa slave se "Oci". Tada se bački Hrvati sjećaju na sv. Josipa, zaručnika Blažene Djevice Marije i odgojitelja Isusa Krista. Toga dana se cijela obitelj moli za blagoslov očeva obitelji, da se brinu o svojoj obitelji kao sv. Josip. Iako Oci nisu tako svečani kao Materice svejedno su svake godine nezaobilazni blagdan, a čestitaju se očevima i djedovima. Materice i Oci su zanimljivi običaji, jer se mogu naći i u Dalmaciji, primjerice u okolici Imotskoga, što navodi na zaključak da su i ti običaji doneseni iz stare domovine.

Franjevačka prisutnost

Od prvih izvještaja o doseljenju Bunjevaca i Šokaca, njihova je sudbina čvrsto vezana uz franjevce provincije Bosne Srebrene. Od početka osmanlijskih osvajanja franjevci te provincije svojim su se predanim radom brinuli, ne samo o pastoralnom radu nego i o životnim prilikama svojih vjernika. Tijekom stoljeća njihovo se djelovanje proširilo na golemi prostor od Budimpešte do Jadranskog mora. Njihov kulturni rad povezivao je bačke Bunjevce i Šokce s ostalim Hrvatima, i omogućio im da i u najtežim vremenima osmanske vlasti baštine

Bunarička Gospa

hrvatsku kulturu. Od tih vremena franjevci su među bačkim Hrvatima stekli posebno mjesto koje imaju i danas.

Stoljetna veza franjevac a i bačkih Hrvata odražava se i u štovanju franjevačkih svetaca. **Sveti Antun** je uvjerljivo najštovaniji svetac među bačkim Hrvatima (13. lipnja). Toga dana posebno je svečano u Subotici, Baji i Mohaču kamo hodočaste Bunjevci i Šokci iz Bačke i Baranje. Štovanje sv. Antuna bački su Hrvati uspjeli prenijeti i na Mađare i druge katolike u Bačkoj, pa je taj svetac danas štovan među svim katolicima u Bačkoj.

Jedan od najkarakterističnijih običaja na dan sv. Antuna stari je običaj Šokaca i Bunjevac a da se na poklon franjevcima donosi živa mladunčad: ždrebad, telad, janjad, prasad, kao i pernata živina. To se činilo iz više razloga. Prije svega, vjernici su na taj način pomagali franjevce, koji su osnovani kao prosjački red i dugo su živjeli od milostinje vjernika. Međutim, vjernici su to radili i u nadi da će sveti Antun zaštititi njihove životinje od svih bolesti i epidemija. Taj običaj je vrlo star, a poznato je da se isti običaj prakticirao i u Bosni, pogotovo u Olovu još u doba osmanske vlasti. Da je štovanje sv. Antuna među bosanskim Hrvatima staro svjedoči i povijesni podatak da su bosanski trgovci još 1664. u Beogradu nabavili drveni oltar sv. Antuna.

Uz svetog Antuna štovao se i **sveti Franjo** (4. listopada), osnivač franjevačkog reda. U Subotici je već od dvadesetih godina 18. stoljeća djelovala Bratovština pojasara sv. Franje, raširena i širom kontinentalne Hrvatske. Oni su 1738. kupili sliku sv. Franje i uredili njegov oltar u franjevačkoj crkvi. Bratovština je ukinuta 1786. odlukom **cara Josipa II.**, ali je sv. Franjo sve do današnjih dana ostao štovani svetac.

Štovanje svetoga Mihovila - zaštitnika vojnika

Štovanje **sv. Mihovila** u Bačkoj ima tradiciju koja potječe još iz Srednjeg vijeka. Na mjestu današnjeg Sombora bio je u Srednjem vijeku gradić Szent Mihály koji je dobio ime po župnoj crkvi posvećenoj sv. Mihovilu, prvi put spomenutoj u jednom dokumentu potkraj 14. stoljeća. Sveti Mihovil zaštitnik je kršćanske vojske u borbi protiv pogana, pa je njegovo štovanje u ovim krajevima usko vezano uz ratove s Osmanlijama. Najbolji primjer povezanosti vojne službe i štovanja sv. Mihovila prepoznamo u tradiciji grada Subotice. To je mjesto još od Srednjeg vijeka bilo zapravo tvrđa koja je oko sebe imala malo naselje. I prvih desetljeća nakon oslobođenja od Osmanlija 1687. ona je imala funkciju vojnog uporišta habsburške vojske, a subotički Bunjevci su bili uključeni u vojnu organizaciju kao graničari. Vojnički život bačkih Hrvata vjerojatno je potaknuo i snažnije štovanje sv. Mihovila. Njegovo štovanje u Subotici je jedan od najljepših primjera vojničke tradicije duboko usađene u temelje života bačkih Hrvata jer je i sama subotička franjevačka crkva zajedno sa samostanom nastala pregradnjom srednjovjekovne subotičke tvrđe.

Poslije je štovanje sv. Mihovila dobilo tipična obilježja toga vremena. U Subotici je tijekom prve polovice 18. stoljeća osnovana Bratovština sv. Mihovila, čiji je pokrovitelj bio sam katolički nadbiskup **Gabrijel Patačić**.

Bratovština se brinula o glavnom oltaru franjevačke crkve posvećenom zaštitniku crkve sv. Mihovila, a bila je i dužna platiti dvije mise mjesečno. Nažalost, i nju je osamdesetih godina 18. stoljeća ukinuo **Josip II.**

Poput mnogih blagdana, Miholje je bilo i prijelomno razdoblje u agrarnoj godini. Ritam poslije poljodjelskog života bio je potpuno uklopljen u godišnji kalendar i gotovo su se svi važniji poljodjelski poslovi vezali uz nekog sveca. Tako su se o Miholju brali vinogradi, ali su se i ugovarali novi poslovi, pa su se, primjerice, nadničari na taj dan selili k novome gazdi.

Sveta Terezija Avilska i sveti Rok - barokni sveci 18. stoljeća

Dolaskom **Marije Terezije** na vlast 1740. počelo je snažno miješanje države u crkvena pitanja. Terezijanske i kasnije جوزefinske reforme duboko su potresle ustroj Katoličke crkve. Te su reforme pogotovo zadirale u ustroj redovničkih zajednica, djelovanje župa, pa i u štovanje svetaca. U Bačkoj i Slavoniji započelo je tijekom vladavine Marije Terezije oduzimanje župa franjevcima i davanje u ruke svjetovnog svećenstva. Taj će proces utjecati na potiskivanje franjevačke tradicije štovanja svetaca. U prvi plan će doći isticanje novih svetaca, podupirano od same države. Primjer tih promjena je i štovanje **sv. Terezije Avilske** (15. listopada).

Carica Marija Terezija bila je velika štovateljica sv. Terezije Avilske. U vrijeme njezine vlasti podignuto je nekoliko crkava širom Habsburške Monarhije posvećenih toj svetici izričito na inzistiranje carice. I u Hrvatskoj su u to doba podignute crkve sv. Terezije u Požegi i Ravnoj Gori.

Sveta Terezija Avilska bila je poznata po obnovi karmelskoga načina života i svojim mističnim zanosima. Ta je "naučiteljica crkve" i "Doctora mystica" značila vrhunac katoličke obnove u 16. stoljeću. Možda je upravo zato i toliko impresionirala caricu Mariju Tereziju, koja je željela provesti reforme na svim razinama života, pa i u životu crkve u Habsburškoj Monarhiji.

Dana 22. siječnja 1779. Marija Terezija je posebnom poveljom proglasila Suboticu slobodnim kraljevskim gradom, a sveta Terezija Avilska proglašena je zaštitnicom grada, što je upisano i u statut grada. Svetica je unesena i u grb grada koji je i danas u uporabi.

Sveti Rok je zaštitnik od kuge, ali i od svih vrsta kožnih bolesti, koje su tijekom srednjeg i novog vijeka bile česta pojava zbog loših higijenskih uvjeta života. Štovanje sv. Roka (16. kolovoza) vezano je u Bačkoj, ali i u drugim dijelovima nekadašnje Habsburške Monarhije, uz epidemije kuge

Sv. Terezija Avilska

Oltar sv. Roka u Subotici

koje su tijekom 18. stoljeća harale našim krajevima. Trajan izbor epidemija kuge bio je Bliski Istok, a zarazu su širili Osmanskim Carstvom putnici, u prvom redu trgovci i vojnici, koji su često prelazili velike udaljenosti. Stoga je Habsburška Monarhija pokušavala provesti posebno strogu kontrolu putnika iz Osmanskog Carstva.

Unatoč pokušaju stvaranja sanitarnoga kordona uz granicu Habsburške Monarhije i Osmanskog Carstva, kuga se nekoliko puta tijekom 18. stoljeća ipak pojavljivala u različitim dijelovima Monarhije. Jedna od najvećih epidemija zavladała je 1738. u Bačkoj i Banatu. Ta je epidemija samo u gradu Subotici pokosila 325 ljudi. Poslije se

proširila i na Slavoniju, gdje su posebno stradali grad Požega i okolica Osijeka. Kuga je u Bačkoj prestala u veljači 1739., a gradsko je poglavarstvo u znak zahvalnosti za prestanak epidemije odlučilo podići zavjetnu kapelicu sv. Roka. Gradsko se poglavarstvo također zavjetovalo 1739. godine da će se svake godine Rokovo slaviti kao gradski blagdan. Poput subotičkoga gradskog poglavarstva postupili su i neki gradovi u Banatu i Slavoniji, pa većina kapelica i crkava posvećenih sv. Roku u tim krajevima potječe iz vremena nakon te epidemije.

Od godine 1773., kada je subotička župa predana u ruke svjetovnog svećenstva, crkva sv. Roka postala je privremena gradska župna crkva do izgradnje nove župne crkve sv. Terezije. Do danas je proživjela nekoliko preuređenja.

Ravnica - odrednica mentaliteta i pučke pobožnosti

Posebno mjesto u životu Bačkih Hrvata imali su franjevci, koji su ih stoljećima pratili u najtežim trenucima njihove povijesti. Franjevci su bili njihovi dušobrižnici u staroj domovini, a nastavili su se za njih brinuti i nakon preseljenja. Ta uzajamna ljubav puka i franjevac ostala je prisutna sve do današnjih dana. Zato je franjevačka tradicija najviše utjecala na pučku pobožnost bačkih Hrvata, a sveti je Ante ostao sve do danas najštovaniji svetac.

Bunjevci su, došavši u Bačku kao stočarski, ratnički i polunomadski narod, morali mijenjati svoje navike. Plodna zemlja i ratarska orijentiranost učinili su bačke Hrvate mirnim ljudima predanim svojem poslu i imanju. Od dolaska u Bačku među njima se zadržala privrženost crkvi i obitelji. Ta dva temeljna stupa njihova života zadržala su se sve do današnjih dana. Briga za obitelj i imanje prožima i sve običaje vezane uz štovanje svetaca.

VJERSKI ODGOJ KAO INTEGRALNI DIO ŠKOLSKOG ODGOJA

Na početku ovog razmišljanja nad problemima koji se sadržani u tezi da je vjerski odgoj integralni dio školskog odgoja, istaknut ćemo da ono dotiče pitanje evangelizacije kojim je Crkva u novije vrijeme jako zaokupljena.

U okviru toga složenog problema nalazi se i naše pitanje: kako se obitelj odnosi prema katehizaciji (svoje) djece? Kako se škola odnosi prema katehizaciji (svojih) učenika? Kako se djeci može predati živa vjera ili kako Crkva može pomoći obitelji i školi da im lakše predaju vjeru? Doista, na koji način se vjera prenosi s generacije na generaciju ako taj proces promatramo sa stajališta obiteljskog doma, škole i zajedništva?

Možemo pitati: kako katehiziramo obitelji? Ali možemo pitati i kamo ide katehizacija u školi? (Napose, koliko je subjekt katehiziranja obitelj a koliko škola?) Stojimo li glede toga na mjestu ili napredujemo? Uspijeva li bar nekim obiteljima i hoće li uspjeti školi prenijeti istinsku vjeru narednom naraštaju? Što bi se tu (još) dalo učiniti? Kako na to gleda i kako bi trebala gledati kateheza Katoličke crkve?

I. DIO

A. Opći uvod

Stanje u našoj katehizaciji daleko je od toga da bismo njime mogli biti zadovoljni. No, naša katehizacija, ipak, napreduje. Svjedoci smo zamašnije obnove i dubljeg zanimanja za katehezu. Pored biblijske, liturgijske, crkvene, imamo i svojevrsnu katehetsku obnovu. U svijetu se, a i kod nas, ulaže puno snage i poduzimaju sve sustavniji naponi za unapređenje te životne djelatnosti Kristove Crkve na zemlji (Katehetska komisija pri BK SRJ, Katehetska vijeća svake pojedine biskupije, Teološko-katehetski institut u Subotici, sve veći broj časnih sestara katehista, kao i sve veći broj laika koji se pripremaju za katehetsku službu, vjeronauk za studente, katekumenat odraslih, novije metode i priručnici, itd.). Nedavno vraćeni vjeronauk u škole jest svakako (uza sve ograde) veliki doprinos u navještaju vjere ovom i budućim naraštajima.

Kateheza postoji otkad postoji Crkva jer u Crkvi je uvijek bilo onih koje je trebalo uvoditi i postupno upućivati u otajstvo vjerskog življenja, sve dok ne dostigne osobnu, zrelu vjeru. To nije časovit i jednostavan posao, već dug proces koji iziskuje i vremena i ljudi i umijeća i strpljivosti. To zahtijeva jednu čitavu granu djelatnosti Crkve. Već su je u davnoj starini vršili posebni službenici ("učitelji").

Katehizacija se navezuje na slušanje Riječi. Dolazi poslije prvog navještaja (kerigme), odnosno poslije prvog obraćenja i ispovijesti vjere obraćenca čovjeka. Katehizacija je u funkciji potpune evangelizacije, teži za tim da u vjernika (i pojedinca i zajednice vjernih, usp. OKD 21) dovede vjeru do prave zrelosti.

Zato je, pojmovno i vrijednosno, katehizacija znatno širi pojam od onoga što se misli pod "katekizmom". Uostalom, gledano vremenski, katehezu Crkva gaji od pamtivijeka, a katekizam je pojava novijeg vremena (od Reformacije). Sadržajno, kateheza obuhvaća ne samo nacionalne izričaje (tvrdnje, formule, definicije i sl.), nego sav sadržaj i doživljaj vjerovanja (i radnje i osjećanje i stavove). Metodički, kateheza je u davniini bila mnogo obuhvatnija negoli to predviđa suhoparna školska jedinica (praksa katekumenata, "scrutinia", obredne radnje itd.).

B. Uspješnost naše katehizacije

Ako govorimo o uspješnosti katehizacije, ili odgoja djece u vjeri, kojim kriterijem da je mjerimo?

Valjani kriterij može biti sam uspjeh procesa prenošenja poklada vjere. Kateheza i nije drugo nego trud i nastojanje da se življena vjera zajednice plodno prenese novoj generaciji. Ona je "kao glas žive predaje unutar sveukupnog predanja" Crkve (OKD 13).

Kako se prenosi vjera? Kako čovjek dolazi do vjerskog uvjerenja?

Prihvatanjem onoga što mu zajednica vjere, Crkva, nudi i (pre)daje. Prihvatom poruke Crkve čovjek je naveden na obraćenje kojim se počinje osobno otvarati Bogu po Kristu, u sili Duha Svetoga.

Pitamo: kako se to redovito događa? Kako se to događa kod djece (do 12. godine)?

Ponekad se događa silovitim, iznenadnim obraćenjem: na pr. kod Pavla, A. Ratisbonnea, P. Claudela... Ali, i tu je često prisutna postupnost: na pr. kod Augustina ili rimskog rabina E. Zollia koji je priznao da se to dogodilo kao kad bereš cvijeće na livadi pa se berući nađeš u šumi, a ne možeš reći kojega si časa prešao granicu.

Mnogo je više vjernika koji dolaze do obraćenja i osobne vjere Bogu postupnim rastom u krilu neke zajednice vjere; a sigurno nije mali broj onih kojima taj proces teče već od majčina krila. Čak se ni u slučaju Pavla ili Augustina ne može pri obraćenju govoriti o stopostotnom početku ("ab ovo") nego radije o važnom, sudbinskom zaokretu života: jer, Pavao je i prije susreta s proslavljenim Kristom vjerovao u Božja obećanja i opravdanje, samo pred Damaskom je shvatio da se ono ostvaruje "po Isusu Kristu". Augustin je prije upisa među katekumene cijenio vjerske stavove svoje majke, ali ih je u trenutku obraćenja i prihvatio.

Obiteljski ambijent ostavlja duboki trag u čovjekovoj svijesti i ne može se lako izbrisati. Čovjek je njime obilježen cijeloga života.

II. DIO

Obiteljski ambijent zaslužuje, stoga, pažnju suvremene Crkve. Obiteljsko je zajedništvo dragocjeno.

Glasovi koje čujemo upućuju na krajnji oprez: obitelj se dezintegrira, njen se prostor sužuje, atomizira; obitelj je vrlo ugrožena; taj proces ide i dalje: obitelj - što je to? Postoji li još uopće "obitelj"?

Ipak, ambijent u kojemu se provode prve godine života u zajednici s ocem i majkom ima vrlo značajan utjecaj na sav kasniji razvoj djetetove ličnosti. Duboki životni stavovi (iskrenost, povjerenje, spremnost na pomoć i razumijevanje, itd.) počinju se izgrađivati u roditeljskom domu. Istina, to nije sve. Obiteljski je ambijent danas veoma relativiziran. I zato, ako mu napori ostanu osamljeni, neće od njih biti osobite koristi. Obitelj treba potporu tako da mogne svoja nastojanja oko dobara djece uključiti komplementarno u širi proces odgoja. Na dijete doista vrše snažan utjecaj, i to iz godine u godinu sve jače, i drugi čimbenici (škola, javno mnijenje, televizija, internet, društvo, "klape"...).

U našim prilikama, čini nam se, nužno je upotrijebiti i objediniti sva autentična dobra koja u odgoju daje obitelj. Ima ih, dakako, i drugdje ali ovdje se zadržavamo na njima jer želimo podcrtati ono što je uvijek živo, na djelu u prijenosu vjere od starijih na djecu putem kateheze.

A. Važnost obiteljskog ambijenta

Obitelj je za Crkvu koja joj katehizira sinove i kćeri uvijek relevantna veličina. Crkvi nitko nije nevažan - a kamoli roditelji vjernici kojima je stalo do dobra i sreće njihove djece.

Može se reći: Gdje je pravo zajedništvo ljudi, tu je i Crkva (barem "in potentia" - u stvarnoj mogućnosti), jer veli poznata pjesma: "Ubi caritas est vera Deus ibi est" (Tako glasi izvorni spjev, složen vjerojatno od Paulina Akvilejskoga, +802). Više je sreće imala uvriježena inačica: "Ubi caritas et amor...", koja je kasnijeg datuma: o tome E. Franceschini, *Un antico inno eucaristico*, u: *L'Osservatore Romano* 1. 06. 1972., br. 126, str. 3) - gdje je ljubav prava, tu je i Bog; a Bog koji je u ovom trenutku povijesti svijeta (tj. u "posljednjim vremenima") s ljudima, to je utjelovljeni Bog: Emmanuel, Bog-s-nama (usp. Mt 1,22-23; Otk 21,3), Isus Krist, glava Crkve, pa se može reći: Gdje je pravo zajedništvo (ljudi s Bogom i među sobom), tu je Crkva.

Obiteljsko je zajedništvo, i "a posteriori" na osnovi Pisma i Predaje, u povijesti spasenja važan nosilac poruke i dara spasenja: Isus je "sin Davidov" od roda i doma, tj. iz obitelji kralja Davida (usp. Mt 1,1; 9,27; 15,22; 20,30-31; 21,9.15 i par.; Rim 1,3; 2 Tim 2,8; Dj 13,23; Otk 5,5; 22,16). I likovi njegovih učenika izranjaju iz vjere obitelji vjernog Ostatka u Izraelu. To susrećemo i u prvoj kršćanskoj zajednici. Tako, Apostol hvali vjeru obiteljskog zajedništva Timotejeve kuće, poimence bake Loide i majke Eunike (2 Tim 1,4-5). I tako redom sve do naših dana: spomenimo samo Don Bosca i njegovu majku

Margaritu; malu Tereziju od Djeteta Isusa i njezinog oca i sestara, itd. Kad je riječ o katehezi, ne možemo mimoći uzor-obitelj Leonide iz Aleksandrije koja je roditeljskom "katehezom" odgojila velikog ljubitelja Svetog pisma, Origena; ili rodnu kuću slavenskih apostola, braće Konstantina-Cirila i Metoda; i Tereze, koja je novinaru M. Muggeridgeu priznala da joj je rodna kuća bila izvanredno sretna i kad je osjetila, još kao studentica, zvanje, pomisao da će morati taj voljeni i neobično sretan dom napustiti, bijaše jedina doista velika teškoća koju je morala prebroditi.

Zato se nameće pitanje: ako želimo plodnu katehizaciju djece, kako se postaviti spram njihove obitelji? Smijemo li je mimoći? Možemo li ičim nadomjestiti povoljan utjecaj obiteljskog ambijenta ljubavi i pažnje prema djetetu?

Da bi kateheza mlađih i najmlađih bila uspješna, uvjereni smo da je treba vratiti, ili bar tijesno povezati, s utjecajem duhovnog i ljudskog zajedništva iz kojega dijete raste - u obitelj. Najuspješnije je katehiziranje životom, tj. samo autentičan život po vjeri uspijeva u drugome stvoriti duboko uvjerenje, jer se životna uvjerenja i stavovi prenose zajedničkim iskustvom.

Ako se pitamo: koje je zajedničko iskustvo vjere osobito pozvano da preda vjeru sljedećem naraštaju, pogotovu djeci u ranijim godinama? - tko se može javiti za riječ s većim izgledima na uspjeh ako ne roditelji koji svome djetetu žele sigurno najviše dobra na svijetu? ("... obitelj sa svojim značajkama i ponašanjem ... u prvim godinama djetetova života ima veći utjecaj od drugih odgojnih čimbenika ...", OKD, Dodatak, 2)

B. Kateheza i predavanje vjere

Odgojiti djecu u vjeri znači uspjeti prenijeti vjersko iskustvo na njih. Kao i drugi odgoj, tako je i vjerski odgoj proces kojim stariji vjernici nude i predaju mlađima vjeru i njene vrednote koje žive.

Tko su, u našem slučaju, ti stariji?

Mogu to biti predstavnici nekih službenih zajednica (npr. župe, crkve, redovničke družbe, škole, društvene institucije i sl.). Nekoć je doista vjersko uvjerenje išlo s naraštaja na naraštaj uz pomoć društvenih čimbenika, kao što su selo, župa, javno mnijenje, škola, ali danas se ta izvanjska struktura toliko izmijenila da ne pogoduje niti, sama po sebi, prenosi vjersko uvjerenje na mlade. U tom su kontekstu roditelji opet oni koji mogu imati više uspjeha od mnogih drugih (kažemo, mogu - jer ostvarenje ovisi o čitavom spletu okolnosti i spremnosti da se s ljubavlju uključe u proces kojim se vjerski sadržaji prenose na nove naraštaje).

Kako taj proces teče?

Rekli smo da odgajanje djece i mladih u vjeri znači predavanje vjere, vjerskog iskustva, vrednota, stavova, itd. Time kateheza pokreće premissljanje problema predaje ili žive tradicije Crkve (ističemo žive tradicije, jer se inače ta riječ često poima u manje ispravnom, i redovito manje povoljnom smislu). Što znači: predaja? (O pitanju predaje: Y. M. - J. Congar, *La Tradition et les traditions*, I /Essai historique/ Paris 1960; II /Essai theologique/ Paris 1963:.,

H. Mühlen, *Una mystica persona*, München-Paderborn-Wien, 2. ed., 1967, 278 ss.)

Riječ može imati dva značenja:

1) može značiti sadržaj koji se prenosi ili predaje drugome (traditio quae traditur); to je onda skup vjerskih istina, ustanova i vrednota ili tzv. polog vjere (depositum fidei);

2) može značiti i djelatnost kojom se taj sadržaj prenosi (traditio qua traditur); to je živo vjerovanje koje se uspijeva u drugome uprisutniti i pobuditi.

Stoga je predanje ili živa tradicija temeljna datost kršćanskog življenja: s uspjelom predajom Crkva stoji i pada. I danas, ako ima gdje Kristu vjernih ljudi, ima ih samo zato što je proces predanja nekako tekao. Kad bi tradicija stala, stalo bi predavanje vjere novim naraštajima, djelo bi spasenja ostalo nepoznato i nedjelotvorno: pa bi bilo manje spasenih, jer ne bi bilo onih koji vjeruju. I Utjelovljenje bi bilo suvišno.

Prema tome, temelj vjerovanja Crkve jest i Krist sa svojim događajem (ali) i predanje apostola koje se od koljena na koljeno nastavlja zahvaljujući zauzetim prenosiocima ili predavateljima vjere.

Naše je pitanje: mogu li roditelji, i drugi stariji vjernici u obitelji, biti takvi, uvjerljivi prenositelji vjere?

Ne vidi se što bi ih u tome, po sebi, priječilo; jer, ako roditelji stvarno ne prenose poželjno vjersko uvjerenje, prenose ono drugo, nepoželjno; na pr. omalovažavanje molitve, sudjelovanja u bogoslužju, prezir Crkve... Ako u obitelji nema svetog predanja ima onda nesvetog.

Ako dijete od rana djetinjstva vidi kako otac i majka doista čine što govore: ako uistinu "rade", ako "mole", ako "vole siromahe", ako vole nedjeljnu službu Božju i sl., dijete se postupno uvjerava da je to vrijedno i važno, da vrijedi tako i za to živjeti.

I zato, kad je riječ o odgoju djece u vjeri unutar obitelji, bolje je govoriti o predaji, o prenošenju vjere, nego o katehizaciji u strogom smislu, pogotovu ako pod katehizacijom i nehotice mislimo samo na "verbalnu" pouku. Roditelji su pozvani da budu prvi Božji posrednici, suradnici i suspasitelji: oni su po, sakramentu dionici Kristova Duha, pa su svojoj djeci i "proroci i svećenici i pastiri". Vjera i sakramentalno posvećenje povezuju supruge u posebno zajedništvo života koje "govori" i stvara u djetetu prvo iskustvo Kraljevstva Božjega u obitelji. (Usp. LG 11,41; GE 3; AA 11.)

U posljednje se vrijeme obitelji pridaje sve veća važnost u pastoralu, i teoretskom i praktičnom. Razni sistemi, zasnovani na individualizmu i kolektivizmu, doživjeli su svoju nemoć i neuspjeh, pa je sve više onih koji u obitelji vide životni prostor i ambijent odakle se osobama u razvoju mogu uvjerljivo predati prave vrednote života i vjerovanja. (K. Rudolf, *Ehe und Familie*, Wien 1948; usp. članak naveden u bibliografiji iz *Lexikon der Pastoraltheologie: "Familienpastoral"*)

Vjere, naime, u javnosti više nema kao vladajuće kulture, (što je neka- da bilo, uništeno je pedesetogodišnjim sustavnim ateiziranjem), same po sebi razumljive pojave, kao "očigledne uvjerljivosti". Konkretna "vjera", pro-

življavana u zajedništvu s drugima, rjeđa je pojava; to je "malo stado" (usp. Lk: 12,32). "Vjera" je tek jedna od skupina usred tolikih u pluralističkom društvu, u kojemu su ljudi vrlo osjetljivi na poštovanje osobnog uvjerenja i slobode savjesti. No, u stjecanju životnih iskustava upliv je roditelja i njihovog vladanja i dalje najpresudniji za djecu: čovjek se kasnije vlada onako kako je formiran od malih nogu. Poradi toga je sve više onih koji drže da u današnjem pastoralnom radu, dakle i u katehizaciji, obitelj mora biti upravo u središtu.

Kako osvjetliti taj problem na teološko-ekleziološkom planu? U kojem je odnosu obitelj sa zajednicom Crkve i sa školom? Koje zajedništvo vjere najnaravnije prenosi svoje iskustvo na djecu?

Ne zadirući toliko u pitanje institucionalnoga (crkva, župa, biskupija, samostan, provincija, itd.), zadržimo se časkom na misterijskom planu zajednice. Pravo je zajednici vjere osnova zajedništvo Duha: njime vjerni druguju i s Bogom po Kristu, a tako i jedni s drugima, u poštovanju, povjerenju, slozi, ljubavi. U zajednici kršćanske vjere bitno se temelji na Kristu (usp. "u ime Isusovo"). Crkvena ili kršćanska zajednica jest ondje gdje ljudi po vjeri slušaju riječ Božju u Evanđelju i dalje je uvjerljivo prenose; gdje se u danim okolnostima sastaju na proslavu Gospodnje spomen-večere, te su spremni služiti u ljubavi jedni drugima i svima potrebnima (usp. Dj 2,42-47).

Kršćanska obiteljska zajednica u domu, ili Crkva-u-obiljelji (crkva u malom; mala Crkva), s jedne strane, i kršćanska mjesna zajednica u gradu, ili Crkva-u-nekom-mjestu, s druge strane, jesu posve slične stvarnosti, da ne reknemo i jednakopravne glede crkvene biti. Jedna i druga, naime, jesu prilika-i-mjesto ili znak-i-oruđe (signum-et-instrumentum), tj. "sakrament" (sacramentum) zbližavanja i objedinjavanja ljudi u Kristu, i po Kristu s Bogom, kao i združivanja ljudi uzajamno (usp. LG 1).

I jedna i druga su Crkva-na-putu. To znači: Crkva još nepotpuna i nesavršena, koja teži za dovršenjem i punim ostvarenjem u slavi. I jedna i druga jesu zajednice otvorene primanju novih članova: svaki koji Krista prihvati i njemu se povjeri te pristupi zajednici na okupu, ili unutar zidova određenog grada, taj može postati i ostati živi član te Crkve. Time se želi naglasiti kako ono što crkvenu zajednicu čini Crkvom nije "tijelo i krv", krvno srodstvo unutar obitelji ili građansko, civilno pravo i državljanstvo, unutar "grada", nego vjera i Duh Kristov.

Stoga je u jednoj i drugoj Crkvi moguće uvjerljivo prenošenje vjerskog iskustva od onih koji su "u Kristu" na one koji to još nisu, ili nisu potpuno, nisu njegovi posve svjesno i odgovorno.

U takvoj perspektivi, koja je nažalost dugo vremena bila zaboravljena i zapostavljena (dugo, od smrti velikih pastira i teologa otačkog vremena, kao npr. Ivana Zlatoustog i Augustina), mnogo dobiva na vrijednosti ne samo tretiranje mjesne Crkve nego također, kako smo upravo pokazali, i obitelji kao kućne Crkve. Od toga spoznanja morat će naš dosadašnji pastoralni rad, a to znači i katehizacija, crpsti nova nadahnuća, svježinu zamaha i oduševljenje.

I stoga, potrebne su nam u ovom govoru o uspješnosti predavanja vjere preko obitelji, kao zajednice vjere, mnoge ograde i oprezi, čak uračunavanje pogrešaka i očekivanje neuspjeha. Ako je neka obitelj kršćanska samo po imenu; ako se u Crkvi broji samo po institucijskoj pripadnosti, a u sebi je zatvorena samodostatnošću, škrtošću, sebeljubljem; ako je u njoj Duh ugasnut (usp. 1 Sol 5,19), u njoj ćemo naći utjelovljenje egoizma u troje ili četvero, ali ne i zajedništvo s Bogom. I ondje će se onda, naravno, predavati mlađim naraštajima: nehaj za druge, skučenost, isticanje samo svoga...

Koliko onda imamo pravih obitelji, obitelji u kojima je zajedništvo doista zajedništvo Kristova Duha?

Na to je pitanje zasada teško odgovoriti. Socio-psihometrijski se ne da utvrditi koliko je tko bolji a tko gori, jer do sudnjega dana ostaje na snazi Isusova prijetnja: "Zaista vam kažem: carinici i bludnice vas pretječu (na putu) u kraljevstvo Božje!" (Mt 21,31).

Na nama je da tražimo izgubljeno, da skupljamo rasutu baštinu, i tako izgrađujemo svoj narod i narod Božji na zemlji.

Obitelj je po svojoj prirodi crkvena i spasiteljska veličina, i u pasivnom i u aktivnom pogledu. U njoj djeluje Duh Božji po ljubavi, predanju i nesebičnom žrtvovanju za druge. Zato se, i to je najmanje, može reći: ako "službena" crkvena praksa pušta po strani suradnju s obitelji na području katehizacije, ona se propustom odriče jedne bitne suradničke snage u odgoju djece u vjeri. Nikad, naime, sami katehete na čelu s biskupom (svećenici, redovnici, časne sestre, katehete i katehistice - vjernici laici...) neće za stvarni odgoj katehizanata u zreloj vjeri učiniti onoliko koliko bi učinili da surađuju s obiteljima; s roditeljima, u prvom redu, ali i s bakama i djedama, kumovima i svima koji vjeruju i koji su vrlo osjetljivi na dobro svoje djece. Negdje na Zapadu, na primjer u Francuskoj, vjeronauk za najmlađe školske polaznike odvija se najčešće preko članova obitelji, tako da kateheta ili svećenik uglavnom samo povezuje i nadahnjuje napore domaćih.

A gledano i povijesno, Crkvi na Zapadu nikada se nije mnogo isplatilo što je odgoj djece u vjeri predala od roditelja u "službene" ruke. Dok je obitelj bila svjesna da je na njoj teška obveza da predaje djeci vjeru, ona je to nekako činila i dosta uspijevala. Tome u prilog svjedoči donedavna praksa u nekim krajevima naše zemlje u kojima su roditelji pripremali djecu na sakramente inicijacije. I to dobro. Međutim, u XVI. se stoljeću Crkva našla u teškim neprilikama i morala se odlučiti: ili da pomogne roditeljima da i dalje obavljaju svoj zadatak odgoja djece u vjeri ili da preuzme djecu u vlastite ruke i pokuša nadomjestiti napor obitelji.

Izabrala je ovo drugo, ali bez velike sreće. Pokušaj nije urodio osobitim plodom. Kateheza je iz ambijenta iskustva života prešla u ambijent nastave; školske ili crkvene, svejedno je; i od vjeropredavanja ostao je većinom vjeronauk.

Zaključak

Možemo reći da se naša katehetska djelatnost s djecom nalazi pred nizom zadataka, od kojih bismo ovdje željeli naglasiti dva:

1. Tražiti i naći načina kako potaknuti (unaprijediti, poživiti ili - "uskrisiti od mrtvih") katehiziranje u krilu obitelji. Pritom će prvi stupanj, gotovo nužno, morati biti: katehiziranje starijih, napose roditelja. Dakle, obitelj mora postati objekt kateheze. Takva katehizacija mora računati na činjenicu mjesta i vremena. Nalazeći se u multikonfesionalnoj i multietničkoj sredini upravo je zadaća Crkve da najprije roditelje, obitelj pa i cijelu zajednicu uputi tim putem suživota i uvažavanja različitosti. Ovaj čas je daleko važnije otkriti i pokazati ono što je svima zajedničko od onoga što nas dijeli. Dakle, treba gledati na život i vrednote a doktrinu staviti u službu izgradnje zajedništva, uvažavajući različitosti kao obogaćenje.

2. Tražiti uspješne oblike suradnje između kateheze obitelji i kateheze u crkvenoj zajednici i kateheze u školi. Kako će roditelji surađivati s katehetom i školskim vjeroučiteljem? Kako s drugim djelatnim službenicima zajednice (npr. svećenicima, župnikom, voditeljem Karitasa i sl.)? Takav način suradnje unutar same, određene vjerske zajednice stavlja u prvi plan zajedništvo i suradnju a kada netko zna surađivati unutar svoje zajednice bit će sposoban za dijalog koji je nezaobilazni put izgradnje tolerancije, prihvaćanja i suradnje s ostalima. Dakle, biramo put dijaloga kao jedini put života među crkvenim i religijskim zajednicama.

Literatura

1. Dogmatska konstitucija o Crkvi *Lumen Gentium*, u: II. vatikanski koncil: Dokumenti - hrvatski i latinski, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1980., str. 91-204 (LG)

2. *Jeruzalemska Biblija* - Stari i Novi zavjet s uvodima i bilješkama iz *La Bible de Jérusalem*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 2001.

3. Opći katehetski direktorij (dokument Svetog zbora za klerike), hrvatsko izdanje, "Dokumenti 38-39", Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1972. (OKD)

Držeći se za ruku

Majka Tereza i Chiara Lubich U Rimu

Foto: Novi svijet

U ovom intervjuu prigodom proglašenja blaženom Majke Terezije (19. 10. 2003.), Chiara Lubich je predstavljena kao "kraljicu ljubavi".

* Kako ste upoznali Majku Tereziju?

CHIARA: Poznavale smo se gotovo dvadeset godina. Ona sama je znala reći: "Mi smo jako povezane prijateljice." Nadam se da smo to sada još i više. U tim smo godinama izmijenile više pisama. Čuvam jednu njezinu ceduljicu koja je poput poslanja: "Draga Chiara, budi sveta jer je svet Isus koji te ljubi i koji te odabrao da budeš njegova." Ako je druge pozivala da postanu sveti, to je svakako bila

i njezina svakodnevna težnja. Svetica, stigla u nebo sa svojim djelima. I to kolikim!

* Kakva su sjećanja na nju?

CHIARA: Sjećam se prvog susreta daleke 1978. godine. Majka Terezija imala je inicijativu. Čula je za Pokret fokolara i željela me upoznati. Susret se dogodio u našem centru u Rimu. Zagrlile smo se. Činilo mi se da se oduvijek poznajemo.

Željela je znati nešto o idealu koji nas pokreće. Rekla sam nekoliko riječi, a ona: "Vidiš, Chiara, ono što ti činiš - nositi jedinstvo u svijet, dijalozi - ja ne mogu činiti. Dok ja činim ono što ti ne možeš činiti." Tu je rečenicu više puta ponovila narednih godina. Zatim je svaka išla svojim putem, ali uvijek držeći se za ruku. Susrela sam je još nekoliko puta: u prosincu 1985. u Rimu, na Sinodi biskupa povodom XX. obljetnice II. vatikanskog koncila; naredne godine u Firenci na 'Danu za život', gdje smo i jedna i druga govorile. Zatim i u drugim prigodama. Datuma se ne sjećam. No, jednom sigurno na ručku kod Svetoga oca.

* Kakvi su vam dojmovi?

CHIARA: Svaki put novi. Od prvoga susreta vidjela sam u njoj osobu odlučno upućenu na svoj put, s vrlo jasnim ciljem.

Nitko je ne bi mogao zaustaviti.

Na Sinodi me iznenadila njezina duhovna i tjelesna energija. Izlazile smo iz aule pruživši si ruke. Moja je nakana bila da je malo pridržim. No ona se brzo izmakla, kao da je htjela reći: "Još mogu dosta dobro."

U Firenci me iznenadila njezina nježna i neprestana ljubav prema svakoj osobi. Dok je u jednoj prostoriji potpisivala sličice, vidjela sam da ne stavlja samo svoj potpis, nego i "Bog te blagoslovio". Objasnila mi je da je ljudima drago da budu blagoslovljeni.

Zadnji put sam je susrela u svibnju 1997. u South Bronxu, siromašnom dijelu New Yorka, gdje se nalazi samostan Misionarki ljubavi, u jednoj crvenoj zgradi, koju mnogi poznaju s televizije, jer je tamo primila i Lady Dianu dok se bolje osjećala. Zadržala sam se s njom u duljem, nezaboravnom razgovoru. Ležala je u postelji s jakim bolovima u križima. Zbog njezinog zdravstvenog stanja susret je bio iznimka. Nitko drugi nije mogao sa mnom ući osim prevodioca.

"Chiara", odmah je uskliknula Majka Terezija, primivši mi obje ruke, podižući se iz postelje i čvrsto me gledajući s dva vrlo živahna oka. Bio je to hvalospjev, njezin "Veliča". Utemeljiteljica jednoga Božjega djela razgovarala je s drugom, daleko nedostojnijom, i mogla joj je ispričati plodove cijeloga svog života: kuće kontemplativnog života, proširenost u 120 zemalja, projekti koje vlasti nisu odobravale. "Ali nećemo popustiti - govorila je Majka Terezija - bombardirat ćemo nebo, jer neke se stvari postižu samo molitvom."

Nekoliko minuta koje je dopustio liječnik postalo je dvadeset. Šteta što nije bilo moguće fotografirati nijedan prizor života koji je bujao u toj sobici, razgovora koji je imao okus raja.

Zatim smo se rastale zagrlivši se. Nikad neću zaboraviti ono lice i onu radost.

* Što zajedničko pronalazite u duhovnosti Majke Terezije i duhovnosti Pokreta fokolara?

CHIARA: Svakako, velika je razlika između duhovnosti Majke Terezije i duhovnosti našeg Pokreta. Mi nismo toliko pozvani utrošiti sve naše energije za najsiromašnije među siromasima, nego živjeti evanđelje tako da u svijetu pobudimo "dijeliće bratstva" kroz dijalog s vjernicima drugih Crkava, religija i sa suvremenom kulturom, kako bismo doprinijeli jedinstvu ljudskoga roda.

No ne možemo a da ne vidimo duboku sličnost na planu evanđeoske ljubavi. Ljubavi koju je Majka Terezija živjela herojski, tako da za sve može biti uzor. Ona je naime, učiteljica umijeća ljubavi u kojemu se vježbamo iz dana u dan. Ljubila je doista sve. Nije pitala svoga bližnjega je li katolik, hinduist ili musliman. Majka Terezija ljubila je prva: išla je u potragu za najsiro-

mašnjima. Majka Terezija je vidjela, kao možda nitko drugi, Isusa u svakome. Postala je siromašna sa siromasima, no nadasve kao siromasi.

Majka Terezija je ljubila svakoga kao samu sebe, sve dotle da je ponudila vlastiti ideal. Majka Terezija je bez daljnega ljubila neprijatelje. Nikad se nije zaustavila da opovrgne besmislene optužbe koje su joj bile upućivane, nego je molila za svoje neprijatelje. Da, u njoj se može vidjeti umijeće ljubavi ostvareno do savršenstva. Bila je "kraljica ljubavi".

No, različite se karizme susreću u otajstvu Isusa raspetoga i napuštenog jer se iz tog vrhunca ljubavi izlio Duh Sveti na Crkvu i na svijet. Upravo je u njemu korijen one duboke veze koja me povezuje s Majkom Terezijom.

Naime, tek nam je sada dano otkriti koja je bila njezina najdublja tajna, njezino sjedinjenje - rekla bih poistovjećenje - s Isusom raspetim, tako da je desetljećima u tišini živjela njegovu napuštenost.

*** Koje je značenje proglašenja blaženom Majke Terezije za ljude našeg vremena?**

CHIARA: Za beatifikaciju Majke Terezije skraćeno je vrijeme kanonskog procesa. U stvari, narod ju je smatrao svetom dok je još bila u životu. Zašto toliku privlačnost pobuđuje ova mala-velika žena kod ljudi na svim stranama svijeta?

U Majci Tereziji vidjela se prisutnost Božja. Nakon duhovne suše koja je kroz stalni proces dekristijanizacije oduzela čovjeku vitalni i oživljujući element, današnji ljudi žedaju upravo za njim, svjesno ili manje svjesno.

Ona ga je uvijek svjedočila.

Nikada ga nije izdala. Uvijek je svjedočila svoje jedinstvo s Kristovom Crkvom. Nikad nije bila polovična!

No, ono što privlači, osobito mlade, jest junaštvo koje je pokazala u skrbi za bolesne. I kao što je Isus čudima i ozdravljenjima svjedočio svoje božanstvo, tako je Majka Terezija svojim malim i velikim herojskim gestama, što njezine kćeri nastavljaju, svjedočila Boga na djelu, njegovu ljubav.

Majka Terezija je nadalje uzor za ženu. Ona je doista ostvarila ono što Papa naziva "ženski genij" koji se sastoji upravo u onome što je odlika Marije: nije bila obdarena nekom službom, bila je obdarena ljubavlju, a to je najveći dar, najveća karizma.

Đ. Perkov

Marija Bistrica

Gospa
u bunjevačkom ruvu
dočekala nas
u Mariji Bistrici.
U crnoj svili
zlatom vezenoj.
Ko nana
s Ditetom na rukama
dicu svoju.
Bili smo
ko kod kuće.

Noć je...
Mi doli
svića nam u rukama
tišina u nama
oko nas mrak
a gori zvizde.
Penjemo se
sa svićom u rukama
s tišinom u nama
s mrakom oko nas
do Kalvarije
osvitljene
gori do zvizda...

I ispratila nas
Gospa u bunjevačkom ruvu.
Na licu nam
suze
dok smo izlazili nataraške.
A njezino je bilo
tako milo...

Marija Bistrica, 27. 09. 2003.

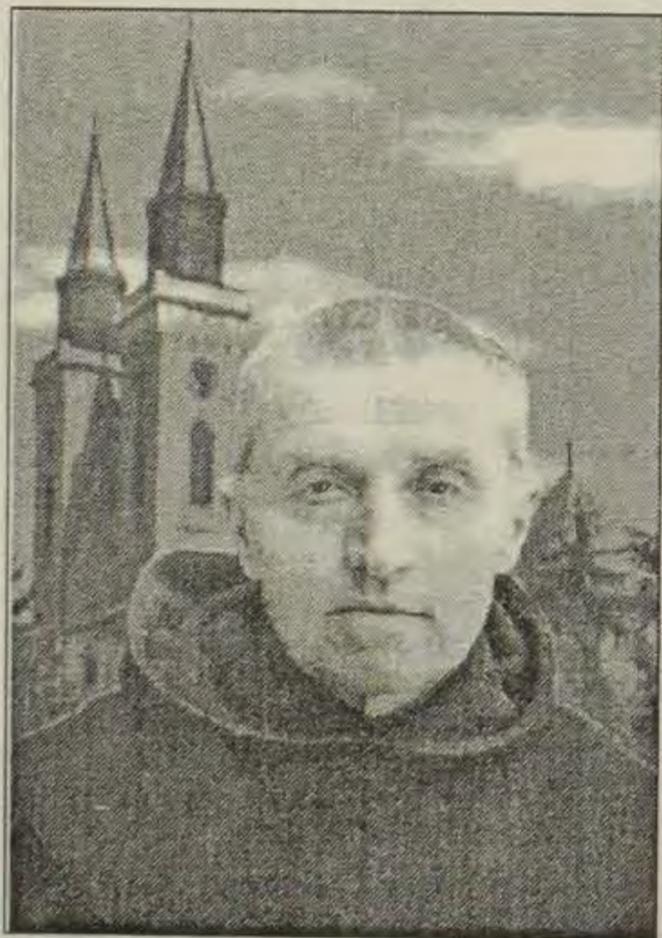
s. Blaženka Rudić

NAŠ KANDIDAT ZA SVECA O. GERARD TOMO STANTIĆ

Mato Miloš, OCD

Završen biskupijski Postupak za proglašenje blaženim i svetim Sluge Božjega o. Gerarda Tome Stantića, OCD

Gotovo desetgodišnji strpljivi rad oko prikupljanja iskaza svjedoka o kreposnom životu Sluge Božjega, sređivanja pismene ostavštine, te pisanje kritičkog životopisa o. Gerarda, za što je najvećim dijelom zaslužan vicepostulator o. Ante Stantić OCD te suradnici u Postupku: Biskupijsko Sudište, sretno je priveden kraju.

U nedjelju, 21. rujna 2003., lijepo sunčano popodne izmamilo je somborske hodočasnike, jedan autobus, te brojne štovatelje grada Subotice i okolnih župa, na sveto liturgijsko slavlje u 18 sati, u katedrali-bazilici sv. Terezije Avilske. Biskup ordinarij, **mons. dr. Ivan Péntzes**, s oko četrdeset svećenika, redovnika karmelićana iz Sombora i Zagreba, braće franjevac, bogoslova i sjemeništara, u povorci su ušli na glavna vrata subotičke prvostolnice uz zvukove orgulja, razdragane pjesme **katedralnog zbora "Albe Vidaković"**, okruženi mnoštvom vjernika i redovnica grada Subotice. Nakon mise, slijedila je svečana završna Sjednica biskupijskog Postupka za pro-

glašenje blaženim i svetim Sluge Božjega o. Gerarda Tome Stantića iz Reda karmelićana. Biskup, članovi biskupijskog Sudišta i vicepostulator, odložili su misno ruho i obukli se u kleričko ruho svoga zvanja, te zauzeli mjesta za svečanim stolom u prezbiteriju katedrale. Najprije je vicepostulator o. Ante Stantić na hrvatskom jeziku iznio ukratko sve što se do sada učinilo na biskupijskoj razini u svezi Postupka. To je na mađarskom jeziku izrekao o. **Bernardin Vizsmeg**, prior somborskog samostana. Potom je izaslanik

Završno euharistijsko slavlje u katedrali-bazilici sv. Terezije

provincijala **o. Jakova Mamića**, koji iz opravdanih razloga nije mogao sudjelovati u ovom slavlju, **o. Vjenceslav Mihetec**, vikar Hrvatske karmelske provincije sv. oca Josipa sa sjedištem u Zagrebu-Remete, ocrtao vrlo duhovito i sadržajno lik i djelo Sluge Božjega o. Gerarda, te izrazio zahvalnost blage uspomene, biskupu **Matiši Zvekanoviću**, koji je pokrenuo Postupak u Subotičkoj biskupiji, sadašnjem biskupu Ivanu Pénzesu, koji je nastavio i priveo koncu biskupijski Postupak, te članovima Biskupijskog sudišta koji su marljivo radili na ovom zahtjevnom poslu. O. Vjenceslav se zahvalio i pokoj-

nom **o. Ladislavu**, kao i subraći karmelićanima koji su kroz sve ovo vrijeme promicali štovanje Sluge Božjega u karmelićanskoj crkvi u Somboru, misama svakog 24. u mjesecu, kao i godišnjicama smrti o. Gerarda. Potom je uslijedio završni dio Postupka na razini biskupije, potpisivanjem svih akata, stavljanjem žigova, pečačenjem akata i posebnog

Stjepan Beretić, o. Ante Stantić, biskup Ivan Pénzes, Andrija Kopilović i Jakob Pfeifer potpisuju potrebnu dokumentaciju za Rim

pisma koje će se ponijeti u Rim na Kongregaciju za proglašenje blaženima i svetima. Vjernici su pjesmom i pljeskom pozdravili taj čin i time je završeno ovo nesvakidašnje slavlje.

Vicepostulator i članovi Biskupijskog sudišta, posebnim prijevoznim sredstvom, pošli su u Rim 19. listopada 2003., te na Kongregaciji za proglašenje blaženima i svetima, predali zapečaćene kutije s dokumentima što su ih prikupili na biskupijskoj razini. Oni su usput pogledali prostorije Kongregacije i popratili kratko tumačenje o radu spomenute Kongregacije. Nazočili su proslavi 25-te obljetnice papinstva i proglašenja blaženom Majke Terezije iz Kalkute. Nazočili su također i svečanom proglašenju novog kardinala na Trgu sv. Petra u Rimu, 21. listopada, te se sretno vratili svojim poslovima u domovinu.

Dragi štovatelji o. Gerarda! Naš dio posla na biskupijskoj razini je završen i svi relevantni akti predani su u Rim na Kongregaciju. Sada je na nama zadaća moliti dušom i srcem da Bog Slugu svoga uzdigne na čast oltara. Žarko se molimo u zagovor o. Gerarda za postignuće potrebnih milosti za nas i naše. Išćimo i tražimo milosti po zagovoru o. Gerarda.

o. Ante Stantić, OCD

Postupak SB. Gerarda Tome Stantića predan Kongregaciji za Svete u Vatikanu

1. U srijedu 22. listopada 2003. godine generalni postulator karmelićana o. **Ildefonso Moriones**, koji ima svoje sjedište u Rimu, uz sudjelovanje biskupijskog sudišta naše Subotičke biskupije i vicepostulatora, predani su akti biskupijskog djela postupka sv. Kongregaciji za Svete u Vatikanu. Kako je poznato, na čelu sudišta je bio **preč. mr. Andrija Kopilović**, župnik Marije Majke Crkve u Subotici, a promicatelji pravde su **msgr. Stjepan Beretić**, katedralni župnik, i **preč. Jakov Pfeifer**, župnik u Odžacima i Apatinu. Sa zahvalnošću ovdje spominjem prvog suca delegata i prvog promicatelja pravde **msgr. Ladislava Gereaa** i **Ivana Vizentanera**, koji su već pokojni.

2. Predavanje akata Kongregaciji za Svete odvijalo se na vrlo jednostavan način. Cijeli postupak je složen u dvadest pet kutija originalnih akata i još toliko kutija u kopiji. Cijeli materijal, predan Kongregaciji, napisan je na nešto više od deset tisuća stranica i još toliko stranica u kopiji. Cjelokupni taj materijal prenijeli smo dizalom na treći kat zgrade u kojoj je smještena Kongregacija za Svete i sve predali u prijemnoj kancelariji iste Kongregacije, te dobili potvrdu da je službenik Kongregacije sve akte primio.

3. Ovim činom počela je druga razina, ona najvažnija i najpresudnija, za proglašenje Sluge Božjeg /SB/ blaženim i svetim.

Nakon predaje dokumentacije o. Gerarda Kongregaciji za Svete, generalni postulator karmelskoga reda uputio je molbu kardinalu pročelniku Kongregacije da se kutije, propisano zapečaćene pečatom subotičkog biskupa, otvore.

Kada kutije s aktima postupka budu otvorene, slijedi pravna provjera tj. da li je postupak na biskupijskog razini pravovaljano obavljen. Onda kardinal, pročelnik Kongregacije, imenuje relatora ili referenta, tj. službenu osobu Kongregacije, pod čijom se odgovornošću priprema tzv. "positio" ili znanstveni prikaz lika nekog Sluge Božjega, u našem slučaju o. Gerarda Tome Stantića. U tom prikazu je važno, na temelju dokumentacije, dokazati da je Sluga Božji živio nadprosječnim kreposnim kršćanskim životom, što se očituje u tri vida.

U prvom se, povijesno-znanstveno, obrađuje životopis Sluge Božjega smještajući ga u povijesne okvire u kojima je živio i djelovao, kako bi se doznalo kakvo je značenje imao u tim konkretnim povijesnim okolnostima.

U drugome, na temelju iskaza svjedoka, pred biskupijskim sudištem izrečenim pod zakletvom, želi se doznati i dokazati koje i kakve su bile kreposti Sluge Božjega: njegova vjera, ufanje i ljubav, te stožerne kreposti: razboritost, umjerenost, jakost i pravednost i druge kreposti koje izviru iz stožernih.

U trećem vidu posvećuje se posebna pažnja pisanoj riječi SB kako bi se iz njegovih zapisa doznalo da li je bio pravovjeran, što mu je bilo posebno na srcu, u osobnom životu, i što je, primjerice, govorio, Božjem narodu, kao svećenik, ako je to bio.

Po svim tim vidovima dobiva se konkretna slika SB, o njegovim krepostima a i o njegovim porukama koje mogu biti poticajne za kršćane i ljude dobre volje i danas.

4. Kako sam osobno, vrlo intenzivno, sudjelovao u pripremi postupka SB Gerarda Tome Stantića, mogu reći da je za sve ove vidove prikupljena obilna dokumentacija. Sada treba ponovno "zasukati rukave" kako bi se dokazalo da naš Sluga Božji o. Gerard Tomo Stantić posjeduje kvalitete koje zahtijeva Crkva kako bi nekog Slugu Božjeg proglasila blaženim i svetim. Pravorijek o tome pripada učiteljskoj Crkvi, to jest sv. Ocu papi, vrhovnom učitelju.

5. Želim ovome dodati da je naš kandidat za oltar, SB o. Gerard Tome Stantić, sin bačke ravnice na kojoj skupa živi više nacija, uglavnom kršćana. On se trudio pomoći svima, bez obzira na nacionalnost. Svako je rodoljublje, ističe o. Gerard, krepost ali rodoljublje nije isto što je nacionalizam. Za njega je nacionalizam trostruki grijeh: protiv istine, pravednosti i poštivanja ljudske osobe: "Contra caritatem, justitiam et pietatem" kako je on to napisao u pismu, na latinskom jeziku, upućenom generalnom poglavaru godine 1907. Ova njegova prosudba je uvijek vrlo aktualna i, ako ga Crkva uvrsti među

svete i blažene, on će s još većim autoritetom zagovarati suživot među nacijama, na pravim temeljima ljubavi, pravednosti i poštivanja ljudske osobe.

6. Na često pitanje - kada bismo se mogli nadati proglašenju o. Gerarda Tome Stantića blaženim i svetim - moramo odgovoriti da je to u planovima Božje providnosti. Ali i s naše je strane moguće pospješiti njegovo proglašenje blaženim i svetim na dva načina. Ponajprije treba "zasukati rukave" i pripremiti obradu o Gerardovim krepostima ili "Positio", kako to nazivaju u Kongregaciji za Svete. Drugi ljudski faktor je molitva vjernika da Gospodin, po zagovoru o. Gerarda Tome Stantića, po čudesnim događajima, potvrdi njegovu svetost. To u mnogome ovisi od samih vjernika, posebno vjernika subotičke Crkve. Zato završavam ovaj kratki prikaz apelom na vjernički narod u Bačkoj, pa i na vjernike katolike u cijelog Srbije i Crnoj Gori, jer je Sluga Božji sin toga podneblja, koji je za života razumio i zauzimao se za duhovnu dobrobit vjernika različitih nacionalnosti.

Osim suživota raznih nacija, ocu Gerardu je posebno na srcu rađanje novog života. Za zemaljskog života prikazao je svoj život kako bi se rodilo jedno dijete koje je bilo u opasnosti da bude pobačeno.

Na adresu vicepostulature pristižu dopisi u kojima mnoge majke, koje nisu mogle imati djece ili im je porod bio u opasnosti, svjedoče da su zagovorom SB o. Gerarda Tome Stantića, ipak postale majkama.

Potičem zato da molimo za proglašenje o. Gerarda Tome Stantića blaženim i svetim, a jednako tako da mu se utičemo da nas zagovara kod Gospodina. Svaka pak dobivena milost neka se priopći na adresu vicepostulature u Zagrebu.

**Ako tko dobije kakvu milost ili čudo
po zagovoru o. Gerarda,
neka pismeno opiše kako i za što je molio,
koliko vremena je molio
i kakvu je milost ili čudi postigao.**

**Taj dopis treba čitko potpisati s datumom
i poslati na adresu:**

**Karmelićanski samostan,
Park Heroja 3, 25000 SOMBOR.**

ili:

**Vicepostulatura, Karmelićanski samostan,
Česmičkoga 1, 10000 Zagreb.**

NOVI BLAŽENICI

Bl. Marija Propetog Isusa Petković **i bl. Ivan Merz**

Bogatiji smo za dva nova blaženika. Na nebu Crkve u Hrvata od godine 2003. zasjale su dvije nove zvijezde. Na čast oltara **papa Ivan Pavao II.** uzdigao je **Mariju Propetog Isusa Petković**, utemeljiteljicu Družbe sestara Kćeri Milosrđa, i vjernika laika, intelektualca **Ivana Merza**. Ovi događaji su nam bili osobito dragi i zbog činjenice da je Papa došao k nama proglasiti nove blaženike iz našega naroda. Mariju Petković proglasio je blaženom 6. lipnja u Dubrovniku, Ivana Merza 22. lipnja u Banjoj Luci. Na ovim jedinstvenim i milosnim događajima sudjelovali su i brojni hodočasnici iz naše biskupije. O svemu tome smo pisali opširno u "Zvoniku". Za Danicu smo odlučili objaviti Papine propovijedi i zbog sadržaja i zbog samoga Pape koji je godine 2003. bio veliki i jedinstveni jubilarac jer je proslavio 25. obljetnicu papinskog služenja. Hvala Bogu i Papi. Hvala i novim blaženicima na dosadašnjem zagovoru i molitvama za nas, a ubuduće im se u svojim potrebama obraćajmo još žarče da bi što prije bili proglašeni i svetima.

Propovijed pape Ivana Pavla II. **u Dubrovniku**

1. "Učitelju dobri, što mi je činiti da baštinim život vječni?" (Mk 10,17), upita onaj mladić, koji jednom zgodom dođe pred Isusa te kleknu preda nj.

Draga braćo i sestre, i mi, koji smo se na ovaj bogoslužni skup sabrali kao učenici "dobroga Učitelja", postavljamo mu danas isti upit kako bismo doznali koji je to put što vodi u život vječni. Odgovor je jednostavan i izravan: "Izvršavaj zapovijedi!" I dođe k Onome koji je pravo vrelo istine i života. Sabran na ovo radosno slavlje, puk dubrovački, zajedno s hodočasnici pristiglima iz drugih dijelova Hrvatske, iz Bosne i Hercegovine, iz Crne Gore i drugih zemalja, sa strahopoštovanjem prihvaća poziv "dobroga Učitelja" te smjerno ište njegovu pomoć i njegovu milost kako bi na taj poziv mogao odgovoriti velikodušno i sa zalaganjem.

2. Predraga braćo i sestre, srdačno pozdravljam sve vas zajedno s vašim biskupima, svećenicima, redovnicima i redovnicama, koji vas prate na vašem putu kršćanskoga svjedočenja. Srdačan pozdrav biskupu ove biskupije Želimiru Puljiću, kojemu zahvaljujem na ljubaznim riječima koje mi

je upravio, te navlastito sestrama kćerima Milosrđa, koje je utemeljila nova blaženica. S poštovanjem pozdravljam Predsjednika Republike, građanske i vojne vlasti te zahvaljujem njima i svima koji su radili kako bi se mogao ostvariti ovaj moj pohod. Sjećajući se mojega prethodnika Pija IV, koji je ovdje bio nadbiskup, s radošću dođoh u ovaj stari i slavni grad Dubrovnik, što stoji ponosan na svoju povijest i na svoju baštinu slobode, pravde i promaknuća općega dobra, o čemu svjedoče u kamen upisane riječi nad vratima tvrđave svetoga Lovrijenca: *Non bene pro toto libertas venditur auro* ("Sloboda se ne prodaje ni za sve blago svijeta"), i one na vratima Vijećnice u Kneževu dvoru: *Obliti privatorum, publica curate* ("Zaboravite vlastite probitke i skrbite se za zajedničko dobro"). Želja mi je da baština ljudskih i kršćanskih vrijednosti, što se je nagomilala tijekom minulih stoljeća, i dalje, uz Božju pomoć i pomoć vašega Parca, svetoga Vlaha, bude najdragocjenije blago puka ove zemlje.

3. "Učitelju dobri, što mi je činiti da baštinim život vječni?" (Mk 10,17). To je isto pitanje i sestra Marija Propetoga Isusa postavljala svojem Gospodinu sve od vremena kada je, kao djevojka u Blatu, na otoku Korčuli, zauzeto radila u župi i nastojala služiti bližnjemu u Društvu Dobroga Pastira, u Udruzi katoličkih majki, ili u Pučkoj kuhinji. U njezinu je srcu odjeknuo jasan i razgovijetan odgovor: "Dođi i idi za mnom!" Osvojena Božjom ljubavlju, odlučila je zauvijek se posvetiti Bogu te ostvariti težnju da se posve preda duhovnome i materijalnome dobru najpotrebnijih. Osnovala je tako Družbu kćeri Milosrđa Trećega samostanskog reda svetoga Franje, koja ima jasnu zadaću "širiti i promicati, preko duhovnih i tjelesnih djela milosrđa, poznavanje Božje ljubavi". Nisu nedostajale teškoće. Međutim, sestra je Marija neslomljivom odlučnošću išla naprijed, prikazujući svoje patnje kao djela bogoštovlja i podupirući svoje sestre riječju i primjerom. Četiri je desetljeća majčinski mudro upravljala svojom redovničkom zajednicom, otvorivši je misijskome radu u raznim zemljama Latinske Amerike.

4. Lik me blažene Marije Propetoga Isusa vodi k razmišljanju o svim hrvatskim ženama; o suprugama i sretnim majkama te o onima, koje su zauvijek obilježene tugom zbog gubitka koga iz svoje obitelji u strašnome ratu iz devedesetih godina prošloga stoljeća, ili pak zbog kakva drugoga gorkog događaja, koji ih je pogodio.

Mislim na tebe, ženo, jer svojom osjetljivošću, velikodušnošću i jakošću "obogaćuješ poimanje svijeta i pridonosiš punini istine o međuljudskim odnosima" (*Pismo Ženama*, 2). Tebi je Bog povjerio na poseban način stvorenja, te si pozvana postati nezamjenjiva potpora postojanju svake osobe, posebno pak u krugu obitelji. Vrtoglavi tijek suvremenoga ljudskog života može dovesti do zamagljenja i čak do gubitka onoga što je ljudsko. Možda je našem dobu kao ni jednomu drugom razdoblju povijesti potrebna "ona 'umnost' žene, koja će jamčiti osjetljivost za čovjeka u svakoj prigodi" (*Mulieris dignitatem*, 30). Hrvatske žene, svjesne svojega vrlo uzvišenoga poziva "supruge" i "majke", nastavite gledati na svaku osobu očima srca te joj ići ususret i biti uza nju osjetljivošću, što je vlastita majčinskome osjećaju.

Vaša je nazočnost prijeko potrebna u obitelji, u društvu, u crkvenoj zajednici.

5. Na poseban način mislim na vas, žene koje živite posvećenim životom poput Marije Petković i koje ste prihvatile poziv na nasljedovanje Krista nepodijeljena srca, u čistoći, siromaštvu i poslušnosti. Nemojte se umoriti vjerno odgovarajući na jedinu Ljubav vašega života. Naime, posvećeni život nije samo velikodušno zalaganje ljudskoga bića, nego je navlastito odgovor na dar, koji dolazi s Neba i koji traži da ga se prihvati nepodijeljena srca. Neka vas svakodnevno iskustvo nezaslužene Božje ljubavi prema vama potiče na posvemašnje darivanje vlastitoga života kroz služenje Crkvi i braći, predajući Bogu u ruke sav svoj život, svoju sadašnjost i svoju budućnost.

6. "Isus ga na to pogleda i zavoli" (Mk 10,21). Očima punim nježnosti Bog gleda na onoga tko žudi ispuniti njegovu volju i ići njegovim putovima (usp. Ps 1,1-3). Svatko je, naime, u skladu s vlastitim pozivom, pozvan ostvarivati u sebi i oko sebe Božji naum. U tu svrhu Duh Sveti čovjeka vjerna Bogu zaodijeva posvema "u milosrdno srce, dobrostivost, poniznost, blagost, strpljivost" (Kol 3,12). Jedino se, naime, na taj način može graditi ovozemni grad po uzoru na sliku onoga nebeskog.

Vaša kršćanska zajednica rasla i učvršćivala se u uzajamnome oprost, ljubavi i miru: to je prošnja, koju Papa danas upravlja Gospodinu za sve vas. "I sve što god riječju ili djelom činite, sve činite u imenu Gospodina Isusa, zahvaljujući Bogu Ocu po njemu" (Kol 3,17). Njemu neka je slava u vijeke vjekova!

Papina propovijed na misi u Banjoj Luci

Nakon evanđelja na hrvatskome i ukrajinskome jeziku, Ivan Pavao II. održao je propovijed na svečanoj misi beatifikacije na Petrićevcu. "I vama, evo, ljubljani sinovi i kćeri ove Crkve hodočasnice u Bosni i Hercegovini, dolazim raširenih ruku kako bih vas zagrlio i priopćio vam da zauzimate posebno mjesto u papinu srcu. Papa neprestano u molitvi prikazuje Gospodinu patnju, koja još uvijek otežava vaš hod naprijed, te se s vama zajedno nada i čeka bolje dane", rekao je Sveti Otac obraćajući se na početku propovijedi vjernicima okupljenima na misi beatifikacije na Petrićevcu.

Svoju je propovijed u Banjoj Luci papa Ivan Pavao II. započeo Isusovom tvrdnjom učenicima "Vi ste svjetlost svijeta", te istaknuo kako to "nije nekakav puki čudoredni nagovor, nego tvrdnja, koja očituje neuništiv zahtjev što proizlazi iz primljenog krštenja". Podsjetivši kako su kršćani po krštenju ucijepljeni u Otajstvo Kristovo, Papa je sve pozvao na nasljedovanje Krista, sudjelovanje u životu Crkve i skrbi za bližnje. Pozdravljajući bosanskohercegovačke biskupe, te sve nazočne biskupe i kardinale i sve ostale vjernike, Sveti je Otac poseban pozdrav uputio patrijarhu Pavlu i

članovima Svete Sinode Srpske pravoslavne crkve riječima: "Novi polet, što ga je u novije doba zadobio naš put k uzajamnome razumijevanju, međusobnome poštivanju i bratskoj solidarnosti, razlog je radosti i nade za ovaj kraj", te vjernicima ostalih Crkava i vjerskih zajednica u Bosni i Hercegovini. Ivan Pavao II. pozdravio je predstavnike državnih vlasti, zahvalivši im se za sve što su učinili za ostvarenje njegova pohoda Banjoj Luci.

"Iz ovoga grada, koji je tijekom povijesti obilježen patnjom i tolikom krvlju, molim Svemogućega Gospodina da bude milosrdan za krivnje počinjene protiv čovjeka, njegova dostojanstva i njegove slobode, pa i sa strane nekih sinova Katoličke crkve. Neka on u svima pobudi želju za uzajamnim oprostom. Jedino u ozračju istinske pomirbe spomen na tolike nevine žrtve i njihove patnje neće biti uzaludan i poticat će nas graditi nove odnose bratstva i razumijevanja", istaknuo je Sveti Otac. "Pravednik, posve uronjen u božansku svjetlost, postaje svojevrsna baklja, što svijetli i grije", posvjedočio je Ivan Pavao II, rekavši da je to poruka koju nudi lik novoga blaženika Ivana Merza. Govoreći o Merzu, Papa je rekao da se za njegov život može reći da je bio uspješan, ali to nije razlog što je uvršten u popis blaženika, nego je razlog tome njegov uspjeh pred Bogom. Poglavar Katoličke crkve posvjedočio je kako je Ivan Merz "u školi bogoslužja, koje je vrelo i vrhunac života Crkve, stasao do punine kršćanske zrelosti i postao je jedan od promicatelja bogoslužne obnove u svojoj domovini", a svoj je život "učinio trkom prema svetosti".

Podsjetivši kako je ime Merza za čitav jedan naraštaj mladih značilo raspored života i djelovanja, Papa je zaželio da tako bude i danas. "Vaša domovina i vaša Crkva, draga mladeži, doživjele su teške trenutke i sada valja raditi kako bi se život ponovno u potpunosti pokrenuo na svim područjima. obraćam se zato svima vama te vas pozivam da se ne povlačite nazad, da ne popuštate pred napašću malodušnosti, nego da povećate pothvate kako bi Bosna i Hercegovina ponovno postala zemlja pomirbe, susreta i mira", rekao je Sveti Otac obraćajući se mladima, posebno upozorivši kako budućnost tih krajeva ovisi i o njima. "Ne tražite drugdje udobniji život, ne bježite od svoje odgovornosti čekajući da vam netko drugi riješi teškoće, nego zlo odlučno priječite snagom dobra". Vjernike je Papa pozvao da traže osobni susret s Kristom, te da im Evanđelje bude ono veliko mjerilo, koje će ravnati sklonostima i opredjeljenjima. "Postat ćete tako misionari djelima i riječima te ćete biti znak Božje ljubavi, vjerodostojni svjedoci milosrdne nazočnosti. Ne zaboravite: Ne užiže se svjetiljka da se stavi pod posudu", rekao je Sveti Otac, zaključujući propovijed molitvom da Bog Otac čuva srca i duh svih vjernika u Bosni i Hercegovini u spoznaji i ljubavi Boga i Sina njegova.

BL. IVAN MERZ

(Banjaluka, 1896. - Zagreb, 1928)

Ivan Merz rođen je u Banjoj Luci gdje je završio gimnaziju 1914. Nakon tromjesečnog boravka u Vojnoj akademiji započinje studij u Beču koji prekida zbog Prvog svjetskog rata. Nakon rata nastavlja studij književnosti u Beču i dovršava ga u Parizu. Poslije toga dolazi u Zagreb gdje postaje profesor francuskog jezika i književnosti. Doktorirao je 1923. godine na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu disertacijom o utjecaju liturgije na francuske pisce.

Aktivno radi na odgoju hrvatske mladeži u katoličkoj organizaciji "Hrvatski Orlovski Savez" kojoj je dao geslo "Žrtva-Euharistija-Apostolat" i u koju uvodi načela papinske Katoličke Akcije. Premda mlad i kao laik smatran je "stupom Crkve" u Hrvatskoj. Potpuno odan Crkvi i Papi, Merz je bio čovjek žive vjere, iskrene molitve, samoodricanja, dnevne Pričesti, adoracije, predanog trpljenja, široke naobrazbe, bliz ljudima i svakom je čovjeku iskazivao kršćansku ljubav.

Umro je u Zagrebu 10. svibnja 1928. godine u 32. godini života, na glasu svetosti. Na smrti je prikazao svoj život Bogu kao žrtvu za hrvatsku mladež. Grob mu se nalazi u Bazilici Srca Isusova u Zagrebu.

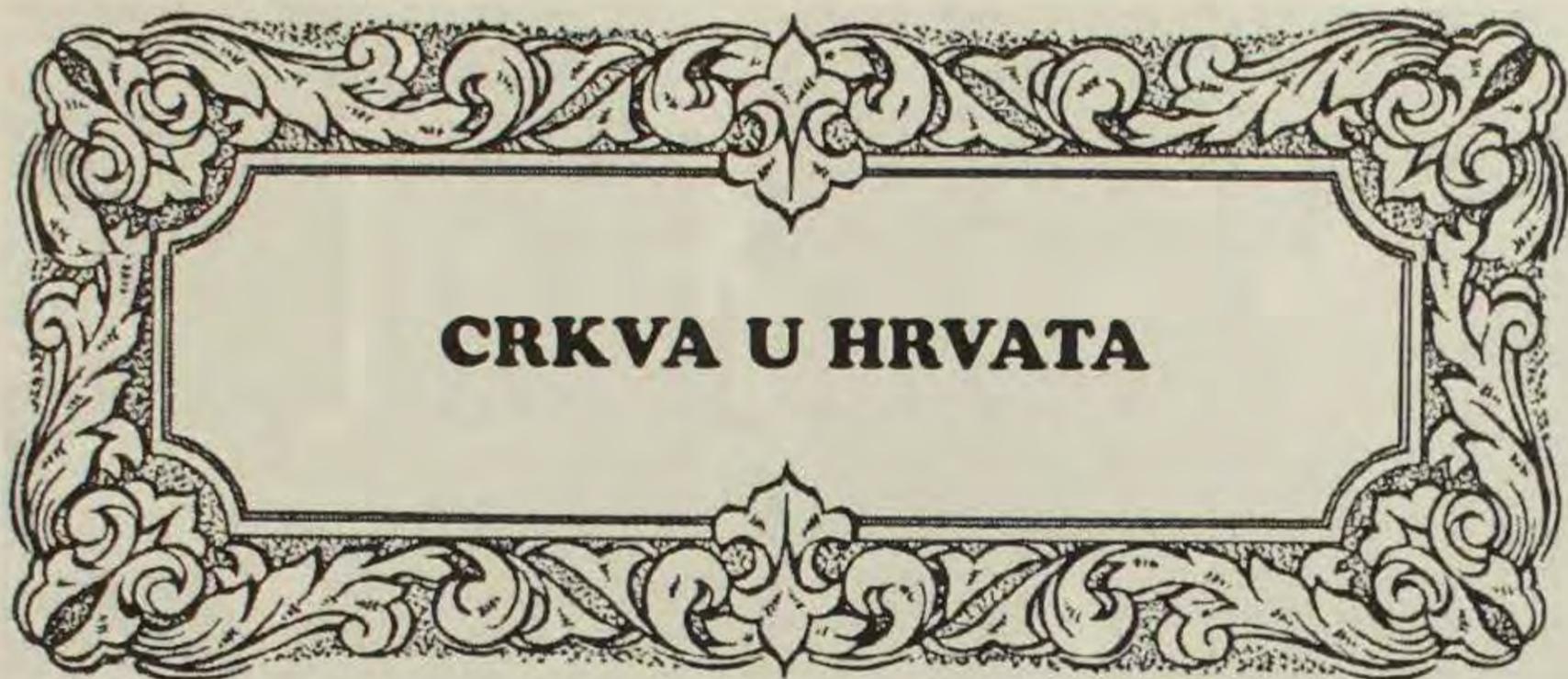

BL. MARIJA PROPETOG ISUSA PETKOVIĆ

Rodila se 10. prosinca 1892. godine u Blatu na otoku Korčuli. Utemeljila je izvorno hrvatsku franjevačku Družbu Kćeri Milosrđa godine 1920. Umrla je na glasu svetosti godine 1966. u Rimu. Njezini zemni ostaci preneseni su iz Rima u rodno Blato 21. studenoga 1998. godine.

Razborito je i brižno upravljala lađicom svoje "mile Družbe", pomno vodeći brigu o odgoju i izobrazbi sestara, podižući različite ustanove za djecu u potrebi i za bolesne. Za vjernike naše biskupije osobito valja istaknuti da je bl. Marija u Subotici, u dječjem domu "Kolevka" otvorila prvu filijalu svoje Družbe godine 1923. Tom značajnom događaju posvećujemo i poseban članak.

Na poziv otaca franjevac, 1936. godine preuzela je i rad u misijama Južne Amerike, gdje je i sama boravila od 1940. do 1952. godine. Družba je godine 1956. postala papinskoga prava. Tri godine prije toga Mariju je pogodila moždana kap, pa je 1961. godine predala upravu Družbe i posve se posvetila molitvi i predanome trpljenju koje je suobličavala Muci Kristovoj, sve do svoje smrti 9. srpnja 1966. godine.

CRKVA U HRVATA

Marinko Stantić

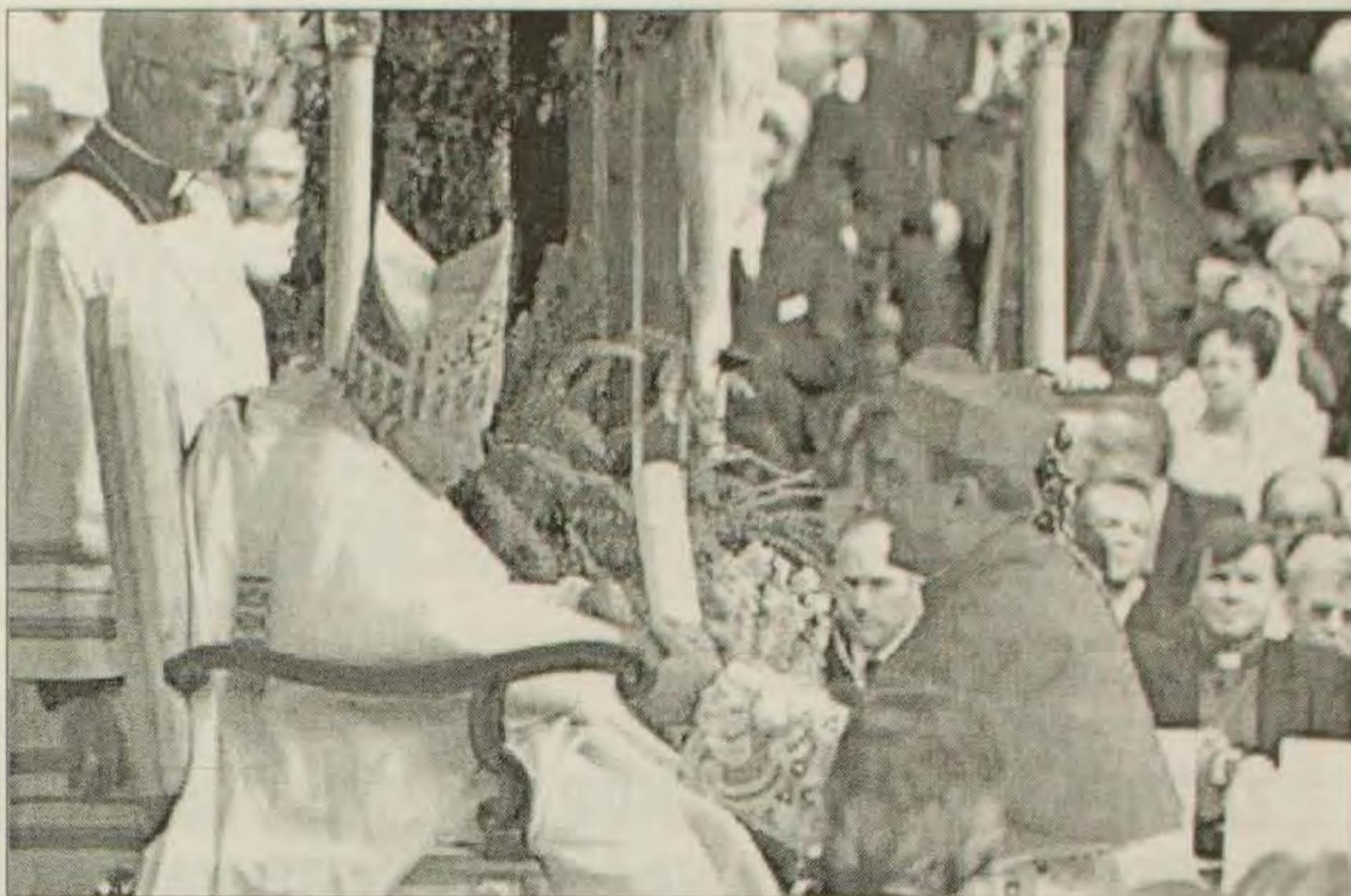
ZAGREBAČKI NADBISKUP I METROPOLITA JOSIP BOZANIĆ - NAŠ NOVI KARDINAL

Posjet zagrebačkog nadbiskupa Subotici i Bunariću ostat će zabilježen kao jedno od posljednjih ne-kardinalskih pohoda ovoga metropolite! Naime, nepunih mjesec dana kasnije, točnije, u nedjelju 28. rujna, objavljeno je da će sv. Otac Ivan Pavao II. na konzistoriju 21. listopada zagrebačkog nadbiskupa i metropolitu, predsjednika Hrvatske Biskupske Konferencije **mons. Josipa Bozanića** ubrojiti u zbor kardinala. Ovo imenovanje nekako učvršćuje tradiciju da zagrebački nadbiskupi budu ubrojani u kardinalski zbor. Tako je, nakon smrti kardinala **Franje Kuharića**, Hrvatska opet dobila svoga kardinala.

Kardinali su ključni klerici Katoličke Crkve, koji dobivaju položaj rimskih knezova i glavnih savjetnika Svetoga Oca. Kao najviša kršćanska klerička služba, kardinali biraju novoga papu.

Naš novi kardinal Josip Bozanić, rođen je 20. ožujka 1949. od oca **Ivana** i majke **Dinke rođ. Valković**. Samo mjesto rođenja je Rijeka, ali je cijelo svoje djetinjstvo proživio u obiteljskom domu u Vrbniku, na otoku Krku. Budući da je odrastao u kršćanskoj obitelji, mogao se već od djetinjstva

nadahnjivati na velikoj i živoj vjerskoj predaji. Osnovnu je školu pohađao u Vrbniku, a klasičnu gimnaziju u Pazinu, gdje je u lipnju 1968. godine položio ispit zrelosti. U jesen iste godine započeo je, kao bogoslov krčke biskupije, filozofsko-teološke studije u Rijeci.

Krčki biskup, **mons. Karmelo Zazinović**, zaredio ga je za svećenika 29. lipnja 1975. u krčkoj katedrali. Iste je godine imenovan osobnim tajnikom krčkoga biskupa. Tu službu obavljao je od 1975. do 1976., a kasnije i od 1978. do 1979. godine. U međuvremenu, od 1976. do 1978. godine, vršio je dužnost župnoga vikara u Malome Lošinju, a zatim upravitelja župe Veli Lošinj. Bile su to godine vrlo intenzivna pastoralnog djelovanja koje su mu omogućile proniknuti dubinu crkvenih pitanja i upoznati izbliza stvarnost Katoličke crkve.

Godine 1979. na Bogoslovnome fakultetu u Zagrebu postiže magisterij iz dogmatske teologije. Sljedeće godine njegov ga biskup šalje u Rim kako bi, kao pitomac Papinskoga hrvatskog zavoda svetog Jeronima, nastavio studij dogmatske teologije na Papinskome sveučilištu Gregoriana, a kasnije i studij crkvenoga prava na Papinskome lateranskom sveučilištu, gdje postiže magisterij iz kanonskoga prava.

Po povratku iz Rima u domovinu, godine 1986., imenovan je kancelarom Biskupskoga ordinarijata u Krku, a 1987. godine generalnim vikarom te iste biskupije. Sve to vrijeme ne gubi žar za poučavanjem mladih: od 1988. do 1997. godine docent je dogmatske teologije i kanonskoga prava na Teologiji u Rijeci.

Papa Ivan Pavao II. imenovao ga je krčkim biskupom koadjutorom 10. svibnja 1989. godine. Biskupski je red primio od kardinala Franje Kuharića, zagrebačkoga nadbiskupa, u krčkoj katedrali 25. lipnja iste godine. Službu

biskupa koadjutora obnašao je do 14. studenoga 1989. godine, kada postaje biskupom Krčke biskupije. U vrijeme bolesti riječko-senjskoga nadbiskupa metropolita **mons. Antona Tamaruta** bio je također apostolskim administratorom Riječko-senjske nadbiskupije od 5. lipnja do 22. studenoga 1996. godine.

Dana 5. srpnja 1997. godine imenovan je nadbiskupom metropolitom zagrebačkim kao

Foto: IKA

nasljednik kardinala Franje Kuharića. Upravu nadbiskupijom preuzima 4. listopada. Te je iste godine izabran za predsjednika Hrvatske biskupske konferencije, a 2002. godine ponovno je potvrđen u toj službi.

Godine 1998., od 2. do 4. listopada, kao nadbiskup zagrebački i predsjednik Hrvatske biskupske konferencije, primio je papu Ivana Pavla II. prilikom njegova drugoga apostolskog putovanja Hrvatskoj. Napose je u svetištu Majke Božje Bistričke u subotu 3. listopada 1998. godine podastro molbu Svetome Ocu da proglasi blaženim kardinala mučenika **Alojzija Stepinca**, njegova prethodnika na zagrebačkoj stolici. Ove je godine i po treći put udomaćio Svetog Oca u Hrvatskoj.

Sudjelovao je na obadvjema Posebnim biskupskim sinodama za Europu koje je Sveti Otac sazvao 1991. i 1999. godine. Za vrijeme ove sinode izabran je, i od pape Ivana Pavla II. potvrđen, za člana Posebnoga vijeća za Europu pri Tajništvu Biskupske sinode.

Od godine 2001. potpredsjednik je Vijeća Europskih biskupskih konferencija (C.C.E.E.). Član je Kongregacije za bogoštovlje i disciplinu sakramenata te Papinskoga vijeća za laike.

Na Trgu sv. Petra u Rimu, 21. listopada ove godine mons. Bozanić je uz još 29 novoimenovanih kardinala uvršten u kardinalski zbor. "U prigodi slavlja 25. obljetnice moga Pontifikata - rekao je Sveti Otac - ujedinjeni smo, predraga braćo i sestre, u upravljanju svojih molitava i molbi Svemogućemu Bogu da nas, po zagovoru Djevice, Majke Krista našega Spasitelja, milostivo prati svojom milošću. Slobodni smo tako ispuniti jedan ugodan i dostojanstven čin našeg svetog misterija. Ovo se tiče prije svega Rimske Crkve, ali se ipak dotiče čitave crkvene zajednice: pozvani smo uvrstiti u kardinalski zbor nekoliko naše braće, da budu ujedinjeni sa Svetom Stolicom i tako tijesno povezani, postaju članovi rimskog klera i intenzivnije surađuju u našoj apostolskoj službi. Oni, odlikovani svetom čašću, - dodao je ovaj 83-godišnji starac - trebaju biti neustrašivi svjedoci Krista i njegova Evandjelja u gradu Rimu i u najdaljim područjima."

U prigodi ove svečanosti okupili su se gotovo svi hrvatski biskupi, a bili su organizirani i brojni hodočasnici iz Zagreba i iz Vrbnika. Na ovoj se svečanosti moglo na poseban način doživjeti Crkveno katoličko zajedništvo.

Na trgu je bio prisutan narod iz cijelog svijeta, a taj svijet okupila je upravo katolička Crkva. Svi mi krštenici, članovi te Crkve, mogli smo osjetiti na poseban način ponos zbog pripadanja sveopćoj Crkvi i saznanja što smo u Crkvi, što je Crkva naša! To je ono što nam daje snagu! Ono nas i predstavlja. Zato je ovaj događaj duboko crkven!

“Ovim je činom, na neki način potvrđen Zagreb, potvrđena je Katolička crkva u Hrvatskoj, dobio je na neki način priznanje čitav naš narod. - istaknuo je

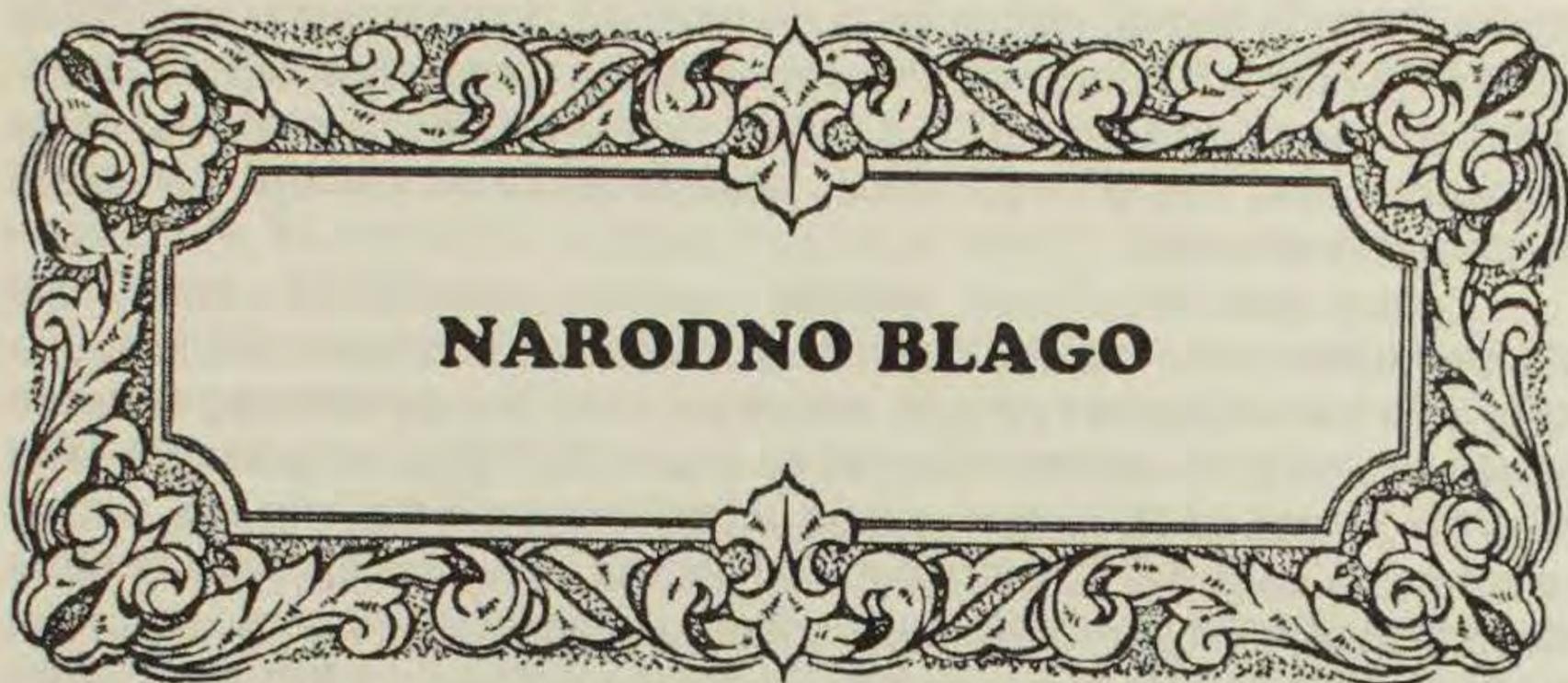
novi kardinal i dodao - To je naša sudbina i gotovo da osjećamo da tu stojimo i padamo. I zato bismo u isto vrijeme željeli jačati ono što je crkveno, ono što je vjerničko u našem narodu uvjereni duboko da time najviše koristimo svome narodu. To je ono, čini mi se, što je pred nama.”

Mons. Josip Bozanić je, pored kardinala **Vinka Puljića**, drugi kardinal u našem narodu. Kardinal Puljić je uz pozdrav i čestitku posvjedočio kardinalu Josipu Bozaniću svoju blizinu i zajedništvo u obvezama koje sa sobom nosi kardinalska služba, budući da je, kako je rekao, “danas dan slavlja i poezije, ali sutra će nastupiti proza”. Kardinal Vinko Puljić je do ovoga konzistorija bio najmlađi kardinal svijeta. Od sada tu titulu nosi nadbiskup Estergoma-Budimpešte, kardinal **Péter Erdő**.

Potpredsjednik Hrvatske biskupske konferencije **mons. Ivan Prenda**, zaderski nadbiskup, ovim je riječima čestitao svome predsjedniku: “Na početku 21. stoljeća, u našem vremenu, kada se traže predani pastiri Kristova stada, osjetljivi za potrebe suvremenoga čovjeka i Crkve, Sveti Otac u Tvojjoj osobi vidi čovjeka sposobna i spremna artikulirati njihove potrebe i očekivanja kako na sveopćemu katoličkom planu, tako i na hrvatskome segmentu Crkve. Uzoriti oče Kardinale, kada kažemo da se sada piše povijest Crkve u hrvatskome narodu i za njezina buduća vremena, mislimo s nadom na potrebu budnih i zauzetih pastira punih vjere, nade i ljubavi, spremnih piti, ako treba, čašu koju je Krist pio, i biti kršteni krstom kojim je on kršten. Po takvim pastirima zajamčen je rast Božjega kraljevstva u našem narodu.”

Ne skrivajući svoju radost **mons. Valter Župan**, krčki biskup i nasljednik Josipa Bozanića na toj funkciji uskliknuo je: “Krčka biskupija je ponosna zbog toga, jer to je u povijesti, koliko se znade, jedini krčki sin koji biva uzdignut na tako visoku službu i visoko dostojanstvo u Katoličkoj crkvi! Želim istaknuti da je ovo, da tako kažem, plod jednoga kontinuiranoga vjerničkog i duhovnoga života u krčkoj biskupiji.”

Novi kardinal naslovnik je Hrvatske crkve sv. Jeronima u Rimu. Želimo našem novome kardinalu obilje Božjeg blagoslova na svim ovim novim odgovornim dužnostima!

NARODNO BLAGO

Alojzije Stantić

Ribolov

Upućen ribolovac kaže:

Bog ne računa vrime provedeno u ribolovu.

Latio sam se pisanja o ribama i ribolovu iako je rujan najpodesnije vrime da se pripovida o športu i uživanju u prirodi. Rujan je za ribolov najpodesniji mjesec u godini, onda nema zabrane vaćanja ni jedne vrste riba; većina riba su pribrodile otežan život s manjkom kisika u zagrijanoj vodi u kanikuli; tušta nji se sprema za zimski san, zato u ovom mjesecu dobro idu da se što više potkože i lakše prizime u potpunom mirovanju u krtogu¹, grabljivice koje ne prizime u zimskom snu paštre se da uzimanjem tušta rane što više ojačaju. Športski ribolovci, kojima dotiče, u ovom mjesecu logoruju nuz dobru ribolovnu vodu, da se napecaju do mile volje. Logorovo sam nuz Dunav od Bačkog Monoštora do njegovog najlipčeg dila u "Ministarskim barama"² kod Apatina; na Tisi uzvodno od Martonoša i "Mrtvoj Tisi"; u ritovima kod Bačke Topole, Skendereva, Svetićeva, Adorjana itd.

Športski ribolov

Ko se oće bavit športskim ribolovom mora imat dozvolu kojom je određeno di, kad, kako, koju, koliko veliku i koliko riba smi uvatit.

Gens una sumus (svi smo jedan rod) je misao vodilja šahista, al ona još više pasira nama športskim ribolovcima, daleko smo brojniji od nji, a u osnovi se razlikujemo. Šahisti se kupe u društvo, imaju kibicere, a mi se paštrimo da budemo sami, zavlačimo se u najzabaćenija mista, daleko od svita, a kibicere ne trpimo. Taki je mista malo, do nji je teško doprt, al su zato tamo najbolje vode za ribolov. Neupućenima, s oskudnim znanjem o ribama i

ribolovu izgleda čudno, nikima čak i bresmisleno da ribolovac potroši toliko novaca na pribor, kojekaku opremu i za odlazak u ribarenje s velikom nepoznanicom dal će i koliko uvatit, a katkad i ne uvatit ribe. Na taka kontanja odgovaram: kad kogod štogod zavoli onda tu ljubav ne vridnuje novcima ni potrošenim vrimenom.

Iako je potreba za lovom urođena u svakom čeljadetu, ona kod većine nije probuđena, vrlo malo ljudi se bavi športskim (ribo)lovom, to je skupa zabava, a osim opreme i pribora, nužno je i tušta znanja do kojeg se teško dolazi, iako su o tom upućeni napisali ko zna koliko knjiga. Al, jedno je pisana rič, a drugo steć iskustvo za koje treba potrošit ko zna koliko vrimena. Čini mi se da nema čeljadeta kojeg nemož namrsit da zavoli ribolov - dosta ga je natentat da ga po lipom vrimenu povedete i pomognete da uvati nekoliko riba. A kad se čeljade namrsi na ribolov, jedva čeka priliku da s kim god ode do dobre ribolovne vode di će u miru čekat na ulov. Polagano će svatit da kad pilji u vodu on se rasterećuje svakidašnji briga i nevolja, misli su mu zaokupljene na gledanje u vodu i na željno čekan trenutka da riba zagriže ponuđen mamak. A kad se to desi, onda dolazi vrhunac uživanja: u pravom trenutku trzajem joj zabost udicu u usta, privuč je sebi, zagrabit meredovom³ i odložit u čuvaricu. Kad čeljade stekne naviku nije mu teško otić od kuće često i dobrim prija zore, da po mraku odbaulja do željenog mista, a i da se katkad kući vrati po mrklom mraku.

Lov toplokrvne divljači naspram ribolova ima pridnost. Dok lovas najpre ugleda divljač i onda u nju puca, dotleg ribolovac mora znat pogledom ocinit vodu i uočit kakom se ulovu u njoj mož nadat. Iskusnom ribolovcu je dosta zagledat se u vodu i da časkom ocini dal i koja riba radi, uzima ranu. Riba je pod vodom, nju treba mamit, strpljivo čekat, a katkad je i ne dočekat.

Ribolovačka strast

Med tolikim drugima tu je strast valjda najlipče opisio **Ernest Hemingvej** u noveli "Starac i more", kako je kubanski mator, siroma i samac ribar, "starac" klapio da će jedared uvatit najveću ribu. To mu se desilo kad je omatorio, kad mu je sva koža bila namrskana. Dok je ribario u Golfskoj struji, na pučini je uvatio ribetinu sabljarku, jednu od najveći morski i na udici ritko borbeni riba, san imućni ribolovaca.

"Starac" je nije mogo metnit u čunj na vesla, pa je svezo za bok čunja. Brespomoćnu ribu su časkom nanjušile ajkule, navalile na nju i vrimenom je oglabale. Zabadavad je "starac" mlataro veslom, nije mu pošlo za rukom da sačuva makar i komadić mesa, a ko dokaz mu je osto skelet ribetine. Kad je starac žalostan, umoran i uplakan zaspo u kolibi, jedan ribar je izmirio skelet

ribetine: od repa do vrva njuške bila je dugačka 18 stopa⁴, brez kljuna. Okupio se narod da vidi skelet, a ribari su pripovidali da taku ribu još niko nije vidio, pa su očevici jedva povirovali da ju je "starac" mogo uvatit iz malog čunja i s tako slabim priborom. Al jeto, "starcu" se životna želja ispunila na kraju života. To smo vidili i u filmu, u kojem je "starca" ribolovca dobro odglumio Spencer Tracy.

Ciguran sam da nema ni jednog dugogodišnjeg ribolovca da nije slično klapio dok je zabadavad čeko da mu riba zagriže meku. Kad se o tom klapi onda željena riba pomalo raste, pa raste... dok ne naraste toliko da čovika otrizni, časkom svati da o tom smi klapit, na to ima pravo, pa je i lipota bit sjednan s ribama, vodom i njezinom lipom okolinom.

Brez pritirivanja, ribolov je daleko jače uživanje od bilo kojeg, čak i od uživanja u duvanu il u drogi. Ima pušača i drogaša koji su se okanili te navade, il su se od nje izličili, al do sad nisam čuo da se strastven ribolovac razočaro i da se okanio tog užitka jel tušta puta nije pokvasio čuvaricu. Koliko je jaka strast za ribolovom jevo primera našeg drugara. Pripovido nam je da ga baćo ko dite "zarazio" ribolovom. Došla mu je na red i ženidba. S divojkom je napravio usmen kontrak (ugovor): "Oženiću se s tobom, al kad spomenem ribolov ćutićeš ko riba". U braku su dobrim više od dvadeset godina, a supru-ga mu poštiva kontrak.

Nauk o ribolovu

Kad sam se dobrim uverto u ribolov, pročito ko zna koliko pismena o ribolovu, skonto sam da o tom jedva štogod znam i da znanje nije samo znat rukovat s priborom i razlikovat ribe. Najveće je znanje poznavanje njevi ćudi i znat kad "rade", kad će ist i koju njim ranu triba ponudit, a o tom postoji ko zna koliko svitovanja upućene čeljadi, ko na priliku: kad izađe misec uštap riba nikako il slabo "radi", baš ko i kad u tekućoj vodi vodostaj raste il kad će bit promina vrimenta il kad se stajaća voda zagrije i u njoj smanji kisik, il... Upućeni ribolovce svituju i da riba bolje "radi" po postojanom vrimenu, pri slabijoj misećini, kad se ispadala kiša, kad... Da to baš nije uvik tako, svidochi i to koliko puta sam se uvirio u suprotno od svitovanja.

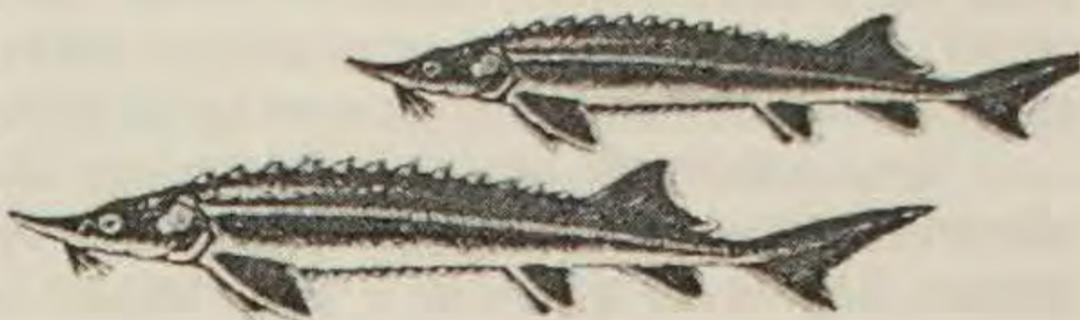
Nepobitna istina je da u našem kraju slatkovodne ribe najbolje rade u rujnu i listopadu kad je vrime lipo.

Da bi se što bolje uputio u ribolov, više puta sam s poznatim ribokradicama išo vaćat ribe (u ribokrađu), jel oni tušta znadu o ribama: ribokradica se mora sakrivat da ga ne vide na vodi, da se navaća ribe, al i da mu ne nađu uvaćenu (ukradenu) ribu. Od nji sam naućio kako u mirnoj vodi mećat i sakrit metnicu (metlicu); di i kako bacat mrižu saćmaricu; kako sakrit osti⁵ i kako izvadit iz vode ostima uvaćenu ribu a da se ne praćka, da ne pravi buku u vodi i u čunju; kako namrsit ribu na misto di ćeš i kako namistit vrćku; kako izabrat u trski misto za parangal⁶... Ni jedared se s ribokradicom na glasu iz ribokrađe nismo vratili brez ribe. Tako je to i s lovokradicama.

Zato jel sam sve isprobo, velik sam protivnik ribokrađe: grabljicanja⁷, ubijanja ribe eksplozivom i strujom - to nikad nisam radio, to mi se gadi.

Kad sam od ribokradica upotpunio znanje o ribolovu, osobito u sporo tekućim i mirnim vodama, prija dvadesetak godina sam desetak dana provo kod sonćanski ribara, u "Ministarskim barama", u najrazuđenijem dilu Dunava. S njima sam vuko i izvlačio mrižu; gledao sam kako pridvodnik ribara "jaši" na čunju s kojim tira ribu prema mriži; kako u tekućoj vodi, osobito di reka meandrira, izabrat misto i metnit vrčku a da ji ribokradice na nađu; kako mećat mrižu "metnicu" (metlicu); bacat mrižu "sačmaricu" itd. S njima sam vuko kecu⁸ i vaćo kećige⁹.

Kad sam bio s majstorima ribarima onda sam svatio da jedva štogod znam o ribolovu, al zafaljujuć njima tušta sam naućio. Fala njim što pridamnom nisu ništa zatajili, il možda jesu?!

Kećige

Priroda i ribolov

Osim uživanja u ribolovu ribolovci su sritnici jel uživaju u najlipćim dilovima prirode. Kad ćeljad najslađe spavaju, samo ribolovci ko Boćiji miljenici mogu uživat u lipoti rađanja sunca, koje se pokazuje najpre obrisom, a onda se pritvara u sve veću rumenu i polagano smanjuje u sjajnu loptu. U tom se bude najpre tice: ko zna kuda i zašto linjo prileću bukavci; odjedared se u vodu strmoglavo bućne ćopor diviji pataka u povratku s noćne paše; s kojekaki drva u njive odleću facani; veliki ćopori ćvoraka se razleću na razne strane; riba se počima praćakat, a sve to ulipćava raspivana ševa il pućpurikanje pripelice. Divota.

Ako oće od ovog još lipći doćivljaj, ribolovac se mora sjednat s prirodom, mora bit miran ko kvoćka na jajima, da divani samo nućno, a jel sam taki zato sam vidio: kako ribu vaća vodomar¹⁰, jedna od najlipći tica naše ravnice; kako je bilouška¹¹ šćepala raskreketanog žapca s lista lokvanja i iz vode ga dovukla u roguzu¹² sa sitom¹³, di ga u slast počela ist; kako je šćuka¹⁴ uvatila i pod vodu odvukla lisku¹⁵ velićine omanje kokoške; kako ćubasti gnjurac (lat. *Podiceps cristatus* L.) kadgod zaroni uvik izroni s uvaćenom ribicom, baš ko i crni kormoran (lat. *Phalacrocorax carbo*), velik ko guska pelikan (nesit, gem, lat. *Pelecanus crispus* L.) i drugi. Da, vidio sam... al je malo mista da opišem ko zna koliko doćivljaja za više od ćetrdeset godina bavljenja ribolovom. Spomenio sam one kaki nema ni u najlipćim slikovnicama.

Som

U te doćivljaje spada i na dvoje-troje sročena pripovitka o somovima grdosijama, u ćudu prirode u malićkom jezeru Provala izmed Vajske i Boćana. Poćetkom devedeseti godina somolovac na glasu **Simo Ergić** je jednog od ti somova upeco iz ćunja. Som je oko pet sati (!) po

jezeru tamo-vamo vuko čunj sa Simom, struna nije izdržala - pukla je, naočigled tušta kupača koji su mu postali gledači i navijači da vide šta će se desiti. Upućeni najvećeg soma cine dobrim priko sto kila. Posli tog vrimena su zvali čovika gnjurca da ispita dubinu jezera i ocini veličinu somova. Kad je gnjurac pod vodom na pedesetak meteri (da, pedesetak meteri, jezero je na tom dilu još i dublje) spazio grdosiju, jednog od tri soma, navrat-nanos je zgrajso na površinu¹⁶. Al, o tom, po tom.

Još i danas ima ljudi koji se sićaju od prija petnaestak godina događaja. Društvo se ulogorilo na obali Tise uzvodno od Martonoša. Upecali su soma oko desetak kila i po adetu mu sajlu provukli kroz usta i iza škrnog zaklopca i svezali ga za koren vrbe. To je primetio čovik koji je vrebo kad će ribolovci otić u ribolov. Sa strane Krstura je priplivo Tisu, nesmotreno je sebi oko struka na uže svezao soma i zaplivo na drugu obalu. Posli desetak dana blizo Bečeja u Tisi su našli mrtvog čovika i za njeg svezanog uginulog soma. I to je dokaz koliko je jaka riba u vodi.

Biblija o ribarima i ribi

* U Bibliji se riba spominje sedamdesetak puta, a na desetine puta ribari, ribnjaci i ribarenje. Da riba nije tako dobra rana, a ribolov neciguran i izazovan, ne bi je toliko puta spominjali Tobija, Ezekijel i apostoli.

Od toliki spominjanja ja sam izabro:

* Šimun, Ivan i Jakov su postali Isusovi učenici kad je Isus posli nauka naroda kazo Šimunu: "Izvezi na pučinu pa bacite mreže svoje za lov!" "Učitelju - odgovori mu Šimun - svu noć smo se trudili, ali ništa nismo uhvatili. Ali na tvoju riječ bacit ću mreže." Kad to učine, uhvate mnogo riba, mreže im se gotovo razdirale." (Lk 5,4-6)

To je samo jedan od primera prominljive sriće u ribolovu.

* Isus je čudesno naranio pet hiljada ljudi. Za nji su apostoli imali samo pet kruvova i dvi ribe. Na to njim je Isus kazo da posidaju, a onda: On uze pet kruhova i dvije ribe, pogleda u nebo te ih blagoslovi i razlomi. Zatim ih davaše učenicima da ih podijele narodu. Svi su jeli i nasitili se. I digoše što im preteče: dvanaest košara ulomaka. (Lk 9,16-17)

Ko voli i zna ist ribu itekako bi se zadovoljio s ovakim obrokom, pa još ako bi nuz njeg bila salata sa sickanim crnim lukom i zakiseljenim kuvanim krumpirom - to je ilo za prid kuma. Prifinjani šmeker bi ovakom obroku mogo zabavit što se ne spominje sivi burgundac il graševina il ..., e a u tom ređanju ni naša starovinska kevidinka ne bi ostala pod sramotom.

Moji doživljaji

Kad čeljade tušta tog primitne priko glave, ima i kojekaki doživljaja. Za toliko godina ribolova tušta tog sam doživio, a za vas izabro po meni one doživljaje koje sam do sad ko zna koliko puta u mislima priživio, nji ću se sićat do kraja života.

Zato jel je vaćanje ribe necigurno, ko kerova večera, u ribolovu važi osnovno pravilo: pravila nema, a kako svaki ribolovac želi da uvati što više i što veću ribu, onda se davno naš promućurni predak ribar dositio i ostavio nam u tal vapaj:

Bože, daj da uvatim ribetinu da se njom možem falit do kraja života, a da ne moram lagat!

O ribolovu i o ribama su napisane biblioteke poučni štiva, događanja.

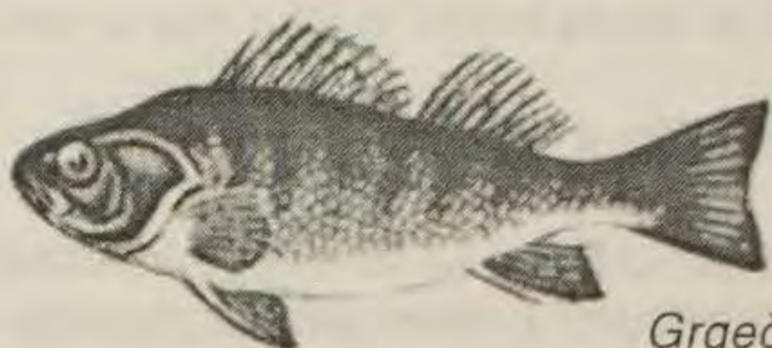
Kad smo u rujanskom logorovanju nuz vodu provodili vrime u ribolovu, izmišali smo dan i noć, spavali u šatorima kad ko stigne, uranili i okasnili u ribolovu, a uveče smo nuz vatru, kotlić riblje čorbe il u talandari pečenu ribu zalivali špricerima, pripovidali o ribama i ribolovu: ko je kako prošo, šta je doživio. O tom jevo nekoliko ulomaka, koje sam za vas izabro:

Krivo ocinjen bandar

Svaki ribolovac se paštri da uvati što veću ribu, i ja sam iskusio da je ta želja usađena u svakom ribolovcu, zato ga svaka uvećana riba zadovoljava. Kad sam u od dola vodom napunjenom jezeru kod Oroma uvatio grgeča od 80 deka,

čija veličina odgovara veličini soma od oko 50 kila, bio sam prisritan i dvoumio sam se dal da ga učunim (prepariram)¹⁷, al smo ga u slast poili. Mislio sam - tamo di sam uvatio tolikog uvatiću i većeg. U tom dilu jezera di sam ga uvatio voda je bila duboka oko šest meteri, s tušta grana od potopljeni drva, a to je izmišljeno dobro misto za boravak grgeča i smuđova. Na tom mistu je živilo tušta riba, al je tamo uvaćenu ribu bilo teško izvadiť jel kad se u otimanju zaplela oko kake grane, struna se prikinila i ništa od ulova.

Al, ne lezi vraže, baš onda se direktor senćanske sekcije DTD-a dositio da će lako doć do novaca ako isprazni jezero, povaća i prodá ribe, i vodom napuni opet akumulaciju kod Oroma. Tu je kraj pripovitke kako je voljom jednog čovika uništen jedan ribolovački raj, pa i lipota prirode, samo zato da šačicom novaca zadovolji nekoliko desetina ljudi. Bože, dotični direktor je ovako odlučio, a ja osto brez još većeg grgeča.

Grgeč

Kako nisam uvatio najvećeg šarana

Bilo je to davno, u sedamdesetim godinama XX. vika, kad je Ludaško jezero bilo daleko čistije: kad su u njemu uvatili i soma od 15 kila; kad je bilo smuđeva, zlatni karaša i štuka u izobilju; kad smo u njemu vaćali bandare¹⁸ itd. Volio sam pecat u Ludašu. Imo sam svoj čunj i kad mi se prohtilo sam il katkad s drugarom sam se otisnio u ribolov.

Bilo je to jednog litnjeg poslipodna. U čunju sam bio sam. Odmako sam se dalje od obale, zavuko se u zavitrinu kod trske, bacio štapove¹⁹ u vodu i

čekao da šaran zagriže, na kivan kuruz, valjušak s dodatim šafranom, a na udice trećeg štapa sam natako kivan krumpir. Ponuđene mamke šaran rado ide, samo je pitanje kojeg će tog dana najradije zagrist. Zabavljao sam se pecanjem bodorki²⁰ i crvenperki²¹. Zagledo sam u daljini kvočku ćubastog gnjurca kako je ranila svoje male. Kad god je zaronila uvijek je izronila s ribicom u kljunu i ranila jedno od troje pilića. Plovke na šaranskim štapovima sam budno nadzirem, na svakom sam imo po dvije udice na raznim dubinama. Često sam minjao mjesto udica i proviravo dal su mamci na njima. Šaran nikako ni da pipne makar koji mamac. Kako mi kažemo, ko da sam udice spustio u bunar. Bilo mi je sumnjivo, jel se odjedared sve smirilo: gnjurac je nešto iz vidokruga, pristalo je kreštanje galebova, smirile su se i tice trščarice²²... Slutio sam da tog dana neću pokvasiti meredov. Odjedared sam u daljini čuo grmljavinu, malo posli još jedared, onda sve češće i sve bliže, jače. Pokazalo se i oblak sa zaoda (zalaska sunca), u našem kraju skoro ciguran znak da će ovamo doneti kišu. Skonto sam da od pecanja neće biti ništa i da treba da se što prije spakujem i izguram čunj na obalu, dok ne dune viter, jel ću onda imati veliku muku da ga izguram motkom do obale na oko stotinak metara.

Najpre sam rasprco malu pecaljku za bilu ribu, malo posli meredov, pa jedan, za njim drugi štap. Dok sam sastavljao drugi štap, na trećem, koji je osto u vodi pod trskom, opazio sam ko da je štogod dirnilo pero²³. Pomislio sam da je možda kornjača²⁴ dirala valjušak. Viter je polagano počeo duvati, pero su talasi zaljuljali, a onda odjedared ko da ga štogod dirnilo, plovak se malo smirio, da bi trenutak posli potonuo. Znao sam da je tu oveći šaran koji oprezno pipa mamac. Čekao sam da šaran ponese mamak s udicom. Nisam se obzirem na pojačan viter. A onda je pero naglo poneto u stranu, na to sam podigao štap, on se pod teretom savio, učinilo mi se da sam kod potezanja udicu zabo u trsku ispod vode. Iza tog je uslidilo uzbuđenje. Udicu sam zario u usta šarana, teško sam upravljao sa štapom i vuko šarana da mi se ne zaplete u trsku da bi zatego i pokidao strunu. Polagano sam namotavo strunu i šarana privlačio bliže čunju. Nisam se obzirem na sve češću grmljavinu i da se nebo odjedared smračilo. U tom su počele padati i prve kapi kiše. Viter mi je dunio u lice, a kad se to desilo za njim počme padati i kiša. Dok sam polagano dovlačio šarana nekoliko puta se praćnio u vodi, vidio sam po leđima i glavi da je oveći primerak. Srce mi je lupalo, mislio sam da će mi iskočiti iz nidara. Dovuko sam ga do čunja i izdigo mu usta iznad vode da se ne koprci i onda sam ga po veličini glave ošacovao na najmanje 4 - 5 kila, a bio je možda i teži. Meredov sam spakovao, zato sam tim rukom uvačio šarana ispod zaklopca škrgre. Nisam ga dobro uvačio, on se praćnio, prikinio predvez s udicom i otplivo s udicom u ustima, izgubio sam ga zauvijek.

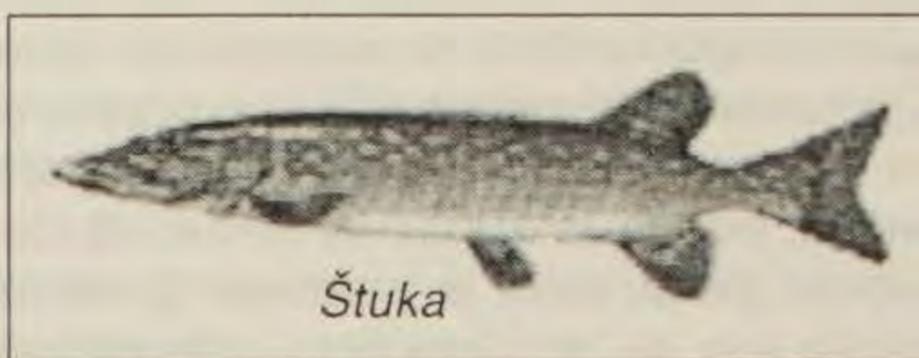
Kiša je počela padati, lit ko iz kabla. Kojekako sam sastavio štap i časkom se počeo otiskivati iz vode pod viter, plovio sam malo napred pa me jak viter skoro vratio na isto mjesto. Kojekako sam nudio velik napor motkom dogurao čunj do obale. Prokiso sam skroz, čak mi je i ugaćnjak bio mokar. Lice mi je bilo vlažno ne znam dal samo od kiše ili izmješano sa suzama.

Zato jel sam bio nesmotren i najpre raspakovao meredov, nisam uvačio svog najvećeg šarana.

Od onda kad idem u ribolov, a i druge sam tom naučio, da od pribora meredov najpre treba rastavit i poslidnjeg sastavit, jel u ribolovu se nikad ne zna.

Istu štuku dvared uvatili

Od riba u bačkim vodama najviše volim pecat štuku, koju sam peco priko cile godine, čak i ispod leda. Ta nezasita grabljivica ide svašta šta se nađe u vodi: sve ribe, divije patke, vidio sam i

kako je progutala miša koji je plivo priko vode, kako je pod vodu odvukla lisku ko manju kokoš, a kad je gladna progutaće i manju štuku... Liti slabije napada mamac na udici, planduje pod korenom drveta il u podvodnom gustišu i kad naiđe riba proguta je. Liti je sita, al ako ribolovac potrebi misto blizo njezinog plandovanja, ako ima malo mista u želdacu, tisniće i na mamac na udici. Za nju mož slobodno kazat da je pravi podvodni razbojnik. Makar sam ji napeco ko zna koliko, nikad mi se nije posrićilo da uvatim veću štuku od 4,5 kile.

Prija desetak godina u ritu vantelečkog (pavlovačkog) čistaca nas dvojca smo pecali štuke. Rasporedili smo štapove, a ja sam usput peco kedere²⁵, da ji što češće minjamo na trokrakoj udici. Neočekivano sam nabaso na čopor gavčica²⁶ koja je sladak mamak²⁷ za štuku, grgeča, klena... i osobito za smuđa, vrlo je žilava, dobro radi (koprca se) na udici, pa grabljivice bolje mami.

Zazvonilo je signalno zvonce na jednom štapu, kolega je malo čeko i kad je plovak potonio trgo je štapom i dovuko uvaćenu štuku do obale, podmetnio sam meredov, al se ona praćnila, udarila strunom o okvir, struna je pukla, a štuka u ustima s trokrakom udicom, čeličnom sajlom i olovom otpivala. Popravili smo pribor i opet zabacili štap s gavčicom na približno misto di je bio malopre. Posli nekoliko minuta zazvonilo je signalno zvonce na istom štapu, kolega je ko i malopre obavio vaćanje i dovlaćenje štuke do obale. Podmetnio sam meredov prid strmom obalom i izdigo štuku na obalu. Kojekako sam odmrsio ribine peraje i udice iz meredova i klištima izvadio trokraku udicu. Zaprepastili smo se jel je u ustima štuke bila još jedna trokraka udica sa čeličnom sajlom i olovom al brez strune. Zgledali smo se - bio je to dio pribora kojeg smo pokidali kad smo malopre izvlačili štuku. Bila je to ista štuka, koja nam je malopre pobigla.

Ovo je jedan od svikoliki dokaza o proždrljivosti štuke na početku jeseni, kad je sve manje sitne ribe koja se polagano povlači u krtog, a ona se do mresta mora dobro potkožit²⁸.

Ako se upecanoj ribi otkine pribor, a njoj udica ostane u ustima, riblje jake kiseline će za oko dva miseca rastvorit gvožđe, a spoljašnji dio udice će otpast u vodu.

Štuka koju nismo uvatili

U dolu Krivaje izmed "Jurića" i Malog Beograda u ovelcem čistacu smo pecali štuke. Upoznali smo kolegu iz sela koji tu "visi" takoreć iz dana u dan. Jedared smo pecali s njim u istom čistacu. Isprid nas na pedesetak meteri su plandovala dva čopora plisaka. Pridvodnici su se prid trskom često tukli za komadić prostora na granici izmed nji. Već su nam dosadile stalnom tučom, rondzali smo da će nam razvijat svu ribu, a onda smo odjedared vidili kako je graknila pliska, velika ko manja kokoš, i nestala pod vodom. Kolega je oma rastumačio da je to cigurno poznata velika štuka koja živi u tom čistacu. Pripovido je kako je imo na udici, dovlačio je, al se zaplela u trsku i pokidala pribor i pobigla, tako je prošo i njegov kolega, a ko zna možda još koji ribolovac. Procinili su da je ta štuka barem desetak kila, al ako je mogla odvuć plisku pod vodu onda je i morala imat zdravo velika usta da je mož progutat.

Kad je štuka na udici, bisno se otima i izbacuje iznad vode i do po metera ne bil se oslobodila udice. To je najlipči i najuzbudljiviji trenutak u pecanju štuke.

Moja najveća riba kojom se dičim

Krajem devedeseti godina jedno litnje poslipodne smo proveli u ribolovu kod malog Beograda, u kanalu izmed dva oveća čistaca. Znali smo da u tom dilu kanala, pod vrbama, ima turpana²⁹ samo je pitanje kad će navalit na ilo. Ponudili smo im repiče bodorki i crvenperki, na dnolu kanala. Odjedared su navalili komadi oko desetak deka, najlipči za tepsiju. Vrime izmed izvlačenja turpana izhasniro sam za pecanje bodorki, nji sam vaćo teleskopskim štapom brez prstenova vođica strune i lakim priborom, s udicom br. 20, a na njoj bili crv (larva jedne vrste muva). Odjedared je naišlo jato krkuša³⁰, a često su s njima u čoporu i deverike³¹. Uvatio sam nekoliko deverika od oko petnaestak deka, baš najlipči komadi za tiganj, pa još kad znam iz kake je čiste vode.

Deverika

Patuljasti somić

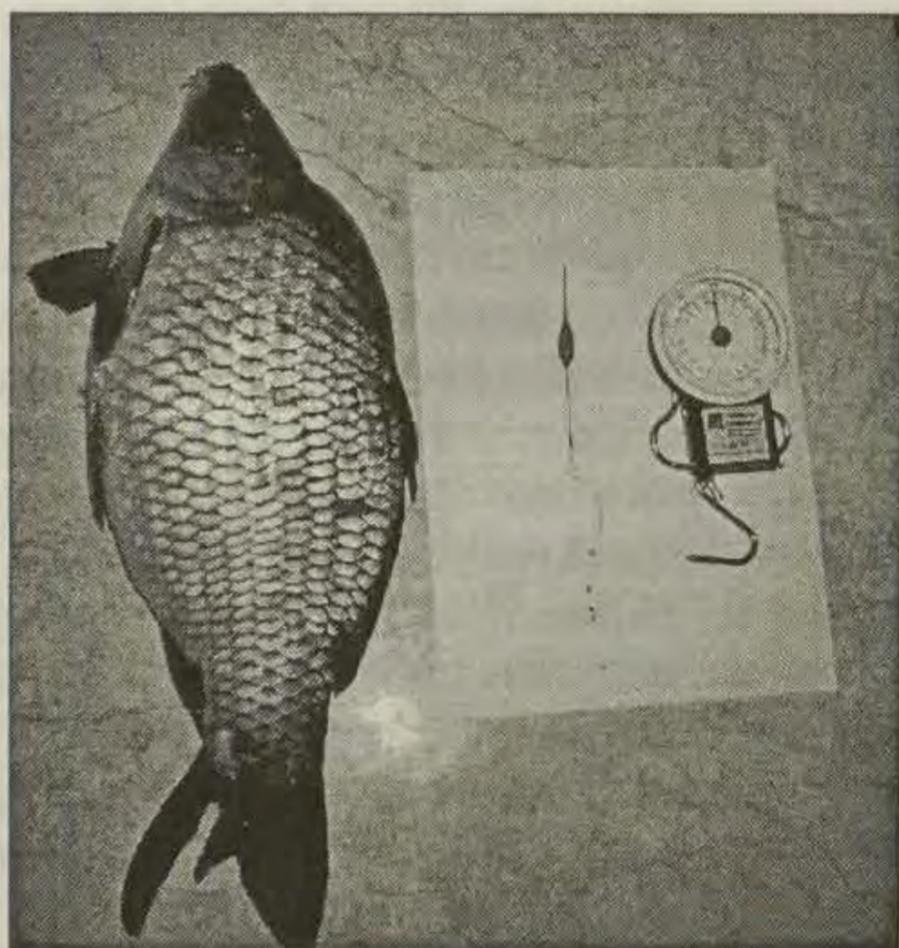
A onda odjedared mi je potonio plovak, ovlaš sam podigo štap tek toliko kako se vadi sitna riba, al struna ni da mrdne. Pomislio sam da sam promašio ribu i udicu zabo u podvodnu stabaljiku kake biljke. Zato

nisam naglo trzo, mislio sam da ću laganim vučenjem oslobodit udicu. A onda odjedared je struna krenila naglo na livo, po tom sam ostio da sam uvatio malo veću ribu, mislio sam kaki lip primerak deverike. Al nikako nisam uspio da ribu podignem od dnola bliže površini; kako je naglo šarala livo-desno tako sam je i ja pratio štapom, vodio sam računa da ne zategnem strunu odviše da pribor ne pukne, al i da ribu zamaram u tom otimanju. Srića je što

smo bili u kanalu pa riba nije mogla odplivat dalje od obale prema pučini, jel bi se onda prikinio pribor. Plašio sam se i da se riba s priborom ne obmota o kaku podvodnu biljku, onda bi zategla i pokidala pribor. Ni sam ne znam koliko sam vrimena šeto ribu, a onda kad se naglo praćnila vidio sam da je na udici šaran. Mislím da je on plivo iz jednog u drugi čistac i da se zadržo s čoporom sitni riba, a ja sam mu ko miljenik Fortune prid nos spuštio bilog crva. On ga proguto, a u nepce mu se zarila sitna udica. Prošlo je dosta vrimena dok šarana nisam privuko bliže obali, dok se nije umorio. A onda odjedared mi je uspilo da mu usta izdignem iz vode, u takom stanju riba nije kadra da se opire, srićno sam ga dovuko do obale, ko da sam izvlaćio komad drveta. Za to vrime je kolega lego na obalu da se šaran ne poplaši i kad sam ga dovuko do obale spritno mu je podmetnio prste pod raširen zaklopac škrge i izvuko ga na obalu. Izmirili smo šarana - bio je kila i osamdeset deka! Kako nismo očekivali ulov veće ribe, a turpani duboko progutaju udicu pa nema bojazni da će spast s nje, nismo rastvorili meredov.

Ovim ulovom se dićim, jel na tako slab pribor uvatit i izvuć toliko veliku ribu, brez meredova, to mož samo uz Božu pomoć. Obzirom na to kakim sam je priborom uvatio držim da je to moja dosad najveća riba koju sam upeco s ribolovnim priborom. O tom sam pripovido ribolovcima, tušta nji su vrtili glavom, teško je povirovat u moju pripovitku, a zašto razumiće samo ribolovci, jel sam tog šarana izvuko na ovaj pribor:

“Silstarov” teleskopski štap od 5 meteri, brez prstenova vođica strune (i brez čekrka!), sa strunom od 0,14 mm, s predvezom od 0,12 mm, plovkom od 5 gr

uravnoteženim olovnim kugljicama i na kraju udica br. 20 (!). Takim se priborom vaćaju kederi za vaćanje riba grabljivica. Najvažniji dio pribora - struna, plovak i udica na slici, najbolje pokazuju da je istinski velik podvig s njim uvatit taku ribetinu. A dal je tako, uporedite na slici šarana s priborom, pa još ako strunu uporedite sa strane zalipljenom vlasi kose, a veličinu udice, olova i plovka ocinite naspram uslikane male marže.

U izvlaćenju ribe sam majstorski rukovo jedino osićajem i

rukom, ladmokrvnim pomiranjem lakta, jel da sam na štapu imo čekrk, strunu bi podesio na proklizavanje i s lakoćom bi obavio zamaranje ribe.

Riba je bila ženska, koja je po pravilu manje borbena, ne otima se toliko ko muški šaran.

Dičim se ovim podvigom, a to je ravno ko da sam uvatio na odgovarajući pribor recimo smuđa il štuku od desetak kila, il soma od najmanje pedesetak kila.

Virovali il ne, al to je tako bilo. Za to imam svidoka. U ovom slučaju Bog me nagradio za svikoliko vrime provedeno u ribolovu, još više za boravak u prirodi.

* * * * *

Kako su kazali naši stari - "Živom čoviku se svašta mož desit" - pa tako se jeto i meni ovo desilo u ribolovu, nuz tolike druge doživljaje, kad sam se navaćo ribe. Ni sam ne znam koliko sam se puta vratio sa suvom čuvaricom, al sam uvik došo kući zadovoljan rad boravka u prirodi.

Zato jel je poznato da ribolovci, ko i lovci, vole uveličat ulov, pripovidat ko: "šta je babi milo, to joj se i snilo", moje sam doživljaje opiso ko ispovid. Zato, svedno mi je šta ćete mislit o ovom šta ste pročitali, al ja sam od vas bogatiji za ove sadržaje!

1. Većina slatkovodni riba se povlači u zimski san, učoporaju se više desetina jedna do druge na najdubljem mistu, di voda najsporije teče, glave okrenu u pravcu otkaleg teče voda, ne idu, oblipe se lipljivom masom rad zaštite od ladnoće. Za to vrime samo životare. Čopor tako skupljeni riba je krtog.

2. "Ministarske bare" su razuđen Dunav izmed Apatina i Sonte, di se razgrano u devet krakova. To je na cilom toku Dunava najpoznatije mrstilište riba, a jel je bogat ribama tu su u ribolov najviše dolazili glavešine Austro-Ugarske i iz stare Jugoslavije, pa su zato taj dio Dunava tako prozvali. S desne strane Dunava na tom mistu, u Hrvatskoj, počima na velikom glasu Kopački rit.

3. Meredov je mriža na štapu za privaćanje i vađenje iz vode uvaćene ribe.

4. Stopa (anglosaksonska) je 30,47 centi, skelet ribe je dugačak 5,48 meteri, to je i za sabljarku ritka veličina! "Starac" je trofejni ulov dokazo oglabanim skeletom. Biće da je i Hemingvej, lovac i ribolovac, ko i toliki drugi ribolovci, klapio kad će uvatit svoju najveću ribu.

5. Osti su dvo- il troparoški šiljak nataknut na dugačko sapište (držalje) kojim se nabada riba u vodi.

6. Parangal je na tanje uže il deblju ribolovačku strunu svezano na kraćem predvezu više udica s kojekakim mamcima, jedna od druge na 40-50 centi. Meće se pod vodu na mista kudan prolaze ribe, u mirnoj vodi krajovi mu se svežu za trsku, jaču podvodnu biljku il drvo na obali, a na moru za plutajuću bovu. U mirnim vodama parangal je dugačak po datoj priliki u vodi, do desetak meteri, a na moru je i po nikoliko stotina meteri. Parangal se obično meće uveče, a prigleda ujtru, a ako je za dana u trski, onda se iz daljeg vreba kad će zaljuljana trska pokazat da se riba uvatila.

7. Grabljicanje je kad se u vodu zabaci oveća olovom otežana trokraka udica, na čekrk se namotaje naglim trzajima i ako se usput udica zarije u meso ribe ona ostane uvaćena. Ovako se tušta riba ozlidi, sa spoljašnje strane zasiče oštrom udicom, od čega riba il ugine il joj se uspori rast, a ako je manja često je i friško plin grabljivica.

8. Keca je vrsta mriže koju ribar kondrlja u čamcu uzvodno po dnolu za sobom,

koščure konjske il magareće kolinice prave čudan zvuk. Iznad te mriže je mriža s plovcima koja pod vodom stoji uspravno. Kad radoznale kečige čuju kondrljanje koščura, doplivaju iz okolice da vide šta to pravi njima čudan zvuk i često se leđnim perajama zapletu u mrižu.

9. Kečiga (lat. *Acipenser ruthenus* L.) je riba koja u Evropi najviše živi samo u slivu Dunava, najviše je ima u Tisi. Ona je riba s rskavičavim skeletom, nema košlji i vrlo malo koščura, s patkastom glavom je, po meni ona je najukusnija rečna riba, nadmašuje i pastrvu, al pošto je vrlo ritka i jel se za nju zna samo na uskom području, ona nije toliko poznata ko pastrva. U evoluciji je to najstarija riba, sad je u izumiranju. Nisam imo sriće da je upecam.

10. O vodomaru sam piso u *Subotičkoj Danici* (novoj), Kalendar za 2003. godinu na str. 112-113.

11. Bilouška (barska zmija, lat. *Natrix natrix*) mož da naraste u dužinu do podrug (1,5) metera, živi u baruštinama i močvarama, a najradije boravi u vodama obraslim trskom. Najomiljenija rana su joj žabe.

12. roguza - barska biljka, rogozi lat. *Typhceae*

13. sita - barska biljka (travnata) lat. *Juncus compressus*.

14. štuka (lat. *Esox lucius* L.) je najpoznatija slatkovodna grabljivica koja najviše voli plitke vode i oveće bare. O njezinoj proždrljivosti ima svakaki pripovidaka. U našoj okolici ima je u Ludaškom jezeru, nažalost sad vrlo malo, i u okolnim ritovima i akumulacijama. Meso joj je zdravo ukusno, a na velikom glasu je njezina džigerica (jetra) koja je po ukusu ravna kavijaru. Malo ljudi znadu tako očistiti štuku da razlikuju džigericu od criva i zato džigericu bace s crivima.

15. Liska (barska koka, lat. *Fulica atra*) je crna tica selica s bilom lisom na čelu, velika je ko manja kokoš, živi u manjim jezerima, barama s trskom i drugim barskim biljkama.

16. U čuda spada i velika proždrljivost soma. Zna se za pripovitke da je u velikm rekama liti brez traga nesto plivač koji se otisnio dalje od obale. Iskusni ribari tumače da ga je po svoj priliki proguto som stokilaš il još veći. Ribe grabljivice se u vaćanju riba okome najpre na sve ono što u vodi izaziva nepravilno krećanje, kake ne pravi zdrava riba. Tako će bit i da je plivač izazvo soma koji ga proguto jel se i njegovi pokreti u vodi razlikuju od pokreta riba. Kad sam prija dvadesetak godina jednog lita bio na "praksi" kod sonćanski ribara, u glasovitim "Ministarskim barama", uvatili su soma od 85 kila. Pripovidali su o njegovoj proždrljivosti, a da bi je dokazali, ribar je uginulom somu razvuko usta u koja se do pojasa uguro njegov sin od 14 godina!

17. Grgeč (bandar, bulješ, okun lat. *Perca fluviatilis* L.) toliko velik je za naše ribolovne vode "kapitalac", ritko vridan primerak, koji toliko mož narast samo u zdravo čistoj vodi, a ovaj odgovara veličini soma oko 80-90 kila(!). Do sad uvaćeni najteži grgeči su jedva iznad dvi kile, uvaćeni u vodama Irske, koje su med najpoznatijim evropskim ribolovnim vodama.

18. Grgeč je vrlo ositljiv na zagađenje vode, njegovo masovno uginuće je prvi znak da je voda zagađena il da se ugrijala i u njoj smanjio kisik. To je znak da će uskoro ginit i druge ribe, a med njima najpre smuđ, osim riba iz familije šarana (ciproide), koje manjak kisika mogu dilom nadoknadit iz ajera, zato su otpornije na zagađenje il zagrijavanje vode.

19. Onda još nisu uveliko pravili teleskopske štapove, već smo za ribolov oko trske hasnirali jedno - il višedilne bambusove DAM-ove štapove. Ja sam onda peco s 5-meterskim, 4-dilnim, bambusovim štapovima za koje je tribalo dosta vrimena da se sastave il rasprcaju. Med prvima je američki Shakespeare počo praviti teleskopske štapove.

20. Bodorka (crvenooka, lat. *Rutilus rutilus* L.) je sitna bila riba, a komadi od 8-10 deka znalački ispećeni su zdravo ukusni.

21. Crvenperka (lat. *Scardinius erythrophthalmus* L.) je sitna bila riba, crveni peraja i repa, ko keder na udici je živahna i zdravo dobra meka za štuku, smuđa, bandara, klenu... Krupniji komadi znalački ispečeni su ukusan zalogaj.

22. Tice trščarice su posebna vrsta tica koje se gnjizde i rane u trski kojekakim bubama. Rastom su sitne, nalik su na vrepca il su još manje, za nji se zna po stalnom šuškanju u trski, a ritko se vide. Ornitolozi su u Ludoškom jezeru u trski do sad uvatili osamdesetak (!) vrsta ovi tica. U podacima o njima sam vidio da su nike od nji, koje su uvatili ode, bile prstenovane u okolici Moskve, kod Keptauna u Južnoj Afriki, u Izraelu, ponovo u Ludašu... Te sitne tice prileću Zemlju od severa na jug i natrag.

23. U to vrime za plovak smo hasnirali i danas pouzdano pero iz guščijeg krila, koje dobro podnosi razna opterećenja mamka.

24. U Ludoškom jezeru i u drugim ritkim vodama di ima kornjača nezgodno je pecat na tom mistu di su se one učoporale. Uvik diraju mamak, a di su one to misto krajče ribe. Kad ribolovcu zasmetaju najbolje je prominit misto pecanja.

25. Keder je skupno ime za sitnu ribu koja se hasnira ko mamak grabljivicama: za štuku, smuđa, bandara itd.

26. Gavčica (platičica, lat. *Rhodeus sericeus amarus* Bloch) je najsitnija (dugačka je 4 do 6 centi) al rad više boja po tilu i najlipča slatkovodna riba.

27. RIBE grabljivice u vodi će najprija napast ribu koja je ozliđena, koja nepravilno pliva. Tako su grabljivice i čistači vode od bolesni il ozliđeni riba.

28. Štuka se ne povlači u zimski san, jel se mresti sridinom veljače, a ikru polaže u vodu koja je svega 4 do 5°C!, pa se često mresti i ispod leda. U to vrime su većina drugi riba, a osobito sitnije ribe u krtogu u zimskom snu, pa štuka teško mož doć do rane, zato je proždrljiva u jesen da se dobro potkoži. U vrime prid mrest i kad nađe ranu nemož tušta poist jel joj želdac pripuša ikra. Ako nema drugog izbora onda štuka poide manju štuku, rad tog med odraslim štukama ima dobrim više ženski neg muški riba, jel od polne zrilosti sporije rastu, a kod nji ženska zrilost dostigne u trećoj, a muški u četvrtoj godini. Veća riba ide manju ribu. Jedared sam upeco štuku kojoj sam u ustima našo manju krkušu s glavom i do polak tila u želdacu, taj je dio bio varenjem ogo-ljen do koščura, a dio u jednjaku je bio nesvaren.

29. Patuljasti somić, nama poznatiji ko turpan (lat. *Ictalurus nebulosus* Le Seur) u našim vodama obično naraste 15 - 25 deka, a prija nikoliko godina jedna naša srićna kolegica je u kanalu kod Oromske akumulacije uvatila turpana od 90 deka, o čemu su pisale novine. Turpan je zdravo alav, stručnjaci tumače da je on riblji korov. Ribolovci ga rado love na komadić a najbolje je na rep sitne ribe. Tilo mu je brez krljušti, a meso zdravo ukusno. Ko ga ne zna uvatit u ruku, časkom će se ubost ko vrv igle oštrim bodljama iz vrva trbušni i leđni peraja.

30. Krkuša (govedarka, lat. *Gobio fluviatilis* Cuv.) je sitna bila riba, ukusna je kad se ispeče u talandari il tignju i ide vruća s mekanim kruvom, a još je bolja ako se taka zaliva razlađenim bilim vinom. Ko zalogaj po ukusu većina sitni bila riba nadmašuje girice il papaline.

31. Deverika (sinjac, lat. *Abramis brama* L.) je jedna od najpoznatiji slatkovodnih bili riba, u rekama naraste i do oko 2 kile, a u okolnim ritovima, koliko znam, nisu uvaćeni veći komadi od oko 60 - 70 deka. Znalački ispržena ukusan je zalogaj.

SRCE MI SE U GRUDIMA ŠIRI

Živi život svako na svoj način
I odlazi kud ga srce vuče
Jal ostaje isto baš ko i ja
Tu kraj tornja stare Gradske kuće.

Tu sve imam što mi srce želi
Zvuk tambura uvik me veseli
Naročito dok poklade traju
Bunjevačka prela se sastaju.

Tu se igra, piva i uživa
Tu se život živi, a ne sniva
Tu još čujem one zvonke riči;
Tuđe poštuj a svojim se diči!

Srce mi se u grudima širi
Kad ugledam divojke u svili
I kad čujem one mile riči
"Prelo kupi svako mu se divi
nek se znade da Bunjevac živi..."

Stipan Bašić Škaraba

/Najbolja preljaska pisma 2003. godine/

*Hajnalka Sič "najlipča prelja" (u sredini),
Ivana Merković "prva pratilja" (lijevo) i Anita Pelhe "druga pratilja" (desno)*

SLAMARKE - JEDAN SUSRET!

Povod ovom napisu je "susret" sa slikama od slame **Ane Milodanović** (Stari Žednik, 1926.) u crkvi Marije Majke Crkve u Aleksandrovu.

Naime, u toj su crkvi početkom listopada 2003. godine izložene, bolje rečeno postavljene, slike Otajstva krunice (15) izrađene u tehnici slame. Slike je izradila poznata slikarica slamarka Ana

Milodanović, koja se s prvom slikom od slame "RIT" pojavila na "I. IZLOŽBI SLIKARA AMATERA U TAVANKUTU" još davne 1962. godine.

Tako je napokon i Ana Milodanović dobila "stalnu izložbu" kakvu već imaju slamarke **Mara Ivković Ivandekić** (1919.) i **Kata Rogić** (1913. - 1993.), kada je u đurđinskoj crkvi sv. Josipa radnika izložen (postavljen) Put križa koji je isto izrađen u tehnici slame.

Od likovnih umjetnika u bačkih Hrvata, to da imaju "stalnu izložbu", "posrećilo" se samo malobrojnim, a među njima su slikar **Martin Džavić** (1900. - 1957.), čije slike rese zidove i strop crkve sv. Marka u Starom Žedniku i kipar **Nesto Orčić** (1929. - 1993.), čiji reljefi Puta križa i skulptura sv. Nikole Tavelića rese crkvu sv. Nikole Tavelića u zagrebačkoj Kustošiji a "stalno su izložena" i druga njegova djela, i to biste njegovog prijatelja Ivana Balaževića na tavankutskom groblju, plebanoša i bunjevačkog prvaka Blaška Rajića u crkvi sv. Roke u Subotici, biskupa Lajče Budanovića u biskupskom dvoru u Subotici i bista svećenika i pjesnika Alekse Kokića u Župnom dvoru crkve Isusova Uskrsnuća u Subotici, te reljef biskupa i preporoditelja Ivana Antunovića u subotičkoj Katedralnoj crkvi sv. Terezije Avilske i druga djela i u Bačkoj i diljem Hrvatske.

Tavankutske "Slamarke divojke" i druge koje su im se pridružile tijekom minula četiri desetljeća već su poznate i čitateljima ovoga kalendara i brojnim posjetiteljima njihovih izložbi u zemlji i inozemstvu, kao i njihovo stvaralaštvo, pa ipak pri svakom novom susretu otkrivamo nešto novo, iznenađujuće. To ukazuje na potrebu da se ponovno govori o ovim ženama i o njihovim čudesnim slikama od slame, pa i da se podsjetimo da je ovo stvaralaštvo niklo i dozrijevalo na tradiciji narodnih rukotvorina stvaranih za uljepšavanje svetkovine DUŽIJANCE, svetkovine rada ovoga žitorodnog

mr. Andrija Kopilović s Đulom i Anom Milodanović

kraja, te svetkovine godišnjeg novog kruha.

Taj je narodni običaj kao obiteljska svečanost godine 1911. postao svetkovina cijele etničke zajednice. Te je godine, naime, vođa bačkih Hrvata **Blaško Rajić**, župnik crkve sv. Roka u Subotici, tzv. Kerske crkve, u eri najžešće mađarizacije pred Prvi svjetski rat, doveo bunjevački žetelacki (risarski) par u crkvu na oltar da kroz zahvalu

Bogu na daru novoga kruha progovore o sebi i pokažu da su tu, da su sačuvali svoj jezik, pjesme, plesove, narodne običaje i kulturu i da manifestiraju jedinstvo i snagu te da iskažu spremnost da se mogu, hoće i znaju brinuti o sebi. Ta je tradicija živa i danas!

DUŽIJANCA je svečanost, blagdan i to je bit ovoga bunjevačkog narodnog običaja. Običajni motivi DUŽIJANCE veoma su jednostavni i uglavnom su identični s motivima žetvenih običaja drugih europskih naroda koji su se bavili proizvodnjom pšenice, ali i drugih žitarica, i izraz je velike radosti da je taj najdraži, ali i najnaporniji ratarski posao završen, imajući u vidu da su u tim starim vremenima, kada je ovaj narodni običaj živio punim životom, ova nepregledna žitorodna polja bila požnjevena radom kosaca i rukovetačica (risara i risaruša), dakle bez sve tehnike kojom se danas služe ratari. Ispleteni vijenac od žitnog klasja predvodniku žetelaca (bandašu) za šešir i perlice, prstenje i drugi ukrasi od žitnog klasja kojim su se okitili ostali sudionici obilježja su DUŽIJANCE. Ali i veselje i razdraganost, i pjesma i ples. To je DUŽIJANCA!

Sredina je prepoznala i cijenila vrijednost tog pletiva od pšeničnog klasja i slame izraslog na običaju proslave DUŽIJANCE, a žene, slamarke su na toj tradiciji doživljajno, svojim romantičarskim emocijama, ali i s osjećajem za realni prostor i svoju zbilju, približili nam i pojasnili taj čudesni svijet prirode i svojeg života, dokumentirajući slikom sve viđeno, doživljeno i zapamćeno.

Pozivajući vas da odete u šandorsku crkvu, i u đurđinsku crkvu i u tavankutski Župni dvor gdje ćete "sresti" slike novog senzibiliteta **Jozefe Skenderović** (1952.) i drugih slamarki skreće vam se pozornost da na izloženim slikama od slame ne tražite provokativnost, koja je inače imanentna umjetnosti, već u slamarkama nastojte otkriti zaljubljenike u ova naša žitorodna polja i zbilju njihova života, njihovu istinitost, ali i iskrenost.

Fragmenti svakidašnjice dobivaju na njihovim slikama neke nove sadržaje i govore nam o prolaznosti vremena i mijenama, a time i o ljepoti te

iste prolaznosti i mijena.

Pozivajući vas na ponovni susret sa slamarkama pozivate se da gledajući njihove slike otvorite ne samo oči već i dušu, i da osluhnete zvuk zrelog klasja koje tiho šušti lelujajući se na povjetarcu, kao što Bunjevka u bogatoj svili blago leluja i cupi u Momačkom kolu uz stasitog i ponositog momka koji zapliće i šara, a zvečke na njegovim čizmama zveče u ritmu tambure. Prilazeći njihovim slikama sjetite se stiha pjesnika **Ante Stamaća**: "Istine tvoje, Bože, tu su blizu, treba ih samo rukom dohvatiti."

BENSEDIN NA GRANI

Blatnjavi svinji trču u selo,
kupu dude po cilom sokaku,
čim se nažderu oma se veselo
vraćaju kući svojem kočaku.

Bake se napolju pripovidu,
čuvu dude i ništa se smiju;
ako im svinji to pojidu
neće ostat ništa za rakiju?

Cili je sokak prljav od duda,
pospadali baš u pampaluzu;
bođane mi triba dosta truda
da se svi dudi metnu u buzu.

A sad dolazi ono najslađe:
"patoka već brči" - kaže dada,
mama ositi da curu svađe
i suze od dvadesetdva grada.

Znate onog Jozu, mazgov jedan,
ošukniće ga ta dudovača,
taj se natuturiče svaki dan
i spava u šamcu ko krmača.

Gospojo draga, nemoj se srditi,
to je bensedin što visi na grani,
triba ga samo umereno piti
i biće mir u kući i kavani.

I naposlitku, evo vam lik za živce:
tri put na dan jedan fićok prija jila,
a kad nestane popite jedno pivce
i pitajte ženu di bocu sakrila?

Antun Kovač

*U sjeni kerske
crkve, kolijevke
Dužijance:
bandašica
Jasmina Šarčević
i
bandaš
Ivica Tumbas*

OVO (MOŽDA) NISTE ZNALI

(Zanimljivosti iz zbirke Alojzija Stantića)

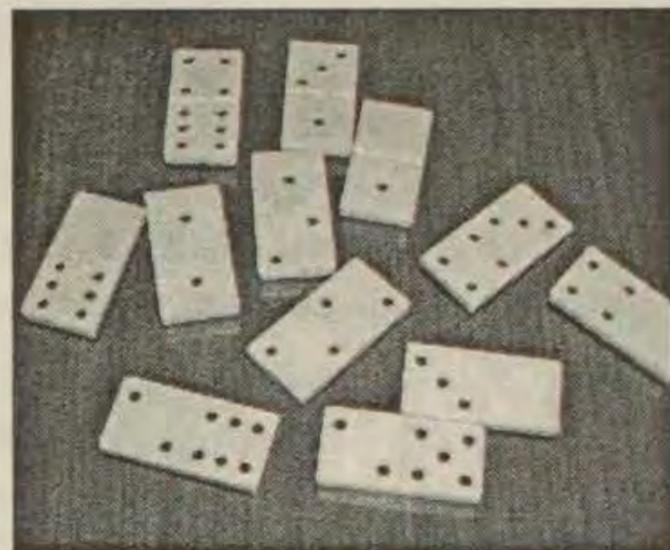
ZAŠTO - ZATO

Zašto se igra s tačkastim pločicama zove domine

Omiljena igra s tačkastim pločicama, s najmanje 28 figura ako je u igri najveća pločica 6-6, a ima i veći kompleta takih pločica, prvi put se spominje u Kini u XII. viku prija Krista. U Evropi se ove pločice najpre spominju u Italiji i Francuskoj sridinom XVIII. vika.

U početku je ova igra "zarazila" čeljad pa su se pojedine grupe zasigrale po čitavu noć što se odrazilo i na njev virski život. Da bi virnici okajali ovu navadu, na koju Crkva nije gledala blagonaklono, igrači su se dositili da pobidnik partije ustane i izmoli oprost na latinskom: Domine dimite nobis peccata nostra. Gospodine, oprosti nam naše grijehe.

Vrimenom je pobidnicima ova molitva postala dugačka, pa je pobidnik usto i kratko kazo Domine (Gospodine) i zato je ova igra pločicama prozvana domine.

Zašto su poznatim automobilima i fabriki nadili ime Mercedes

Carl Benz je 1885. g. napravio, a 1887. g. počo prodavat svoj prvi auto s jedno-cilindričnim benzinskim motorom.

Gottlieb Daimler je 1883. g. konstruiso više benzinski motora, a 1885. g. je patentiro vozilo na tri točka s benzinskim motorom. Prvi Daimlerov luksuzni auto kupio je sultan Maroka 1889. g. Diplomata **Emil Jellinek**, najveći akcionar, je pridložio da se Daimlerov novi auto zove **Mercedes**, po imenu njegove ćeri, jel će pod tim imenom auto lakše prodavat u Francuskoj, od dotleg nimačkog imena Daimler, koje kod Francuza nije bilo omiljeno.

Prvi Mercedesov auto sa četvoro-cilindričnim motorom prodat je 1901. g. Današnja fabrika Daimler - Benz nastala je 1926. ujedinjenjem ove dve fabrike.

Kadgod je u zapadnoevropskim zemljama, od Sridnjeg vika, Mercedes bilo vrlo omiljeno i rašireno žensko ime. Naime, Gospa od otkupljenja (sužnjeva) il Marija od milosti, na latinskom Mariae de Mercede, je blagdan koji je nasto iz nevolje, jel su maurski gusari (muslimani) u XII. i XIII. viku na španjolskoj obali vaćali kršćane i prodavali ji ko robove u gradovima Tunisa i

Alžira. Da toj nevolji doskoče, u Barceloni je osnovana 1218. g. redovnička družba koja se bavila otkupom robova od muslimana. Družbu su utemeljili **Petar Nolasco** i **Rajmund Pennafort** (1182. - 1256.) i posvetio je Divici Mariji od otkupa, latinski de mercede. Redovnike su prozvali mercedari. Nosili su bilo redovničko odilo s crvenim križom. Kad su u XV. viku iz njeg istupili vitezovi, red je postao prosjačkim. U XIX. viku red je obnovljen i od onda se bave odranjivanjem mladeži, karitativnim poslovima i misijama. Mercedarice su ženska grana ovog reda, čije je osnivanje potvrdio papa Pio V. 1568. godine.

Mercedari su potakli Švicarca **Henri Dunanta** (1828 - 1910) da osnuje u Ženevi današnji Crveni križ, međunarodnu humanu organizaciju. Vođe Crvenog križa su kod osnivanja za svoj znak odabrali crveni križ, obrnute boje iz švicarskog federalnog grba, koji na crvenoj podlogi ima bili križ.

Osobe s imenom Mercedes imendan slave 24. svibnja ili 24. rujna, na blagdan Marije Pomoćnice kršćana.

Zašto je dvodilni ženski kupaći kostim bikini

Amerikanci su od 1946. godine na usamljenom koralnom otočju Bikini, u grupi otoka Marshall, u Tihom okeanu, vršili opite atomskim bombama. Otok je ukratko potpuno ogolio, na njemu su uništili biljni i životinjski svijet. Poslije nekoliko godina na njemu su počele rasti biljke i polagano se nastanjivati životinje.

Pošto je taj otok potpuno ogolio, a po ondašnjem svaćanju i žensko tijelo s novim oblikom kupaćeg kostima skoro da je potpuno golo, taj oblik dvodilnog kupaćeg kostima su nazvali bikini.

Kad žena privari čovika zašto mu je "nabila rogove"?

Poznato je da niske životinje u prirodi žive u čoporima i da je pridvodnik čopora najjači mužjak koji u parenju oplođuje ženke. On kao pridvodnik ne dopušta mlađim mužjacima da se u vrijeme parenja približe ženkama. Najčešće se prija početka parenja mužjaci potuku i koji je među njima najjači taj je postao pridvodnik krda i steko "pravo" oplođivanja ženki.

Dešava se katkad da se koja košuta malo udalji od čopora, osobito kad

je mužjak pridvodnik zauzet parenjem s drugom košutom, onda tu priliku iskoristi koji mlađi mužjak koji na ovaj trenutak vreba iz prikrajka. Kod takog sparivanja jelenovi rogovi nadvisuju krdo, a katkad mužjak pridvodnik to primeti, al je onda već zakasnio da odvija uljeza.

Kad žena privari svog para kažu da mu je nabila rogove.

Zašto pobidnika katkad darivaju lovorovim vincom

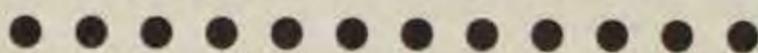
U antičkom Rimu pobidnika vojskovođu su okitili lovorovim vincom il je lovorovu grančicu nosio u desnoj ruki u svečanom ulasku u Rim.

Lovor je mediteransko zimzeleno grmoliko drvo, ne raste visoko, i koliko su ljudi zapazili u njeg ne udara grom, a njegovi listovi su lipi, jedro zeleni i dugo vrmena neuvenu. Lovor je ko i sva zimzelena drva

kad- god bio simbol besmrtnosti, a Rimljani su ga uzeli i ko amblem slave. Pošto su lovorov grm posvetili Apolonu onda su vinac od njeg hasnirali da s njim okite junake, mudrace i sl.

Lovorov vinac će darovanog zaštit od udara groma, odnosno od svi nedaća, a ujedno je počašćen vincom drveta posvećenog Apolonu.

Stari Grci su od lovorovog lista pravili vinac za počast.

NAJLJEPŠI KROV U GRADU

Ako dolaziš u grad sa Palića
ili pogledaš sa svetog Bunarića
vidi se najljepši krov u gradu
blista na suncu, ulijeva nadu...

Posebna franjevačka je crkva stara
samo je jedna katedrala...

Sa novim krovom crvenog crijepa
sad je i naša izuzetno lijepa.

Teška su vremena a žrtve skupe,
krov je postao ponos naše župe.
Jasno i za svakog običnog putnika
da je to djelo našeg župnika.

Sretni su župljani maloga Kera
tako se obnavlja i čuva vjera
ko bistra rijeka beskonačnog toka
vječna je crkva svetoga Roka.

Boro Karadža

ŠTIVO ZA TRENUTKE ODMORA

PAUK

U jednom selu živilo je više porodica koji su se prezivali Paukov.

Jedan čovik tio je da isproba ženu koliko mu je odana i koliko čuva njegove tajne.

Napravi se on jako zabrinut. Neće ni da jede. Primeti to njegova žena i upita ga šta mu je. Na to će on: "Imam jednu tajnu koju ne smim da ti kažem, jer ćeš me odati." "Ma neću ja, čoviče Božji, di bi te ja odala? Svog rođenog čovika! Samo ti kaži, lakše će ti bit na duši."

"Dobro, - kaže njen čovik - kazat ću ti, ali dobro pazi da nikom ne kažeš."

Sve joj on ispriča, kako je ubijo jednog Pauka iz njihovog sela i da ga je zakopo ispod jedne vrbe kraj napuštenog bunara. Žena to sasluša i obeća opet da se ne sekira i da će držat tajnu dok je živa.

Jednog dana dođe njena najbolja prijateljica i tako razgovaraju o svemu i svačemu i ispriča prijateljici da je njen muž ubijo pauka ali ne zna kojeg i još joj kaže da to ni za živu glavu nikom ne kaže. Ova joj obeća da ni slučajno to neće nikom reći.

Posli nikog vrimena ta prijateljica ispriča svojoj najboljoj prijateljici i kaže da ne širi tu vist nikome i ona obeća da neće, ali od usta do usta sazna cilo selo o tome i prijaviše čovika policiji da je ubijo pauka.

Policija ga privede i na tira ga da prizna. I on prizna da je ubijo pauka i da ga je zakopo pokraj vrbe, ali pravog pauka a ne čovika iz njihovog sela. Kaže on policiji da je tio samo da vidi koliko može imati povirenja u svoju ženu.

Policija ipak proverii sve porodice s imenom Paukovi i ni jedan nije bio niti nestao niti da je mrtav, čak su prikopali sve oko vrbe, ali nisu našli ništa i pustiše čovika iz pritvora.

Ivan Vilov

ZLATNI ZUBI

Digod oko 1968. godine u mom selu koje se nalazilo u blizini Subotice, odakle su se lipo vidili tornjevi crkava i naša lipa Gradska kuća, stojala je sridnje imućna kuća, odnosno salaš. Tu su živili bać Pere i snaš Krista, koji su imali puno dice i svi su bili veoma lipi sem jedne divojke - Ruže. Njoj majka priroda nije baš bila naklonjena i nije dala one lipe čari koje su potribne divojki.

Svi su se podomili i poženili ali njenu ruku niko nije zatražio. Vidi njena majka Krista da godine prolaze a Ruža već u godinama. Jednoga dana pade joj na pamet kako bi bilo da njenoj nesritnoj ćerki stavi dva zlatna zuba.

Nije ona pitala njenog muža Peru kojeg je izbacila iz salaša i koji je onako miran to prihvatio i morao da spava u košari jer njegov duvan koji je zavijao u novinski papir njoj je veoma smrdio. I tako ona kao glavni gazda riši da povede u varoš kod zubara svoju Ružu da joj zubar stavi dva zlatna zuba i to sasvim naprid da bi se uvijek vidili kad se nasmije.

Dođoše nji dvi kod zubara i kažu šta žele. Zubar pogleda zube i začuđeno kaže: "Pa ovi zubi su sasvim zdravi, šteta ih je dirati." Ružina mati na to reče: "Samo vi gospodine ostružite zube malo i stavite zlatne krunice."

Vidi doktor o čemu je rič, ostruže zube i uzme miru, odnosno otisak i kaže da dođu za nedilju dana.

Prođe nikako i ta nedilja i Ruža dobije zlatne zube na njenu i maminu radost. Kada su izašle napolje, mati joj kaže: "Što si mi sad lipa, ćeri moja, samo se ti uvijek smij i vidićeš kako momci trče za tobom."

Prolazili su jednolični dani, Ruža nije usta zatvarala i samo se smijala a drugarice su joj se rugale i prozvale je Zlatna Ruža a mladoženje su je još više izbigavali.

I tako Ruža nise nikad udala na žalost njene pripametne majke.

Ivan Vilov

STARICA I LUBENICE

Na našem čuvenom i u svitu najvećem "buvljaku" prodaje se sve i svašta i na vrilom suncu i na kiši i u zimi.

Tako ovog lita prošetam malo po buvljaku i sretnem poznanika što prodaje razne dilove za kola i ko zna šta još. Priko od njega jedna stara žena u bunjevačkoj nošnji sidi na drvenoj stolici a pokraj nje virovatno njen unuk oko deset godina nemirno se vrpolti i dosađuje što mora tu satima siditi i čekati.

Pokraj nje jedan pun špediter lubenica i mala vaga.

Malo ukoso od nje čovik s kombijem prodaje isto lubenice, ali mnogo krupnije. Na registarskoj tablici kombija piše NS, znači čovik iz okoline Novog Sada, di se gaje lubenice i to mnogo krupnije i lipče. Od njega kupuju lubenice ko alvu, čak se i red oformijo, a kod starice neko naiđe i pita pošto su lubenice, ali niko ne kupuje.

Ona je uprla pogled u tog čovika što tako brzo prodaje i sigurno je mislila - "Zašto ja ne mogu prodati ni jednu? Šta sam ja toliko Bogu zgrišila?"

Sunce je sad već jako pripeklo, ona se povukla malo bliže špediteru u lad i izgubila svaku nadu da će išta prodati.

Zagnjurila je glavu u ispucane dlanove svoji ruku i poklopila oči ili je zadrimala ili je prislišavala svoj protekli život. Možda je razmišljala o svojoj lipoj mladosti, ljubavi prema svom dragom, ljubavi prema svojoj dci i mužu. Možda je razmišljala o lipim starim vrimenima koja su ostala daleko iza nje.

Nisam, normalno, mogo znat šta je mislila, ali nisam mogo svatiti zašto je tako nesrićna. Uvijek sam tražijo smisao života i niku logiku koja bi trebala postojati ali sam siguran da logika ne postoji. Smisao?

Ostao sam nekoliko sati sa svojim prijateljem čekajući da vidim da li će ispiti nešto prodat.

Bilo je već podne, ali ništa od prodaje njeni lubenica.

Oprostio sam se od svoga prijatelja i krenijo kući veoma ožalošćen...

Ivan Vilov

VUJO IZ LIKE

Kad sam bio u vojski upoznao sam dobrog drugara koji se zvao Vujo. Bio je potpuno nepismen i kada bi dobijo pismo nije znao pročitati.

Pisma je dobijo od roditelja i od njegove divojke.

Prišao mi je polako i zamolio da odemo u neki usamljeni kutak kasarne da mu pročitam pismo da niko ne čuje. Ja bih mu onda pročitao a on me zamolio da napišem odgovor njegovim roditeljima i curi.

Za vrime poslipodnevnog spavanja mi bi se opružili ispod kreveta i on bi diktiro a ja sam pisao u njegvo ime.

Kad bi piso roditeljima uvik bi počeo: "Draga mati i oče, ja sam dobro što i vama želim."

E kad je tribalo njegovoj curi pisat, to je već bilo pomalo ositljivo. Nezgodno mu je bilo da ja saznam njegovu ličnu intimu, ali šta ćeš, mora se.

Uvik je počimo da je jako voli i da mu bude virna ove dve godine koliko je morao vojevati.

Pošto je bio škrt na ričima, ja sam ulipšavao njegova pisma dajući malo poetičkog sadržaja, na primer ubacio bi: "Dragi moj zumbulu, umirem za tobom, vičito si u mojim zlaćanim snovima, stalno vidim tvoje plave oči, oči boje različka..."

Kasnije sam se sitio da možda tamo u Lici i nema zumbula i različka. Smiškao sam se u sebi i, za divno čudo, kada je dobio sledeće pismo od dragane iznenadio sam se kako je sad i ona njemu lipče odgovarala da će ga čekati ako triba i čitavu vičnost, da će mu biti vičito virna i u dobru i u zlu i tako dalje.

Kada se opismenio, tada je on sam pisao a meni je bio zahvalna što nisam nikome odavo njegove intimne tajne.

Ivan Vilov

*Šokice iz
Bačkog Monoštora
na Danima
Balinta Vujkova*

SAČUVAJMO ŠOKAŠKA OBILIŽJA

Kao da nikim Šokcima po krvi, nije više zadatak prvi čuvanje svoga šokačkog bića.
Kao da ima modernih mladića koji se stidu svoje nošnje, šokačke grane, hrvatske krošnje.
Ko da im izgledate poput vica, kada im kažem da je ikavica i dalje meni veoma draga, poput skupocinog blaga.
Njima što svoju pripadnost taje i ne mare za lipe običaje upućujem žarku molbu ovu:
"Ostavite ludu modu novu!"
Pozdravljam opet srdačno one našoj strani šokačkoj sklone, sve koji za svoj rod brinu.
Upućujem pozdrav Katačić Marinu, koji moli Berešce svoje da se svoga ne stide, ne boje.

Ivan Pašić

ŠOKAC GRDI SVOGA KONJA

(Istiniti događaj iz 1935. godine u Bačkom Monoštoru)

Čitali ste vi u knjigi o ovome slavnom cigi kako falji svoje kljuse, ali ovo još ne čujete:
Kako jedan Šokac stari svome konju ugled kvvari.
Čiča Žilja on se zvao i s konjima je trgovao.
U Monoštoru to se zgodi, nek nas priča dalje vodi.
Iz Berega kupac dođe, s vodičem kroz Monoštor prođe.
Kad u čiča Žiljinu kuću stupi da od njega konja kupi
čiča Žilja konja grdi, "linčina je" za njeg tvrdi.
Gleda kupac pa se čudi, ali ipak novce nudi:
"Meni konj se dobar čini, zar da je rič o linčini?"
"Da" ponovi čiča Žilja, on veoma lin, zbilja
ko današnja omladina jeste, jedva iđe usrid ceste.
A oće li da krene? - začuje se upit gosta.
Oće, al' tad bi da ga smene jer misli da je vuko dosta.
Sad već kupca sumnje muče, svog vodiča za rukav vuče:
"Daj ti meni savit pruži, zašto gazda konja ruži?"
Ništa tom konju ne fali, odgovor je bio jasan,
čiča Žilja to se šali, a njegov konj je dobar, rasan."
Pa se kupac natrag vrati, šaljivdžiji dobrom starom,
"linoga" konja plati - zadovoljan sa pazarom.

Ivan Pašić

Istinita pripovitka iz ministrantski dana

Potaknut od nekoliko čeljadi odvažijo sam se napisat jednu zgodu iz moji prvi ministrantski dana u Maloj crkvi u Subotici. Usput, samo da kažem, nikad nisam ni od kog čuo zašto je zovedu Mala crkva, kad bome i nije baš tako zdravo mala. Jesapim, valdar je to zato što se u puku katedralna crkva i danas zove Velika crkva. Mojoj pokojnoj nani bilo je iz nikog razloga lipče ići u Malu crkvu neg u jednako udaljenu katedralu, ponda nije čudno da sam i ja tamo išo. Probam se sitit kako da sam jednog dana od velikog broja ministranata u sakristiji bijo samo ja, al nikako se ne možem prisitit. No svedno, dobro se sićam da sam dobijo friško upeglano, bilo ko snig, ministrantsko ruvo i priko pleća crvene boje odoricu. U ruke sam dobijo drvo križa. Onda mi se činilo najlipče napravljeno drvo križa na čitavom svitu. Taj križ mogli su nosit prid popom, el kako se onda uvik kazalo gospodinom, samo odabrani ministranti. A gle, sad sam ja dobijo tu čast. Srce zaigralo od veselja kad sam konačno i ja primijo u ruke taj lip križ. Ta, od ponosa nisam ni čuo šta mi to sakristijan divani, dajući mi upute kako se tribam ponašat i di tribam ić. Samo sam zapamtijo da sam predstavnik Male crkve. Jedino što znam da je na vratima još kazo "Idi friško, potrči jel smo već zakasnili." Potrčim ja kolikogod me noge nose. Žurim između svita da dostignem početak procesije. Dugačka haljina, a još duži križ, samo mi se pletu ispid nogu. Izdaje me snaga. Nije

nikako čudo što nisam više mogo ni žurit, a kamoli trčat. Zajapuren od napora, probam se probit međ tolikim svitom, al nikako ne možem napridovat. Gura se čeljad, ta ko još u tolikoj vrevi gleda na jednog malog derana, pa makar bijo obučem kugod miministrant. Otežo križ, pa ga metnem na rame. Osvrćem se livo, pa desno, ni kraj pameti nisam imo da je križ sve vodoravnije. Dabome da je moje mavanje križom i te kako izazvalo pomutnju međ ljudima. Sve glasnije i sve ljuće počeli su prigovarati "Ama šta si se ti mali tute toliko uzvrpoljio, mašeš so tim križom, još ćeš koga osakatit." Poneki su se

počeli rugati: "Gledaj ga, izgubijo se ko magarac u magli." Na rubu očaja smognem snage i naglas upitam "A di su popovi?", misleć na početak procesije. E, sad jel su to napravili od huncutarije, el od zločestoće, to dragi Bog zna, al uputili su me u protivnom smiru od čela procesije. I tako se ja odjedared nađem sam, blatnjavi cipela, umrljane halje, suzni očiju i s drvom križa na ramenu. Najteže od svega mi je bilo što sam se ostijo posramljen. Kako i ne bi bijo, dobijo sam čast nosit najlipči križ na ovom svitu, a ja jadan na odredište nisam stigo! Ojađen, snužden, do srži žalostan, s križom priko ramena, ko da nosim kosu za žito a ne križ, krenem prema Maloj crkvi. Bojažljivo pokucam na vanjska vrata od sakristije, pričekam, ponovim kucaње jače, pa još jače, al odgovora nema. Šta sad? Naslonim križ na dovratk i sidnem na prvu stepenicu, metnem glavu između dlanova, a u glavi mi se roje sve crnje slutnje. Bože, šta ću sad? Čekat, al dokle? Možda otić kući? Da, al šta ću kazat nani? Suze, prežalosne, slane suze, obliju mi obraze. Vrime je stalo, ništa se ne zbiva, a tuga mi sve više pritiska dušu. Odjedared, ko grom iz vedrog neba, poznati glas sakristana zazvoni u mojim ušima "Alaj si se ti friško vratijo". U prvi tren sam se silno obradovo. Eto, sad se možem prisvuć i križ ostavit na njegovo misto. Onda sam u trenu ukipijo od stra. Bože, kako ću mu objasnit da nisam ni bijo kamo me on poslo? Virujem da je on oma vidijo da se sa mnom štogod teško dogodilo. Moždar je i vidijo kako sam na brzinu probo što bolje otrt suze, pa se dobrodušno sažalijo nada mnom, ne znam, no ničim nije to pokazivo, nit štogod pito, nego me samo pomilovo po glavi i ko usput dometnijo "Nemoj se žalostit, nije to ništa strašno." O kaki je to bijo slatki melem na moju rujanjem rastuženu i sramotom izranjenu dušu. Žurno sam se prisvuko i olakšan s noge na nogu očo kući. Ni sakristan niti župnik nikad nisu spominjali ništa što bi me podsicalo na tu moju nezgodnu zgodu, premda su od virnika župe mogli čuti šta se to meni dogodilo. Još u to vrime, ko deranac u kratkim hlačama, naslutijo sam svu veličinu kršćanske zrilosti koju su ta dva čovika, primjerom šutnje, pokazali prema meni. Te korizme i još puno korizmi, čak i onda kad sam zaboravijo na tu zgodu, s nikim posebnim osicajem unutaršnjeg žara nosijo sam to drvo križa od postaje do postaje križnog puta.

Danas koji put razmišljam o tajni prihvaćanja vlastitog križa. Zapravo, kakogod da nam se činilo bezizlazno i kolikogod stenjali pod njegovom težinom, uvik se Netko nađe da ti olakša taj teret. Bog blagoslovio sve koji pomažu drugima da prihvate svoj križ. Bog zna koliko sam puta pado pod teretom svojeg križa, a On bi poslao nekog, kao što je bio sakristan i župnik, koji bi otro znoj s čela, osokolio dušu, pokazo Svitlo smisla vlastitog križa i opet s njim bi kročio dalje.

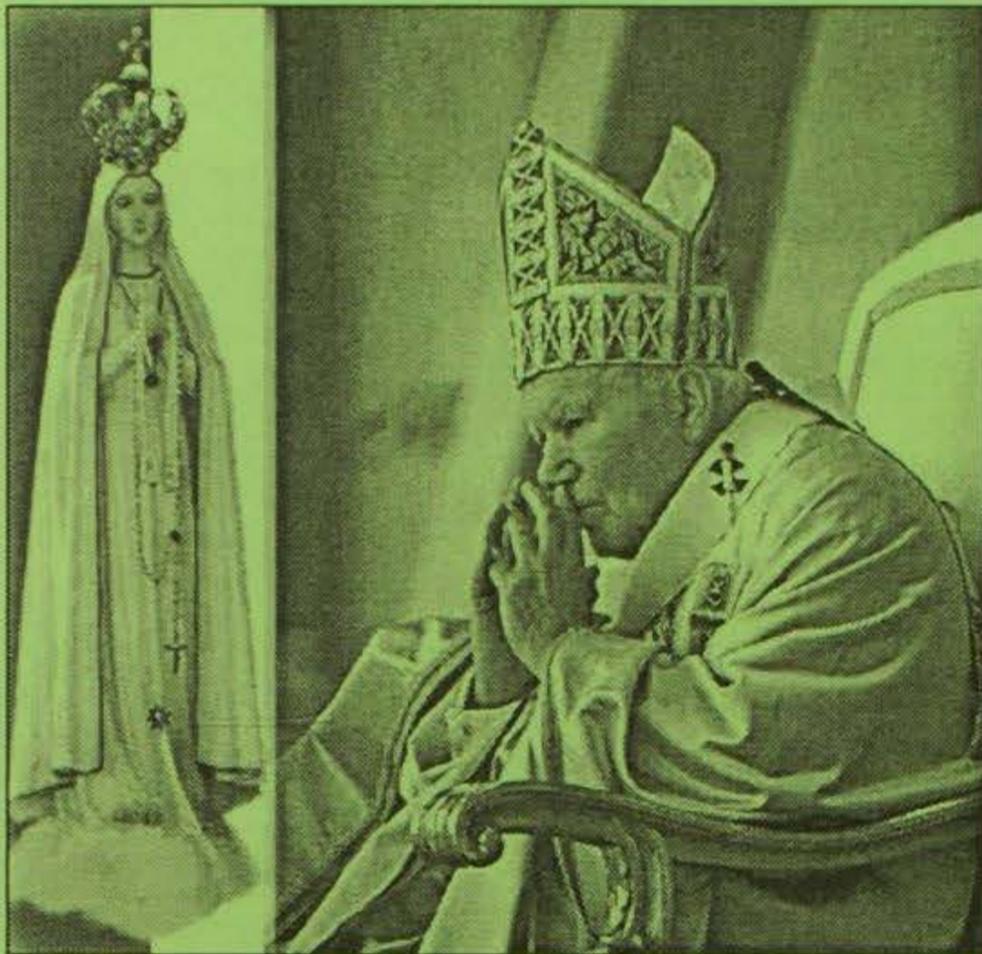
Dr. Luka Štilinović

STRANICE MLADIH

MLADI, **P**APA RAČUNA NA VAS!

PAPA VOLI MLADE, MLADI VOLE PAPU

Uvjeren sam da dva milijuna mladih koji su bili na proslavi Velikog jubileja 2000. još uvijek žive od susreta sa Sv. Ocem na Tor Vergati. Ali, isto tako sam uvjeren da i Papa živi od toga Susreta. "S kim si, takav si", uskliknuo je tada u jednom trenutku, jer je doista te noći, ali i inače bio "mlad" s mladima. Tjelesne sile su mu oslabile, zašao je u duboku starost, ali je sačuvao mladost duha. Papa voli mlade, mladi vole Papu. Papa je bio oduševljen odu-

ševljenjem mladih na Tor Vergati. Razdragano im je rekao: "Ovaj vaš radostni krik čuje se noćas i u Rimu i neće prestati nikada." To je poziv i poticaj mladima. Nikada ne smije prestati oduševljenje mladih Kristom i zanos mladih za Krista. I on se mora čuti. To mora biti "krik", jer Krist i danas kao i uvijek ima što reći mladima, kao što i mladi imaju što reći njemu. Mladi moraju mladima i svim ljudima trećega tisućljeća otkriti ljepotu i veličinu Krista Gospodina i pomoći svima da shvate da On ima "riječi života vječnoga", da ih je On kadar istinski usrećiti. /A.A./

Papa još uvijek računa s mladima

Papa je Ivan Pavao II. osvrćući se na pripreme za proslavu 25. obljetnice njegovog pontifikata u svom nedjeljnom nagovoru vjernicima na Trgu svetog Petra priznao kako je s mladima uspostavio divnu vezu.

Dok mislim sa zahvalnošću na prošlost, moje misli lete k mladima s kojima sam uspostavio, već od početka moje Petrove službe, dijalog. Sjećam se kako sam ih pri kraju moga prvog nedjeljnog nastupa pozdravio riječima: "Vi ste budućnost svijeta. Vi ste nada Crkve, vi ste moja nada" - prisjetio se Sveti Otac i dodao kako danas mora priznati da su mladi odgovorili na taj njegov poziv, što ohrabruje čovječanstvo. Danas vam zahvaljujem što ste mi bili blizu tijekom cijelog mog pontifikata. Znajte da ja još uvijek računam s Vama, rekao je Papa, što su mladi i svi nazočni na trgu pozdravili burnim pljeskom. /katolici.org/

Što mi znači KRUNICA

(Nakon Dana mladih u Baču 2003.)

Prepuna lijepih utisaka, s pjesmom što mi još zvuči u uhu: "Kao Marija da te ljubim", stavljam na papir još svježije doživljaje sa susreta mladih u Baču.

Pripadam bajmočkoj župi, inače sam iz A. Šantića (na žalost jedinog sela bez crkve) i zahvaljujem dragom Bogu na milosti što mi je omogućio da po drugi put dođem u Bač sa zajednicom mladih iz Bajmoka.

Željela bih se posebno osvrnuti na rad u grupama, gdje smo razgovarali o molitvi, točnije o krunici i što ona zapravo predstavlja za nas. U grupi mladih radnika i studenata predstavljena su nam OTAJSTVA SVJETLA koja je objavio papa Ivan Pavao II. u Godini krunice. S našom animatoricom, koja je odlično obavila svoj dio posla, razgovarali smo o tome što je zapravo krunica, zašto ju je važno moliti, koliko je često molimo i da li nam to teško pada. Također smo, podijeljeni u pet podgrupa, razmatrali svako otajstvo svjetla i iznosili svoja mišljenja o njima, tj. kako ih doživljavamo.

Shvatila sam koliko malo znam o krunici, koliko se rijetko susrećem s njom i koliko je lijepo moliti je, susretati se u svakom otajstvu sa živim Isusom i s Marijom se sjećati Isusova života na zemlji.

Dragi mladi, ljepše i potpunije molitve od krunice nema, jer kroz nju, držeći križić u ruci, ispovijedamo svoju vjeru, molimo molitvu koju nas je sam Isus naučio, s anđelom Gabrijelom kličemo Mariji: "Zdravo Marijo, milosti puna...", sa sv. Pavlom slavimo Boga riječima: "Slava Ocu i Sinu i Duhu Svetomu...", a s Marijom dajemo Isusu hvalu za sve što je za nas učinio, za cijenu kojom nas je otkupio.

Već u autobusu, dok se sunce gašilo na horizontu, obećavajući pjesmu novog jutra, zatražila sam od Majke Marije novu milost, milost moljenja krunice i znam... Vjerujem u jednoga Boga...

Ivana Petković

Centralni dio
Dana mladih u
Baču bilo je
slavljenje sv. mise

Blagoslovljen bio prijatelju!

Stara priča govori o dva prijatelja u kojoj jedan od njih - Ted, biva ranjen na bojištu, pokazuje snagu i dubinu pravoga Prijateljstva. Frank se vratio po Teda. Iako je i sam bi ranjen stavio je Teda na leđa, i odvuкао ga među svoje. "Zar se isplatilo umrijeti da bi spasio mrtvaca?" - doviknuo mu je zapovjednik. "Da", prošaputao je, "jer je prije nego je izdahnuo Ted rekao: 'Frank, znao sam da ćeš doći'."

Pitam se, koliki bi se od nas vratili? Koliko bi bili sigurni da bi se u smrtnoj pogibelji imao tko vratiti po njih? Latinska izreka kaže: "Pravo prijateljstvo rijetka je ptica na zemlji." Ali, onaj tko ga nađe našao je blago. Unatoč tomu, čini se kako danas latinska izreka više nije istinita. Steći prijatelja odveć je lako??!! Puno je onih koji se "hvale" velikim brojem prijateljstava. Šapućem u sebi: "blago njima". No, jesu li svi od njih i - pravi? Saznat ćemo stanemo li pred njega, ogolimo li svoje misli, skinemo li maske - te tisuće raznih maski koje nosimo i kojima smo okovani. Ne zapljusnu li te riječi osude - našao si blago. Rijetki su takvi. Pravo prijateljstvo hranjeno je nježnošću, razgovorom, susretima, a često i šutnjom. Jer, "Šutnja ponekad nije odsutnost već prisutnost, vrelo snage i značenja, nije zatvaranje već otvaranje srca, razvijanje krila" (Ignacio Larranga). Pravo će prijateljstvo opstati makar ga oceani dijelili. Džubran piše: "Ako nas razdvoji vihor na divljem oceanu, valovi će nas združiti na mirnoj obali. Ako nas ovaj život uništi, smrt će nas združiti." Isplati se živjeti za taj dan!

Meni treba Prijatelj kojemu ću ja biti više potrebna nego on meni. Prijatelj - ogoljen, bez maske, ismijan, popljuvan, odbačen, - za kojega će čak i onda biti mjesta u mojem srcu. "Kad bi naše prijateljstvo ovisilo o vremenu i prostoru, onda bismo svladavši vrijeme i prostor upropastili i naše bratstvo. Svladamo li prostor ostaje nam samo ovdje. Svladamo li vrijeme, ostaje nam samo sada. Zar ne misliš da ćemo se na tom putu između SADA i OVDJE, ipak povremeno susretati?" (Richard Bach).

Nađi vremena za susret s prijateljem! Pruži mu ruku, uputi mu pogled,

nazovi ga, napiši rukom koju riječ, sjeti se, pomoli ... za Prijatelja.

Uvijek postoji način, ako ti je do prijateljstva doista stalo, da ljubav nađe put do srca koje u istoj ljubavi negdje daleko ili sasvim blizu kuca za Te!

Željka Zelić

Na Bdjenju uoči Cvjetnice s biskupom Ivanom

Moji prijatelji

Svaki čovjek u svom životu želi naći pravog prijatelja. Prijatelj je osoba koja nas savjetuje, kojoj povjeravamo svoje brige, svoje probleme.

Moje društvo je veoma veliko. Tu spadaju svi moji prijatelji iz škole i iz mog sela. Oni mi pružaju potporu i uvijek kada sam tužna oni me oraspolože. Prijatelji su mi najvažniji; bez njih se osjećam usamljeno i tužno. Budući da stanujem u internatu (Domu učenika) oni me često u školi pitaju kako mi je i zbog toga sam vrlo sretna jer znam da netko uvijek misli na mene. Drago mi je kada smo zajedno. U moje društvo spadaju isto tako prijatelji iz crkve. Moja obitelj redovito odlazi nedjeljom u crkvu. Zato mi je najbolji prijatelj Bog. Njemu se uvijek mogu obratiti kad sam nesretna, mogu ga zamoliti za oprost kada pogriješim. On mi tada daje snagu i jača moju vjeru.

Dakle, prijatelji imaju važnu ulogu u životu. Bez njih bismo bili tužni. Ovako, s njima možemo uživati u svakom danu i skupa se radovati i donositi ispravne odluke za sve nas.

*Amalija Knezi
Svetozar Miletić*

Da sam proročica rekla bih Subotičanima...

Svi znamo da su proroci ljudi koji su glasnici vjernosti i slobode kao i novoga saveza i da oni govore u Božje ime.

Da sam ja proročica, Subotičanima bih govorila sve najljepše o Bogu. Pričala bih im o Isusovoj Muci, o tome kako je mučeničkom smrću umro da bi nas ljude spasio od vječnog pakla i prokletstva te da zbog toga moramo imati čvrstu vjeru, ljubiti svoje bližnje i ne mrziti svoje neprijatelje. Svojim je neprijateljima i Isus oprostio. Naviještala bih Subotičanima deset Božjih zapovijedi i rekla da žive po njima. Onima koji se nisu krstili ili primili svetu Pričest ili sv. Potvrdu rekla bih da to učine. Roditelje bih posebno potaknula da za svoju djecu izaberu vjeronauk, da ih redovito šalju u crkvu ali da i sami to čine. Sve bih Subotičane pozvala na obraćenje, odnosno da se ispovijede i tako ponovno krenu putem sreće. Dakle, da sam proročica, sve sugrađane bih pozvala da se vole, opraštaju i da budu dobri i vjerni Isusovi učenici. /S./

Sreća

Sreća za mene ne predstavlja savršenstvo. Ja ne mogu biti istinski sretna ako se sve događa samo onako kako ja isplaniram, bez iznenađenja i komplikacija. Sreća se nalazi i u problemima. Oni su tu da se rješavaju. Sreća je prisutna i onda kada uz više ili manje poteškoća riješimo problem, čak i kada doživimo poraz a sposobni smo izboriti se s njim, kada smo nasmijani iako znamo da se nešto loše sprema. Što su veće strepnje veća je i radost kada nam molitve budu uslišane.

Ja volim život ovakav kakav je a ono što ne boli i nije život. Kroz cijeli život, u svim trenucima - i onim dobrim i onim lošim - Bog je uz nas, daje nam snagu, vjeru i štiti nas od okrutnosti. To je najveća sreća koja čovjeka može pratiti.

K. A., 1. r. Medicinske škole

Divim se...

Divim se pticama, drveću, Suncu, nebu, cvijeću,
divim se ljudima i cijelom svijetu.

Za svu ovu ljepotu i dobrotu na svijetu možemo zahvaliti
samo našem dragom Bogu.

On nam pruža sve a za uzvrat ne traži ništa.

Divim se njegovoj snazi i dobroti i svemu što nas uči.

Bog je svijetla točka u mom životu i uvijek ću pratiti njegov put,
držat ću se njegovih zapovijedi i bit će mi Učitelj čitavog života.

Divim se Bogu stvoritelju neba i zemlje.

Divim se Bogu jedinom i svemogućem!

Mario L., VII. r.

REZULTATI ANKETE SA ČIKERIJADE 2003.

Mladi kršćani o ozbiljnim pitanjima

Na četvrtoj po redu "Čikerijadi", održanoj 21. 08. 2003. godine, napravljena je anketa. Sudionicima su postavljena pitanja o budućnosti manifestacije. Čikerijada je osnovana s namjerom da se naši mladi bolje upoznaju, druže, vesele te mogu s psalmistom uskliknuti "gle, kako je dobro i kako je milo kao braća zajedno živjeti" (Ps 133,1)! Zajednički život podrazumijeva i odgovornost za Crkvu i društvo, pa smo i o tome upitali mlade.

Prema rezultatima ankete, nitko od mladih nije odgovorio da se Čikerijada više ne održava. Na pitanje o prijedlozima za poboljšanje kvalitete samog druženja, mnogi su predložili da se uvede više aktivnosti, više sporta, a neki su predložili da se Čikerijada organizira kao kampiranje te da traje više dana.

Većina mladih smatra da život i kvaliteta Crkve i o njima ovisi, te su spremni na sebe preuzeti dio odgovornosti. Svoju spremnost izrazili bi uglavnom pomažući bližnjima i gledajući sebe kao pravog kršćanina u društvu, na budućem radnom mjestu.

Zanimalo nas je mišljenje mladih glede njihove bračne budućnosti. Većina njih smatra da je "hodanje" dvoje mladih dobra zabava, traganje za pravom osobom, a poneki su i dobro odgovorili da je to vrijeme upoznavanja druge osobe po njegovoj naravi. Sam čin vjenčanja za njih predstavlja samo ulazak u sjedinjenje s drugom osobom. Obitelj je, pak, za njih obaveza u kojoj bi odgajali svoju djecu već od malih nogu govoreći im o Bogu i šaljući ih na vjeronauk.

Posljednje pitanje je pomalo provokativno: "Razlikuje li se tvoj život od života jednog nekršćanina samo po tome što posjećuješ nedjeljnu sv. misu ili još po nečemu?" Veliki broj mladih smatra da se njihov život od života nekršćanina razlikuje po ponašanju!!! Da li je baš stvarno tako?

Rezultate ankete
obradili i uredili

**Stanislav Prčić i
Marinko Stantić**

Moje zvanje

- Iskreno, mislim da još nisam otkrio šta je moje pravo zvanje. Ja ponekad ne razlikujem zvanje i zanimanje. Znam da to nije isto ali ih ipak ponekad ne razlikujem. Mi smo svi imenom pozvani od Boga. Zvanje može biti roditeljsko i duhovno. Pretpostavljam da je moje zvanje roditeljsko jer nemam neke pretjerane ambicije da budem župnik. Želim osnovati obitelj, imati djecu, sve u svemu biti roditelj.

Marko Prčić, 1. r.

- Prije svega moje zvanje će biti roditeljsko. Ali biti roditelj ne znači da ću sad postati majka i staviti točku na to. Svom djetetu uvijek ću izlaziti u susret, neizmjereno ću ga voljeti, družiti se s njim, pomagati kad mu dođu prvi problemi, savjetovati ga što je dobro a što loše... I naravno, moje dijete će u mom životu biti, kao što

sam i ja svojim roditeljima, na prvom mjestu. Što se tiče supruga, njega ću takođe voljeti svim srcem, poštovat ću ga, a kao "pratioc kroz život" bit će mi prvi i posljednji.

Aleksandra Vojnić Jadrić, 1. r.

- Moje zvanje je ponekad vrlo teško definirati. Ponekad razmišljam da je najlakši način na koji bih riješila probleme kroz koje nas život provodi da odem za časnu sestru. Ali, ipak mislim da je Bog u svom snu o meni odredio roditeljsko zvanje, jer me to više privlači. Zato ipak mislim da ću biti sretna majka barem troje djece. Ali biti roditelj ne znači samo donijeti dijete na svijet. Osim što ću nastojati pružiti im što bolji materijalni standard, nastojat ću im biti primjer u svojoj vjeri u Boga. Nadam se da ću Božji san o mome zvanju ispuniti bolje nego što očekujem.

Sanja Buza, 1. r.

- Bog od mene želi da budem dobar i ljubazan čovjek, da budem dobar muž i dobar tata, da izdržavam svoju obitelj i da budem pošten. Bog od mene traži da ispunim svoje kršćanske dužnosti i da redovito idem u crkvu i na ispovijed sa svojom obitelji.

Bog ovim meni želi dobro.

Saša Radak, 1. r.

- Ono što mislim da je moje zvanje, ono za što mislim da mi je Bog dao talent, je - biti dobar gimnastičar i vojni pilot. Gimnastičar - zbog određenih tjelesnih sposobnosti i velikog interesa. Želja da postanem gimnastičar je propala zato što sam jedno vrijeme trenirao, pa ostavio (...) Vojni pilot bih volio biti zbog toga što on spašava živote nedužnih ljudi i tako se bori za mir. Uz mir dolazi i sloga, koja pomaže da ne bude mržnje između naroda. Ja mislim da mi je Bog dao ovo zvanje zato što me je stvorio zainteresiranog za pravdu (među ljudima), jer Bog želi mir! I ljubav!

Miroslav Horvat, 1. r.

Priredila: Vesna H., katehistica

TVOJ SAM MAJKO, TI ME VODI

Tvoj sam Majko, Ti me vodi
Da kroz život tiho hodim,
Radujem se ptici, vodi,
Zemlji koja plodom rodi,
Tvoj sam Majko, Ti me vodi.

Za mir Majko Sina moli
Nek' ublaži naše boli,
Nek se cio narod moli
I nek' voli, samo voli,
Za mir Majko, Sina moli.

Neka ljubav svijetom vlada,
Neka živi vjera, nada,
Nek' zahvati stara, mlada
I u vijeke k'o i sada
Neka ljubav svijetom vlada.

Neka svaki čovjek shvati
Da Ti ljubav možeš dati,
Da Ti možeš biti Mati
Svakom tko Te želi zvati,
Neka svaki čovjek shvati.

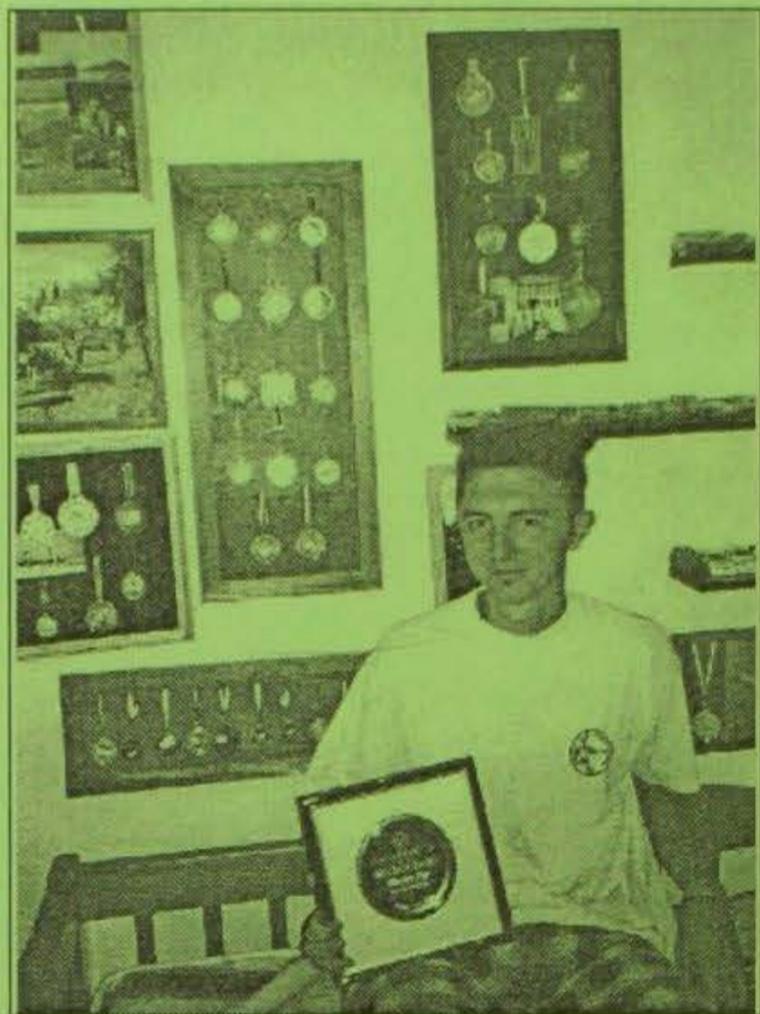
Tvoj sam Majko, Ti me vodi,
Ova ljubav meni godi,
Radujem se ptici, vodi
I božanskoj slobodi,
Tvoj sam Majko, Ti me vodi.

Zlatko Gorjanac

RAZGOVOR S MARIJANOM PAPOM,

Somborcem u Rijeci

Uspješan, ali skroman i jednostavan mladić. Marijan Pap je rođen 27. 04. 1984. u Somboru. Neke poznate i one manje poznate okolnosti "preselile" su njegovu obitelj iz Sombora u njima novi zavičaj - u Rijeku 1993. godine. U Rijeci je postao jedan od najuspješnijih sportaša u veslanju.

O novoj sredini on kaže:

- Kad smo se selili pohadao sam 2. razred pučke škole i nisam znao pisati latinicu. Poslije pučke škole upisao sam se u Salezijansku klasičnu sportsku gimnaziju. Ove godine (2003., op. ur.) maturirao sam i upisao se na Pravni fakultet u Rijeci.

O svom hobiju i uspjesima:

- Početni hobi veslanja pretvorio se u "Glavnu stvar". Počeo sam 1996. godine. Prve dvije godine bio sam u školi veslanja. Tada sam došao do dobi za natjecanje. Prve godine natjecanja, 1998., imao sam sa svojim timom "Jadranom" iz Rijeke sve pobjede osim državnog prvenstva koje mi je izmaklo za 23 stotinke. Naredne godine smo imali slične rezultate. Prvi veći uspjesi su bili 2001. godine kada smo osvojili u dvojcu državno prvenstvo. Moj partner je bio **Bojan Birkić**. Isti uspjeh smo ponovili naredne godine i plasirali smo se u juniorsku reprezentaciju Hrvatske. Zbog nedostatka financija nismo nastupali na svjetskom prvenstvu.

Naša ekipa proglašena je u dva navrata kao najuspješnija sportska ekipa grada Rijeke.

Jako puno sam trenirao, dva puta dnevno. Prvi trening je bio prije škole u 5 sati ujutro, a drugi u večernjim satima.

Što ga veže sa starim krajem:

- U Somboru nemam prijatelja jer sam bio jako mlad kada sam otišao. Ali, vežu me ipak stara poznanstva, nešto rodbine i svećenik Franjo koji mi je bio ranije župnik.

Čitam *Zvonik* i pratim neke poznate rubrike.

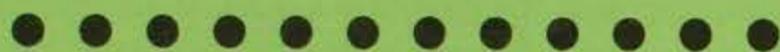
Što mu kao mladom čovjeku znači vjera, vjerska škola

- Meni je to normalno da mi vjera nešto znači. To je osobni izbor, ali sam ja i odrastao u jednom takvom ozračju.

Sportska gimnazija to je prva takva gimnazija u Hrvatskoj od 1997/98. Ja sam druga generacija. Veliki dio đaka je kasnije izabrao neko drugo zanimanje. Većina profesora je vanjskih.

Vjerska institucija puno lakše može oblikovati osobnost mladog čovjeka. Tu se vidi razlika u odnosu na druge škole. Ovdje je jaka briga za svakoga. Susretljivost profesora i đaka je jako dobra. Jedno drugo vuku i ta zajednica ostaje i poslije završetka gimnazije.

K. Č.

Pusti bol da iscuri
ionako ćemo sutra
biti drugi ljudi.
Ne marim ja
za potrošene godine
nego osmijehe.
Spokojan budi.
Nemoj sanjati bolja vremena
ni tragove postojanja našeg
ničega više nema.
Pusti bol da iscuri
i u istu rijeku
s njom se stopi.

Ivana Papeš Bogosavljev

Željko Skenderović

BOŽJA PROVIDNOST (‘PRST BOŽJI’)

Zašto neki ljudi ne vjeruju u Boga? Izuzimajući ateiste koji kažu - da Bog i postoji, ne bi vjerovali u njega. To vam sve govori o njima. Postoje, međutim, osobe koje vjeruju, ali površno. Nedavno su Zlatko Šram, mr. Andrija Kopilović i Dujo Runje sproveli istraživanje o tipovima religioznosti onih koji

doduše vjeruju u Boga ali ne nekom dubokom vjerom. Rezultate je *Hrvatska riječ* u broju 25 u kojem smo mogli čitati čak o šest “vrsti” religioznosti.

Nedavno je kod nas gostovao p. Tadej Vojnović iz Novog Sada koji je za vrijeme jednog svog predavanja o *Bibliji* u Subotici, između ostalog, napomenuo da u samom svetom gradu Jeruzalemu živi četrdeset posto pučanstva koje ne vjeruje u Isusa Krista i njegovo uskrsnuće.

Proširujem prvotno pitanje koje sam postavio ovdje: “Zašto neki ljudi ne vjeruju u Boga kad ima toliko jasnih i vidljivih odgovora od strane Svevišnjega?” Treba samo malo bolje osluhnuti unutarnji glas savjesti. Želim govoriti o jednom događaju iz svog života u kojem sam to osobno iskusio.

Zovem se Željko Skenderović, dipl. sam inženjer geodezije i nisam studirao teologiju, nego sam “ganco” po terenu trideset pet godina i toliko pješice prešao, po slobodnom proračunu, da bih mogao stići do Jeruzalema i natrag. Malo sam vremena proveo u mondenskim krugovima, a veći dio s drugom kategorijom ljudi koji su po salašima (u mojim mladim godinama službovanja još ih je bilo) živjeli od svojeg mukotrpnog rada i nisu imali puno vremena pratiti sva zbivanja rogovatnog civiliziranog svijeta, nego su išli u Crkvu, molili se Bogu u crkvi ili kod svoje kuće odnosno na salašu. U njihovu svijest duboko su se uvriježile dogme, koje se, moglo bi se reći, sada genima prenose budućim pokoljenjima. Ovo govorim zato što se i od tako slabo obrazovanih ljudi može štošta naučiti. Oni posjeduju, valjda iskonsko, poštenje i strahopoštovanje prema Bogu. Kao takva sam upoznao ta, od Boga stvorena, poštena bića i htio sam dostići njihov šarm jednostavnosti, vjere i poštenja.

Zbog prilične zauzetosti nisam mogao ići svaki dan u crkvu. Čak niti svake nedjelje. Bio sam, recimo, tog dana u Grdskoj kući; radio sam kancelarijsku pripremu ili obradu nekog predmeta a da bih nekako ostao u euharistijskom trendu, otvorio bih radio aparat i slušao prijenos svete mise. Toga i sada ima ali ja sada taj događaj slušam i gledam uživo u franjevačkoj crkvi sv. Arkandjela Mihovila.

Otišavši 2001. godine u mirovinu sa 60 godina starosti, počeo sam češće odlaziti na poslijepodne, odnosno večernje svete mise, kao i na

molitvu Krunice. K'o i kod većine ljudi tog statusa, upao sam u neku tešku letargiju koja je u meni prouzročila duboku depresiju. Razveden sam već 10 godina, ali ne toliko svojom krivicom. No, da ne lamentiram previše - snašao sam se! Kako bi rekli stari Latini: "Primum vivere, deinde philosophare" (Prvo živjeti, pa onda filozofirati). Imam dva sina. Mlađi sin mi studira u Zagrebu, a stariji je zaposlen. Potpomognut financijski od "Fonda Antuna Gustava Matoša" koji pomaže našim studentima u Hrvatskoj, on je uspio zadržati status studenta. U početku se dosta teško nosio sa studijem, jer je, ipak, Zagreb sveučilišna metropola s eminentnim predavačima. U prvoj godini studija sin mi je upao u mladalačku krizu, kao i većina njih. Raskoš velegrada i ostale zabavne destinacije "udarile" su im u mladu i neiskusnu glavu i nisu, valjda, mogli pronaći odmah taj toliko potreban balans između obaveza i zadovoljstva. Došlo je čak i pitanje njegovog daljnjeg studiranja. Osim toga, bijesnio je rat na tim prostorima, i onda znate kako se latinski može reći ova rečenica: *Inter arma silent musae* (dok rat traje ne razvija se nauka, odnosno učenje). E, tu je tata morao odigrati jednu od svojih težih uloga u životu; naravno uz pomoć i poticaj dragoga Boga. Svaki dan sam počeo odlaziti u crkvu. Najbliža mi je bila, tzv. "Stara crkva". Priključio sam se moliteljima svete Krunice i to uz pomoć Filipa - Janjevca. On i gospođa Katica su me, takoreći, uveli u Franjevački svjetovni red. Postao sam trećoredac. Hvala im! Gospođa Katica mi je dala listić na kojem su bila odštampana otajstva Krunice: Radosna, Žalosna i Slavna i, najnovija, Otajstva Svjetla. Za molitvu Krunice sestra Lucija iz Fatime je posvjedočila: "Blažena Djevica Marija je Krunici podarila takvo djelovanje da ne postoji ni jedan materijalni, duhovni, nacionalni ili međunarodni problem koji se putem nje i naše žrtve ne bi mogao riješiti."

Primit ćete ovo, pretpostavljam, sa skepsom, ali: istina je! Bog mi je svjedok. Imam upravo original "Očenaše" iz Fatime. Je li to slučajno ili je to jedan u nizu događaja Božje providnosti koje sam iskusio u posljednje vrijeme!? U mojem daljnjem izlaganju - čut ćete. Otajstva svjetla sam prigrlio i molio kod kuće, jer se u Franjevačkoj crkvi još ona nisu molila. Svaki dan sam molio, a, i sada ih molim s pogledom na Isusa Krista i Majku Isusovu čiji lik imam bilo u vidu Isusa na drvenom križiću ili kao manju figuru, ili kao "sv. Priliku" koja je prikačena na zidu. Na početku molitve upalim malu svijećicu koja gori dok posve ne izgori. I tako iz dana u dan, iz tjedna u tjedan, iz mjeseca u mjesec, pa tako pola godine, a možda i više?! To bolje zna gđa Katica kada mi je dala ta Otajstva. Sve molitve su bile namijenjene za moje sinove. Ja sam bio u drugom planu.

E, sada se moram s pričom vratiti unatrag da bih povezao sve događaje u jedinstvenu cjelinu. Dok sam još bio radnik Katastra, dođe jednog dana mlađi sin u kancelariju i ispriča mi što mu se dogodilo na bazenu u Dudovoj šumi. On i njegovi drugovi taman su se spremali napustiti kupalište kada primijeti malu figuricu na površini vode. Više mehanički i iz znatiželje on uzme tu "stvarčicu" veličine 2-3 cm. Razgleda je i zaključi da je to figurica jednog sveca na kojoj je uočio dva lika - jedan veći, a drugi manji koji je bio predstavljen u naručju većeg. Zašto ih nije prepoznao - to je druga i duga

priča za drugu priliku. Tu figuricu predade sin osoblju bazena i dođe sutradan kod mene. Odmah mi je bilo jasno iz njegove priče da je to figurica sv. Antuna Padovanskog s "malim Isusom". Rekavši mi to, moj sin je zašutio. Onda se odjednom sjetim: pa ja imam sličnu takvu figuricu sv. Antuna. Razmislim trenutak i sjetim se. Gotovo da kliknem kao starogrčki matematičar - Arhimed - heureka (pronašao sam - sjetio sam se). Ispred mene na stolu bio je metalni "kalmaroš" (pernica) kojeg sam sačuvao iz osnovne škole, a ovdje mi je koristio za odlaganje sitnijeg pribora za pisanje ili tome slično. Otvorim ga grozničavom brzinom, i, gle, odmah mi se pojavi u vidnom polju mala, od drveta izrezbarena, figura. Bila je duga 2-2,5 cm. Oh, pa ovo je nemoguće! Sjetim se da imam jednu

malu brošuru s tvrdim povezom optočenu, s naslovom - Sv. Antun Padovanski. Tu sam brošuricu kupio u trećoredskoj sobi Franjevačkog samostana prije par godina. Pogledam u sina i kažem mu: "Ovo je tebi namijenjeno. To je neki znak iz 'Viskokih duhovnih sfera'. Sine, ovo čuvaj i znaj da ćeš od sada biti šticećenik sv. Antuna! Imaj to na umu u svakom trenutku i ne zaboravi pomoliti se kad se sjetiš te 'obaveze' i to na svoj način kako znaš i umiješ!" Od tog vremena krenulo mu je nabolje s polaganjem ispita. Ne smijem hiperbolirati, ali moram reći da je išlo sve kao po loju, da su se ispiti "odvadili". Bilo je tu još padova i uspona ali stoji činjenica da su stvari osjetno krenule na bolje. On je počeo redovito ići u crkvu, bilo u Zagrebu bilo ovdje u Subotici. U Zagrebu je išao u Katedralu i na Kaptol, a u Subotici u Staru crkvu, i to utorkom. Zadnji put kada je otišao u Zagreb imao je dva nepoložena ispita, a ja sam molio i molio i svaki dan ostavljao izvjesnu "sumicu" novca u kasu sv. Antuna, a sin je to činio u Zagrebu. Jednog dana javi se: "Tata, položio sam pretposljednji ispit!" Odmah navečer prije nego sam počeo moliti Krunicu, pomolio sam se Bogu i sv. Antunu i zahvalio sam se duboko i ponizno. Usput sam ostavio malo veću sumu, iako nedovoljno, koliko to nama obojici vrijedi Njihova pomoć. "Obećao" sam sv. Antunu još veću sumu ako mi sin položi i zadnji ispit. Potom me nešto lecnu. Zar nije to trgovina s dragim Bogom?! Par trenutaka tišine, kao da su mi misli stale. Kontemplacija je zahvatila čitav moj cerebralni sustav. "Ne! - gotovo poluglasno izgovorih ovu riječcu odricanja - to je samo duboki znak zahvalnosti i to se ne može platiti!" Za par dana javi mi se sin: "Tata, pao sam na pismenom, tako da ne mogu izaći ni na usmeni." "Pa dobro - pomislih - taj zadnji ispit bit će položen na jesen." Očekivao sam njegov povratak i, naravno, da mu čestitam jer je to i zaslužio. Hrabro se borio do kraja. Ne dolazi jedan dan, ne dolazi drugi dan i odjednom... bum - vijest: "Tata, položio sam i zadnji ispit. Nemam sad vremena da ti objašnjavam, pričat ću..." Suze mi zaiskriše od radosti - suze radosnice. Drugi razlog moje sreće bio je stoga što je sam uspio s Bogom uspostaviti kontakt

i još više stoga što je sam učvrstio svoju vjeru i pouzdanje da će sve biti dobro ako živimo po Božjoj volji.

“Dolazim sutra!” - javlja mi on. Kada je došao bile su i na njemu vidljive promjene. Osjećao se nekako ponosno, čak i gordo na čemu mu nisam ni spočitnuo jer je to bila plemenita gordost.

Mlađi sin nije puno okolišao: “Idem natrag prekosutra kod svojeg druga, Tomice. Vraćam se najprije u Zagreb. Moram vratiti neke dugove, a i prijevoz do Vinkovaca i vlak od Vinkovaca do Zagreba moram platiti, a ja nemam ni lipe u džepu. Kod Tomice ću biti i nadglednik beračima jagoda, dok će Tomica odlaziti u Rijeku, Zadar, Vrbovsko, Poreč zbog prodaje. A i ja ću nešto zaraditi!” - bilo je izgovoreno u jednom dahu. Malo je zastao, pa će opet izreći glavnu želju: “Treba mi dvije stotine eura.” Zagledao se pronicljivo u mene sa strepnjom očekujući reakciju. Na to se ja zamislim. Sedam tisuća dinara mogu mu odmah dati, ali mi fali još šest. Kako nabaviti? Kome se obratiti? Rok je kratak! Na to se sjetim svojeg šogora - Vinka Kujundžica i supruge mu, moje sestrične Ruže. Znam da je skoro pravio svadbu svojoj drugoj kćerki Danijeli i da nema novaca na zajam, ali sam mislio da će mi on preporučiti nekoga. S tim mislima odem biciklom pravac Mihajla Radnića 18. Stigavši, odmah mu se potužim kakve su me “Tantalove” muke spopale. “Znaš, šogore, da ja ne možem...” - počne on pričati ono što sam ja već predvidio. Na to ja ispričam ono što sam za sebe predvidio. I nastupi šutnja. “Kad bi mi to mogao vratiti ako bih ti dao?” - upita Vinko. “Krajem mjeseca srpnja” - odgovorih kao iz topa, a bila je polovica istog mjeseca. “E, onda može” - kaže on i dadne mi tih šest tisuća, prijeko potrebnih, dinara. Tako je sin dobio trinaest tisuća dinara odnosno 200 eura i veselo “zapuca” na more, naše More, ostavljajući tatu veselog i tužnog u isto vrijeme. Pomislih u sebi: “Ta išao bih i ja u 62. godini pa makar bio i berač jagoda, samo da vidim našu “Veliku baru” koju sam zadnji put vidio prije dobrih sedam godina.”

Eto, tako se završava jedan značajan period u mojem životu, a nadolazit će drugi i drugi, koji će biti isto tako značajni, a možda i značajniji?!

Napominjem da ovo nije jedini događaj s Bogom i njegovom providnošću ali mi je, zasigurno, najdraži. Nebeski “računar” radi bez greške i zaštoja. Sve je tamo u savršenom skladu, a i mi možemo dotaći taj sklad, ako se družimo s Bogom!

Stanovnik sam od nedavno Gerontološkog doma u Subotici; Aleja Maršala Tita br. 31/II-220. Kada malo bolje upoznam duh i dah ovih ljudi, moguće je da i o njima nešto napišem.

Načela kojih se trudim pridržavati:

* Homo proponit, sed Deus disponit. (Čovjek snuje, a Bog određuje.)

* Gens una sumus. (Jedan smo rod.)

* Hoc age! (Kad nešto radiš, radi to kako najbolje znaš!)

* Salus pupuli, suprema lex esto. (Glas naroda treba da bude najviši zakon.)

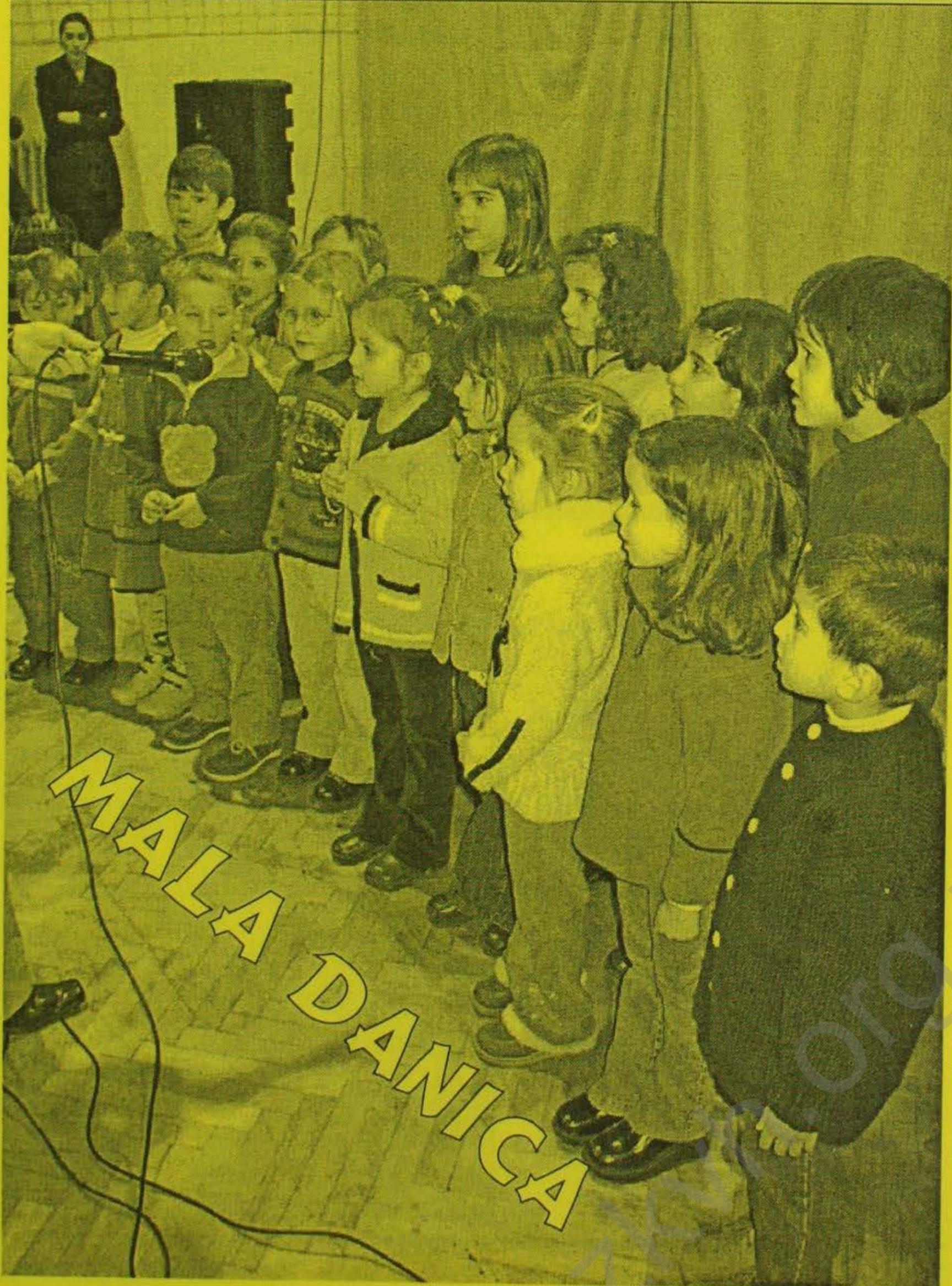
* Dum spiro, spero. (Dok god dišem, nadam se.)

* Homo sui iuris. (Samostalan čovjek.)

BOG RAČUNA NA TEBE

Samo Bog može stvoriti,
ali ti možeš dati važnost onom stvorenom.
Samo Bog može pokloniti život,
ali ti ga možeš davati dalje i štovati.
Samo Bog može pokloniti zdravlje,
ali ti se možeš o njemu brinuti i liječiti se.
Samo Bog može pokloniti vjeru,
ali ti možeš dati svoje svjedočanstvo.
Samo Bog može dati nadu,
ali ti možeš pokloniti svome bratu povjerenje.
Samo Bog može pokloniti ljubav,
ali ti možeš druge poučiti da vole.
Samo Bog može pokloniti mir,
ali ti možeš pokloniti osmijeh.
Samo Bog može dati snagu,
ali ti možeš uspraviti obeshrabrenoga.
Samo Bog je put,
ali ti ga možeš pokazati drugima.
Samo Bog je svjetlo,
ali ti možeš učiniti da ono svijetli
u očima drugih.
Samo Bog može učiniti čuda,
ali ti možeš donijeti pet hljebova i dvije ribe.
Samo Bog može činiti nemoguće,
ali ti možeš činiti moguće.
Samo Bog je sam sebi dovoljan,
ali On ipak računa na tebe...

Gospodine,
daj mi malo sunca.
I smiješak za ovaj dan.
Daj mi oči djeteta.
I malo radosti, Gospodine.

DJEČJI VRTIĆ "MARIJA PETKOVIĆ" SUBOTICA

Ime nove blaženice nosi dječji vrtić u samostanu Družbe Kćeri milosrđa. Djeca iz ovoga vrtića redovito šalju svoje priloge. Evo kako su oni opisali i nacrtali bl. Mariju Propetog Isusa Petković.

Katarina Skenderović, 6,5 godina

OVO JE MARIJA PETKOVIĆ, ONA JE ČASNA. ONA JE SAGRADILA OVAJ VRTIĆ, TU JE SPREMALA I VOLILA DJECU.

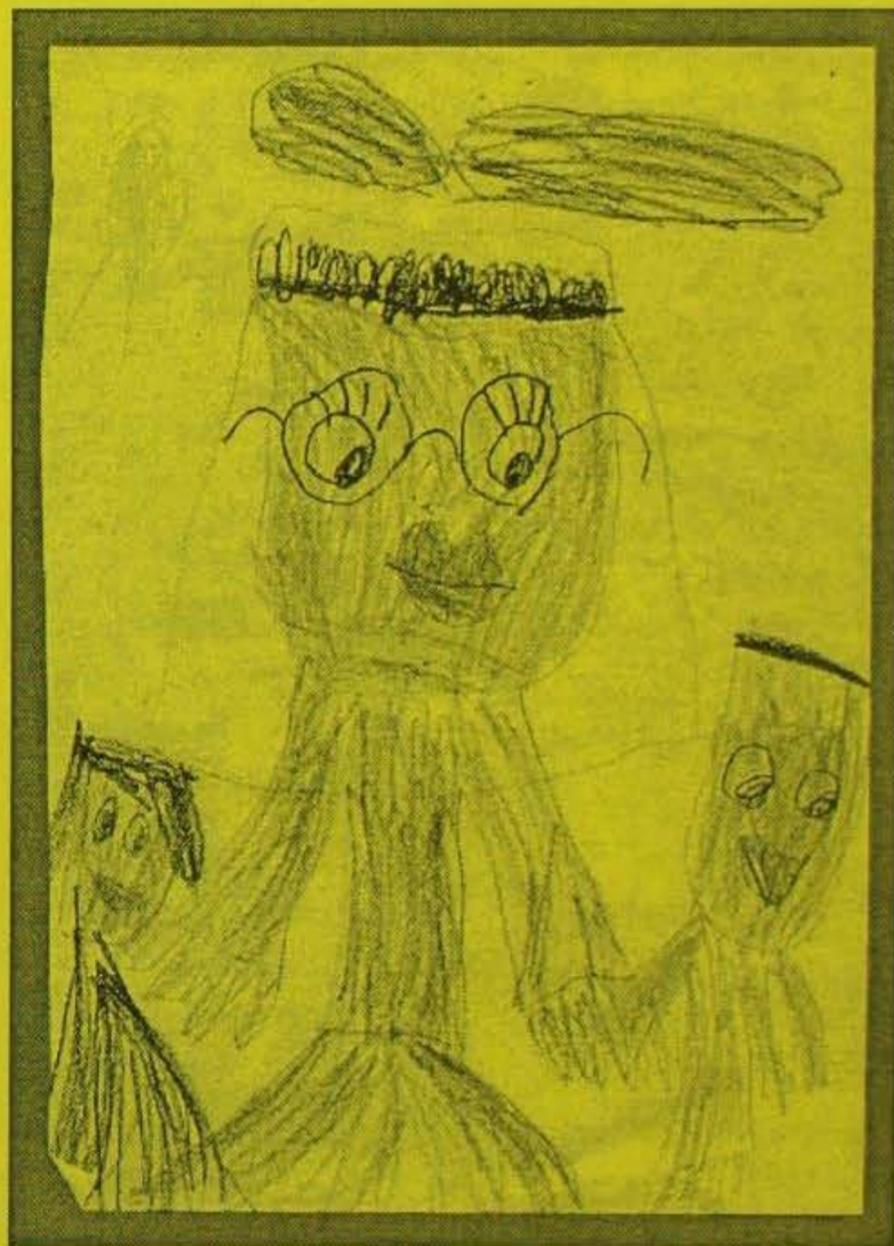
RODILA SE U BLATU I MI SMO BILI TAMO. ONDA KADA SMO BILI U DUBROVNIKU DA VIDIMO PAPU I ONDA JE ON NJU PROGLASIO.

Marija Kujundžić, 6,5 godina

NACRTALA SAM MARIJU PETKOVIĆ I DJECU. ONI SE IGRAJU, A ONA RADI U VRTIĆU. ONA JE BILA ČASNA. RODILA SE U BLATU, DOŠLA JE U SUBOTICU DA PRAVI KUĆU ZA ČASNE, ZA BAKE I VRTIĆ.

BAKE SU UVIK OVDE, SVAKI DAN. ČASNE IH KUPAJU, STAVLJAJU PELENE, DAJU IM JESTI, MOLE SE, DAJU IM LIJEKOVE I ČAŠU VODE.

ONA JE BILA JAKO DOBRA I MISLILA JE NA SVE.

Vi, veliki,
poslušajte djecu!
Predugo ste slušali
stručnjake i funkcionare,
direktore i generale.
Predugo ste vjerovali u imetak i moć,
u blagostanje i oružje.
Pogledamo li djecu,
sve postaje novo, jer djeca otkrivaju
ono što je svijet zaboravio:
čudo svega što živi.
Vi, veliki,
poprimite oči djeteta
da biste život promatrali drukčije.
Poprimite dječji san
o izgubljenom raj.
Poprimite dječji smijeh
i dječju radost zbog malih stvari.
Poprimite dječje srce
da biste vjerovali u ljubav.

VRTIĆ U DUBROVNIKU...

Ph. Bosmans

ANĐO ČUVAR NA RAMENU

Jedna Bunjevka pripovida kako je lipo tumačila svom malom sinu kako svaki ima svog anđela čuvara. Dite brez riči sluša, al užareni očiju, sav se pritvorio u uvo slušajuć mater kako zanosno divani o svojem anđelu čuvaru kojem se ona često obraća za pomoć. Znaš, sine, on se nikad ne odvaja od tebe, on je uvijek tu. Valdar je bijo upitan dičiji pogled, ko da pita di je to tu, pa mu mater pojasni, dušo, tu na tvom ramenu. Voze se oni dobar komad dalje, dite začudo mirno sidi, ništa ne zapitkuje. Kad će odjedared: mama, smim se ja micat?! Jznenadena mater veli, smiš sine, al zašto pitaš? Pa mama, da moj anđo ne padne s ramena!

Luka Štilinović, Zagreb

Zadovoljan čovjek je
anđeo koji u kuću donosi
sunce,
nebeski suvenir

BOŽIĆNA ŽELJA

Želim reći nešto
slušajte me malo
do dječje radosti
mnogo mi je stalo.
Neka svako dijete
Božić slavi
božićnim kolačima
nek se sladi.
Kraj božićnog drvca
nek se dugo sjedi
u zagrljaju doma
nek se veseli.
Pa i vi veliki
slušajte mi riječi
mališane nezbrinute
dajte usrećiti.
Pružite im ruke
mrvu sreće dajte
božićne pjesme
s njima zapjevajte.
U naručja vaša
toplo ih primite
kutak doma svog
i njima udijelite.
Svijećice na jelki
neka dugo svijetle
znate - to voli svako dijete.
O poklonima božićnim
neću reći ništa
tu božićna želja
svima nek zablista.
Svima sretan Božić
i puno veselja
svačija je
pa i moja želja.

Ivana Mandić, 2. r.

TATA

Tri sestre možeš imati
poneko i dva brata
al samo jedna je mama
i samo jedan je tata.
Jednom sam poslije kiše
pravila figure u blatu
svi su pravili lutke
a ja sam svog tatu.
Ljubila sam ga krišom
mada je bio od blata
vidjela sam kako se smiješi
ko neki pravi tata.
Ne volim onu djecu
što imaju pravog tatu
jer njihov može da hoda
a moj je samo u blatu.

Samenka Mandić

Ovako piše svoju prvu pjesmu učenica II. razreda osnovne škole "Ivan Milutinović u Maloj Bosni, a da li je naslijedila pjesnički talent svoje mame nije teško procijeniti ako pročitate pjesmu iz maminog djetinjstva.

Ivanina pjesma je nagrađena u školi, a i mi joj šaljemo nagradu i potičemo na daljnje pisanje.

U SVAKOM ĆETE ĆOVJEKU OTKRITI BOGAT I RAZNOVRSTAN ŽIVOT

Nitko nije savršen, ali ta činjenica nas uopće ne spriječava da prema savršenstvu težimo. Naravno, nisu svi ljudi podjednako sposobni to činiti.

Bog je ljudima dao talente s kojima oni svoj život moraju isprogramirati na najbolji način. Svatko od nas ima jedan ili više talenata koje je dobio. Znamo li ih iskoristiti imat ćemo bogat i raznovrstan život. No, ima ljudi koji te "svete" darove zakopavaju, ali ima i onih koji svaki dan rade na obnavljanju i proširivanju svog života. Sve u svemu, svaki je čovjek na neki način iskoristio te darove. Međutim ima i onih koji nisu otkrili sve svoje sposobnosti pa teže rješavaju svoje životne probleme. Svakako da ima i onih koji svoj život provode otkrivajući nove sposobnosti. Kod takvih je ljudi, savršenost možda ne, ali sreća sigurna. Takve osobe su najbolji primjer za one koji nisu sigurni što život od njih želi, tj. za što da se u životu opredijele. Kad bismo svi mi bili svjesni da nam je Bog u životu odredio nešto specijalno i da smo kao avans i pomoć za to dobili talente, život ne bi bio tako težak kakav je sad. Ipak treba reći da nije sve tako crno kako izgleda, jer sve ove tegobe s kojima se mi svakodnevno susrećemo upućuju nas na razmišljanje.

U svakom ćemo čovjeku otkriti bogat i raznovrstan život, ali bogatiji su oni koji rade na očuvanju i proširenju života također i na maksimalnom iskorištavanju talenata.

**"TALENAT
JE AVANS,
A PLAĆA
I NAGRADA
JE RAJ."**

Filip Ćeliković

DJEČJI GROBOVI?

Jedan je čovjek usnio neobičan san i evo što je u snu vidio i doživio. Priča nam on sam:

- Ukaza mi se jedan anđeo sav u bjelini i povede na neko blagom svjetlošću obasjano groblje koje je bilo nepregledno. Bijaše mi pomalo tjeskobno. Anđeo me vodio između grobova i pokretom me ruke poticao da čitam natpise na grobovima. Čitao sam imena koja mi nisu ništa kazivala. Sve nepoznate osobe. No, odjednom mi se pogled zaustavi na natpisima ispod imena. Bili su pisani sitnijim slovima, a glasili su po prilici ovako: živio tri godine i šest mjeseci, živio sedamnaest dana, živio četiri mjeseca i dva dana, živio dvanaest godina, živio pedeset i dvije minute itd., itd.

- Zašto si me doveo na ovo dječje groblje? . upitah anđela pomalo iznenađen.

- Ovo nije dječje groblje - reče mi on i doda - Ovdje počivaju odrasli ljudi!

- Ali pogledaj što piše - upozorih anđela na natpise koji su označavali dob.

Anđeo se žalosno osmjehnu.

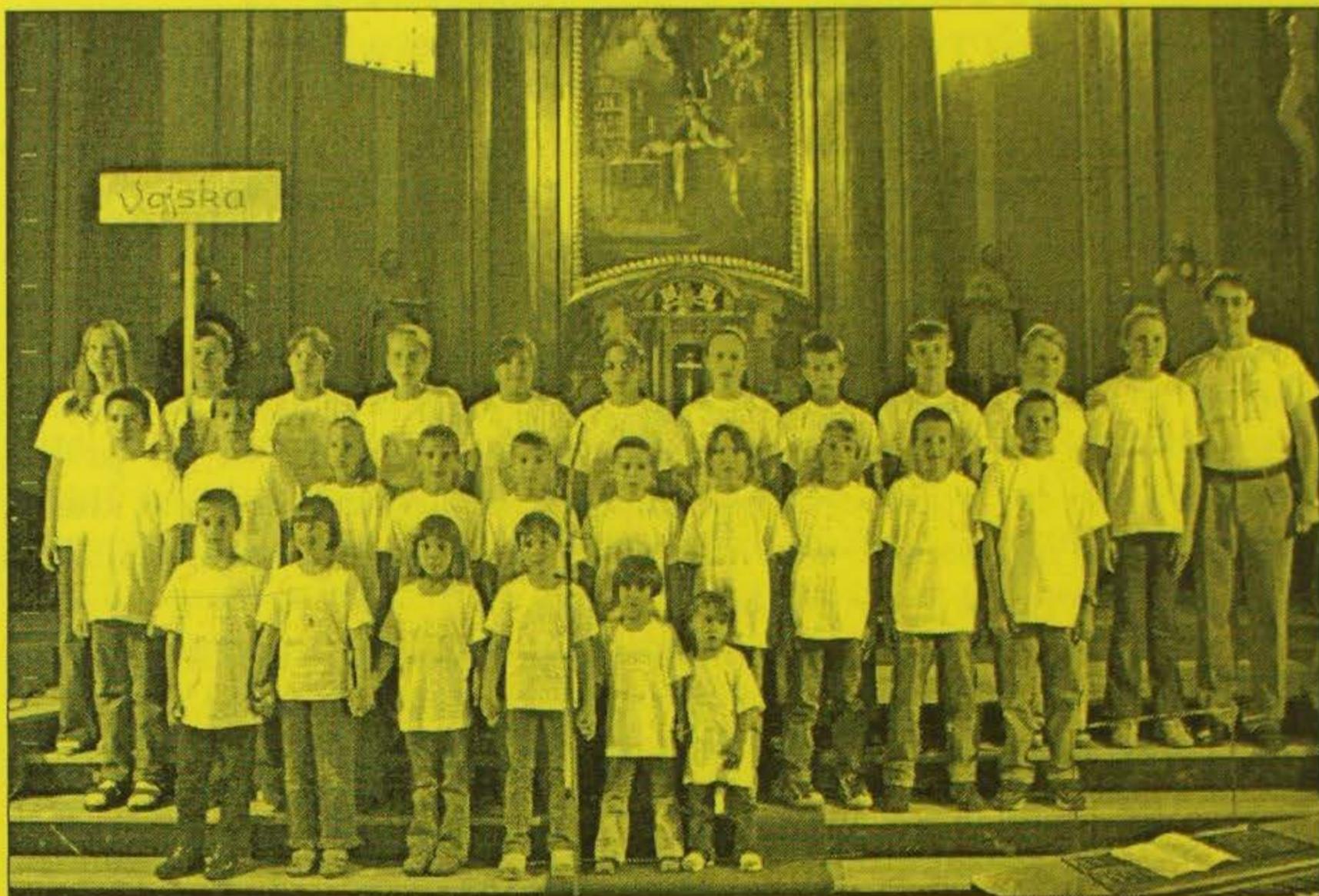
- Znam - reče i nastavi - To nije njihova životna dob koju su proveli na zemlji. Tu samo piše koliko su vremena posvetili drugima, koliko su ljubavi iskazivali drugima. Jer, u stvari, samo su toliko živjeli!

*Anja Abadžić,
5 godina*

Čuvari osmijeha
Moje mjesto
za opuštanje:
mama i tata,
vole se

ZLATNA HARFA 2003.

U znaku novih blaženika bile su i majice malih pjevača iz Vajske, iz župe Marije Majke Crkve, vrtića "Marija Petković" i župe sv. Roka u Subotici.

Fotografije: Antonija Piuković

SUSRET DJEČJIH ZBOROVA

pod motom

Pjevajte Gospodinu pjesmu novu! (*Psalam 96*)

okupio je na 17. po redu Zlatnoj harfi jedanaest dječjih zborova.

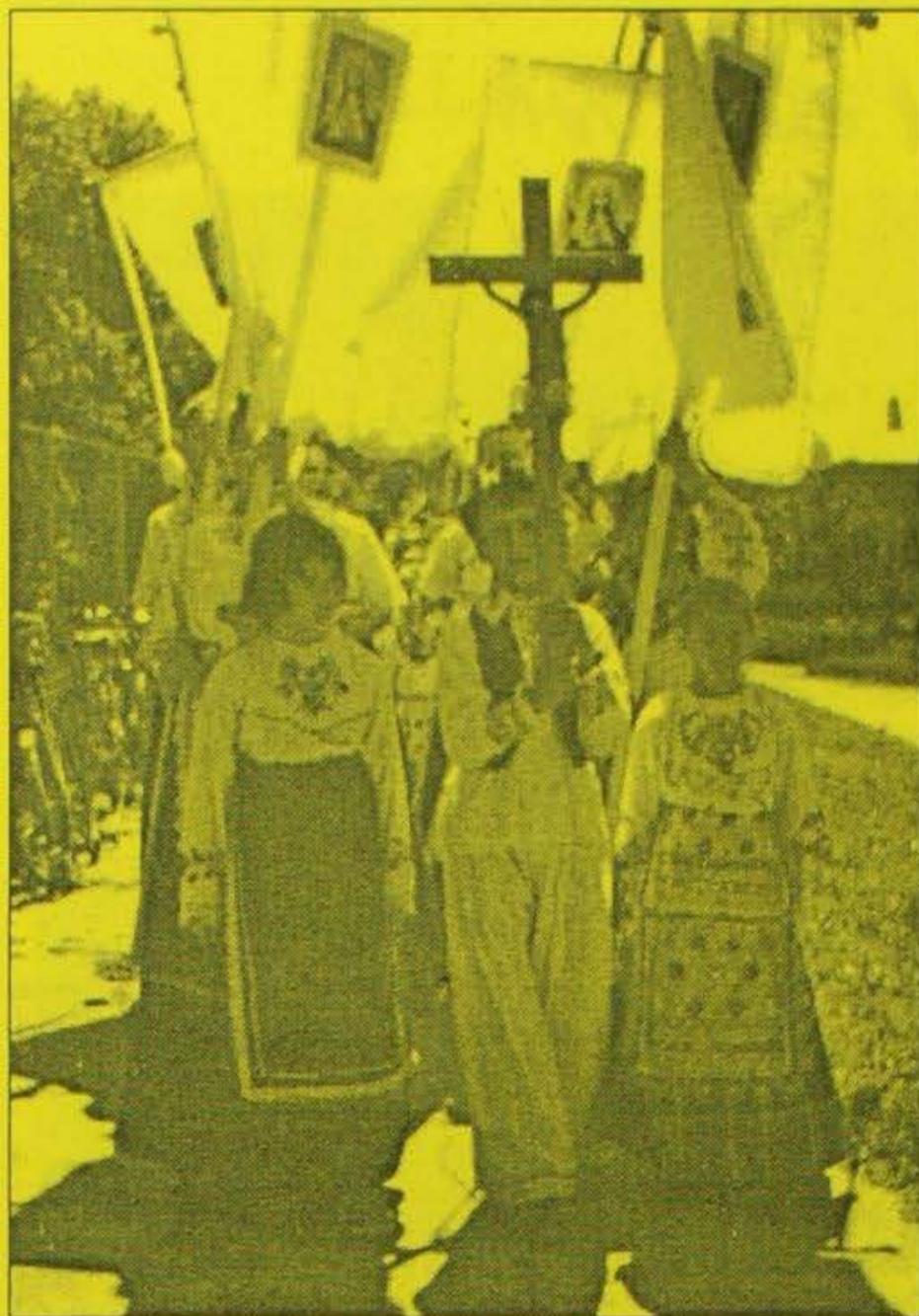
Katedralni župnik mons. Stjepan Beretić je pozdravio sve male pjevače i njihove voditelje i poželio svima što uspješniji nastup.

Uzbuđenje je bilo veliko, svi su se trudili pokazati da dobro i s ljubavlju pjevaju. Veliki broj svirača pratio je pjevače.

Razlog za radost svakako je imala s. Mirjam Pandžić koja dugi niz godina organizira ovaj susret.

Tko pjeva dvostruko moli!

HVALA

*Za moj život što ga imam
za svu ljubav što si dala
što teškoće trpjela si
za sve to ti majko hvala.*

*Za tvoj uzdah zabrinuti
za strpljenje godinama
i što tajne čuvala si
za sve to ti, majko hvala.*

*Za sve suze prolivene,
a lila si ih zbog mene,
i noći neprospavane
i to isto sve zbog mene,
za sve što si meni dala
za sve to ti, majko hvala.*

Dominika Ćakić

*Ovako su djeca u Bačkom Bregu
sudjelovana u proslavi 500. obljetnice crkve.*

Majci u spomen

*Ni hiljadu ljiljana bilih
što tebi bih majko dala
ni stotine ruža crvenih
ne bi bilo dosta Tebi za hvala.*

*Ni suze što padaju vruće
ne mogu utišit srce moje
za Tobom majko plakat ću vično
i moliti Boga za spasenje tvoje.*

*Da znam svirati harfe i pisati rime
ne bih opivala Tvoje drago ime
za noći neprospavane i sve što si mi dala
majko voljena od sveg srca Ti hvala.*

*Nisam Ti možda nikada rekla koliko Te volim
oprosti mi majko za nepravde moje
Tvoj dragi lik i ime majko
vično će živiti Tvoje.*

Hermina Malković

MATERICE

Osvanile materice:
Evo vama vaše dice!
Nikako je sve i' manje,
nisu rodne mlade grane.

Di su sada naše Nane
kraj kolivke raspivane?
Za živote darovane
nek im rajska srića svane.

Osvanile materice...
Bože blagi!
Daj nam Nana!
Daj nam dice!

Neka rastu mlade grane
naše male, fine grane.
Nek budućnost bolja svane
uz živote darovane!

Daj nam Nana!
Daj nam dice!

Čestitam vam materice!

s. Blaženka Rudić

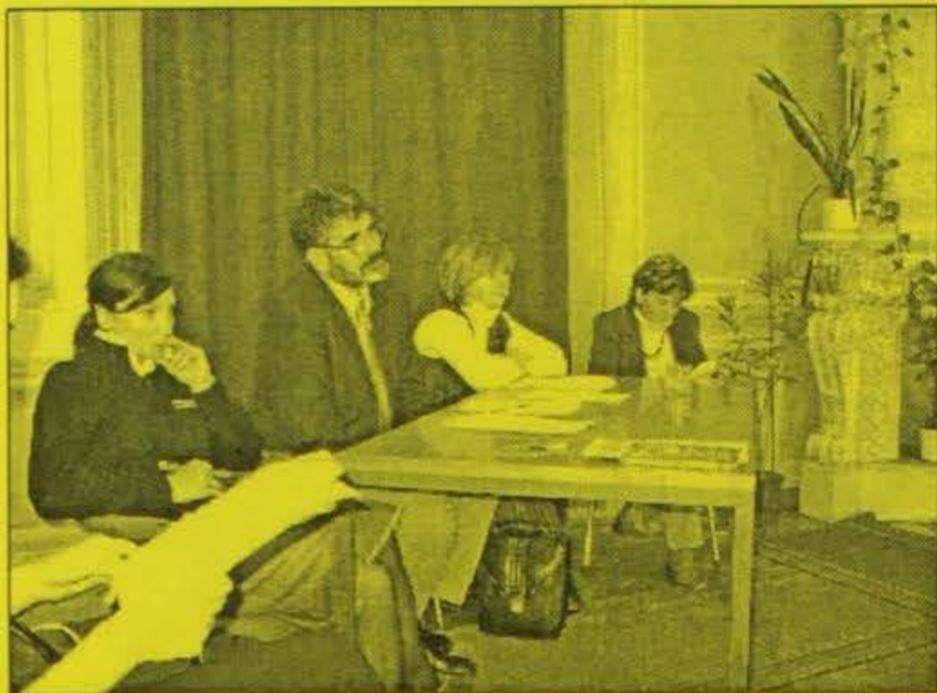

II. SMOTRA RECITATORA NA HRVATSKOM JEZIKU

8. studeni 2003. u 9 sati

Gradska biblioteka

Na drugoj smotri recitatora na hrvatskom jeziku sudjelovao je zaista veliki broj natjecatelja, čak njih 119 - iz Srijema, Podunavlja te somborske i subotičke općine.

Svim recitatorima dodijeljene su knjige, a najbolji prošlogodišnji i ovogodišnji recitatori bili su na jednodnevnom izletu u Osijeku.

Stručni žiri u sastavu: **Nela Kočić**, glumica, **Marija Šeremešić**, voditeljica dramske sekcije u Somboru, i **Milovan Miković**, književnik, pohvalio je 31 recitatora.

Održavanje smotre pomogli su Skupština općine Subotica, Pokrajinsko tajništvo za kulturu i obrazovanje te Ministarstvo kulture R. Hrvatske.

U programu je sudjelovala i ritmička grupa Hrvatskog kulturno-umjetničkog društva "Vladimir Nazor" iz Sombora pod vodstvom **prof. Jelice Nikolić**.

Od ove godine Hrvatska čitaonica prikuplja knjige i za

knjižnice koje ili već postoje ili ih treba oformiti, te je tako ove godine tridesetak knjiga darovano Golubincima, a nešto ranije i Vajskoj.

NAGRAĐENI

MLADI UZRAS

1. Dragana Sudarević (Subotica)
2. Ivana Stipić (Subotica)
3. Luka Bačić (Subotica)
4. Ines Košec (bački Breg)
5. Maja Cvijanov (Bikovo)
6. Andrija Sente (Palić)
7. Ivana Elez (Sremska Mitrovica)
8. Bernardica Vojnić Mijatov (Tavankut)

SREDNJI UZRAST

1. Martina Dulić (Đurđin)
2. Anita Knjur (Bikovo)
3. Andrea Biro
(OŠ "Ivan Milutinović" SU)
4. Filip Čeliković
(OŠ "Ivan Milutinović" SU)
5. Dejana Jakšić (Sombor)
6. Ivana Kinčeš (Stari Žednik)
7. Lea Jevtić (Sombor)
8. Nela Vuković
(Sremska Mitrovica)
9. Ivana Radak (Đurđin)
10. Mario Kirasić (Sombor)
11. Klara Dulić (Đurđin)
12. Ivana Rudić (Mala Bosna)

STARJI UZRAST

1. Đurđica Stantić (Subotica)
2. Nikola Jurca (Ruma)
3. Andrea Barun (Sonta)
4. Slaven Španović
(Sremska Mitrovica)
5. Mirjana Horvacki
(Subotica)
6. Bojan Kadar (Sremska
Mitrovica)
7. Bojana Jozić (Sombor)
8. Nevena Mlinko (Subotica)
9. Miroslav Gašparović (Golubinci)
11. Tatjana Čaćić (Golubinci)

10. Anita Kovačević (Golubinci)

K. Č.

**Prošlogodišnji i
ovogodišnji
nagrađeni
recitatori bili su
22. 11. 2003. na
jednodnevnom
izletu u Osijeku.
Ni magla na
osječkoj tvrđi
nije mogla
pokvariti dobro
raspoloženje.**

FALA TEBI

Fala tebi o Isuse što si došo k meni
ja sam danas tako sritna pivala bi tebi
godinama čekala sam ovaj dan premili
da sa mamom i sa tatom pođem u bilini
do oltara i do tebe Isuse moj mili.

Usta svoja ja otvaram da primim hostiju
u kojoj sam ositila veliku toplinu
o Isuse ja sam sada tako jako zdrava
ostani kod mene uvijek da uživam raja.

Kad bih s tobom o Isuse svaki dan ja bila
na zemlji bih raj nebeski s tobom proživila
niko nije tako viran kao Isus mali
o Isuse ti za uvijek kod mene ostani.

Prvopričesnica iz Sonte

Trenutak prvog
susreta s
Isusom u Prvoj
pričesti u
Starom Žedniku

MALA ČUDOTVORKA

(unućici Barbari)

Unućica moja mala
svakog dana čuda stvara,
sve dodirrom oživljava
i nikad se ne umara!

Što je lijepo biva ljepše,
jer unosi mnogo žara,
uostalom, to se vidi
za umjetnost ima dara.

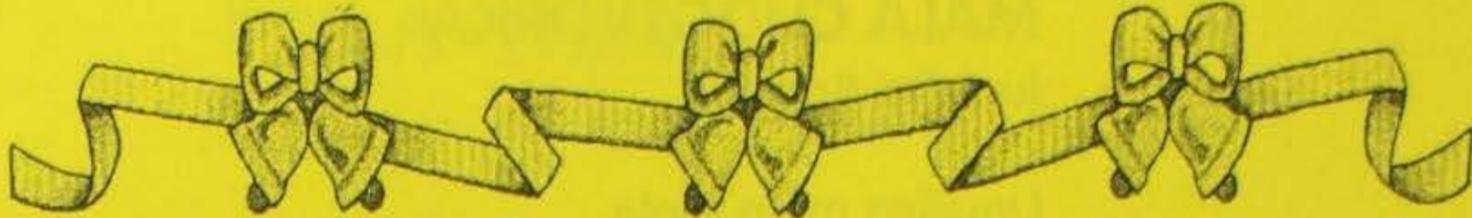
Tako ona jednog dana
juri stazom bez predaha,
skreće pažnju ukućana
i stvaranju daje maha!

Razbijena jedna šolja
na njezin se dodir spaja
pa se opet nekim čudom
na dijeliće sve razdvaja.

Čudotvorka ova mala
sa osmijehom čuda stvara
pa pogledom svojim blagim
plijeni srca i odmara!

Franjo Ivanković, stariji

Dragocjeno vrijeme

Bojažljivim glasom i očima ispunjenim ljubavlju dječacić pozdravi oca koji se vratio s posla.

- Tata, koliko zaradiš za jedan sat?

Prilično iznenađen, pogledavši svog dječaka blistavim pogledom, otac odgovori:

- Nemoj me sada gnjaviti. Umoran sam.

- Ali, tata, samo mi reci, molim te! Koliko zaradiš za jedan sat? - navaljivao je dječak.

Otac je na koncu popustio odgovorivši:

- Dvadeset dolara na sat.

- OK, tata. Možeš li mi posuditi deset dolara? - upitao je dječak.

Pokazujući svoj umor i izrazitu uznemirenost, otac je viknuo:

- Znači, zato si me pitao koliko zaradim, zar ne? Idi spavaj i ne dosađuj mi više!

Već se smračilo i otac je razmišljao o onome što je rekao, osjećao se krivim. Možda je njegov sin želio nešto kupiti.

Konačno, želeći sebi olakšati misli, otac je otišao u sinovu sobu.

- Spavaš li, sine? - upita otac.

- Ne, tata. Zašto? - upita dječak drijemajući.

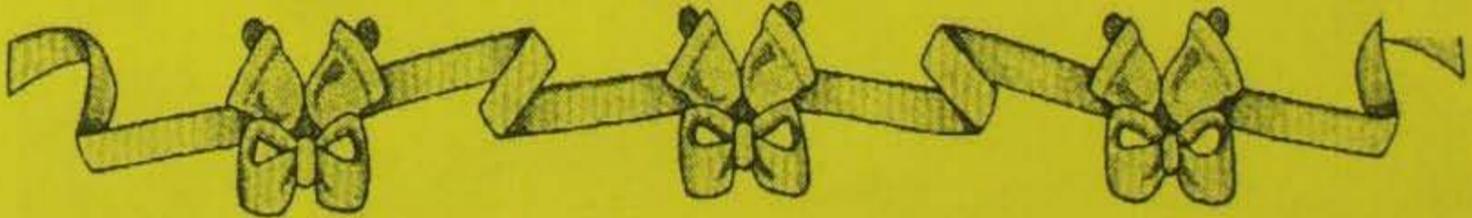
- Evo novac koji si tražio - reče otac.

- Hvala, tata! - obradova se sin. Stavi svoju ruku pod jastuk i izvadi nešto novca.

- Sad imam dovoljno! Imam dvadeset dolara! - reče.

Otac se zagleda u sina pokušavajući odgonetnuti što se događa.

- Tata, hoćeš li mi prodati jedan sat svoga vremena?

LJEPOTA BRAČNE LJUBAVI I VJERNOSTI

ZAŠTO SE NETKO DROGIRA?

Čovjek već oko 40 000 godina poznaje prirodne droge koje mogu mijenjati njegovo raspoloženje, svijest i moć. Nekad ju je koristio u magijskim i vjerskim ritualima ili tražeći pomoć za izdržati životne teškoće. Danas, kako kaže psihologinja **Žilijeta Krivokapić**, zloupotreba droga podrazumijeva individualni čin i put samopomoći, koji se prvenstveno vezuje za generaciju mladih. Neovisno od toga koliko dugo čovječanstvo poznaje psihoaktivne supstance koje mijenjaju svijest, još se ne može točno znati zašto netko uzima drogu, kakve osobe su joj sklone i iz kakvih obitelji dolaze. Znanstvenici smatraju da fenomen ovisnosti određuju: 1. **osoba** (specifične osobine, nagonsko-afektivni život, ponašanje, razvoj i način života); 2. **sredina** (socijalni, ekonomski i kulturni čimbenici) i 3. **droga** (farmakološke osobine). Nijedan od navedenih čimbenika ne izaziva narkomaniju sam, ali je svaki obilježava, određuje i usmjerava.

Osobu narkomana odlikuje patološka strast u odnosu s drogom, koja ukazuje na potrebu da se posjeduje objekt zadovoljstva onako kako nikada nije mogao posjedovati objekt majke, tj. njenu kvalitetnu prisutnost u ranom djetinjstvu. Droga je, dakle, surogat za majku: osoba bira drogu, želeći riješiti problem uskraćenog objekta (majke) i u nju ulaže cijelu sebe. Njeno JA tijekom razvoja nije imalo uzora čije bi vrijednosti preuzelo. Narkomanima upravlja princip zadovoljstva - potrebno im je trenutno zadovoljenje, bez davanja i uvažavanja realnosti. Droga služi za oslobađanje od frustracija i napetosti nastalih i prekinutim psihoseksualnim sazrijevanjem. Pod utjecajem droga osoba doživljava odvajanje od svog uobičajenog JA. Droga omogućuje regresije koje mogu dovesti do emocionalnog pražnjenja i olakšanja - vraćanje na prošle razvojne periode, kad je život bio lakši i kad je bilo mogućnosti kontrole. Slabost narkomana - suprostaviti se bolu i teškoćama - dokaz je za to. Ovisnik o drogi je osoba narcistički usmjerena na sebe. U historijama razvoja ovisnika uvijek su prisutne stalne promjene sredine, okolina bez ljubavi, odsustvo jedne jasne figure za identifikaciju, kažu psiholozi.

Sredina također jako utječe na razvoj ovisnosti i neki psiholozi tvrde da od svakog djeteta može postati narkoman: ona otvorenija su sklona uzimanju droga radi traženja uzbuđenja, dok povučeniji uzimaju drogu želeći se osloboditi straha i depresije. Narkomanija se uči, kažu, čemu najviše "pomažu" grupa vršnjaka koja uzima drogu, glazba i jezik povezani s uzimanjem droge i manipulirajućim ponašanjem. Sredina na narkomana reagira odbaci-

vanjem, kažnjavanjem, otporom, a to utječe na predstavu koju ovisnik ima o sebi - on vidi sebe kao negativnog heroja, pobunjenika. Želi se otuđiti od obitelji s konfliktima i od sredine, osvetiti im se i kazniti ih, te uzima drogu, a što više to čini i prijateljuje s narkomanima, postaje uvjeren da se ne može osloboditi droge, da je on narkoman i igra poznatu društvenu ulogu narkomana. Dijete, koje obitelj ne prihvaća i koje u obitelji doživljava napetost, depresiju, osjećaje krivice, boli, gnjeva, bit će rado primljeno u društvo ovisnika, osobito nakon "uspješnog" liječenja od droge, naravno - uz uvjet da se drogi vrati. Ponašanje ovisnika o drogi (problemi prilagođavanja, povlačenje, kriminal, prostitucija...) naučeni je oblik ponašanja, potkrijepljen učestalim uzimanjem droge.

Droga je za mnoge mlade i nesigurne osobe, odgojene bez vjere, nade i ljubavi, način da se smanji napetost i postigne malo samopoštovanja, lažni put do prilagođavanja i spas od straha od smrti i gubitka povjerenja. Ona je vapaj čovjeka za smislom.

PREVENCIJA OVISNOSTI

"Ne može se uraditi sve, ali to nije razlog da se ne uradi ništa", geslo je programa primarne prevencije bolesti ovisnosti kod djece, a **mr. sci. Miroslav Krstić**, spec. kliničke psihologije, daje par natuknica namijenjenih mladima i roditeljima, prije nego im droga zaprijeti životu:

- **Kemijske supstance (droga) ne mogu izmijeniti (realnost) svijet.**
- **Realnost ne može biti uništena regresijom na princip zadovoljstva.**
- **Čarobni štapić droge ne postoji, nema umjetnog raja.**
- **Sreća se ne može kupiti novcem.**
- **Droga ne oblači ono što je golo, ne liječi što je povrijeđeno, ne uči slijepog da progleda, ni hromog da prohoda, ni siromaha da postane bogat.**
- **Narkomani su osobe koje možda znaju što neće, ali je sigurno da ne znaju što hoće.**

Podsjetnik za roditelje:

- **Djeca oponašaju roditelje (Ne šalžite djecu da vam kupuju alkohol i cigarete!), ne nudite svojoj djeci model ličnosti ovisnika.**
- **Novcem i darovima roditelji ne mogu kompenzirati (kupiti) svoju odsutnost i emocionalnu distancu.**
- **Nećete biti dobar roditelj ukoliko djeci omogućite "sve", a da pri tome ona ne moraju uložiti "ništa".**
- **Važna je kvaliteta, a ne dužina provedenog vremena s djecom.**
- **Da lakše prijeđe od obale djetinjstva na obalu odraslih, adolescent mora u sebi nositi jezgro dobrog samopoštovanja, koje je stvoreno u bliskom, toplom i emocionalno kvalitetnom odnosu s važnim osobama u djetinjstvu.**

OPIJUM - DAR NEVOLJENE ŽENE

U kineskoj mitologiji postoji priča kako je nastao opijum:
Opijum je po kineskoj mitologiji stvorila nevoljena žena koja je željela svome mužu pokazati svoju ljubav. Ona je bila

toliko ružna da je zbog toga njen muž bio ljut i stalno joj prijetio da će je otjerati. Žena ga je međutim voljela i mirila se s njegovim ponašanjem, no na kraju se razboljela od očaja. Kad se približio čas njene smrti, ona reče svome mužu da će nakon njene smrti shvatiti koliko ga je voljela. Sedam dana poslije ženina pokopa muž je saznao da je na njenom grobu izrastao predivan bijeli cvijet s malim, okruglim plodom u sredini. Udovac se zabrinuo, sjetio ženinih riječi i počeo žaliti zbog svoga ponašanja. Od misli na pokojnicu na kraju nije mogao ni misliti ni raditi. Tada mu se u snu prikazala žena i rekla da je cvijet izrastao iz njezine duše i da plod u njemu daje sok koji se stvrdnut može pušiti na luli. Bude li muž svakog dana pušio ovaj plod, lišit će se svih patnji. Već prvo pušenje ublažilo mu je patnje...

Zbilja, "daru se ne gleda u zube", postoji poslovice! Priča jedino ne kazuje što je bilo poslije... A poslije uglavnom nestaju osjećaj zadovoljstva i prijetnost, i počinju naporu da se kakvo-takvo stanje održi na minimalnom odstojanju od patnje. Ali, stvarnost uvjerava u jednu strašnu istinu: rijetko tko je vješt da svo zadovoljstvo plati jeftinije nego - samim sobom!

ZNACI UPOZORENJA

Statistika nas upozorava da obično prođu oko dvije godine dok roditelji uoče da njihovo dijete koristi drogu. Postoje znaci u ponašanju djeteta koji upozoravaju, ali koji su vrlo slični ponašanju prirodnom za adolescente.

- ☛ Dojam da se dijete mijenja u ponašanju (razdražljivost, neosjetljivost, odbojnost, nepredvidljivost, tajnovitost, neprijateljstvo, depresivnost, nezainteresiranost, apatija, nesuradnja, preosjetljivost, provođenje puno vremena u kupaonici, zatvaranje u sobu, promjena ritma spavanja...)

- ☛ Dijete je postalo neodgovorno (odbija obaveze, kasni kući, popušta u školi)

- ☛ Dijete je promijenilo prijatelje, stil odijevanja ili interesiranja (odbija razgovor o tome, postaje nezainteresirano za školu, hobi i naročito akademska interesiranja, traži više privatnosti i duže izlaske u grad...)

- ☛ Komunikacija s djetetom je otežana (odbija razgovor o alkoholu i drogi, opravdava upotrebu istih, radije priča o lošim navikama odraslih...)

☛ Vidljivi su znaci tjelesnih i - ili mentalnih promjena (poremećaj mišljenja, ideja; sporije mišljenje i reagiranje, pad koncentracije, gubitak motivacije; pojačana osjetljivost na dodir, miris i ukus, pojačan ili oslabljen apetit, želja za slatkijima - djelovanje marihuane, gubitak na težini...)

☛ Sve je teže mirno prihvatiti ponašanje djeteta (oštri konflikti, izuzetna razdražljivost, ružno izražavanje, zadah alkohola, poricanje glasina o drogiranju, tajni razgovori, izbjegavanje obitelji, laži i poluistine)

☛ Dijete postaje neoprezno (prazne boce, opušci džointa, vrećice marihuane, rizle papiri, komadići staniola i vate, nagorjele žličice, vrećice limuntusa i dr. u njegovoj sobi, torbi...)

☛ Očigledni su znaci asocijalnog i antisocijalnog ponašanja (laži, krađe, bijeg iz škole, prostituiranje, preprodaja droge...).

Gledajte dijete, ali ne budite policajac. U ljubavi pratite svoje dijete, primijetite na vrijeme signale koje vam šalje, jer ono vas, još uvijek, jako, jako treba...

Vesna Huska

(Izvor: časopis *Psihologija danas*, broj 5, Niš 1999.)

IZ ŽIVOTA...

Sjedjela je ispred mene još pospana u podne, govorila o tome kako treba ući u sebe i naći ljubav, koja je za nju - čista tjelesnost. Došla sam je vidjeti jer me to molila njena majka, strepeći da njena 15-ogodišnja kći koristi drogu. Izlika mi je bila pitati je kako joj se svidjelo na vjeronauku na koji sam je uputila jer je sama željela poći na sakramente sv. Ispovijedi i Pričesti.

Željela je govoriti, objasniti mi život, pokazati kako je moj način života predaja malograđanštini, kako je bračni i obiteljski život smiješan, jer ona može imati koga hoće i ne želi djecu (iako je svojoj majci u svađi vikala kako ona hoće pravu majku, majku kao što sam ja). Plakala je kad sam joj rekla da mora oprostiti svom ocu koji joj je rekao da mu ona nikad nije trebala, a posebno mu ne treba sad kad je odlučila ostaviti majku od koje se on davno rastavio. Boljelo je gledati je, iako sam se divila žaru mladosti u njoj, borbi koju je željela voditi protiv vjetrenjača, a kojoj je pristupila pogrešnim oružjem. Rekla sam joj neka samo traži i pita - to je dužnost mladosti, ali neka ne zaboravi svijet oko sebe i da bližnje treba ljubiti. Rekla sam joj neka se sredi i bude lijepa i pametna u školi, neka se bori za svoju slobodu, ali neka ne zaboravi kako za sve - dobro ili loše - što učini, mora preuzeti odgovornost, jer je inače obično razmaženo dijete, a ne odrasla, zrela osoba. Toga dana u školi se potukla s nekim mladićem zbog nekih izjava, udarala i medicinsko osoblje koje ju je odvelo u bolnicu, gdje su je zadržali i preko testova saznali da je uzimala ekstazi, vjerojatno oko dvije sedmice. Ona tvrdi da nije znala za to, jer su joj malene "tabletice zla" prijatelji stavljali - u koka-kolu...

V. H.

Obiteljskom molitvom protiv rastave

Istinita je stara izreka da obitelj koja "moli zajedno, ostaje zajedno". Božju posebnu brižnost prema obiteljskom životu već sam objasnio u ovoj knjizi. ("Uđite u korablju", Zagreb 2003.) On želi da obitelj ostane zajedno u jedinstvu i ljubavi.

Nedostatak zajedničke molitve razlog je mnogim razvodima i odvojenostima u obitelji. Muž i žena koji su potpuno različiti po karakteru i temperamentu ostaju zajedno samo uz Božju pomoć. Bog ih je združio u sveti brak i stalno ih podržava svojom milošću ako mu zajedno dolaze u molitvi. Ako postoji molitva u obitelji, djeca će rasti u zdravom okruženju, stezi i pravednosti. Obitelji su te koje su rodile i odgojile vjerske vođe, pape i svećenike, državnike, predsjednike i premijere. Na žalost obitelji su krive i za mnoge pljačkaše i kriminalce. Oni koji žive obiteljskim životom neka se odluče na stalnu zajedničku molitvu.

Obiteljske molitve naročito su pogodne za marijanske pobožnosti i krunicu. Vjerujem da krunica čini jezgro obiteljske molitve. Marija je bila žena, supruga, majka, udovica; ona će znati najbolje posredovati u molitvi za sve obiteljske potrebe.

Ja dolazim iz države Kerala u Indiji, gdje negujemo vrlo jaku tradiciju obiteljske molitve. Prva stvar koju u obitelji činimo ujutru i navečer je zajednička molitva. Molitva ponekad traje sat i pol.

Posljedica obiteljske molitve je da kod nas nema rastave braka. Nerazumijevanja i obiteljski problemi rješavaju se za vrijeme molitve. U molitvi se dobiva hrabrost i snaga za zajednički život, unatoč problemima i teškoćama. Moj je molitveni život jak i redovit zato što sam iskusio molitveni život svojih roditelja. U mom je kraju mnogo poziva na svećenička i redovnička zvanja upravo stoga što djeca odrastaju u ozračju molitve.

U mnogim kršćanskim zemljama uopće nema poziva na svećeništvo ili redovništvo. Vjerujem da bi snažan molitveni život u obiteljima smanjio broj rastava i odvojenost među članovima obitelji. Bilo bi i mnogo više svećenika i dobrih ljudi na korist Crkve i cijeloga svijeta.

Isus je rekao da gdje su dvoje ili troje sabrani u Njegovo ime, On je među njima (Mt 18,19-20). Vjerujem da su to današnje obitelji. Dovedimo Isusa u obitelji putem zajedničke molitve, tako će obitelji biti spašene.

Bog spašava obitelji. U vrijeme općeg potopa i uništenja Sodome i Gomore, Bog je spasio obitelji koje su našle naklonost u Njegovim očima. Zakeju je Isus rekao:

Danas je došlo spasenje ovoj kući... (Lk 19,9)

Pavao i Sila su rekli čuvaru tamnice:

Vjeruj u Gospodina Isusa i spasić ćeš se - ti i dom tvoj! (Dj 16,31)

Bračni par Merković 60 godina zajedno

Ovdje želim dati nekoliko savjeta obiteljskim ljudima. Kad se god u obitelji suočavate s nekim problemom, posebno između muža i žene, pokušajte rješenje naći u molitvi i to putem ljubavi i opraštanja.

Ako vam je teško samima, pronađite dobrog svećenika koji vam može pomoći i savjetovati vas. Nikad nemojte dopustiti đavlu da se poigrava s vama donoseći vam misli o rastavi. Ionako je u današnje vrijeme učinio mnogo zla obiteljima, on ne voli da parovi žive zajedno u ljubavi. Uvijek će pokušavati posijati sjeme pomutnje u obiteljski život. Tvoje misli pokušat će napadati ljutnjom, gorčinom, pakošću i vraćanjem "milo za

drago", time će te pokušavati udaljiti od Božjeg puta, koji je bezuvjetno opraštanje, prihvaćanje i ljubav.

Budi svjestan taktike koju Zli upotrebljava i na daj se zavesti! Obnovi Božji red u svojoj obitelji; u njemu je muž glava obitelji. Obiteljski život kakvim ga je Bog zamislio danas je pomućen u ime nekakve ženske ravnopravnosti. Kada se igramo s Božjim odredbama, tada uvijek dolazi zbrka, sukobi i nered. Uvijek u mislima čuvajmo savjete koji su dani muževima i ženama u Svetom pismu: (Ef 5,21-33).

Roditelji moraju ispunjavati dužnost odgajanja svoje djece u vjeri i pobožnosti. Trebaju ih savjetovati, upućivati, ponekad i grditi ako je potrebno. Dobri roditelji strogo odgajaju svoju djecu (Heb 12,7-11; Kol 3,18-21; Sir 7,23-25).

Djeca isto tako moraju ispunjavati svoje obveze prema roditeljima (Sir 7,27-28).

Djeca trebaju čitati treće poglavlje knjige Sirahove, koja dosta govori o njihovim dužnostima prema roditeljima.

Otac James Manjackal

VRATITE SE GOLUBOVI

Rodila vas oranica
i majka vam bila
sve dok nisu ojačala
vaša lomna krila.

Vratite se golubovi
svi u svoje jato,
bratska ljubav tu vas čeka
vridnija neg' zlato.

Vitrovi vas ponesoše
svuda na sve strane
ali uvijek vi pamтите
od koje ste grane.

Nad ravnicom proletite
raširenih krila
i prospite svuda sime
ljubavi i mira...

Nedeljka Šarčević

To je naše prelo

U snižnoj bilini somborskog atara
stari salaš drima;
ne triba mu pisma, ne triba mu rima.

Zapamtio dida mnogo ladni zima,
krušne peći vruće;
ispraćo je, s tugom, čeljadi iz kuće.

Danas salaš drže četiri stare ruke;
u samoći zimskoj
sprimadu se ruke, da zagrle unuke.

I opet će iz šublota starih
zašuškati svila;
zagrijaće srce, bunjevačka vila.

Ispratiće dida divojke na prelo
jedna suza kane;
Bože, što su lipe, lipše nego lane.

Sićanje sad vraća to staračko srce;
kako je bilo lipo
kad tambura svira, tijo pa na uvce.

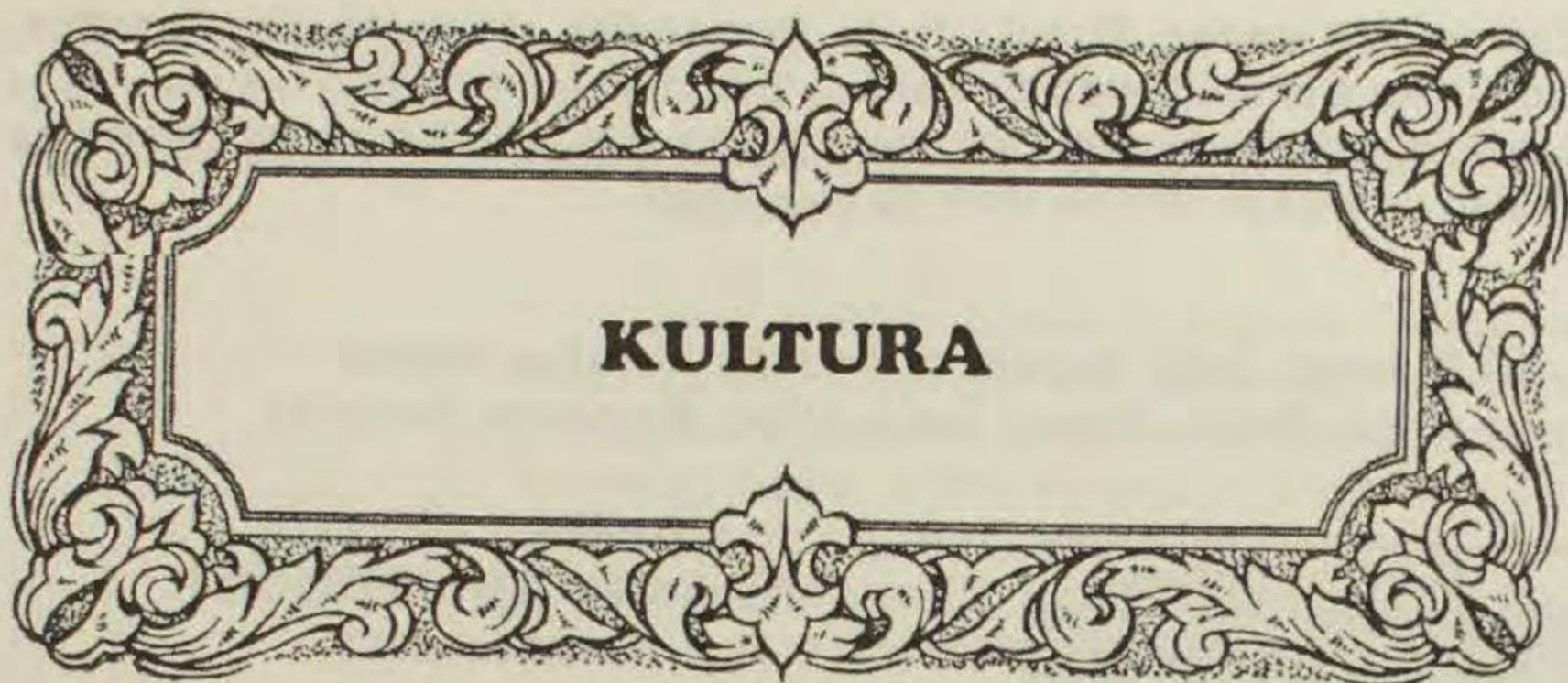
Igralo se tako cile zimske noći;
jutro brzo došlo,
tribalo je prezat pa na salaš poći.

Sićanje ga stiže, sićanje ga steže;
zatreperi duša,
nema više konja da u kola preže.

Mani se sad dida sićanja tih starih,
šta je kadgod bilo;
gledaj svoje cure, neka ti je milo.

Kolo igra, tamburica svira,
Svila šuška, neda srcu mira.
Cviće krasi divojačko čelo.
Mani tugu; TO JE NAŠE PRELO.

Marija Šeremešić

Bilježi: Milovan Miković

PRIKAZ HRVATSKOG NAKLADNIŠTVA U 2003. GODINI

▣ Beretić, Stjepan

SLAVA BOŽJA
2. izd., Subotica, 2003.

Drugo izdanje katoličkog molitvenika i pjesmarice *Slava Božja* potvrđuju koliko su bile utemeljene riječi iz uvoda **msgr. Beretića** napisane uz prvo izdanje: "Brojni su vjernički naraštaji u Subotičkoj biskupiji stasali uz molitvenik SLAVA BOŽJA. Taj molitvenik je tiskan u Budimpešti 1902. godine, a djelo je prvog biskupa Bačke apostolske administrature, **msgr. Lajče Budanovića**, tadašnjeg novosadskog kapelana. U prvim godinama poslije Drugog vatikanskog sabora činilo se da je prošlo vrijeme molitvenika. U posljednje vrijeme molitvenici se sve više traže. Pomognut poticajima i savjetima brojnih svećenika Subotičke biskupije, odlučio sam se napisati novi molitvenik pod starim nazivom."

▣ Čeliković, Katarina (urednica)

LIRA NAIVA 2003: izabrane pjesme
Subotica, 2003.

Na prvom susretu pjesnika hrvatskog naroda pod nazivom Lira naiva okupili su se: **Kata Ivanković, Marija Matarić, Đula Milodanović, Tereza Ostrogonac, Hermina Malković, Cecilija Miler, Nedeljka Šarčević, Antun Kovač, Ivan Pašić, Ilija**

Žarković, Katarina Firanj, Josip Dumendžić, Mato M. M. Groznica, Dominika Čakić i Zlatko Gorjanac. "Stilovi su im različiti. A u svemu im je zajednička ljubav prema svome narodu, svome bitku" navodi Katarina Čeliković koja je načinila izbor za ovu knjigu.

📖 Duranci, Bela; Kopilović, Andrija; Kovačev Ninkov, Olga; Šabić, Stipan; Šram, Olga; Žigmanov, Tomislav

**KRHKA LJEPOTA
TRAJNA VRIJEDNOST**
Subotica, 2003.

Spomenuta grupa autora uistinu je kanila prirediti omaž **Stipanu Šabiću** promatrajući njegov prinos likovnoj baštini ovog podneblja iz prostora slamarstva što ju je godinama promicao. Umjetnosti koju njeguju svi ratarski narodi na svijetu, a koja bi kako navodi **Andrija Kopilović** "bez duhovnosti prestalo biti umjetnost".

📖 Krmpotić, Lazar Ivan

**ŽIVOT I DJELO TONE KUJUNDŽIĆ:
uzorne križarice iz Bačke**
Zagreb, 2003.

Ovo je djelo životopis križarice **Tone Kujundžić** koja je u jednom razdoblju, među ostalim, svojim radom pridonosila kulturi Hrvata u Bačkoj, a knjiga je upotpunjena njenim pjesmama.

📖 Melvinger, Jasna

TA RENESANSA NE JOŠ KAO POSLJEDNJA ŠANSA
Novi Sad, 2003.

Stihovi iz ove zbirke nisu pjevanje o svijetu što je izvedeno iz jezika, niti su oni samo estetski fenomen i nisu ni predmet nekakvog zanosa. Najmanje su nekakav misterij, već se doimaju kao potraga za renesansom u Panoniji, a budući da iz tog razdoblja o njoj ovdje baš i nema značajnijih materijalnih tragova, pjevanje Jasne Melvinger što se tematski bavi osobama i pojavama iz 15. i 16. stoljeća, uistinu je potraga za renesansom u sebi i pokušaj je njenog aktualnog učitavanja u suvremenoj zbilji.

 Melvinger, Jasna

MODERNA I NJENA MIMIKRIJA U POSTMODERNI

Zagreb, 2003.

Ovom knjigom ogleda i rasprava i nadasve intertekstualnih usporedbi Jasna Melvinger osvjetljava i književnopovijesno već pomno situirana djela, "ali i druga čitanja kojima autorica sa živim zanimanjem nastoji proniknuti u, često, ezoterijski neprozirne pjesničke izričaje novijih pisaca". Njene su poetičke rasprave prinos lingvistički egzaktnome istraživanju, uglavnom fonoloških, kako fonemskih tako i prozodijskih svojstava stiha i pjesme. U ovu knjigu autorica je uvrstila i dva svoja rada o zavičajnom, ikavskom pjevanju suvremenih hrvatskih pjesnika ovog podneblja - **Vojislava Sekelja** i **Milovana Mikovića**.

 Miković, Milovan

IZNAD ŽITA NEBO: ogledi o književnosti

Subotica-Zagreb, 2003.

Radovi pisani u dužem vremenskom razdoblju o književnosti bačkih Hrvata uvršteni su u knjigu koja će u budućnosti pružati sliku književne produkcije (povijesno i kritički), ali i povijesti traganja za kulturnim identitetom u časopisima za književnost poput "Klasja naših ravni" ili "Rukoveti". Oštro i sigurno autor daje presjek povijesti književnosti bačkih Hrvata, a napose zanimljivo prikazuje roman u književnosti podunavskih Hrvata. (K. Čeliković)

 Novaković, Lazar

PISMO(A) ISUSU

2. prošireno izd., Subotica, 2003.

Iz tekstova ove knjige zaključujemo autor spada među ljude koji se raduju životu. Ushićen je čovjekovim mogućnostima izbora. Njegovom sposobnošću pružanja i primanja ljubavi i zapažanja mudrosti što je u sebi nose drugi ljudi.

📖 Vojnić Purčar, Petko

PUTOVANJE PREMA CRNOME MORU

Novi Sad, 2003.

Eminentno prozni pisac, pače romanopisac, **Petko Vojnić Purčar** od vremena na vrijeme ogleda se u poeziji. Putovanje prema Crnome moru vodi nas putovima njegova ludističko jezikoslovnog propitivanja svijeta. Stihove u ovoj knjizi ispisao je hrvatski, njemački, mađarski i francuski, izbjegavajući engleski i ruski, ponirući u hrvatski i srpski rječnik, te u hrvatsku gramatiku.

📖 Vojnić Purčar, Petko

PUT U EGIPAT

Novi Sad-Beograd-Zagreb, 2003.

Zbirkom pripovjedaka *Svjetovi i satovi* debitirao je 1967. godine Petko Vojnić Purčar, dopunjujući svoj pripovjedački opus 1983. knjigom *Prstenovani gavran*, a ove nam je 2003. podario zbirku hodočasničkih i priča za vagabunde, kako stoji u podnaslovu zbirke *Put u Egipat uz Izabrane i nove priče* koje bi se za nekoliko dana trebale pojaviti pred čitateljima, potvrđujući svoju spisateljsku uspješnost u kraćoj i sasvim kratkoj proznoj formi.

📖 Žigmanov, Tomislav

BUNJEVAČKI BLUES

2., prošireno izd., Subotica, 2003.

Stihovima u zbirci *Bunjevački blues* u dva izdanja pridružio se T. Žigmanov onim pjesnicima iz prethodnih naraštaja (I. Pančić, V. Sekelj, M. Miković) koji su stiliziranjem i estetiziranjem govornog idiomom bačke bunjevačke ikavice obilježili suvremeno hrvatsko pjesništvo u Podunavlju, u traganju za njegovim navlastitim, nepotrošenim izražajnim mogućnostima.

Bilježi: Katarina Čeliković

ZVUČNA KNJIŽEVNA EDICIJA u 2003.

Pet novih CD-a

Na Prvim Danima Balinta Vujkova (2002) predstavljen je prvi nosač zvuka, CD "Usmeni zapisi" Balinta Vujkova sa šaljivim narodnim pripovijetkama. Ovim je započela vrlo ozbiljna naklada CD-a na kojima se čuva narodno blago na ikavici, ali se pokazuju i suvremene težnje autora o kojima ukratko u nabranju zvučne naklade u 2003. godini.

PRIPOVIDAMO BAJKE I PRIPOVITKE BALINTA VUJKOVA Subotica, Hrvatska čitaonica

Na snimci prvog istoimenog natjecanja, održanog 14. 06. 2003. u Gradskoj biblioteci, snimljeno je trinaest pripovjedača sa šokačkim i bunjevačkim pripovijetkama. Tonski je snimku obradio Rajko Ljubič.

Poljaković, Matija

VAŠANGE Subotica, Hrvatska čitaonica

Radio drama Matije Poljakovića "Vašange" snimljena je davne 1969. godine u Subotici, obrađena je u Radio Zagrebu i emitirana 1970. Kako su u snimanju sudjelovali profesionalni glumci pod redateljskom rukom Petra Šarčevića, ova tonska obrada ima posebnu vrijednost kao raritetna snimka.

Vujkov, Balint

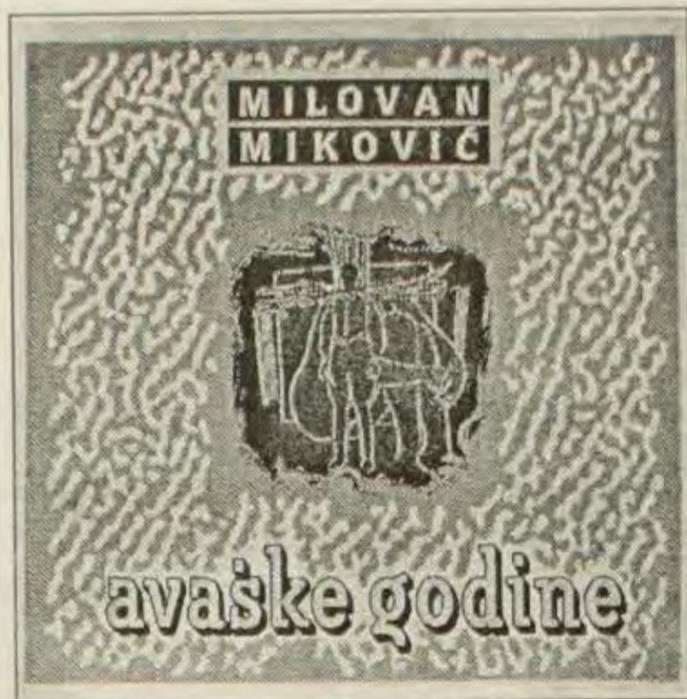
ŽDRIBAC ZLATNE GRIVE Subotica, Hrvatska čitaonica

Istoimena predstava izvedena je kao prva dječja predstava na hrvatskom jeziku u izvođenju mladih glumaca amatera 2003. godine u subotičkom Dječjem kazalištu. Tekst je adaptirao i tonski obradio snimku Rajko Ljubič.

Žigmanov, Tomislav - Tikvicki, Hrvoje

BUNJEVAČKI BLUES Subotica, Kreaton studio

Na temu poezije iz istoimene knjige Tomislava Žigmanova nastala je glazba s etnomotivima što je pravi iskorak za umjetnost u našoj zajednici. Autor glazbe je Hrvoje Tikvicki.

Miković, Milovan

AVAŠKE GODINE

Subotica, Hrvatska čitaonica

E-VLADA HNV-a

“Avaške godine” Milovana Mikovića na CD-u su naša prva elektronička knjiga koja sadrži tekst, zvuk i sliku. Autor poezije čita poeziju te se na ekranu računala može izabrati i ova od nekoliko ponuđenih opcija. Ova vrsta knjige je veliki izazov i potpuno nov pristup umjetničkom djelu.

Katarina Čeliković

“RIMSKI TRIPTIH - meditacije”

Ivana Pavla II

Život ima smisla

I.

“Rimski triptih” ili, u hrvatskom prijevodu, “Rimska triplika” Ivana Pavla II, obimom nevelika knjižica meditacija, na samo šezdesetak stranica progovara o smislu života, istovremeno na poljskom i srpskom jeziku.

Struktura cjeline ovoga djela već u naslovu ukazuje na trostrukost odnosa, slike i slojeva. Trostrukost meditacija tako pratimo kroz tri poglavlja: I. Potok, II. Meditacije nad Knjigom

postanka na pragu Sikstinske kapele i III. Brdo u zemlji Moriji. Uđimo sada zajedno u poetski svijet pape pjesnika, filozofa i umjetnika.

Gdje to Papa pjesnik dobiva prvi “impuls” za stvaranje stiha, gdje “čuje” pitanje i kakav odgovor nalazi?

*u ritmu planinskih potoka
taj ritam objavljuje mi Tebe
Prevečna Reči*

U prirodi je dakle pokretač pitanja Tko je ON, Stvoritelj sve ljepote koja šuti ali i postavlja pitanje. Tko je On? On je Prevečna Riječ, Svejvečna Riječ.

*što mi to govoriš, planinski potoče?
dopusti mi da zastanem na Pragu.*

Jednu od nekoliko riječi stubova - Prag NADE ovaj pisac nudi u raznim oblicima već dva i pol desetljeća. Ali papa pjesnik nudi čovjeku i dimenziju više. To je prag Čuđenja.

*Prag što ga svet u njemu prelazi
prag je čuđenja.*

Jednom, baš toj začuđenosti dato je ime "Adam".

Samo se čovjek može "čuditi" stvorenom, odnosno samo čovjek primjećuje i divi se ljepoti i veličini stvorenoga pojavnoga svijeta. Ali usamljen je čovjek "čudilac" kada je među onima onima koji se ne čuđahu - dovoljno im bješe što postoje i prolaze! Evo nam pape filozofa - on pita ima li smisla ovo prolaženje i odgovara:

*Zastani, ovo prolaženje ima smisla
ima smisla... ima smisla...!"*

Trostruko ponavljanje odgovora može značiti ljudsku nesigurnost ali i sigurnost da je odgovor već dan.

II.

Sikstinska kapela u svojoj polikromiji predstavlja plod VIĐENJA, odgovor na pitanje - Tko je On - koje postavlja čovjek. On je Tvorac, On je pokretač -

*Sve traje neprestano nastajući.
Reč, čudesna Reč - Reč prevečna,
kao da je nevidljivi prag
svoga što je postalo, postoji i postojaće.
Kao da je Reč prag.*

Papa stoji na ulazu u kapelu i shvaća da bi Stvoritelja lakše bilo izraziti jezikom Knjige postanka i odmah odgovara

*Ali Knjiga čeka sliku
- čekala je svog Michelangela.*

Knjigu postanka ispisao je bogatstvom boja, višeslojnom pričom Michelangelo.

Početno pitanje vodi nas prema papi umjetniku, ponovno na PRAG; zastajemo na pragu Sikstinske kapele. U njoj se rješava pitanje Stvaranja kojega je početak nevidljiv, kojega je i kraj nevidljiv. Ali nas pjesnik podsjeća da je svaki dan Stvaranja završavao Bog riječima

*I vidje da je dobro,
Bog bijaše veoma zadovoljan.*

A pitanje samo slijedi:

Zar to istorija ne poriče?

Barem naš vek, dvadeseti i ne samo dvadeseti.

S ovom istinom o Božjem remek djelu i o razočarenju u čovjeku povlači se veliki Michelangelo 1508. godine u Vatikan, a izlazi nakon četiri godine ostavljajući Sikstinsku kapelu, ostavljajući POLIKROMIJU, mnogobojnost, čiji je ključ Obličje i prilika. Upravo po tom ključu nevidljivo se ispoljava u vidljivom - to je PRASAKRAMENT u kojem se po drugi put postavlja pitanje - Tko je ON? On je Tvorac, Istovremena Zajednica Lica koji u Sikstinskoj

kapeli ima ljudski lik. Prostorom dominira SUD, na pragu gdje se spajaju početak i kraj, ovdje je inače nevidljiv kraj potresno vidljiv.

U Pogovoru drugog poglavlja na pitanje - Tko je On? - čitamo:

To je Stvoriteljeva ruka

Svemoćnog Starca pružena prema Adamu

... evo nam otuda naslovnice, evo nam praga nade. Michelangelo je ostavio viziju koja upozorava...

III.

Iz stvorenog svijeta pjesnik nas vodi na putovanje. Čuje GLAS koji kaže: Idi! Poput Abrahama i on kreće uz Stvoriteljevo OBEĆANJE. U slici "trojice" Abraham vidje trojicu a jednom se poklonio jer prepoznaje Glas, prepoznaje obećanje. Abraham vjeruje onda kada nema nikakve nade. S pjesnikom pratimo Abrahamovu spremnost da žrtvuje sina, ali ovaj prag - da žrtvuje sina - Abraham neće prijeći. Drugi će Otac prinijeti žrtvu, svoga Sina.

Na pitanje - Zašto putujemo - Zašto u ona mjesta iz kojih je Abraham krenuo - pjesnik odgovara:

to je zato

da bismo stali na prag -

da bismo stigli na početak Saveza.

Papa Ivan Pavao II se pita, istražuje, čudi se i zaustavlja da pronikne još dublje u Riječ, kako Tvorca zove evanđelist Ivan. Iako je suvremeni čovjek opterećen žurbom, često bez nade u vječnost, Papa šalje poruku: Čovječe, ne boj se, ne boj se prolaznosti, ne boj se Suda, kada budeš prelazio prag, jer je Tvorac sve svoje dao za tebe, Sina svoga. Obećanje On ispunjava i taj prag na kraju života prag je nade.

Tek krajem prošle godine saznalo se da Papa piše poeziju. Knjiga je predstavljena u Vatikanu i Krakovu u ožujku ove (2003.) godine. Česlav Miloš je rekao da su "Rimska triplika" meditacije o prolaznosti vremena, a pisac predgovora za poljsko izdanje u poemi vidi priznanje vjere. U uvodu srpskog izdanja naš beogradski metropolita radosno piše: "Iz mističnog srca, iz prodornog duha, iz apostolske svesti, izbili su potoci meda: Rimski triptih."

Velik je posao prevođenja vrlo vješto izvela **Milica Markić** prateći riječju i ritmom originalni tekst. U dobrom tehničkom osmišljavanju knjige **Tamara Barta** daje čitatelju slobodu istovremenog praćenja originalnog teksta i citata u čijoj su lekturi i korekturi svoj posao dobro obavili **s. Ines Kezić** i **Dragan Bošković**.

Ovu knjigu poezije nudi nam nakladnik Katolički media centar, nudi nam je na čuđenje, pa ako nam u životu nije važno samo prolaženje, onda ćemo zastati i istražiti svoj odgovor na pitanje prolaznosti i smisla života.

DA IH NE ZABORAVIMO

VELIKA ŽENA S BAČKE RAVNICE

Ime dr. Ane Gabrijele Šabić - još jednog u nizu velikana hrvatskoga naroda i bunjevačkog roda - u Bačkoj, nažalost, nije dovoljno poznato osim svećenicima te katehetama i katehisticama, jer su je godinama susretali na Katehetskim ljetnim školama i drugim skupovima za njihovu trajnu izobrazbu. Oni su znali da je ona sudjelovala u izradi mnogih vjeronaučnih udžbenika. Neki su znali i za njezin značajan doprinos književnom i jezičnom odgoju i obrazovanju. No, ono što smo 11. i 12. listopada 2003. imali prilike čuti o njoj, za mnoge je bilo doista jedno novo i divno otkriće koje ih je ispunilo ponosom i radošću. Tih dana je, naime, u prostorijama HKC "Bunjevačko kolo" u Subotici te u Tavankutu, u katedrali i na Paliću, održan Znanstveno-duhovni skup o njezinu djelu prigodom treće obljetnice njezine smrti.

Jedinstveni skup znanstvenika i uglednika

Inicijatori i organizatori Skupa o ovoj, doista, izuzetnoj znanstvenici, spisateljici i profesorici, posebice s područja vjerskoga, književnoga i jezičnoga odgoja i obrazovanja bili su Katehetski institut Katoličkoga bogoslovnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, Nacionalno vijeće hrvatske nacionalne manjine sa sjedištem u Subotici, Katolički institut za kulturu, povijest i duhovnost "Ivan Antunović" u Subotici, te Interdisciplinarna Katehetska radna ekipa "Symbolon" u Zagrebu sa suradnicima. Na Skupu su sudjelovali i predstavnici čak 18 različitih svjetovnih i crkvenih ustanova iz Hrvatske s kojima je surađivala pokojna Ana Gabrijele Šabić, te predstavnici 16 različi-

tih svjetovnih i crkvenih ustanova Hrvata iz Vojvodine.

O tomu je opširno pisao katolički list "Zvonik" u br. 108 od mjeseca listopada 2003. godine na str. 6 - 8. U pripremi je također Zbornik radova i sjećanja u spomen Ane Gabrijele Šabić, pod naslovom "Ususret darovanoj i primljenoj riječi", u kojemu će, među ostalim, biti objavljeni radovi i sjećanja s toga Skupa. Zato na ovome mjestu objavljujemo samo kratak Životopis s izborom objavljenih djela Ane Gabrijele Šabić, koji je napisao dr. Josip Baričević, te predavanje dr. Ante Sekulića *Promišljanja o poukama i porukama iz životopisa i djelâ Ane Gabrijele Šabić*.

Dr. Ante Sekulić

Promišljanja o poukama i porukama iz životopisa i djelâ Ane Gabrijele Šabić

Zahvaljujem štovanim priređivačima ovoga skupa u spomen **prof. dr. Ani Gabrijele Šabić** što su mi dopustili i omogućili priopćiti svoj doprinos. Svoju harnost krijepim istinom da smo ona i ja krenuli u život označeni krštenjem u tavankutskoj crkvi, ali u različitim vremenskim razdobljima, k tomu smo našli svoju životnu zauzetost u ljubavi prema ljudima, prema jeziku našem hrvatskom i znanosti.

Žao mi je što moj doprinos neće biti na razini učenih mudroslovnih i bogoslovnih prinosa ovome uglednom skupu. No, neka me ispričaju sve moje manjkavosti, poglavito nespretnosti u oblikovanju misli i riječi koje mi umstveno i čuvstveno naviru u trenutku dok promišljam život profesorice, koji nam je svima bio potreban, a naglo je prekinut. Reče neki pobožni pisac: "Svidjelo se tako Bogu..."

1. Vježbajući slušatelje, sve nazočnike skupa u strpljivosti, najprije bih želio upozoriti na ishodište naše pokojnice, na Tavankut¹; na selo koje ima višestoljetnu hrvatsku povijest, spomen na pradavnu crkvu i ponos na današnju lijepu župnu crkvu Presvetoga Srca Isusova u kojoj je profesorica krštena². Krštenje i upis obavio je domaći župnik **Ivan Lebović**³ rodом Tavankučanin, koji je bio poznat po zauzetosti oko društava za mladež (u Bačkom Monoštru, u Maloj Bosni i Tavankutu). Dopuštam sebi slobodu te upozoriti da se krsno ime **Gabrijela** u govoru bunjevačkih Hrvata čuje u obliku **Gabriška**. Tavankut je poznat kao izrazito hrvatska župa, a područna joj je crkvica sv. Ane i mirgeška vjernička zajednica (Ljutovo).⁴ No, kako je na skupu već bilo riječi o pojedinostima iz životopisa profesorice, nije potrebno opetovati ih. Ali potrebno je upozoriti da je tavankutsko tlo blago valovito a čine ga plodne ravnice i pjeskoviti dobri vinogradi. Žiteljstvo se bavilo, dakle, poljodjelstvom i vinogradarstvom. U gospodarskoj složenosti žiteljstva treba

znati da je bilo veoma jakih gospodara i obitelji (Balažević-Marinkić; Jaramazović, Skenderović-Nekini, Špedini, Stantić i dr.), dobrih i uspješnih vinogradara. Ali bila je brojna tavankutska sirotinja, bezemljaši, nadničari ljudi skromnih i skromnijih životnih mogućnosti. U kućicama tavankutskog naselja nalazili su ljudi i njihove obitelji zaklon i boravište.

Iz već poznatih životopisnih podataka poznato je, da se obitelj Šabić pomaknula sa svojega tavankutskoga prebivališta u Radanovac, naselje uz Palić, gdje su dobri vinogradari i vinogradi. Gabriška je započela svoj životni put u prilikama kad su društvene neprilike bile brojne, pogibelji svagdašnje. Za sretno i veselo djetinjstvo bilo je premalo vedrih i sunčanih dana, a brojni su crni rupci pokrivali glave rastuženih majki, naših nánâ, i djevojaka.

No, mala je Gabriška rasla u kršćanskom ozračju svoje obitelji u kojoj se redovito molilo i radišno, pošteno živjelo. Stigli su pučkoškolski dani u kojima se u školi nije čulo Božje ime ni molitva. I mladost je u zavičaju tekla bez javnoga spomena Stvoritelja, koji je u Gabriškinu dušu ubacio trajnu težnju za Istinom i Ljepotom.

Uz pripomene o pokojnoj profesorici, rođenoj na lijepim, širokim bačkim ravnicama, u zlosretnom i pogubnom vremenu, mene je u njenoj životopisnoj priči uvijek zanimalo pitanje, kako se u krhko djevojčino tijelo moglo ukrcati toliko širine zavičajnih obzora, silna želja za znanjem i upornost za duhovnim napretkom. Jer životni tijek i trajanje bili su prekratki za želje i htjenja koja su navirala, bujala...

2. Svako ozbiljnije promišljanje o osobama, njihovim djelima, nameće zaključak da je život krajnje ozbiljno pitanje pa treba biti oprezan i odlučan u postupcima da se ne odbaci ponuda Vječnosti, vječnoga i djetinjskoga prijateljstva s Gospodinom, prijateljstva s Kristom, kraljem komu sve živi. Trebala je mlada Gabriška odlučiti o sebi, o svom pozivu, pa mi naviru lirske bilješke njezina suzavičajnika:

*Kamo ćemo
Nema se kamo ići;
nema naših mirnih sela,
preoranih ledina,
rasutih salaša.
Nema se kamo ići,
jer nema turskih ni
carskih drumova,
nema zemunica,
ni koliba, ni subašluka,
ni majura:
Stabla smo posjekli,
plugove slomili,
međaše raskopali.
Kamo ćemo? Još danas ili sutra...*

Gabriška je ipak u svemu tome, u složenosti i nedaćama vremena, našla svoj put. Životnu stazu. Poziv i zvanje: biti učiteljica.

To je pak značilo - učiti. Sebe i druge. Poučiti. Povesti. Bude li trebalo - utješiti. Od svoga mira davati smirenje, od znanja drobiti pouke. Za život. Više: za opstojnost i Vječnost.

Gabriška je krenula na svoj put, spremna suočiti se s teškoćama i patnjama. No, bez toga nema rasta, napretka, svjesnoga i dosljednoga puta po životnoj stazi.

Nema bez trajnoga učenja. Ni u "doslovnom" niti u "prenesenom" značenju.

Iskustvo za budućnost stječe se učenjem. U istom smjeru, uz cijenu pogrešaka, zastoja, posrtaja. No, ako se ne nauči učiti s pomoću vlastitih spoznaja o propustima i manjkavostima, neće biti napretka. Tko želi ispravno, dostojanstveno, učiti i napredovati, mora postaviti sebi pitanje: što mi to Svevišnji poručuje po mojim manjkavostima, posrtajima? Jer Duh je ukorijenjen u našem tijelu, On nas zove da idemo naprijed, iznad svega što nam se događa. Jamačno zato treba najprije u sebi tražiti, otkrivati ono što želimo postići. U nama je ono što tražimo, sve za čim čeznemo. Raj je u nama. Mir je u nama. Da ih se dostigne, treba poći na put. Na putovanje svoga života, svoje duše, svoga srca.

Gabriška je krenula na put, širila srce dobroti, otkrivala život, zbiljnost. Svijet oko sebe. I sebe u njemu. Spoznala je - bit ću učiteljica.

U tome vidim njenu pouku. I poruku. Za izbornike zvanja. Za željnike budućnosti.

3. Nakon pučke i srednje škole, gonjena nutarnjim nadahnućima, spoznajama i željama, Gabriška je u svoj život kao sveučilištarka u Zagrebu, ponijela svoje zavičajne obzore, željela ih je proširiti do neslućenih duhovnih sadržaja. Školovanje u zavičaju nije nudilo raskošnije oblike duhovnoga života, koliko je god ta mogućnost bila u duhovnom središtu našega naroda. Vjerski odgoj u obitelji, jednostavnost i patnje ljudi rodnoga kraja bili su dobar temelj za duhovni i znanstveni život. Trebalo je, doduše, prebroditi brojne teškoće smještaja, opskrbe općenito, ali Gabriška se uskoro nalazi u okruženju koje joj pomaže da uz sakrament sv. Potvrde počne živjeti ozbiljni sakramentalni, duhovni život. Bogat. Moćan i učinkovit. Duhovnost djevojke koja je stigla s rubnog narodnoga područja možda je mogla biti nazvanom "duhovnošću odozdo",⁵ ali takva je bila navlastitost Gabriškina bića. Vjerujem da je uvijek u stiskama i nedaćama dobro biti s Bogom, s Ljubavi. Kaže, naime, učeni **Karl Rahner**: "Kada sve što se može uhvatiti i označiti, sve što se može uživati potone, kad sve zvuči kao samrtna šutnja, kad sve ima okus smrti i propadanja ili kad sve nestaje (...), tada je u nama na djelu doista Duh Sveti, a ne samo duh općenito. To je trenutak njegove milosti..."⁶

Kroatistika, pedagogija, metodika, brojne pomoćne znanosti pomažu mladoj ženi da otkrije svoje dubine, da poput košute ugasi svoju žeđ na bistrim vrucima Istine te da čežnje za visovima ispuni širokim obzorima čovječnosti i kršćanstva svoga bačkog zavičaja. Uvijek: u samoći i u društvu.

Za sveučilišnih dana Gabriška je spoznala i naučila da treba biti, stati i opstati, kako sam napisao u svome članku baš u vrijeme njene visokoškolske izobrazbe. Znala je, naime, tko je i što mora biti, da treba uspravno stati na vjetrometini događaja, i da mora opstati zbog sviju koji u nju gledaju, prepoznaju i vole.

Nije bilo lako. Ne znamo samoće i bdijenja. Ni oskudicu. Ni molitve, ni nutarnja grcanja (bez suze). Osobno mi se čini (za kraćih susreta), da je Gabriška znala da je njen sastavni dio što neće nikada umrijeti, dio koji neće imati skončanja, svršetka. Za života nema rastavnica u našem biću nego smo cjelina, potpunost, koja služi besmrtnosti. Shvati li se i upamti da je svaka osoba vječna, može se shvatiti življenje, putovanje životno, naše vremensko razdoblje. Duhovni dio svake osobe ostaje. Zemaljske stvari primamo kao dar Neba. No, nikad ne smiju okrznuti našu, osobnu vječnost.

Visoka stručna spremnost, akademske isprave i stupnjevi Gabriški, zreloj ženskoj osobi, služe za pouku drugima - od učiteljice postaje sveučilišna profesorica; negdašnja pučkoškolka koja sriče slova, piše poslije znanstvene, jedinstvene rasprave. No, ostaje u okvirima kršćanskoga uvjerenja da u ljubavi prema drugom potvrđuje svoju osobnost i životno poslanje. Nema mjesta ni vremena za srdžbu. Ni za zavist, zlobu. Niti za nesnošljivost. Svoja je. Posuda puna Duha i duhovnosti. Sluša glas Milosti u svojim mislima i čuvstvima. Iz pune posude duhovnih pregnuća izlijeva se ljubkost susreta s drugima: sa slušačicama predavanja, s prijateljicama u radu, sa svojim iz rodnoga kraja. Put do takve mirnoće, postojanosti i raskošnog darivanja dobrote nije bio lak. Ni tjelesno, ni duhovno.

I unatoč tome što ne nižem podatke o broju susreta, rečenih utjeha, kazanih poticaja, brojnih pomoći, čini mi se da nam je profesorica ostavila svima poruku da na životnom putu nema uzmarka, nego kretanje naprijed, uvijek. Baš uvijek. Pa i kad se oči zamagle suzama. Jer s nama je - On. Sveto je ime Njegovo.

Treba u radu sačuvati sustavnost, u hodlu činiti postupno od malih sve veće korake. Ići. Ići naprijed. Svoj biti u svome Bogu.

4. Pomisao da je Gabriška bila uskogrudna, bolesno osamljena djevojka treba odlučno odbiti, oštro odbaciti. Svi koji su surađivali s mladom profesoricom u kući KS u Zagrebu, znali su Gabrišku kao vedru osobu, uslužnu i strpljivu, bez suvišnih riječi, spremnu obaviti zadaću što savjesnije i uspješnije.

Od željene učiteljice, rekoh, postala je ozbiljna profesorica. I dok promišljam pouke i poruke koje smo baštinili od profesorice ponovio bih misao crkvenoga uglednika i stožernika **Josepha Ratzingera**: "Danas više nego ikad prije kršćanin mora biti svjestan da pripada manjini te da je u suprotnosti sa svim što se čini dobrim, očiglednim, logičnim za 'duh svijeta', kako ga naziva Novi zavjet. Među najvažnijim zadaćama kršćanina je da se suprotstavi brojnim tendencijama kulture koja nas okružuje, odričući se one previše euforične poslijekonciliske solidarnosti."⁷

Profesorica je svoju mladost i zrelinu, svoje duhovno oblikovanje, doživljavala u poslijesaborskom crkvenom ozračju. Ali je uvijek činila sve da sačuva svoj vlastiti put. U svagdašnjici. U zamućenim i zamršenim prigodama ("u konfliktnim situacijama") profesorica je željela sačuvati svoj nutarnji mir. Svoga Boga u sebi, u susretima i razgovorima s drugima kao i u svojim pratnjama nemoćnih, potrebnih.

Profesorica vidi svoju svagdašnjicu u naviještanju boljega svijeta, u razgovijetnoj pouci o Istini u kojoj živimo. Negdašnja učiteljica postaje znanstvenica koja lijepim hrvatskim jezikom naviješta, tumači Riječ. Svima koji je žele shvatiti, prihvatiti. Želi pridonijeti odgoju i obrazovanju svojih sugrađana, sunarodnjaka.

Potrebno je to. Jasno, utemeljeno, znanstveno, jer "danas se nalazimo, a pritom mislim na razvoje u naprednoj, bliskoj sadašnjosti, pred nevjerojatnim promjenama u našem odnosu prema zbiljnosti uopće. Globalizacija primjerice unosi dalekosežne promjene u život ljudi. Mislim također na promjene u mogućnostima komunikacije, osobito ulogom interneta..."⁸

Sve što joj je dostupno profesorica koristi u službi Riječi. Neumorno i svrsishodno. Tumači Riječ, onima koji je žele čuti. I prihvatiti kao okrepu, utjehu. Riječ živu. Katehizacija je svakoga dana. Puni se osobna dubina da bi se obilato prelila na bližnje (komunikacija). Neumorno istražuje načine (metode) kojima bi Istina bila što prihvatljivija. I primjenljivija u životu.

U smjenama i promjenama naraštaja i društvenih odnošaja profesorica želi pomoći u snalaženju. No, uvijek bez probitaka koji bi je uzdigli, pripomogli do časti.

Poručila je profesorica da je riječ ljudska velika; poručila je da pred Svevišnjim odgovaramo za riječ. Njene knjige treba shvatiti kao pisane riječi u službi Vječnosti.

5. Vjerujem da dolazimo na zemlju kako bismo živjeli za Vječnost. Rekoh - besmrtni smo. Rođenjem počinjemo živjeti svoju Besmrtnost. Tijelo moje u kojem stanuje duh nije zapreka mojoj besmrtnosti.⁹

Od nas, od mene, ne traži se ništa previše. Samo jednostavno - poslušnost Duhu.

Svatko mora biti. U svemu mora stati - biti svoj. I opstati - u lomovima, posrtajima.

Nije to previše. No potrebno je za Vječnost.

Darovitost, naobrazba služe osobi, osobnosti. U samoći. I u susretima s drugima (puninu svoga dostojanstva pozvani smo podijeliti s drugima). S bližnjima.

Treba, naime, ispuniti svoju zadaću, svoj život na putu u Vječnost.

Samo to: ispuniti sve što je namjeravao Bog kad me je stvarao. Samo to.

To je spoznala, o tome razmišljala, o tome u raznim oblicima dična, ali jednostavna naša Ana Gabrijele Šabić. Tavankučanka. Dična kći bačkih ravnic. Hrvatica u krilu Crkve. Znanstvenica u službi Istine.

Jednostavna i plemenita. Učena vjernica i odgojiteljica naših dana.

Bilješke:

- 1) Ante Sekulić, Hrvatski bački mjestopisi, Zagreb, 1994., 131-133. - Isti, Narodni život i običaji bačkih Hrvata. Zagreb, 1986., s. v. - Petar Skok, Toponomastika Vojvodine. Novi Sad, 1939., 111-113.
- 2) Usp. Mat. krštenika župe u Tavankutu, 1950. (pod mjesecom i nadnevkom)
- 3) Ivan Lebović (Tavankut, 1908. - Tavankut, 1960.) pripada prvoj skupini svećenika koji su bili sjemeništarcu biskupa Lajče Budanovića i školovani su u Hrvatskoj. Iste su godine primili svećenički red Marko Kopunović, poznati subotički vjeroučitelj, i Lazar Križanović, žednicki kapelan a poslije župnik u Bikovu.
- 4) Schematismus primus dioecesis Suboticanæ... Subotica, 1968., 196.
- 5) Anselm Grün, Spiritualitet von unter. Münsterschwarzach, 1998.
- 6) Karl Rahner, Über die Erfahrung der Gnade, III. Einsiedeln, 1957. 105 ss
- 7) Joseph Ratzinger/Vittorio Messori, Raporto sulla fede. Edizione Paoline, 1985. (hrvatski prijevod; Split, 1998.)
- 8) Karl Lehmann, Es ist Zeit, an Gott zu denken. Freiburg i. Breisgau, 2000.
- 9) Valerio Albisetti, Il viaggio della vita. Milano, 1999.

(Predavanje je pročitano na znanstvenom skupu posvećenom Ani Gabrijeli Šabić, 11. i 12. listopada u Subotici)

Dr. Josip Baričević

ŽIVOTOPIS S IZBOROM OBJAVLJENIH DJELA ANE GABRIJELE ŠABIĆ (1950. - 2000.)

Dr. Ana Gabrijela Šabić rođena je 6. rujna 1950., od oca **Stipana** i majke **Marge r. Zelić**, u Tavankutu kraj Subotice. Njezina se obitelj 1957. preselila u Suboticu, gdje je završila osnovnu školu (1957. - 1965.) i petogodišnju Učiteljsku školu (1965. - 1970.). Zatim odlazi u Zagreb, gdje je na Filozofskom fakultetu završila studij hrvatskoga jezika i književnosti te studij komparativne (svjetske) književnosti (1970. -1974.).

Poslijediplomski magistarski i doktorski studij također je završila na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Magistrirala je iz metodike književnoga odgoja i obrazovanja temom "Metodički pristupi interpretaciji lirske poezije u mlađim razredima osnovne škole" (1980.), a doktorirala je 1987. u istome znanstvenom području tezom "Metodički pristupi interpretaciji lirske poezije u sustavu jezično-umjetničkoga područja u višim razredima osnovne škole" (komparativno istraživanje znanstveno-teorijskih i praktičnih pristupa interpretaciji lirske poezije u nas i u Europi). - Studirala je također na Institutu za teološku kulturu laika Katoličkoga bogoslovnog fakulteta u Zagrebu (1975. - 1978.).

Odmah nakon završetka dodiplomskoga studija (1974.), zaposlila se u Centru za koncilski istraživanja, dokumentaciju i informacije "Kršćanska sadašnjost" u Zagrebu, gdje je do 1979. radila kao lektorica, urednica i (su)autorica u interdisciplinarnoj Ekipi Pastoralno-katehetske službe "Kršćanske sadašnjosti" (PAKS). Od 1979. suosnovateljica je, suvoditeljica, urednica i (su)autorica više knjiga i drugih publikacija interdisciplinarne Katehetske radne ekipe SYMBOLON (sa sjedištem u Odri, Novi Zagreb). Kao članica interdisciplinarnih ekipa PAKS i SYMBOLON, suorganizatorica je i suvoditeljica brojnih znanstveno-stručnih projekata i intenzivnih višednevnih seminara/skupova za trajnu izobrazbu vjeroučitelja (svećenika, redovnika, redovnica, vjernika laika) i drugih učitelja (profesora), posebice s područja jezičnoga i književnoga odgoja i obrazovanja, u domovini i inozemstvu.

S nastavnim radom na visokim učilištima započela je kao gost profesor na Katehetskom institutu Katoličkoga bogoslovnog fakulteta u Zagrebu (1978. - 1980.), zatim kao profesor vanjski suradnik (1980. - 1985.) i konačno kao stalni profesor na istome Institutu (1985. - 2000.). - Radila je također kao voditeljica vježbi iz metodike jezičnoga i književnoga odgoja i obrazovanja na Pedagoškoj akademiji u Zagrebu (1980. - 1982. i 1989. - 1991.). Osim toga, sudjelovala je kao profesor vanjski suradnik u izvođenju poslijediplomskoga studija iz metodike književnoga odgoja i obrazovanja na Filozofskom fakultetu u Zagrebu (1988. - 1990.).

Od 1976. do 1999. redovito objavljuje znanstvene i stručne radove, poglavito s područja vjerskoga, književnoga i jezičnoga odgoja i obrazovanja. Neke joj se knjige i dalje objavljuju. Na temelju objavljenih knjiga i drugih radova, Znanstveno-nastavno vijeće Filozofskoga fakulteta u Zagrebu izabralo ju je 1990. u znanstvenoistraživačko zvanje znanstveni suradnik, a 1993. u zvanje višega znanstvenog suradnika. Na Katoličkom bogoslovnom fakultetu izabrana je u znanstveno-nastavno zvanje sveučilišnoga docenta u srpnju 2000. (zbog višedesetljetne isključenosti KBF-a iz Sveučilišta, mogućnost izbora stalnih nastavnika njegovih instituta u znanstveno-nastavna zvanja uspostavljena je s velikim zakašnjenjem).

Umrla je, nakon teške bolesti, u Zagrebu 12. kolovoza 2000. (u lječilištu Stubičke Toplice).

Između ostalih, kao autorica ili suautorica, objavila je ove knjige i članke: *Pozvani na gozbu*, Zagreb, 1976., 2002.; *Snagom Duha*, Zagreb, 1977., 2003.; *Podimo zajedno*, Zagreb, 1982., 2002.; *Put u slobodu*, Zagreb, 1984., 2002.; *Lirska poezija u razrednoj nastavi*, Zagreb, 1983.; *Dozivi i odzivi lirske pjesme*, Zagreb, 1990.; *Učenik i lirika*, Zagreb, 1991.; *Riječ hrvatska*, Zagreb, 1991., 1992.; *Hrvatska početnica*, Zagreb, 1993., 2003.; *Priručnik uz Hrvatsku početnicu*, Zagreb, 1995., 1998.; *Vježbenica uz Hrvatsku početnicu*, 1997., 2003.; *Izbor i interpretacija literarnih i biblijskih tekstova u religioznom odgoju i katehezi*, 1979.; *Metodički instrumentariji za*

interpretaciju lirske poezije u čitankama za niže razrede osnovne škole, 1982.; *Književni i drugi oblici estetskoga odgoja - doprinos razvitku cjelovite osobe*, 1988.; *Literarne sposobnosti kao ciljevi nastave poezije*, 1988.; *Komparativna analiza metodičkih instrumentarija u čitankama za više razrede osnovne škole u Jugoslaviji*, 1988.; *Komparativna analiza metodičkih instrumentarija u francuskim i belgijskim čitankama*, 1989.; *Komparativna analiza metodičkih instrumentarija u čitankama u SR Njemačkoj*, 1989.; *Metodika nastave poezije u Francuskoj*, 1991.; *Komunikacija s Biblijom kao književnoumjetničkim djelom*, 1991.; *Čitanke u Europi*, 1992.; *Metodika nastave poezije u Njemačkoj*, 1993.; *Književnokomunikacijski pristup u susretu s biblijskim tekstovima u religioznom odgoju i katehezi*, 1994.; *Književni interesi - važan kriterij u izboru književnoumjetničkih i biblijskih tekstova u katehezi*, 1996.; *Vjerski odgoj djece predškolske dobi u duhovno-kulturnom kontinuitetu s vjerskim odgojem djece mlađe školske dobi*, 1999.; *Prema novome govoru vjere*, 1999.

Više znanstvenih i stručnih radova, koje je Ana Gabrijele Šabić ostavila u rukopisu, u pripremi su za objavljivanje. Prva je među njima knjiga *Pripravimo put Riječi*, na kojoj je s velikom ljubavlju do kraja života radila i o kojoj je samo nekoliko dana prije smrti s posebnom čežnjom govorila.

TOME VEREŠ - ZAVIČAJNI PISAC

Tome Vereš na
Dužijanci 1986.
ophod oko katedrale
poslije biskupske mise

Premda je za pokojnog Tomu Vereša (Subotica, 24. II. 1930. - Zagreb, 9. XII. 2002.) pisac ovih redaka jedanput napisao da je "jedan od najblistavijih subotičkih umova", njegov sada već, na žalost, zaokruženi spisateljski i uopće radni opus sve više govori u prilog tome da je ovaj subotički dominikanac bio najveći intelektualac humanističke provenijencije među bačkim Bunjevcima u XX. stoljeću. Zašto se smije tako tvrditi?

Na to ne ukazuje samo broj njegovih radova, koji su do sada najcjelovitije nabrojani u članku **Petra Marije Radelja** *Bibliografija fr. Petra Tome*

Vereša O. P. (1951.-2000.), u: *Ljubav prema istini : Zbornik u čast Tome Vereša O. P. prigodom 70. rođendana i 50 godina redovničkih zavjeta*, prir. **Anto Gavrić**, Dominikanska naklada Istina, Zagreb, 2000, str. 13-66. Tu su kronološki navedene sve njegove knjige, znanstveni, stručni i novinski članci, rasprave, prijevodi itd. do predaje Radeljeva članka u tisak, što je ukupno činilo 476 autorska naslova. U jednome od svojih zadnjih pisama autoru ovih redaka T. Vereš poslao je i dopunu toga popisa, tako da ukupan zbroj za života objavljenih radova čini brojku 509, u što je uključeno i pet članaka više

no što prikazuje završni broj u Radeljevu popisu (481 umjesto 476), a nakon Verešove smrti objavljene su mu dvije natuknice u *Općem religijskom leksikonu* (Zagreb, 2002) i jedan članak u *Subotičkoj Danici* za 2003. godinu. Ostalo je još neobjavljenih 25 životopisa za *Hrvatski biografski leksikon*, a u rukopisu je i Verešov prijevod s latinskoga Akvinčeve *Sume teologije*, Prvi dio, pitanja 1-13. No, u svakom slučaju, treba se složiti s Radeljevom tvrdnjom kako brojka nije konačna.

Mnogo više na gornju tvrdnju o značenju Tome Vereša kao znanstvenika i spisatelja par excellence, govore osobine njegova rada i značajke njegovih članaka. Bio je pravi poliglot, pošto je znao hrvatski, srpski, mađarski, francuski, njemački i latinski, a služio se i engleskim jezikom. Pisao je na hrvatskom, mađarskom, njemačkom i francuskom, a djela su mu prevedena na engleski, slovenski, španjolski i talijanski. Nije bio ljubitelj laskavih titula i priznanja, eventualno ih je smatrao tek usputnim rezultatom svoga rada. Neumorno je znao tragati za potrebnim podacima, ali mu je bilo strano njihovo paljetkovanje (pabirčenje) i nekritično preuzimanje, pa stoga tuđe ideje i mišljenja nije prepisivao već ih je sintetizirao. Njegov stil pisanja krasi jednostavnost, jasnoća, suvremenost, potkrijepljenost, "ljubav prema istini" i otvorenost za polemiku. Na nekoliko područja bio je pravi pionir: pokrenuo je filozofski dijalog s marksizmom, bio je prvi hrvatski albertolog, a prvi je i počeo ukazivati na potrebu jednog drukčijeg valoriziranja prošlosti ali i budućnosti Bunjevaca u Bačkoj.

Premda su ga ljubav prema Bogu i "bilim fratrima" povelili iz rodne Subotice u Zagreb i Hrvatsku, nikada nije zaboravio svoju Bačku: redovito se dopisivao s mnogim suzavičajnicima, barem jedanput godišnje dolazio je u rodni grad i posjećivao znance, a svoju vezanost za zavičaj očitovao je i na spisateljskom planu. Bio je redoviti suradnik *Subotičke Danice*, od početka devedesetih godina nekoliko puta je svoje radove i stajališta objavljivao u *Subotičkim novinama* i *Rukoveti* a surađivao je i u zavičajnim hrvatskim listovima i časopisima (*Zvonik*, *Glas ravnice* i *Žig*). Zanimljivo je i da svi njegovi pseudonimi (Joso Stipić, Tome Rundovčanin, Zvonko Orčić i Marko Stantić) također govore o vezanosti za rodni kraj.

No, Verešova se vezanost za zavičaj očituje i u tome što je pisao o različitim zavičajnim temama, koje su tako formirale zaseban dio njegova opusa. Ove radove počeo je objavljivati od druge polovice sedamdesetih godina, a izmijenjene su društvene prilike od kraja 1980.-ih godina postupno pojačavale njegovo javno očitovanje na ovome planu. Pedesetak zavičajnih naslova kreću se od refleksija osnovnih predmeta Verešova zanimanja na rodni kraj (npr. socijalni rad **Lajče Budanovića**) pa sve do radova u kojima je središnja problematika sudbina zavičaja (npr. *bunjevačko pitanje u Bačkoj*), od prikaza knjiga pa sve do ingenioznih studija. No, premda u ovom dijelu njegova spisateljskog rada nema takvih vrhunskih znanstvenih ili stručnih radova poput onih kojima je Vereš zadužio hrvatsku filozofsku znanost, ipak je i u ovoj domeni on ostavio značajnoga traga: prije svega, prvi se usudio govoriti o prenaplašenosti priča o mađarizaciji Bunjevaca u Austro-Ugarskoj i za vrijeme II. svjetskog rata i otvoreno upozoravao na stvarne

domete srbizacije bačkih Bunjevaca; ukazivao je na neophodnost fundamentalnih povijesnih istraživanja u arhivima, podsjećajući da smo glede toga još u XIX. stoljeću, tamo gdje je stao **Ivan Antunović**; dovodio je u pitanje neprovjerene povijesne podatke i pozivao na potrebu njihova preispitivanja (npr. njegovi članci o Lajči Budanoviću) itd.

O značaju zavičajnog dijela Verešova opusa, najbolje govori popis ovih njegovih radova (u što se mogu ubrojiti i intervjui u kojima je progovarao i o zavičajnim temama), koji se ovdje navode na temelju Radeljeve bibliografije, uz ispravke izvjesnih manjih nepreciznosti:

1. Genocid Hrvata u Bačkoj, *Nova Hrvatska* (London), XVIII (1976) 17/5. IX., str. 11. [pod pseudonimom Joso Stipić]

2. Siroti bogataši Ante Miroljuba Evetovića, *Marulić* (Zagreb), XI (1978) 4, str. 361-365.

3. Jednostavni velikan. Subotički biskup Lajčo Budanović (1873-1958), *Danica 1979: Hrvatski katolički kalendar*, Zagreb, str. 58-63.

4. Pred tajnom utjelovljenog Boga, Iz naših pisama, *Bačko klasje* (Bačka Palanka), VIII (1978.) 2, str. 2.

5. Dopune o Lajči Budanoviću, *Marulić* (Zagreb), XII (1979) 4, str. 355-356.

6. Pjesnik Subotice: u spomen Alekse Kokića, *Marulić* (Zagreb), XIII (1980) 3, str. 205-211. (Pretiskano u: *Bunjevačko pitanje danas*, Subotica, 1997, str. 45-52: Aleksa Kokić - pjesnik Subotice i ljepše budućnosti)

7. Albe Vidaković, svećenik i glazbenik, *Danica 1984: Hrvatski katolički kalendar*, Zagreb 1983, str. 90-92. (Pretiskano u: *Bunjevačko pitanje danas*, Subotica, 1997, str. 53-56: Albe Vidaković - maestro iz Subotice)

8. Socijalni rad Lajče Budanovića [predavanje održano 10. X. 1983. u Subotici na simpoziju o subotičkom biskupu L. Budanoviću (1873-1958) priređenom u povodu 25. obljetnice njegove smrti], *Obnovljeni Život* (Zagreb), XXXIX (1984) 2, str. 143-154. (Prevedeno na mađarski: Budanović Lajos püspök szociális tevékenysége, *Litterae circulares ad clerum Dioceseis Suboticanae* (Subotica), (1995) 1, str. 30-36.

9. Socijalni rad Lajče Budanovića, *Subotička Danica: kalendar za 1985. godinu*, Bač, 1984, str. 181-190. (Pretiskano u: *Bunjevačko pitanje danas*, Subotica, 1997, str. 26-32)

10. Matija Mamužić - naš prvi kršćanski socijalist?, *Marulić* (Zagreb), XVIII (1985) 1, str. 57-65. (Pretiskano u: *Bunjevačko pitanje danas*, Subotica, 1997, str. 26-32: Život i djelo Matije Mamužića)

11. Maća Mamužić (1847-1900) : tradicionalan i revolucionaran subotički župnik, *Danica 1986: Hrvatski katolički kalendar*, Zagreb 1985, str. 161-165.

12. Što je Crkva učinila za bijednike u Bačkoj? : u spomen 100. obljetnice smrti biskupa Ivana Antunovića (1815-1888), *Danica 1988 : Hrvatski katolički kalendar*, Zagreb 1987, str. 180-188.

13. Što je Crkva učinila za bijednike u Bačkoj?: u spomen 100. obljetnice smrti biskupa Ivana Antunovića (1815-1888.), *Subotička Danica : kalendar za 1988. god.*, Subotica 1987, str. 117-129. (Pretiskano u: *Bunjevačko*

pitanje danas, Subotica, 1997, str.15-25)

14. Zašto se prešućuje katolicizam u Vojvodini i Subotici?, *Marulić* (Zagreb), XXI (1988) 1, str. 94-95. (Pretiskano u: *Bunjevačko pitanje danas*, Subotica, 1997, str. 74-77)

15. O hrvatskim društvima u Subotici, *Glas Koncila* (Zagreb) XXVIII, (1989) 799 / 1. X., str. 2.

16. Aleksa Kokić, jedan od najvedrijih hrvatskih pjesnika : u povodu 50. obljetnice smrti, *Danica 1990 : Hrvatski katolički kalendar*, Zagreb, 1989, str. 77-81.

17. O prvoj "Bunjevačkoj Summi", *Marulić*, XXIII (1990) 4, str. 471-494. (Poseban otisak u 200 primjeraka; Pretiskano u: *Bunjevačko pitanje danas*, Subotica, 1997, str. 81-109)

18. Naš najstariji nogometni klub "Bačka" - bunjevački klub: u povodu 90. obljetnice postojanja, *Subotička Danica: kalendar za 1991. godinu*, Subotica 1990, str. 115.

19. Svakome svoje, *Vjesnik - Panorama subotom* (Zagreb), (1990) 651 /29. XII., str. 18. (Pretiskano u: *Bunjevačko pitanje danas*, Subotica, 1997, str.126-128)

20. Dominikanci u Subotici (1945-1948.), *Croatia Christiana Periodica* (Zagreb), XIV (1990) 25, str. 78-94. (Poseban otisak u 25 primjeraka)

21. Prilog istini o bačkim Bunjevcima, *Marulić* (Zagreb), XXIV (1991) 1, str. 94-106. (Poseban otisak u 200 primjeraka. Pretiskano u: *Bunjevačko pitanje danas*, Subotica, 1997, str. 110-125)

22. Međuratni i poratni razdori [razgovor vodila: Aleksandra Meandžija], *Subotičke novine*, XLVII (1991) 15, str. 11.

23. Valja pripaziti, Pisma čitalaca, *Glas ravnice* (1991) 7, str. 12.

24. Dijalog - nužnost našeg bitka [razgovor vodio: Vojislav Sekelj], *Glas ravnice* (1991) 9, str. 6-7.

25. Preporoditelj podunavskih Hrvata, *Glas Koncila* (Zagreb) XXX, (1991) 884 / 19. V., str. 9. (Pretiskano u: *Bačko Klasje XX* (1991) 63, str. 31: *Zbornik "Ivan Antunović"* br. 1, Nova izdanja)

26. Govor tamburice o savršenijem svijetu, *Glas Koncila* (Zagreb) XXX, (1991) 891 / 7. VII., str. 13.

27. Pere Tumbas Hajo - ponos Subotice: povodom 100. godišnjice rođenja, *Glas ravnice* (1991) 11, str. 13; 12, str. 13.

28. Pere Tumbas Hajo. Umjetnik tamburice iz Subotice : u povodu 25. obljetnice smrti, *Danica 1992 : Hrvatski katolički kalendar*, Zagreb 1991 str. 173-176.

29. Pere Tumbas Hajo - dika bačkih Hrvata : u povodu 100. obljetnice rođenja i 25. obljetnice smrti, *Subotička Danica : kalendar za 1992. godinu*, Subotica 1991, str. 147-150. (Pretiskano u: *Bunjevačko pitanje danas*, Subotica, 1997, str. 57-61: Pere Tumbas Hajo - umjetnik tamburice, i u: Ante Sekulić, *Književnost podunavskih Hrvata u XX. stoljeću*, Zagreb 1996, str. 294-297).

30. Dijalog u političkom kaosu, *Marulić* (Zagreb), XXV (1992) 1, str. 49-52. (Pretiskano u: *Bunjevačko pitanje danas*, Subotica, 1997, str. 69-73)

31. "Bili fratri" u Subotici, *Subotička Danica : kalendar za 1993. godinu*, Subotica 1992, str. 209-227.
32. + Nesto Orčić, *Marulić* (Zagreb), XXVI (1993) 6, str. 1024.
33. + Nesto Orčić, akademski kipar, *Crkva u malom*, XIV (1993) 37, str. 24.
34. Zaboravljeno umjetničko blago, *Subotička Danica: kalendar za 1994. godinu*, Subotica, 1993, str. 37-39. (Pretiskano u: *Bunjevačko pitanje danas*, Subotica, 1997, str. 78-80)
35. Prva tiskara u Subotici: u povodu 150. obljetnice osnivanja, *Subotička Danica: kalendar za 1994. god.*, Subotica, 1993, str. 205-209. (Pretiskano i dopunjeno u: *Bunjevačko pitanje danas*, Subotica, 1997, str. 62-66: Prva tiskara u Subotici)
36. Temeljita zavičajna studija, *Rukovet* (Subotica), XXXIX (1993) 1-2-3, str. 324-326.
37. Mons. Matiša Zvekanović (1913-1991): u povodu 25. obljetnice osnivanja Subotičke biskupije, *Danica 1994: Hrvatski katolički kalendar*, Zagreb 1993, str. 109-111.
38. Dvaput nam se javio o. Tomo Vereš, Pisma čitatelja, *Zvonik II* (1995) 9, str. 24.
39. Učeni neuko o subotičkoj gimnaziji, *Žig II* (1995) 28 / 15. VII., str. 5. [pod pseudonimom Tome Rundovčanin].
40. Iz "Bačke" u dominikanski red [razgovor vodio: Tomislav Žigmanov], *Žig II* (1995) 28, str. 6-7.
41. Sudbina nesrpskih narodnih manjina u Banatu (1941-1944), *Marulić* (Zagreb), XXVIII (1995) 5, 917-918.
42. Značajno djelo o poveljama Subotice, Sombora i Novog Sada, *Marulić* (Zagreb), XXIX (1996) 2, str. 407-409. (Pretiskano u: *Klasje naših ravni I* (1996) 2, str. 75-76.)
43. Obljetnice: Hajino pismo Walteru Kollaru u Ameriku, *Žig IV* (1997) 62 / 18. I., str. 12.
44. * * * Pisma čitatelja, *Zvonik III* (1997) 29, str. 32.
45. Vraća li se u Suboticu hrvatsko kulturno stvaralaštvo?, *Marulić* (Zagreb), XXX (1997) 3, str. 637-638. [pod pseudonimom Tome Rundovčanin]
46. *Bunjevačko pitanje danas*, Subotica : Institut Ivan Antunović : NIP Subotičke novine, 1997, 144 str.
47. Kako riješiti bunjevačko pitanje u Bačkoj, *Marulić* (Zagreb), XXXI (1998) 1, str. 148-152.
48. Ivan Meštrović, branitelj hrvatske samobitnosti bačkih Bunjevaca, *Marulić* (Zagreb), XXXI (1998) 5, str. 908-912.
49. Položaj Hrvata u Vojvodini, *Marulić* (Zagreb), XXXI (1998) 6, 1101-1103.
50. Veliki mislilac i ponizni svetac u subotičkoj katedrali, *Subotička Danica (nova) : kalendar za 1999. godinu*, Subotica, 1998, str. 226-231.
51. Vojvođanski multikulturalni centar, *Marulić* (Zagreb), XXXIV (2001) 6, str. 1234-1236.

52. *Biografije za Hrvatski biografski leksikon* (9) - predano u tisak: Marcela Jagić, Netoj Kopunović, Matija Mamužić, Remija Marcikić, Tihomir Ognjanov, Vinko Perčić, Ivan Sarić, Đuro Stantić, Matiša Zvekanović.

Slaven Bačić

(Fotografija iz obiteljske zbirke Ladislava Vereša)

SJEĆANJE NA ŽUPNIKA Msgr. LAZARA KRIŽANOVIĆA

(uz 25. obljetnicu smrti)

Svećenik **Lazar Križanović** je gotovo sav svoj svećenički vijek proživio na Bikovu u župi Uznesenja Marijina. Mnogi vjernici, osobito stariji, nose u lijepoj uspomeni skromni i tihi lik svog dugogodišnjeg župnika. 25. obljetnica njegove smrti prigodni je trenutak da se zahvalno sjetimo njegova života.

Lazar Križanović rođen je u Subotici 10. kolovoza 1909. u skromnoj obrtničkoj obitelji **Marka i Kolete**, djevojački **Perčić**. Imao je još brata i dvije sestre. Sestra **Marija**, seka Mara - kako smo je zvali, bila mu je na pomoći kao domaćica sve do njegove smrti.

Teološki studij je pohađao od 1929. do 1933. god. i završio na bogosloviji u Splitu. Za svećenika je zaređen 2. srpnja 1933. Kapelansku službu je obavljao godinu dana u župi sv. Marka u Žedniku i dvije godine u župi sv. Stjepana u Senti. Zatim je imenovan upraviteljem župe Bikovo, a 1955. god. župnikom iste župe.

Prije izgradnje crkve na Bikovu teritorij je potpadao pod upravu sv. Terezije i kapelani su izlazili nedjeljom i blagdanom služiti misu u školi. Jedne nedjelje škola je bila zaključana i vjernici su odlučili podići crkvu. Crkva je nabijena od zemlje, a 15. kolovoza 1921. posvećena Velikoj Gospi i to je bilo prvo proštenje. Prvi upravitelj župe bio je umirovljeni svećenik iz Baranje **Vinko Budanović**. Godine 1923. za upravitelja župe je postavljen **Franjo Bertron** koji ostaje na toj službi punih 13 godina. On je 1935. podigao novi župni stan. Vlč. Križanović naslijedio ga je u službi 20. srpnja 1936. godine.

Temeljito je uredio tek podignuti župni stan. Kao mladi svećenik ulagao je puno truda u izgradnju žive vjerničke zajednice. Ratne i poratne godine donijele su svoje nevolje i ostavile traga na krhkom zdravlju župnika Križanovića.

Bio je blag i smiren, čovjek molitve i razmatranja. Božju riječ doživljenu i promišljenu u osobnom razmatranju znao je na pristupačan i zanimljiv način prenijeti vjernicima u svojim propovijedima. Savjesno i predano je obavljao svoju svećeničku službu propovijedanjem, katehiziranjem i podjeljivanjem sakramenata. Moglo ga se uvijek naći u župnom stanu s krunicom ili knjigom u ruci. Bio je na raspolaganju svojim župljanima.

Za njegova upravljanja župom održane su dva puta misije: 1960. i 1973. godine. Župa je dala i nekoliko duhovnih zvanja. Prvo mladomisničko slavlje u župi imao je 4. srpnja 1965. vlč. **Marko Vukov** (sada pokojni). I dvije redovnice potječu iz ove župe: **s. Borislava Malagurski**, dominikanka, zavjetovana 1961. god. i **s. Leonija Skenderović**, sestra družbe Naše Gospe, zavjetovana 1963.

I u biskupiji je župnik Križanović obavljao neke službe. Za dekana dekanata Subotica - Donji grad imenovan je koncem 1970. god., a službu biskupijskog savjetnika vršio je od kolovoza 1976. god. Papinim kapelanom imenovan je 21. siječnja 1978. godine.

Nit njegovog zemaljskog života prekinuta je u 69. godini, u 45. godini svećeništva i 42. godini župnikovanja u župi Bikovo. Preminuo je 7. srpnja 1978., a pokopan 10. srpnja u obiteljsku grobnicu na Bajskom groblju, ispraćen ljubavlju i molitvenom zahvalnošću svojih župljana, svećenika i vjernika Subotice.

Vjerujem da plodove njegovog predanog svećeničkog služenje i molitve još i danas osjećaju vjernici Bikova koji su ga se vjerno sjećali svake godine u trodnevlju pred svetkovinu Velike Gospe - zaštitnice župe.

s. Blaženka Rudić

Članovi
biskupijskog
sudišta u
Rimu
prigodom
predaje
dokumentacije
o
SB o. Gerardu
Tomi Stantiću
Kongregaciji
za svete

Ante Zomborčević

NIKOLA MATKOVIĆ PRVI HRVAT-BUNJEVAC ŠKOLOVANI UČITELJ TJELESNOG ODGOJA

Da bismo ga otrgnuli od zaborava neminovno je sjetiti se i osvježiti sjećanje na našeg zaboravljenog sportskog velikana **Nikolu Matkovića**, prvog školovanog učitelja tjelesnog odgoja i atletskog trenera te svestranog sportaša a nadasve čovjeka velikih organizatorskih sposobnosti.

Nikola Matković rodio se u Subotici 10. lipnja 1864. godine. Završio je osnovnu i srednju školu u Subotici a u Budimpešti školu za učitelje tjelesnog odgoja. Kao učitelj tjelovježbe radio je neprekidno do odlaska u mirovinu u subotičkoj gimnaziji. Umro je u Subotici 31. listopada 1946. godine.

Sportom se bavio od rane mladosti. Bio je doista mnogostran sportaš i mnogostruki pobjednik na atletskim natjecanjima u zemlji i inozemstvu 80-tih godina XIX. stoljeća. Isticao se ne samo u atletici nego i u gimnastici, mačevanju, hrvanju i biciklizmu. Kolika je bila njegova svetrnost u sportu i sportska veličina lijepo nam ilustrira jedan napis iz onovremenog tiska: "Godine 1889. glavni junak na natjecanju u organizaciji Sz.T.E.-a (Subotičkog gimnastičkog društva) bio je Nikola Matković, koji je sam osvojio polovicu programskih disciplina." Na ovom natjecanju prvi put je u državi organiziran PENTATHLON (petoboj na kojemu su se sudionici natjecali na antički način: polugoli s kacigom, kopljem, štitom i palliumom-ogrtaćem). Discipline su bile: bacanje koplja, trčanje, bacanje diska, skakanje u dalj i hrvanje. Od 20 prijavljenih natjecatelja nadmoćno je pobijedio snažni i izdržljivi atleta Matković. Proglašenje pobjednika popraćeno je malom ceremonijom stavljanjem vijenca na glavu pobjednika kao na starim grčkim olimpijadama. Vijenac nije bio od lovora, nego odgovarajući ovom kraju, bio je ispletan od bagremovih grančica.

Mnogo je sportskih uspjeha i prijatnih događaja u životu Nikole Matkovića. Ovaj put spomenut ćemo neke. Godine 1886. na natjecanju u

bacanju diska koje je prvi puta organizirano u ondašnjoj Ugarskoj, pobijedio je bacivši disk 14 m u dalj i 3,5 m u vis (po ondašnjim pravilima disk se bacao istovremeno u dalj i u vis). Sljedeće, 1887. godine Matković skreće pozornost na sebe izvrsnim rezultatom od 24 minute u trčanju na 200 metara, a 1888. postiže odličan rezultat u tzv. "boračkim skokovima", skočivši 169 cm u vis, 575 cm u dalj i 289 cm u skoku s motkom, a u bacanju kugle osvaja prvo mjesto s rezultatom 310 cm u vis i 200 cm u dalj (kugla se istovremeno bacala u vis i u dalj). U srpnju iste godine Matković postiže novi državni rekord u tzv. "ciljnom trčanju" na 15 km pri čemu je popravio državni rekord na 59 minuta.

Sve do 1896. godine Matković se aktivno natječe ne samo u ondašnjoj Austro-Ugarskoj, nego putuje i na natjecanja u Pariz, Stokholm, Atenu i druge sportske metropole.

Kada je napustio aktivno bavljenje sportom, uspješno je završio školu za učitelje tjelesnog odgoja u Budimpešti uz materijalnu pomoć **Lajosa Vermesa**. Postaje prvi školovani učitelj gimnastike i kvalificirani atletski trener. Budući da je raspolagao ovakvom stručnom spremom, Gradski savjet ga je 1893. godine postavio za nastavnika gimnastike u gimnaziji, gdje će predavati tjelesni odgoj sve do 1924. godine kada ga u novonastaloj državi srpska vlast prijevremeno stavlja u mirovinu.

Njegovo Društvo gostovalo je 21. kolovoza 1900. godine u Beogradu. O tom događaju lokalni tisak piše da su Subotičani pobijedili u svim disciplinama, a u večernjim satima su Lajos Vermes, koji je boravio u Beogradu i poučavao članove kraljevske obitelji mačevanju, i Nikola Matković demonstrirali borbu u mačevanju. U Beogradu se, međutim, dogodilo još nešto, posebno zanimljivo za one koji proučavaju povijest sporta. Poslije svih natjecanja pišu novine; "Subotičani su Beograđanima prikazali njima još nepoznatu igru Football, koja im se veoma dopala."

Utakmicu je organizirao Nikola Matković, koji je kasnije ispričao da su kožnu loptu darovali domaćinima i da je sam kralj **Aleksandar Obrenović** rukovanjem nagradio sudionike igre.

Jedan od najdražih sportskih uspjeha, što je i sam isticao, bio mu je uspjeh njegovih učenika gimnazijalaca na prvom državnom natjecanju srednjih škola održanom u Budimpešti 26. i 27. svibnja 1901. godine, kada su osvojili prvo mjesto i šampionat države.

Kako je Subotica dočekala svoje "heroje" vidimo iz sljedećeg. Nakon dvodnevni borbi i trijumfalnog uspjeha, ekspedicija subotičkih gimnazijala-

NIKOLA MATKOVIĆ

ca ovjenčana slavom šampiona vratila se kući 28. svibnja. Stigla je brzim vlakom Budimpešta-Zemun točno u podne na subotički kolodvor noseći osvojeni dragocjeni trofej Ministarstva prosvjete i vjere - svileni zlatom vezeni barjak. Uz uzvike: "Živjeli šampioni", dočekala ih je velika masa razdraganih građana na čelu s gradonačelnikom **Lazarom Mamužićem**. Pozdravio je šampione i njihovog izvanrednog vođu Nikolu Matkovića te im čestitao na velikom uspjehu i zahvalio im se na dostojnom reprezentiranju grada. Potom je direktor gimnazije **Árpád Kosztolányi** uručio pozdrave u ime svih učenika i nastavnčkog kolegija i izrazio svoju veliku radost glede postignute sjajne pobjede. U ime slavljenika na srdačnom dočeku zahvalio se u kraćem govoru tvorac velike pobjede prof. Nikola Matković. Nakon održanih pozdravnih govora, povorka na čelu sa slavljenicima, u pratnji vatrogasne limene glazbe, pošla je ulicama grada svuda zasipana cvijećem da bi se uputila u zgradu gimnazije, gdje je uz prigodnu svečanost direktor preuzeo trofej na čuvanje.

Njegovom trenerskom uspjehu dodat ćemo i veliki uspjeh njegovog učenika **Đure Stantića**, svjetskog prvaka u hodanju na 75 km polučenog u Berlinu 1905. godine i osvajača zlatne kolajne na Međuolimpijskim igrama u Ateni 1906. godine.

Nikola Matković je uz braću Vermes najistaknutija osoba u subotičkom sportu krajem XIX. i početkom XX. stoljeća, ali je na žalost od sportske Subotice zaboravljen.

MI LJUDI BAČKE

Mi smo ljudi ravne Bačke
poklonit ćemo žuto more suncokreta
za kap radosti u oku.

Kroz našu dušu vitar duva
i nosi pisak i zemlju da nas pokrije
da nam se ne vidi bol u srcu.

Dunavski talasi nas umiruju
i uspavljaju umorne ratare
da zaborave svoje žuljeve.

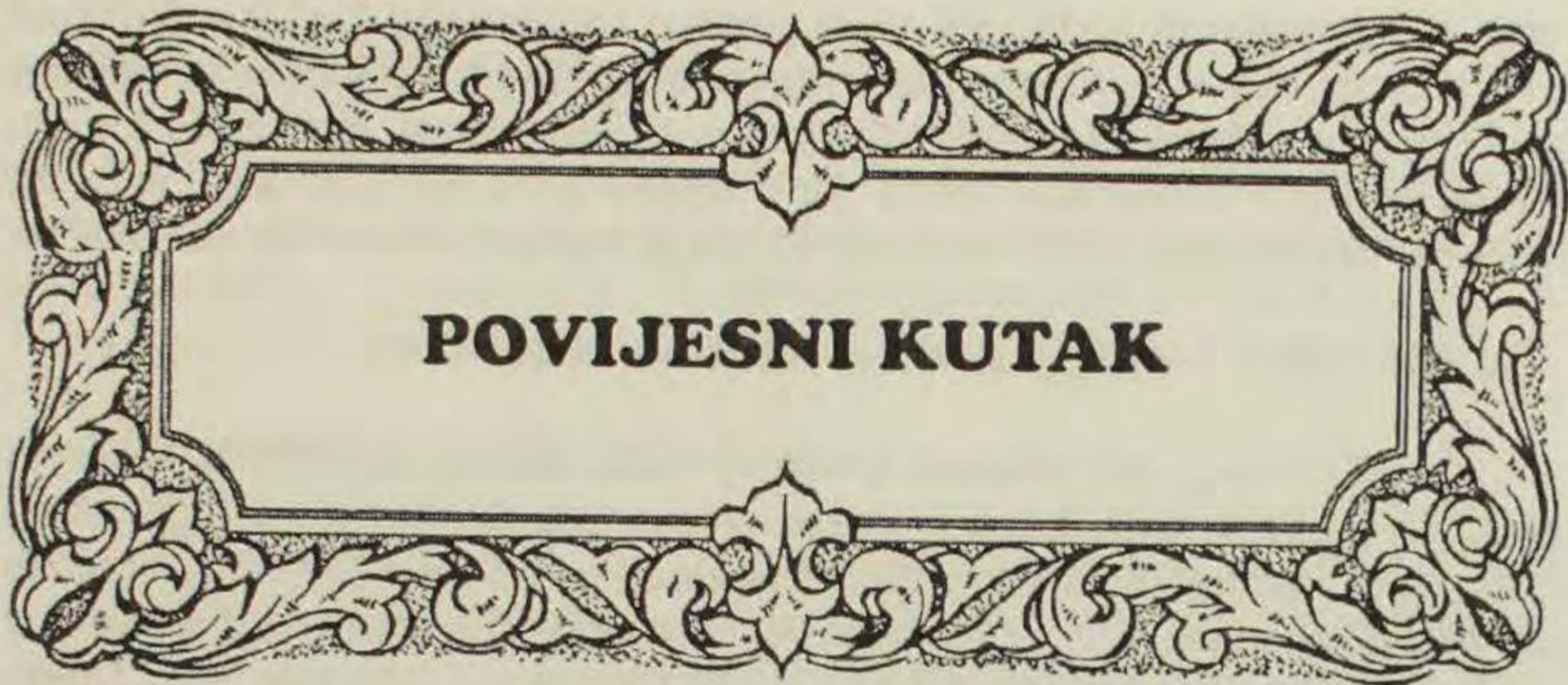
Livade nas kite šarenim cvićem
da nam se ne vidi izborano čelo
da nam radost zamini tugu.

Zrnevlje kukuruza su nam dukati
i kite nabrekle grudi crnice
radi mira u ratarevoj duši.

A žitnica leluja uz zvuke tamburice
razgaljuje srce čovika ravnice
da nam nova jutra budu veselija.

Cecilija Miler

POVIJESNI KUTAK

Stjepan Beretić

Đuro Dubičanac - prvi župnik župe svetoga Jurja u Subotici

Od Antunovića zavrijedio ime "bačo"

Đuro Dubičanac je rođen 1796. godine, a umro je u Subotici, na Božić 1849. godine. Bile su mu 53 godine. U vremenu od 1841. do 1849. godine, Đuro Dubičanac je bio prvi župnik novoosnovane subotičke župe svetoga Jurja. Kad je nadbiskup **Petar Klobušiczky** raspisao natječaj za novoosnovanu župu svetoga Jurja u Subotici, na natječaj se javio Đuro Dubičanac, kao administrator župe Kunbaja, **Josip Bajić**, ludoški, i **Mátyás Missuray**, novosadski kapelan. Subotičko gradsko poglavarstvo je tada izabralo Đuru Dubičanca. Iz Antunovićeve u Vácu, 1880. godine objavljene knjige *Fény- és árnyképek a lelkipásztorkodás terén* (Lice i naličje u pastoralu) doznajemo da je Antunović vrlo cijenio župnika Dubičanca, da mu je često u goste dolazio. Antunović je bio 19 godina mlađi od Dubičanca, a iz poštovanja ga je zvao "bačo". Antunović je rado dolazio u Suboticu na proštenje u veliku crkvu, zato što je Suboticu volio kao grad svoga djetinjstva, a visoko je cijenio susrete s kolegama svećenicima. Za svoga boravka u gradu, Antunović bi za prenoćište odabrao skroman župni dom župe svetoga Jurja.

Sin siromašnih nadničara

O Đuri Dubičancu je biskup **Ivan Antunović** napisao: "Bio je veliki sin siromašnih roditelja, nadničara. Sreća mu se nije smiješila. Što je u životu postigao mogao je zahvaliti svome snažnome duhu. Unatoč velikoj materijalnoj bijedi i oskudici uspio je završiti humaniorne razrede u Subotici. Školo-

vanje u Segedinu je tražilo još veće napore siromašnog dječaka. Pritisnut siromaštvom, jedno je vrijeme mislio da ga dragi Bog ne želi izdići iz sudbine njegovoga oca. Tada se okrenuo teškom poslu nadničara, te je cijelu godinu odlazio s ocem u nadnicu. Onda se u njemu ponovno probudila želja za učenjem. Sretno je završio osmi razred, pa je primljen u kalačko sjemenište.

U filozofiji i teologiji prvi - u jezicima nedostižan

Nije bio lijep, već mišićav, srednjeg rasta, široka, ispupčena, i kao na dvoje razdijeljena čela. Imao je dva izuzetna talenta. Bio je oštrog uma i lako je učio jezike. S lakoćom je shvaćao kako filozofske, tako i teološke predmete. Kao student, u slobodnom vremenu bi svojim drugovima, uz mladenačka zadirkivanja tumačio i najteže filozofske i teološke teze. Druga mu je odlika bila poznavanje jezika. Po rođenju je bio Hrvat. Zahvaljujući svojoj marljivosti, tako je dobro naučio latinski, mađarski, grčki, njemački i francuski, da te jezike nije samo temeljito razumijevao, nego ih je tečno govorio. Tom je svojom odlikom svratio na sebe pozornost **Josipa Rudića**, kasnijeg slavnog bačkog velikog župana, pa je talentirani mladi svećenik dobio župničku službu u Kunbaji. O tim godinama piše biskup Ivan Antunović: "U Kunbaji sam imao brojne prilike provoditi dane i dane u društvu tako izuzetnog svećenika. Divio sam se njegovom dubokom znanju. Taj Gospodinov sluga je bio čudesna pojava. Samo sam kod ljudi najviše naobrazbe vidio tako ozbiljno i smireno lice, koje bi se mijenjalo isključivo na najjače izazove."

Spreman za šalu i za ozbiljan razgovor

Đuro Dubičanac se znao uključiti u svaki razgovor. Za svoje goste i sugovornike je znao biti zabavan bez obzira o kojoj se temi radilo, budući da je iz svake znao izvući štogod veselo, no čim bi koji sugovornik skrenuo na ozbiljno, bio je kadar isti taj predmet razlagati na duboko filozofski način. Kad je zbijao šale, čovjek bi rekao da nema većeg veseljaka od njega. Ipak, tko ga je pozornije promatrao, mogao je opaziti da je bio zabavan samo za volju drugih.

Učen i gorljiv, a ipak zapostavljen svećenik

Kad je razlagao ozbiljne teme, činilo se da život shvaća samo s ozbiljnije strane. Svoje je dužnosti obavljao s lakoćom, dobre volje i gorljivo. Pa ipak mu njegovi župljani ni u Kunbaji, ni u Subotici nisu bili osobito privrženi. Priznanja nije dobio ni od građanskih ni od crkvenih poglavara. Mnogi su drugi, bez ikakvih osobitih zasluga, uživali u počastima i priznanjima. Đuri Dubičancu su i crkveni i građanski poglavari povjeravali vrlo važne poslove. On je radio, a drugi su dobivali priznanja. Poglavari su ga poznavali kao svećenika velike sposobnosti i svestranog znanja. No, kad je Dubičanac zatražio profesorsku katedru, nije ju dobio. Dobio ju je svećenik koji je znanjem i umnošću za Dubičancem zaostajao i pedeset godina.

Bio je sumnjiv policiji

Đuro Dubičanac nije sudjelovao u revoluciji 1848. godine. Nije bio revolucionar, već čovjek koji je iskreno volio svoju domovinu. Kraj svega ostao je nepokolebivo lojalan kralju. To policiju nije ometalo da mu dva puta pretrse kuću pod sumnjom da u kući skriva oružje.

Nije govorio o svojim bolestima

Promatrajući pomno nevolje njegova života, kao da se savršeno dokazala poznata ona Kossuthova, kako se "život ruga logici". Đuro Dubičanac nije se tužio. I upravo je to bio neprekidni uzrok njegovih patnji. Prešućene su patnje načimale njegovo tjelesno zdravlje. Premda je po svojoj snažnoj tjelesnoj građi izgledao kao čovjek koji će 100 godina živjeti, jedva je preživio i pedesetu godinu života. Prerano je umro čovjek velike duše. Njegova je smrt izazvala veliku bol u onima koji su imali sreće više puta biti u njegovom društvu i uživati, učeći iz dvostrukoga dara njegovoga duha.

"Jedini dobar katekizam je dobar svećenik"

Đuro Dubičanac je patio od glavobolje, reume, kostobolje (127. str). Jednoga je ljeta umjesto u Karlovim Varima ljetovao na Paliću. Ljetna mu je vrelna dobro dolazila. Zimi je sa svojim kapelanima ponekad danomice sjedio u ispovjedaonici od 6 sati pa sve do podne. Nije čudo što ga je mučila reuma. Nedjeljom od 2 do 3 sata je Bačo držao kršćanski nauk (133). U to je vrijeme bilo nevolja s katekizmima. Svaki je svećenik imao svoj katekizam. Bilo je puno izdanja. Ne samo što u kraljevstvu nije bilo jedinstvenog katekizma, nego nije bilo niti jedne biskupije koja bi imala zajednički i jedinstven katekizam (133). Apatinski je župnik 1766. godine istaknuo prigodom jednog kanonskog pohoda da među njegovim vjernicima koji su došli iz različitih krajeva Europe postoji 40 različitih katekizama (133). U razgovoru s Antunovićem Dubičanac je rekao: "Nekad sam i sam mislio da je moguće napisati katekizam iz kojega vjernici ne bi naučili samo vjeru, već bi se osposobili i za to da u katekizmu nađu rješenja u različitim životnim prilikama... a od nekog vremena sam shvatio da je jedini dobar katekizam dobar svećenik" (135).

Dubičanac ima neprolaznu poruku za katehistice i katehete

Kad se 2000. godine vjeronauk opet vratio u škole u Subotičkoj biskupiji, pojavila se teškoća koja još nije prošla. Nema odgovarajućeg katekizma ni za đake osnovne ni za đake srednje škole. Vjeroučiteljice i vjeroučitelji se moraju snalaziti. U Subotičkoj biskupiji se ponavlja ono stanje iz Apatina, gdje je župnik među svojim župljanima imao 40 različitih katekizama. Sada, zacijelo ima i više, a vjeroučitelji traže najbolji. Čini se, da i dalje stoji mišljenje prerano umrlog katehete i svećenika Dubičanca. Kako god

dobar katekizam imali, ostaje i danas najbolji: jedini dobar katekizam je dobar kateheta.

Prema tekstovima iz Antunovićeve knjige "Fény- és árnyképek a lelkipásztorkodás terén" (Lice i naličje u pastoralu) Vác, 1880.

BOŽE...

Ti si ona sila Viša
o kojoj sveti ljudi zbore,
koja može da utiša
nemirno i bučno more.

Čudesni Te prate znaci
Tko znade putova Tvojih?
Kad zagrmiš dršču junaci
i čiste se od grijeha svojih.

Jedini si Ti pomoćnik.
Od jutarnje prve straže
i siromah a i moćnik
smjerno Tvoju pomoć traže.

Ivan Pašić

OTAC, SIN I DUH SVETI

Oči mi otvori ako slijepa postanem
Tako da vječno na Tvom putu ostanem.
Ako sam na trenutak i pomislila zlo
Crkva nek bude moje sveto tlo.
Samo me vodi
I kad s puta skrenem
Na pravi put k Tebi da krenem.
I tamo ću vratiti svoje pouzdanje
Da ne mislim loše, da imam vjerovanje
U Duhu da ostanem
Hvalim Te i Tvoj sluga postanem.
Samo želim da volim
Vjerujem i Boga da molim.
Etar nek bude da bih mogla da dišem
Ti budi onaj o kome ću i komu da pišem
I sad kad sam slobodna i slobodno uzdišem.

Katarina Miloš

SVOJI NA SVOME

Svoji na svome
uvik smo bili
o svom trošku
bećarski pili.

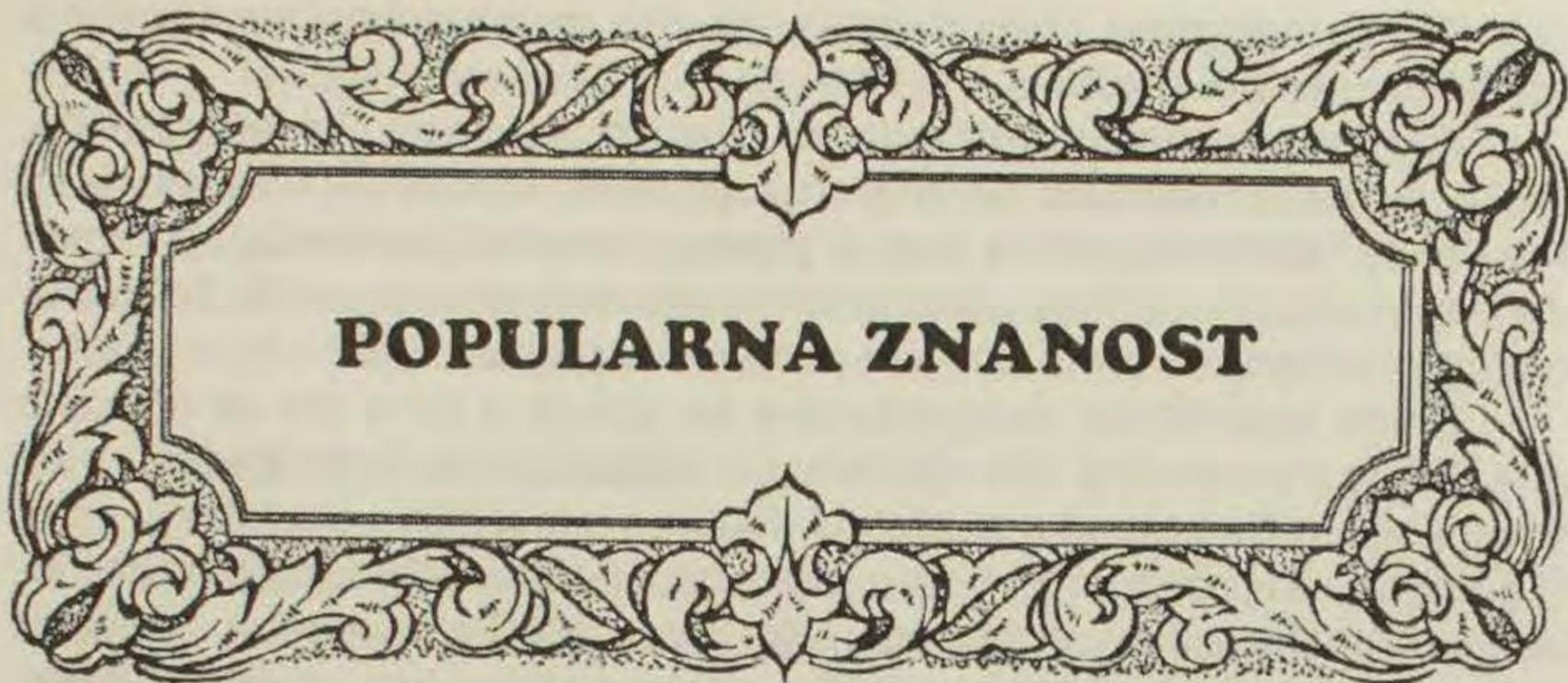
Tambura zvuke
u nidra svili
paorskog kruva
kroz život jili.

U rane zore
konje prezali
u teško vrime
kaiš stezali.

Dizali dicu
poštenjem znanim
poznati svima
a konjima vranim.

U staroj crkvi
Boga molili
i za narod svoj
suzu prolili.

*Josip Dumendžić
Meštar*

POPULARNA ZNANOST

Petar Cindrić, Nada Korać
Poljoprivredni fakultet, Novi Sad

Vinogradarstvo

SORTIMENT VINOVE LOZE U VOJVODINI

UVOD

Posljednja inventarizacija svjetskog sortimenta vinove loze je pokazala da se u 40 vinogradarskih zemalja komercijalno gaje 1.383 sorte. U 121 kolekciji koje sadrže najmanje 50 genotipova ukupno se čuva 10.659 različitih genotipova iz roda *Vitis* (Dettweiler 1994).

Mnoge sorte vinove loze koje se danas nalaze u proizvodnji uzgajaju se više vijekova, poneke već tisuću i više godina, a još uvijek uživaju visok ugled i kod proizvođača i kod potrošača. Do promjena u sortimentu vinove loze dolazi veoma sporo i periodično. U ovom radu analiziramo specifičnosti i uzroke promjena sortimenta kroz povijest i dajemo pregled suvremenog sortimenta vinove loze za Vojvodinu.

ZNAČAJ SORTE U PROIZVODNJI GROŽĐA I VINA

Uspješnost vinogradarsko-vinarske proizvodnje zavisi od mnogo čimbenika. Na prvom mjestu to je genetički potencijal koji daju razne **sorte**. Vrlo veliki utjecaj imaju klima i zemljište **proizvodnog područja**. Svaka pojedina **godina** ostavlja svoj trag na prinos i kvalitetu. Nesumnjivo velik utjecaj ima **način proizvodnje grožđa**, a zatim i **tehnološki postupci pri proizvodnji vina**. Pored ovih, na financijski uspjeh proizvodnje utječe čitav niz subjektivnih čimbenika kao što su: **pakiranje; dizajn; marketing; moda; ugled područja, sorte, proizvođača; vinska kultura i socijalno stanje u društvu**.

Kad je ova grana poljoprivrede u pitanju, mi smatramo, da sorta ima specifičan i najveći značaj.

Kod prehrambenih proizvoda od pšenice, kukuruza, šećera, povrća, mlijeka, ili mesa, potrošač ne zna od koje sorte, hibrida, ili rase stoke su proizvedeni. Međutim, kad je vino u pitanju, potrošači zahtijevaju da budu informirani o tome od koje sorte je ono proizvedeno, a zatim traže i neke dodatne informacije o tome u kojem području je proizvedeno i t.d..

Druga specifičnost vinogradarstva se ogleda u tome što se pojedine sorte nalaze u proizvodnji više vijekova, poneke već tisuću i više godina, a još uvijek imaju veliki privredni značaj. U dugom vremenskom prazdoblju pojedine individue u okviru sorte su u stresnim uvjetima slobodne prirode doživjele neke strukturne promjene, koje mogu biti trajne naravi. Najčešći uzročnici mutacija su abiotske prirode, visoke temperature, niske temperature, razne vrste jonizirajućeg i nejonizirajućeg zračenja, kemijski spojevi, a mogu biti i biotske prirode u vidu raznih patogena koji žive kao nametnici na vinovoj lozi. Mutacije dovode do heterogenosti u okviru sorte. Budući da je veća vjerojatnoća da te promjene budu negativne, dolazi do degradacije sorte. Što je jedna sorta starija to je ona u većem stupnju degradirana.

Mutacijske promjene na somatskim dijelovima biljke prenose se vegetativnim razmnožavanjem. Razmnožavanjem se prenose i virusne bolesti. Zbog toga je neophodno da proizvodnji sadnog materijala prethodi odgovarajuća selekcija. Najefikasnija je individualna klonska selekcija, koja obuhvaća genetičku i sanitarnu selekciju (Schoeffling, Stellmach 1993). U razvijenim zemljama proizvodnja sadnog materijala za podizanje novih vinograda se vrši samo od klonova koji nisu zaraženi virusnim bolestima. Ovo se odnosi kako za plemke tako i za podloge (Becker, Sievers 1978; Huglin et al. 1980, Schoeffling 1984; Hajdu 1993, 1994).

U našoj zemlji je izvršena klonska selekcija na jednoj sorti, Rizlingu talijanskom. Za ostale sorte od kojih se proizvodi sadni materijal možemo koristiti samo klonove koji su selekcionirani u drugim zemljama, a zatim uvedeni kod nas (Cindrić et al. 2000). Sanitarnu kontrolu prisustva ekonomski najznačajnijih virusa obavlja kod nas nekoliko laboratorija.

Kao specifičnosti vinogradarske proizvodnje mogu se još navesti dug vijek vinograda (25-30 godina), relativno veliki investicijski troškovi za podizanje novih vinograda, a zatim značajan stupanj konzervativizma kako kod potrošača tako i kod proizvođača.

PROMJENE SORTIMENTA VINOVE LOZE

Iz gore iznijetih specifičnosti, promjene sortimenta u vinogradarstvu se odvijaju veoma sporo i moglo bi se reći periodično. Uzroci ovih promjena su bili posljedica pojave nekih patogenih organizama koji su katastrofalno ugrozili proizvodnju, kao što je bila na primjer pojava filioksere u Europi, ili izmjena geopolitičke situacije i socijalnih uvjeta u društvu nakon svjetskih ratova. Razvoj znanosti i tehnike je tijekom vremena donosio nova saznanja

i nove genetičke kapacitete poboljšanih osobina. U ovakvim prijelomnim razdobljima ove novine su dobile svoju šansu i bitno su doprinijele ubrzanju promjena.

Na povijesni razvoj vinogradarstva na našim prostorima, dva svjetska događaja su imala presudni utjecaj: POJAVA FILOKSERE i DRUGI SVJETSKI RAT. To su bili prijelomni momenti, kad je došlo do vrlo značajnih promjena kako u načinu uzgajanja tako i u sortimentu vinove loze.

Predfilokserno razdoblje

Filoksera se u našim krajevima pojavila oko 1875. godine. U roku od nekoliko desetljeća uništila je sve vinograde koji su se nalazili na vezanim zemljištima. Prije ovog događaja, u veoma dugom razdoblju, vinova loza se uzgajala vrlo jednostavno. Razmnožavala se reznicama, po 1 ha je bilo 15-20.000 čokota, koji su se uzgajali najčešće bez ikakve potpore. Glavno oruđe za rad bila je motika. Nije bilo potrebe za zaštitom, jer su se glavne biljne bolesti vinove loze oidium i plamenjača pojavile u Europi približno u isto vrijeme kada i filoksera. Gajile su se sljedeće sorte: Kadarka, Dinka, Mirkovača, Radovinka, Čavka, Seduša, Balenta, Volovsko oko, Zelenika, Drijenak, Ovčji repak, Šarfeher, Muštoš, Mađaruša i druge. Sve su autohtone sorte Balkanskog poluotoka i znanstveno se svrstavaju u *Convarietas pontica, subconvarietas balcanica* (Csepregi, Zilai 1989).

Razdoblje poslije pojave filoksere do kraja Drugog svjetskog rata

Pri obnovi vinograda poslije pojave filoksere, osim toga što je vršeno kalemljenje na otporne lozne podloge, smanjen je broj čokota na oko 10.000 po hektaru, kemijska zaštita od plamenjače i oidiuma postale su redovne agrotehničke mjere. Najviše su se gajile sljedeće sorte: Slankamenka crvena, Kevidinka, Ezerjo, Kreaca, Buvije, Talijanski rizling, Kadarka, Prokupac, Portugizer, Šasla, M. Krokran i druge. Većina ovih sorti su autohtone, a samo manji broj je uveden. Čokoti su se i dalje uzgajali pri zemlji, a primjenjivana je kratka rezidba. U jesen, po završetku vegetacije, redovito su se zemljom zagrtale glave čokota.

Razdoblje poslije Drugog svjetskog rata

U prvih desetak godina poslije završetka Drugog svjetskog rata došlo je do značajnih promjena u načinu uzgajanja. Uvedeni su špalirni nasloni sa stupovima i žicama, proširen je razmak između redova (na 180, 200, 220, 240 cm), no čokoti su se i dalje gajili nisko pri zemlji. To je bilo razdoblje "traženja puta".

Nakon revolucionarnih ideja Mosera (1957.) i niza eksperimenata u mnogim zemljama, koje su veoma dobro opisali Csepregi (1982) i Diófási (1985.), Kozma (1993.), početkom šezdesetih godina dvadesetog vijeka,

takoreći cijela srednja i istočna Europa je prešla na novi način gajenja vinove loze. Uvode se visoki uzgoji i široki redovi, a broj čokota se smanjuje na oko 3.000 po hektaru. Novi način uzgajanja u odnosu na klasični, zahtijevao je manje ručnog rada, omogućio je primjenu mehanizacije velikog radnog učinka za zaštitu, za obradu zemljišta i druge poslove. Ručni rad koji je preostao, u velikoj mjeri je olakšan. Naime, ranije se najveći dio poslova obavljao u sagnutom položaju, jer se glava čokota nalazila pri zemlji. Na visokim uzgojima međutim, ručni rad se obavlja u uspravnom položaju tijela, najčešće u visini grudi, što je svakako mnogo lakše.

Stare autohtone sorte su pri izmijenjenom načinu uzgajanja ispoljile nedostatke kojih nismo bili svjesni dok su uzgajane na niskom uzgoju. Prije svega pokazalo se da sve bez izuzetka imaju slabu otpornost na niske zimske temperature, tako da je pri pokušajima njihovog uzgajanja na visokim uzgojima često dolazilo do izmrzavanja i naravno značajnog gubitka roda.

Zbog toga se istovremeno s promjenom tehnologije mijenjao i sortiment. Uvode se pretežno sorte porijeklom iz zapadne Europe, koje imaju sitnije grozdove i traže dugu rezidbu (Csepregi, Zilai, 1989; Cindrić et al. 1994, 2000). Uvedene sorte *occidentalis-galica* (Rizling talijanski, Traminac, Rajnski rizling, Burgundci, Sovinjon, Semijon, Šardone, Merlo, Kaberne i druge) imaju relativno visoku otpornost na niske temperature, znatno višu nego sorte *pontica-balcanica*, te se pokazalo da je njihovo uzgajanje u uvjetima kontinentalne klime mnogo sigurnije. Pored ovoga sorte *occidentalis-galica* su u odnosu na stare autohtone sorte superiorne i u pogledu kvalitete vina.

Smanjen ručni rad, olakšan onaj rad koji je preostao, primjena strojeva velikog učinka, koje uz to daju i bolju kvalitetu rada, u značajnoj mjeri su smanjili proizvodne troškove. Kada se ovom doda još i bolja kvaliteta vina koju daju novouvedene sorte, onda je jasno zašto su novi način uzgajanja i nove sorte brzo i svuda prihvaćene.

LISTA SORTI

Sada važeća Lista sorti poljoprivrednog i šumskog bilja dopuštenih za širenje u SCG, kada je vinova loza u pitanju, sadrži 150 vinskih, 62 stone i 32 lozne podloge (Lista sorti 2002). Moglo bi se reći da je ova lista zastarjela, jer su je izradili predstavnici pojedinih republika i pokrajina bivše SFRJ još sredinom 80-ih godina. Na njoj se nalaze mnoge lokalne sorte Slovenije, kontinentalne i primorske Hrvatske, Hercegovine i Makedonije, koje se na teritoriji Srbije i Crne Gore nisu ni uzgajale. Njih bi naravno trebalo izostaviti. Osim ovih postoji izvjestan broj uvedenih sorti, kao i neke domaće sorte za koje nema više zanimanja, te nema osnove da i dalje budu na sortnoj listi. Lista je posljednjih desetak godina proširivana samo novostvorenim i novouvedenim sortama i klonovima.

Imajući u vidu gore iznijeto, za sva tri vinogradarska područja Vojvodine se predlažu sljedeće sorte:

1. Sorte za bijela vina

1.1. Preporučene sorte i klonovi za bijela vina:

1. **Bačka**
2. **Bouvier** (Buvije)
3. **Chardonnay** (Šardone) i njegovi klonovi: B 277, B 95, VCR 4, BCL 75, R 8
4. **Kosmopolita**
5. **Liza**
6. **Mila**
7. **Morava**
8. **Muskat krokan**
9. **Muskat otonel**
10. **Neoplanta**
11. **Pannonia**
12. **Petka**
13. **Petra**
14. **Pinot blanc** i njegov klon VCR 1
15. **Pinot gris**
16. **Riesling** (Rajnski rizling) i njegovi klonovi: 239 Gm, 21 B, R 2
17. **Rizling talijanski** i njegovi klonovi: SK-13, SK-54 i SK-61
18. **Rubinka**
19. **Kevidinka** (Ružica)
20. **Sauvignon** i njegovi klonovi: R 1, R 2, R 3
21. **Semillon**
22. **Sila**
23. **Traminac crveni** i **Traminac mirisavi**
24. **Župljanka**

1.2. Dopuštene sorte za bijela vina:

1. **Ezerjo**
2. **Furmint**
3. **Kreaca**
4. **Lipolist**
5. **Lela**
6. **Müller-Thurgau**
7. **Nova dinka**
8. **Slankamenka crvena**
9. **Rani rizling**
10. **Rkaciteli**
11. **Sirmium**
12. **Srijemska zelenika**
13. **Veltliner rouge precoce** (Rani crveni veltlinac)
14. **Zlata**

2. Sorte za crvena i crna vina:

2.1. Preporučene sorte i klonovi za crvena i crna vina:

1. **Cabernet franc** i njegov klon E 11
2. **Cabernet sauvignon** i njegov klon R 5
3. **Gamay noir**
4. **Gamay teinturier** (bojadiser)
5. **Frankovka**
6. **Merlot** i njegovi klonovi: R 18 i klon 516
7. **Pinot noir** i klon R 4
8. **Portugieser** (Portugizac)
9. **Probus**

2.2. Dopuštene sorte za crvena i crna vina:

1. Kadarka	4. Zweigelt
2. Prokupac	5. Syrah
3. Vranac	

3. Stolne sorte

3.1. Preporučene stolne sorte:

1. Afuz ali	11. Karmen
2. Beogradska rana	12. Kišmiš moldavski
3. Gročanka	13. Kraljica vinograda
4. Csaba gyöngye	14. Lasta
5. Chasselas blanc	15. Ljana
6. Chasselas rouge	16. Moldova
7. Demir Kapija	17. Muskat Hamburg
8. Italia	18. Muskat Plevenski
9. Irsai oliver	19. Radmilovački muskat
10. Kardinal	

3.2. Dopuštene stolne sorte:

1. Eszter	6. Strašenski
2. Nero	7. Struguraš
3. Original	8. Terez
4. Pölöskei muskotály	9. Vierul 59
5. Suzy	

4. Lozne podloge:

4.1. Preporučene lozne podloge:

1. **Berlandieri x Riparia 125 AA** i njeni klonovi: 1Gm i 5 Gm
2. **Berlandieri x Riparia Kober 5 BB** njegovi klonovi: 13-45-5 Gm, AU 1, 137 Wü i 114
3. **Berlandieri x Riparia SO 4** i njegovi klonovi: 47, 60 Gm, 762, 2 Wü, 18 Wü, 62 Wü i 102 Wü
4. **Berlandieri x Riparia Teleki 5 C** kao i klonovi: 3, 4, 6,12, 21, 45, 47, G 52
5. **Berlandieri x Riparia Teleki 8 B**
6. **Chasselas x Berlandieri 41 B**, kao i klon 194 i klon 195

4.2. Dopuštene lozne podloge:

1. Berlandieri x Riparia 420 A	4. Riparia portalis
2. Berlandieri x Rupestris Richter 110	5. Rupestris du Lot
3. Berlandieri x Rupestris Paulsen 1103	6. Riparia x Rupestris 3309

Pod pojmom "dopuštene sorte" imaju se u vidu one sorte koje se danas još nalaze u proizvodnji, no njihov značaj je sve manji. One se toleriraju u starim vinogradima, ali se ne preporučuju za sadnju novih.

Pored ovoga, u dopuštene sorte su svrstane i novouvedene koje mnogo obećavaju. Ovo se na primjer odnosi na francusku sortu Syrah, ili rezistentne stolne sorte kao: Ester, Nero, Original, Suzi i druge, koje su veoma pogodne za uzgajanje na okućnici. Njih bi trebalo provjeriti u našim uvjetima.

ZAKLJUČAK

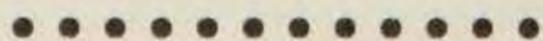
Značaj sorte u vinogradarsko-vinarskoj proizvodnji je specifičan i mnogo veći nego u drugim granama poljoprivredne proizvodnje. To se ogleda prije svega u tome što potrošači zahtijevaju informacije o sorti od koje je proizvedeno određeno vino. Druga specifičnost vinogradarstva se ogleda u tome što se pojedine sorte nalaze u proizvodnji više vijekova, poneke već tisuću i više godina, a još uvijek imaju veliko značenje za privredu. U ovako dugom vremenskom razdoblju pojedine individue u okviru sorte bile su izložene različitim stresnim uvjetima abiotske ili biotske naravi, koji su mogli prozročiti mutacijske promjene na njima. Osim toga i virusne bolesti u velikoj mjeri smanjuju produktivnost sorti. Ove pojave dovode do heterogenosti i degradacije, posebno starih sorti. Zbog toga je neophodno u okviru njih obaviti selekciju, kako genetičku, tako i sanitarnu.

Posebno velike izmjene u sortimentu na našim prostorima nastupile su poslije Drugog svjetskog rata. Promjena načina uzgajanja vinove loze uvođenjem širokih redova i visokih uzgoja početkom 60-ih godina je opće prihvaćena. Ove promjene su omogućile značajno smanjenje ručnog rada, što je umanjilo proizvodne troškove. Istovremeno se uvode sorte *occidentalis-galica* kojima odgovara novi način uzgajanja, a uz to daju i bolju kvalitetu vina.

Nakon ove analize daje se prijedlog sortimenta vinove loze za Vojvodinu što bi moglo poslužiti kao osnova za izradu nove Liste sorti za Srbiju i Crnu Goru, a isto tako za odobravanje kredita Fonda za razvoj kao i Poticajnih sredstava za podizanje novih vinograda u Vojvodini.

Za proizvodnju bijelih vina preporučuju se 24, a dopušta se proizvodnja još 14 sorti. Za proizvodnju crvenih i crnih vina preporučuje se 9 sorti, a dopušta se uzgajanje još 5 sorti. Za proizvodnju stolnog grožđa preporučuje se 19 sorti, a dopušta se uzgajanje još 9 novostvorenih rezistentnih stolnih

sorti, koje su veoma pogodne za uzgajanje na okućnici. Od loznih podloga preporučuje se 6, a dopušta se još 6 podloga. U okviru predloženog sortimenta se nalaze domaće (autohtone) i odomaćene strane sorte koje se odavno uzgajaju kod nas, zatim nedavno uvedene sorte ili klonovi čije je uzgajanje kod nas odobreno, kao i u nas novostvorene sorte.

Nebo u mom srcu

U tamnoj sam noći divan san imala
Vidila sam nebo u srid moga srca
I dobrog pastira s janjetom u ruci
Kako na vratima moje duše kuca.

Brzo sam mu vrata širom otvorila
Svitlost mi velika srce obasjala
U grudima mojim vatra je gorila
Svojim sam očima Isusa gledala.

Nebo se je treslo od silnog veselja
Sveci su s palmama u dva reda stali
Kroz špalir je Isus kraljevski prošao
Anđeli su pismom Kralja pozdravljali.

Tad je Isus sio na svoje pristolje
A kraj njega s desna majka mu je stala
S krunicom u ruci i krunom na glavi
Bezgrišna Divica ko sunce se sjala.

Onda sam se naglo iz sna probudila
I počela liti suze radosnice
Što sam mogla vidit makar samo u snu
Isusovo blago nasmijano lice.

Đula Milodanović

Priredila: Bojana Patarčić

STRES

Doživljaj stresa je prirodan i koristan za ljudsko biće, na taj način se ljudski rod branio i sačuvao svoju vrstu od raznoraznih neprijatelja tijekom evolucije. Za razliku od naših predaka koje je tijekom života samo povremeno pogađao stres, a preživljavanje su samo mogli zahvaliti svojim reakcijama tipa "bori se ili bježi", ljudi modernog doba se mnogo češće sreću sa stresom koji je podliji i pogubniji. Čovjek u ubrzanom svijetu današnjice se ne može adaptirati promjenama koje donose novi izazovi, pošto je organizam još uvijek isti kao što je bio u pračovjeka. Sporost u evolucijskoj adaptaciji ne dozvoljava čovjeku da se adekvatno pripremi na nove tipove stresa "npr. buka, zagađenje okoline, toksini u zraku, vodi i namirnicama, ekonomska, obiteljska i socijalna očekivanja, itd."

Primjerice, prema ispitivanju koje je izvršila Europska Unija, za vrijeme provedeno na bolovanju u čak 50-60 % slučajeva odgovoran je stres na radnom mjestu. 28 % zaposlenih u EU izloženo je svakodnevnom stresu na radnom mjestu. Liječenje posljedica stresa košta 20 milijardi eura godišnje. Napetost i užurbani rad zbog postizanja što boljih rezultata ne mora uvijek izazvati stres. Moguće je da uzrok stresu bude monotono radno vrijeme kao i nedovoljno jasno definirani poslovi. Razni nedostaci prevladavaju kao svakodnevni osjećaji napetosti. Da bi se problem riješio, moramo naći njegov izvor i riješiti ga.

Što je stres?

Stres je bilo koji čimbenik nametnut organizmu, koji narušava biokemiju i fiziološku ravnotežu i traži odgovor, koji utječe na cijeli organizam. Dakle, stres je nespecifičan odgovor organizma na određenu stimulaciju ili agresiju. Može biti negativan, ali i pozitivan. Po prirodi nastanka stimulacija/nadražaja/agresije može biti:

- * Tjelesne prirode - npr. bol, povreda, posjekotina, udar, opekotina, hladnoća, ali i grljenje, poljubac, milovanje, nježno dodirivanje, igra;
- * Emocionalne ili psihološke prirode - anksioznost, zabrinutost, strah, unutrašnji nemir, pritisak, ali i sreća, zadovoljstvo, ljubav, sklapanje braka, trudnoća;
- * Osjetilne prirode - neprijatan miris, buka, ali i prijatan ukus, miris, boravak u prirodi.

Međutim, postoji akutni i kronični stres. Akutni stres je sam po sebi nagao, intenzivniji, buran, teže ga možemo kontrolirati, ali je u većini slučajeva s manje štetnim posljedicama po organizam od kroničnog. Zbog toga se i više pažnje posvećuje ovom drugom. Važno je znati simptome kroničnog

Organizma

Reakcija na opasnost (traje kratko): uticaj na nervni sistem, metaboliza, cirkulaciju i imuni sistem

Adaptacija (traje duže): ako telo uspe da se adaptira, krvni pritisak se normalizuje, otpornost organizma se povećava; u suprotnom ravnoteža u organizmu se poremeti.

Iscrpljenje: nedovoljna adaptacija organizma prouzrokuje potrošnju energetskih zaliha, i počinje bolest

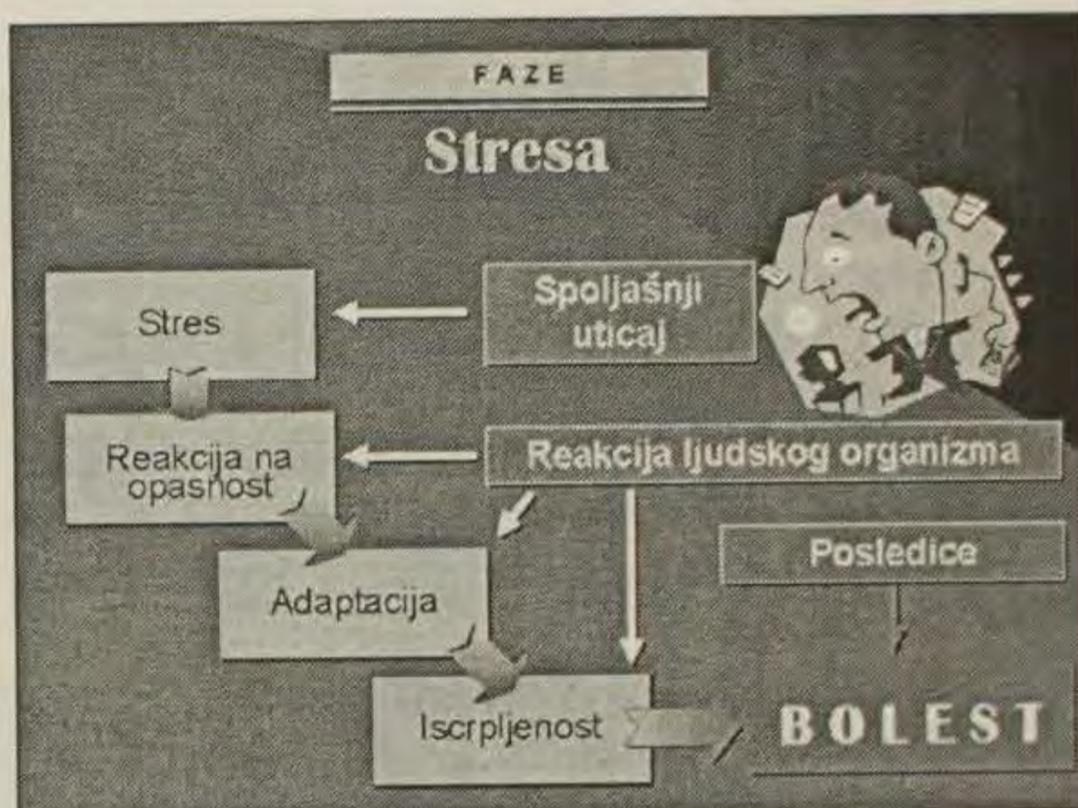
stresa, kojih često nismo ni svjesni, a ukoliko ih prepoznamo imamo šansu odreagirati i suočiti se s njima.

Kronični stres utječe i na naše tijelo. Doktor **Hans Seli**, u svijetu poznat po izučavanju stresa, otkrio je utjecaj koji dugotrajni stres ostavlja

na organizam. On je, također, identificirao tri komponente fiziološkog stresa:

- * Alarm
- * Rezistencija
- * Zamor

Bolesti i stanja vezana za stres se manifestiraju u fazi zamora, jer organizam više nije u stanju biti otporan na djelovanje stresa. S obzirom da 80% bolesti vodi porijeklo od posljedica stresa, proizlazi da većina nas danas živi u "fazi zamora". Bolesti koje mogu biti posljedice stresa su: povišen krvni tlak, čir na želucu i dvanaestopalačnom crijevu, depresija, dijabetes, povećana osjetljivost na infekcije, maligni tumori, poremećaj seksualnih funkcija, poremećaj mentalnih funkcija, itd.

Također je veoma bitno naglasiti da kronični stres često prelazi u stanje kroničnog umora. U svijetu a i kod nas sindrom kroničnog umora je jedan od većih problema. Od kroničnog umora češće obolijevaju žene, mada ni muškarci nisu pošteđeni. Simptomi kroničnog umora mogu biti: stanje jutarnjeg umora, umor koji se javlja više puta tijekom dana, mučnina, glavobolja, lupanje srca, preznojavanje, bolovi u zglobovima itd. S obzirom da kronični stres prelazi u sindrom kroničnog umora, odmor je od vitalnog značenja. Ukoliko se drugačije ne možete opustiti, preporučuje se primjena prirodnih preparata za opuštanje, ali samo onih koji dokazano ne izazivaju zavisnost i sporedne efekte.

Nažalost, naša ishrana prerađenom i rafiniranom hranom, praktično "anti-hranom", lišenom vitalno bitnih nutritiva, nije "prijateljska ruka" u zaštiti od stresa. Međutim, ljudi nikad ne odustaju! Neprekidno istražuju nove mogućnosti za borbu protiv stresa i očuvanja zdravlja ljudi. Makar vitamini i minerali okupiraju pažnju nutricio-

nista zbog njihovog značaja kao potpore zdravlju, pojavljuje se nova klasa podjednako značajnih nutritiva. Ovu skupinu čine "fitonutritivi", moćni spojevi iz biljaka, koji mogu djelovati blagotvorno na organizam. Izdvojila bih biljku koja se zove RHODIOLA ROSEA, poznate, također, i kao "artička ruža" ili "zlatni korijen". Rhodiola rosea je predstavnik porodice crassulaceae, koja je endemska u istočnom Sibiru i raste na nadmorskoj visini od 3.000 - 6.000 m. Njeni žuti cvjetovi mirišu poput esencije ružinog mirisa i otuda u imenu riječ "rosea". Rhodiola rosea je ljekovita biljka poštovana stoljećima ne samo u Rusiji, nego i u Kini i središnjoj Aziji. Liječnici u Mongoliji prepisivali su ovu ljekovitu biljku u liječenju tuberkuloze i kancera. Ruski znanstvenici sa Tomsk State Univerziteta ("Tomsk State University") potvrdili su legendarni blagotvorni učinak ove biljke.

Šta Rhodiolu čini tako čuvenom biljkom?

Naučno dokazana i zdravstveno-korisna svojstva Rhodirole su :

- * Antistresno i antidepresivno djelovanje
- * Jačanje funkcije miokarda
- * Kardioprotektivno djelovanje od iskemiskog oštećenja
- * Adaptogeno i pospješujuće djelovanje na imuni sustav
- * Poboljšanje imunološkog nadzora "antitumorski efekat"
- * Umanjuje nepovoljna djelovanja kemoterapije
- * Poboljšanje atletskih performansi
- * Harmonizacija seksualnih funkcija oba spola
- * Harmonizacija glikoregulacije
- * Zaštitno djelovanje na jetru
- * Jaka opća antioksidativna zaštita na razini stanice
- * Prevencija od poremećaja i bolesti vezanih za starenje

Dijelovi teksta su izvađeni iz:

Naučni glasnik Jugoslovenskog udruženja za zdrav način života "Nutrition & health"

PROF. DR. SEDLAK-VADOC VALERIJA

Propagandno-informativni bilten "Calinews"

ASIST. MR. SCI. MED. DR. VLADIMIR SAKAČ

SPECIJALISTA INTERNE MEDICINE

Bez jauka...

U postelji čistoj leži
Tijelo maleno, slabašno i
ostarjelo, slomljenog kuka
bez jauka.

U posjetu sam išla
sa grižnjom savjesti.
Moja nemoć i posao me je omeo -
u bolnicu nisam išla.
Istina jest, neka.
Ali, da li je posao
vrijedniji od čovjeka?

Iz snebivanja mojega
izvukoše me njene riječi:
"Dobro što nisi u bolnicu
dolazila,
strašna je vrućina bila."

Ukloni mi kamen sa srca
gdje se krivnja neka skrila
ona onako slabašna, bolna i krhka
bez jauka, slomljenog kuka.

Razgovor teče, teče kao rijeka
o općim i posebnim zbivanjima
o rodbini, o poznanicima
starim tajnama.
Mudra starina čiste svijesti
i glave, priča mi priče stare.
A, ona, onako malena, sitna i krhka
slomljenog kuka
bez jauka...

Marija Matarić

EKUMENIZAM U SLICI

U periodu od prošle do ove Danice zbili su se neki vrlo značajni ekumenski događaji koje na ovim stranicama dočaravamo s nekoliko fotografija.

Najznačajniji događaj bio je povijesni susret biskupa SCG sa članovima Svetog Arhijerejskog Sinoda SPC, 29. travnja u Beogradu.

*Patrijarh
Pavle
rado prima
različite
delegacije
katolika*

*Završetak
molitvene
osmine za
jedinstvo kršćana
u subotičkoj
katedrali
(25. 01.)
uvijek je svečan
i ekumenski*

*Na prijemu u
"Aero klubu"
bio je i predsjed-
nik BK BiH
banjalučki
biskup
Franjo Komarica*

OBLJETNICE

SVEĆENICI JUBILARCI

U ovoj rubrici svake godine objavljujemo osnovne podatke svećenika i redovnika koji su proslavili jubileje svećeništva. Ograničujemo se na one koji su rodom iz Subotičke biskupije ili sada žive i rade na području ove biskupije.

O. ANTE STANTIĆ - dijamantni jubilej

Rođen je 4. ožujka 1919. godine u Đurđinu kao peto dijete **Šime Stantića** i **Gize rođ. Dulić**. Pučku školu završio je u Subotici, a gimnaziju u Subotici i Somboru. Karmelićanski novicijat završio je u Czereeni u Poljskoj gdje je 1938. godine položio prve redovničke zavjete. Potom u Wadowicama u Pojskoj i zatim u Trevisu u Italiji završava filozofski studij a na "Teresianumu" u Rimu diplomira i magistrira teologiju. Na "Gregoriani" u Rimu postiže doktorat iz crkvene povijesti. Vršio je brojne službe unutar karmelićanskoga reda u Hrvatskoj i svijetu. Bio je poglavar karmelićanske zajednice u Haifi, u Svetoj Zemlji, potom vikar u glavnoj kući reda na gori Karmelu, vicerektor i rektor Međunarodnog odgojnog zavoda u Rimu te profesor crkvene povijesti na Papinskom teološkom fakultetu "Teresianum" u Rimu. U Domovinu se vratio 1963. godine i tada započinje raditi na podizanju karmelićanskog reda u Hrvatskoj zajedno s **o. Ivanom Keravinom**, **o. Ladislavom Markovićem** i **o. Vilkom Dorotićem**. U Hrvatskoj je obnašao mnoge odgovorne dužnosti. Održao je brojne duhovne vježbe, objavio je na hrvatskom jeziku knjigu "Karmelićani" i nekoliko knjiga o **o. Gerardu Tomi Stantiću**, karmelićaninu iz Bačke budući da je posljednjih deset godi-

na obnašao službu vicepostulatora u njegovoj "kauzi". Bio je i "peritus" u kauzama slugu Božjih o. **Vendelina Vošnjaka** i o. **Ante Antića**.

Sada živi i radi u karmelićanskom samostanu "Remete" u Zagrebu.

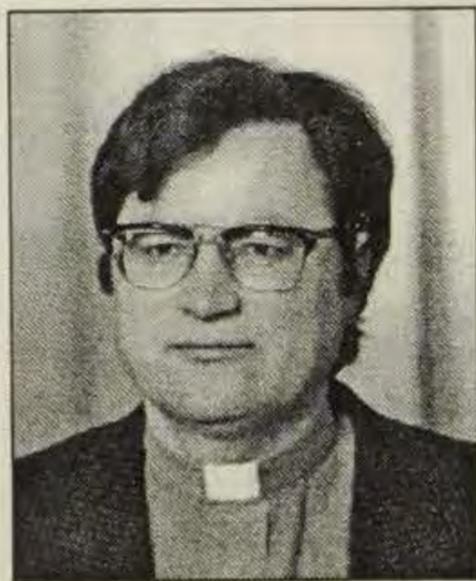
O. IVAN HOLETIĆ - zlatni jubilej

Rodio se u 26. 03. 1927. godine u Mačkovcu kod Čakovca. Redovničke zavjete položio je 1951. godine a za svećenika je zaređen 1953. u Zagrebu. On sada živi i radi u subotičkom franjevačkom samostanu a veliki dio svoga života i svećeničkoga služenja proveo je u Zemunu.

Svoju Zlatnu misu u našoj biskupiji proslavio je u franjevačkoj crkvi, u nedjelju, 3. kolovoza 2003. godine.

LÁSZLÓ PÓSA - srebrni jubilej

Rodio se u Kanjiži, 24. 06. 1953. godine. Studij teologije završio je u Đakovu 1978. godine. Iste godine je zaređen za svećenika u subotičkoj katedrali-bazilici sv. Terezije, 29. lipnja. Kapelansku službu vršio je u Bajmoku i u somborskoj župi Presvetoga Trojstva. Zatim je nešto više od godinu dana vršio službu duhovnika sjemeništa "Paulinum" (1982/83). Župničku službu vršio je u Sivcu, Crvenki, Kruščiću, Svetozaru Miletiću te u bečejskoj župi sv. Antuna (od 1986.), gdje i sada zauzeto radi Bogu na

slavu i za dobrobit povjerenog mu stada.

Član je nekoliko biskupijskih vijeća.

SESTRE JUBILARKE

Ove godine su tri sestre koje su rodom iz naše biskupije proslavile jubileje svojih redovničkih zavjeta. Dijamantni jubilej - 60 godina redovničkog života i služenja proslavile su **s. Ivana Cvijin** i **s. Aleksandra Kokić**, a zlatni jubilej - 50 godina redovništva **s. Imakulata Baić**.

S. M. IVANA (Marija) CVIJIN

Rodila se u Subotici 29. 03. 1923. godine. Prve zavjete je položila 1948. godine. u Družbi sestara Naše Gospe - Zagreb. Gospodin joj je u starosti dodijelio križ teške bolesti koji ona strpljivo i s ljubavlju nosi i podnosi

*S. Ivana (lijevo) i
s. Aleksandra (desno)*

u Domu biskupije u Subotici, prikazujući ga za mnoge potrebe Crkve i čovječanstva napose za potrebe svoje Družbe.

S.M. ALEKSANDRA (Terezija) KOKIĆ

Rođena je u Subotici, 16. 08. 1919. godine. Prve zavjete položila je 1948. godine također za Družbu sestara Naše Gospe - Zagreb.

Ona sada živi i radi u Domu biskupije u Subotici i svatko tko navraća u ovaj dom susreće se s njom na porti, na kojoj ona već godinama s ljubavlju i strpljivo dočekuje svakoga tko onamo dolazi.

S. IMAKULATA (Tereza) BAIĆ

Rođena je u Subotici 23. 04. 1929. Zavjete je položila u Blatu na Korčuli godine 1958. u Družbi Kćeri Milosrđa. Kao orguljašica slavi Gospodina i radi u župi Marije Majke Crkve, gdje svira i predvodi pjevanje nedjeljom i blagdanima i u župi sv. Roka gdje svira i predvodi pjevanje radnim danima.

Molimo za nova redovnička zvanja!

MLADOMISNICI

Naša je biskupija ove godine obogaćena s tri nova svećenika. Iskreno se radujemo novim radnicima u vinogradu Gospodnjem.

Biskup mons. dr. Ivan Péntzes, 28. lipnja 2003. godine u subotičkoj katedrali-bazilici sv. Terezije zaredio je za svećenika **Horváth Endrea** i **Utcai**

Roberta, a sljedećega dana na svetkovinu apostolskih prvaka Petra i Pavla, **Gorana Vilova**.

GORAN VILOV

Rođen je u Subotici, 17. ožujka 1978. godine. Studij teologije završio je u Zagrebu kod isusovaca 2003. godine a za svećenika ga je zaredio biskup mons. dr. Ivan Péntzes, 29. 06. u katedrali-bazilici sv.

Terezije. Mladu misu je proslavio u župi Isusovog Uskrsnuća u Subotici, 20. 07. 2003. godine. Biskup ga je nakon ređenja i Mlade mise imenovao kapelanom u Malom Idošu.

ENDRE HORVÁTH

Rodom je iz Mola. Studij teologije završio je u Rimu na Papinskom sveučilištu "Gregoriana". Svoju Mladu misu proslavio je u rodnoj župi, 29. 06. 2003. godine.

Nakon Mlade mise i ferija vratio se u Rim na postdiplomski studij.

RÓBERT UTCAI

Utcai Róbert je rođen u Temerinu 26. travnja 1977. Studij teologije završio je u Segedinu.

Svoju Mladu misu je slavio 06. srpnja u župnoj crkvi svete Rozalije u Temerinu.

Svoje svećeničko služenje Robert je započeo u katedralnoj župi sv. Terezije.

MOLIMO ZA SVEĆENIČKA ZVANJA!

Najljepši parovi na Dužijanci 2003: Tanja Dulić i Tomislav Vukov (desno), drugi su Ivana Merković i Stanislav Prčić (lijevo), a treći Mirjana Horvacki i Ivan Maunić (u sredini).

SESTRE KĆERI MILOSRĐA 80 GODINA S NAMA

*Kako je Božja providnost
dovela sestre Kćeri Milosrđa u Suboticu?!*

Draga braćo i sestre! Gospođe i gospodo!

Srdačno Vas sve pozdravljam, osobito drage nam sestre Kćeri Milosrđa, kako one koje sada žive i rade u Subotici tako i one koje su na ovo slavlje došle iz R. Hrvatske na čelu s provincijalkom **s. Emilom Barbarić**. Drago mi je da još jedanput možemo zahvaliti Bogu za proglašenje blaženom Vaše Majke Utemeljiteljice a njoj zahvaliti što je vođena Božjom providnošću dovela Vaše sestre u Suboticu prije 80 godina. Naravno, ovaj naš večerašnji susret kao i sva tri dana koja su pred nama lijepa je prigoda da zahvalimo i svim sestrama koje su u proteklih 80 godina slavile Gospodina i služile našem narodu u Subotici i u drugim mjestima naše biskupije. Volio bih da ovo trodnevno slavlje doista bude Bogu na slavu a Družbi, po zagovoru bl. Majke Utemeljiteljice, bude izvorom novih milosti i nadahnuća kao i poticaj djevojkama da slijede put bl. Marije u Družbi Kćeri Milosrđa.

Kad smo prije tri godine proslavljali 80. obljetnicu Družbe, 70. obljetnicu Zavoda sv. Terezije od Djeteta Isusa u Subotici, spomenuli smo se također i 77. obljetnice prisutnosti i djelovanja sestara Kćeri Milosrđa u Subotici. Tada sam, na simpoziju o Družbi sestara Kćeri Milosrđa, uz druge predavače i ja imao jedno predavanje s temom: "Djelovanje sestara Kćeri Milosrđa u Subotičkoj biskupiji". U pripremi za ovo slavlje želio sam proširiti to predavanje uz uvid u Družbinu arhivu i u arhivu "Kolevke". No, kako za to baš i nisam imao previše vremena a u pripremi ovoga slavlja iskristaliziralo se mišljenje da bi ono trebalo biti više svečarsko a ne znanstveno, odlučio sam večeras ograničiti se na sam događaj dolaska sestara u Suboticu i to onako kako ga je opisala bl. Marija Propetog Isusa Petković u nedavno objavljenoj knjizi: "Sve za Isusa - autobiografija i duhovni spisi" u izdanju Verbuma iz Splita. Radi lakšeg razumijevanja onih dijelova koje iz knjige navodim, želim Vas upozoriti da Majka Utemeljiteljica iako piše svoju autobiografiju, o sebi govori, uglavnom, u trećem licu.

U drugom dijelu ovog izlaganja navest ću, u kratkim crtama, najosnovnije podatke o otvaranju različitih Družbinih kuća u Subotičkoj biskupiji. A dogovorili smo se da ovo izlaganje i predavanje od prije tri godine, pre-rađeno i dopunjeno, objavimo u *Subotičkoj Danici* za iduću godinu.

Želim na početku snažno istaknuti da je dolazak sestara Kćeri Milosrđa u Bačku bilo doista djelo Božje providnosti. Naime, Majka Utemeljiteljica, iz silne ljubavi prema siromašnoj djeci i drugim siromasima u Blatu, "otputuje sa svojom s. vikarijom s. Gabrijelom Telenta dana 29. kolovoza 1922. godine preko Dubrovnika za Slavoniju" (str. 171). U Slavoniji je, međutim, prikupljeno malo hrane (usp. str. 175), iako je taj nedostatak providnosno nadoknadio barun Popović, koji je darovao "20 kvintala najboljeg i najfinijeg brašna" (str. 175). Nakon tog događaja Majka, ipak, krene na put za Dalmaciju, "ali, briga i pomisao na potrebe naroda i sirotne djece toliko je obuzmu da nije mogla nastaviti put dalje, već odluči poći u Beograd, na ministarstvo, da ih upozna s nevoljama naroda i potrebama ratne siročadi u Dalmaciji i zamoli ih da se oni zauzmu i priskoče im u pomoć". Po dolasku u Beograd odsjele su u sanatoriju "Vračar" kod časnih sestara sv. Vinka a sutradan su pošle u Ministarstvo za zaštitu djece "gdje ih vrlo lijepo prime i pomnom pažnjom saslušaju. Ganuti pripovijedanjem Marije Petković pruže odmah prvu pomoć u svoti od 60.000 kruna, uz obećanje da će pomagati nadalje" (str. 176). U Beogradu su posjetile i druga ministarstva koja su odmah pružila i konkretnu pomoć.

U Beogradu se tih dana zbio još jedan zanimljiv događaj koji govori o Majčinoj nepotkupljivosti i jasnoći djelovanja. Naime, predsjednica Kulturnog društva gospođa, koja ih je vodila po ministarstvima, uspjela je srediti da dobiju još 100.000 kruna ali je trebao potpis predsjednika vlade Pašića. "Došavši k njemu ta gospođa ih predstavi kao njihove sestre govoreći: Ovo su naše sestre. A Marija Petković, misleći da ona hoće time reći ovo su 'naše' srpske sestre - brzo nadoda: 'Ne, mi smo katoličke hrvatske sestre rođene u Dalmaciji, a podanici smo Jugoslaviji.' Na tu izjavu, kako im reče dotična gospođa, izgubilo se onih 100.000 kruna" (str. 176). Na upit one gospođe zbog čega je to rekla Marija je odgovorila: "Prije ću izgubiti tih 100.000 nego se prodati i reći laž te zanijekati da sam katolkinja" (str. 176). Providnost ih je, za vrijeme boravka u Beogradu, odvela i na kongres spomenutog Društva gospođa na kojemu je Majka održala zapažen govor, a potom stigla čak i do patrijarha srpskog, no o tom nekom drugom prilikom.

Vlasti u Beogradu nisu ostale ravnodušne na ljubav Majke Utemeljiteljice prema "sirotnoj djeci". Stoga su je već tada zamolile da pošalje šest svojih sestara u dječji dom "Kolevka" u Subotici. "Rekoše joj da u tom domu ima oko 100 male sirotne djece koja su, iako je to državni dom, vrlo zapuštena i zanemarena jer civilne žene koje su tu namještene nemaju osjećaja za tuđu siročad, zato bi željeli da sirotnu djecu predaju sestrama naše Družbe. Majka glavarica reče da joj je veoma žao te sirote djece i da bi ona odmah dala svoje sestre, ali da ih još nema u dovoljnom broju jer je Družba tek osnovana. Zato neka se strpe i počekaju još godinu dana" (str. 185). Međutim, nije prošlo ni šest mjeseci od tog razgovora a iz Beograda je već stigla molba da sestre preuzmu njegu djece u državnom domu "Kolevka". "Majka glavarica je bila u neprilici, uz molitve, stavila je sve u ruke Božje i odluku crkvenih vlasti koje joj savjetovaše da se odazove i preuzme taj dječji dom. Ona poslušna i počne spremati sestre i sve potrebno za otvorenje te

prve filijale Družbe" (str. 185).

Majka je sa sestrama na put iz Blata pošla 2. srpnja 1923. godine. "Sa suzama su se dijelile sestre jedna od druge jer su se međusobno pravo sestrijski ljubile. Majka glavarica je održala putnicima dirljiv i pobudan govor koji ih je tim više ganuo jer su znale da neće moći tako često slušati pouke svoje majke. Taj dan otputuje majka glavarica sa sestrama određenim za Suboticu za taj dječji dom - i to sa **s. Serafinom** koja je imala biti imenovana za nastojnicu, **s. Terezom Kaštopil**, **s. Frančeskom Cetinić**, **s. Veronikom Bačić**, **s. Eufemijom Radovčić** i aspiranticom **Franom Telenta**, kasnije u redu nazvanom **s. M. Augustina**."

Da bismo bolje razumjeli kako je ovo doista bio veliki korak, valja znati da je Družba bila tek na počecima, samostan u Kući matici još je bio u izgradnji, ali kako sama Majka svjedoči: "Dužnost je zove i ona mora otputovati da otprati drage sestre i namjesti ih, da razvidi prilike i uvjeri se može li ih tamo ostaviti. Drugo, da se dogovori i sve uredi s tamošnjim vlastima glede službe sestara u tom domu" (str. 186). Uz to željela je Majka iskoristiti i tu priliku i skupljati milostinju "da se i ove godine lakše prehrane mile sestre, draga sirota djeca tamo i bijedni siromasi u Blatu".

Nakon par dana provedenih u putu na kojem su molile i uživale u divnoj Božjoj prirodi sestre su stigle u Suboticu 4. srpnja oko 11 sati navečer. "Uprava Dječjeg doma ih je dočekala i srdačno primila" (str. 186). Već sutradan, nakon obavljenih formalnosti primopredaje, sestre su započele svoj karitativni rad oko te zapuštene djece koje su "majčinskom ljubavlju njegovale i odgajale" (str. 186).

Evo, kako je Majka Utemeljiteljica opisala smještaj svojih sestara u toj prvoj Družbinoj filijali: "Sestre su imale svoj odijeljen stan, odijeljen od dječjeg doma, s kućnom kapelom i Svetootajstvom. Tu su redovito obavljale svoje redovničke pobožne vježbe, a koji put sedmično imale su svetu misu. Inače su hodile svaki dan u župnu crkvu slušati misu" (str. 186-187).

U "Kolevci" su sestre ostale punih 18 godina "uz neopisive žrtve koje su ulagale u njezi i odgoju te nejake djece i dojenčadi. Kasnije su bile dodijeljene još tri sestre, tako da u tom dječjem domu nije nikada radilo manje od devet sestara" (str. 187). Ovaj za Družbu značajan karitativni rad prekinuo je Drugi svjetski rat, 1941. godine. "Kad su mađarske vlasti preuzele upravu dječjeg doma, otpustile su dana 30. srpnja 1941. naše sestre iz službe jer nisu bile mađarske narodnosti, a namjestili su vanjsku poslugu. Osjetljiv je to bio gubitak za cijelu Družbu, tim više što je ta filijala pomagala Družbu u prvim teškim počecima njezinog razvitka", ističe Marija Petković u svojoj autobiografiji (str. 187).

Trpljenja i kušnje kod otvorenja prve filijale u Subotici

U daljnjem opisu početka djelovanja sestara u Subotici Majka spominje jednu, za mene osobno, čudnu kušnju. Naime, ona ističe kako je "neprijatelj pakleni" pokušao u Subotici omesti djelo otvorenja filijale Družbe preko preuzvišenog biskupa Budanovića "koji je bio veoma uznemiren dolaskom

naših sestara. Rekao je zašto su došle naše sestre na ruku ovoj vlasti kad su oni digli njegove mađarske sestre koje su tu prije bile i namjestili vanjsku poslužbu. Drugo, bio je uznemiren što mu je naš preuzvišeni biskup dubrovački u zadnji čas poslao molbu da primi naše sestre u svoju biskupiju. A to je naš preuzvišeni biskup namjerno učinio, jer je doznao da biskup Budanović ne prima u svoju biskupiju nijednih drugih sestara, osim mađarskih" (str. 187). Ovo biskupovo nezadovoljstvo kulminiralo je kada je dobio iz Blata anonimno pismo nekog svećenika koji je oklevetao Družbu i majku glavaricu. "U tim klevetama, između ostalog, bilo je rečeno da one nisu redovnice, da idu u skupljanje milostinje za činiti luksuze, da su učinile neku luksuznu kapiju, što uistinu nije bilo" (str. 187-188). Rezultat ove klevete bio je da je "preuzvišeni Budanović naredio svećenicima svoje biskupije da ne smiju govoriti misu u našoj kapeli" (str. 188). Nisam imao vremena istraživati ovaj slučaj u Biskupijskom arhivu no, sjećam se da mi je jednom zgodom s. Ivana Cvijin rekla da je biskup Budanović stvarno protežirao samo Sestre Naše Gospe iz tadašnje Kaločke provincije. Taj nemili događaj ipak se završio dobro. Ubrzo se pokazalo da se radi o bolesnom čovjeku koji piše anonimna pisma. Majka Utemeljiteljica je sve to "mirno i pravedno trpjela u Gospodinu, oslanjajući se na njegovu pomoć i zaštitu. Kao u svim teškim časovima, tako se i sada obrati pouzdanom molitvom svome Gospodinu, ali on sam uredi tu stvar i uvjeri preuzvišenog biskupa o protivnom, tj. o istini. Sigurna da će joj Gospodin pomoći mirno prođe preko svega. Utješi i ohrabri sestre da nastave svoj karitativni rad u dječjem domu" (str. 188). U zaključku opisa ovog nemilog događaja zapisala je: "Tako je Gospodin pokazao da njegova sveta providnost bdije nad ovom njegovom Družbom, da je on vodi i upravlja. Hvala mu i slava uvijek."

Milostinja majke glavarice po subotičkim salašima 1923. godine

Prigodom otvorenja prve Družbine filijale u Subotici očito je s. Marija Petković ostala ovdje duži period. I pošto je uvela u rad sestre u "Kolevci" krenula je u prikupljanje milostinje po subotičkim salašima "da skupi nešto hrane za samostan i sirotište u Blatu kao i za siromašni narod svoga rodnog mjesta" (str. 188). Zanimljivo je čuti kako je Majka opisala salaše i organiziranje ovog ne baš ugodnog i laganog posla. I tada se oslanjala na Božju providnost, ali i na dobre ljude i na mjesne vlasti.

"Čuvši da po subotičkim salašima ima dosta žita željela je tamo poći u skupljanje milostinje, ali nije znala što su to salaši i gdje se nalaze. I, raspitujući se, doznala je da su to udaljena polja oko grada Subotice, vlasništvo bogatih obitelji, i da se do njih može doći samo teretnim kolima jer nema uređenih putova. I budući da je jedan salaš odaljen od drugoga, treba se voziti istim kolima kojima se vozi sakupljena milostinja. Sada je nastalo novo pitanje, tko će dati kola za skupljanje milostinje. Prema savjetu pođe majka glavarica u upravu grada i zamoli da joj dadu kola s kočijašem za 20 dana da može po salašima sakupiti hrane za spas sirotne djece i siromašnog naroda u Blatu, čiju im bijedu predoči. Oni, ganuti, odmah spremno obećашe dati kola

s. Blaženka Vojnić Mijatov s djecom sirotišta

i kočijaša, najprije za 10 dana, a kasnije su to produljivali i svaka četiri dana mijenjali konje i kočijaša da se odmore” (str. 189).

Kad je riješila problem kola i kočijaša, pojavio se novi problem - tko će je pratiti u predviđenom skupljanju milostinje. Sestre iz dječjeg doma su bile i previše zauzete da bi neku od njih mogla uzeti. Međutim, “po nadahnuću Božjem dozna da Dobrotvorno društvo sestara (Patronaža, u župi sv. Roka - op. a.) ima u nedjelju svoju skupštinu. Propita se gdje je to. Iako nepoznata, uputi se tamo u ime Božje” (str. 189). Nakon što je okupljenima predstavila rad svojih sestara u “Kolevci” i opisavši svoje namjere o skupljanju milostinje zamoli ih da je nekoliko njih naizmjenično prati po salašima. Od svih javila se samo **Mariška Dulić** (kasnije **s. Jelisava**).

Vrlo je zanimljiv i pomalo komičan Majčin opis skupljanja milostinje. “Budući da je bila velika sunčana žega, skupljanje milostinje je bilo naporno za glavaricu, tim više što nije bila naučena putovati seljačkim kolima koja su se po izrovanom putu jako tresla. Ona, nenaučena, svaki čas je mislila da će se izvrnuti, a dobra Mariška ju je kao anđeo Božji pazila i podržavala da se ne izvrne iz kola. Majčinska ljubav i briga za milu zajednicu i dragu sirotnu djecu davala joj je snage da ne klone i da proslijedi obilaziti salaše. U toj milostinji sakupljeno je 70 kvintala žita, od koje je dio razdijeljen siromasima i potrebnima u Blatu” (str. 190).

Majka je bila osobito zahvalna Mariški Dulić za pratnju u tom poslu, “jer ju je čuvala i pomagala u milostinji kao pravi anđeo Rafael” (str. 190). No, ni Mariška nije ostala ravnodušna, “iako bogata, dobila je zvanje da slijedi Mariju Petković i uđe u naš siromašni samostan, čuvši za toliko siromaštvo u Blatu zaželi da i ona Isusu za ljubav bude siromašna i da svojim imanjem pomogne ovu mladu siromašnu Družbu” (str. 190).

Kad je završila skupljanje milostinje pošla je u Beograd tražiti dozvolu za besplatan prijevoz prikupljenoga. Nadležno ministarstvo istoga dana joj je dalo takvu dozvolu te je ona, vrativši se u Suboticu, sve pripremila i otpremila za samostan u Blatu. Na odlasku iz Subotice (vjerojatno između 15. i 17. kolovoza, jer je od 18. kolovoza sudjelovala na Euharistijskom kongresu u Zagrebu) potakne sestre "na žrtvu i preporuči im da majčinskom brigom i ljubavlju njeguju tu siromašnu djecu i, oprostivši se od njih, otputuje za Zagreb da prisustvuje Euharistijskom kongresu i govori o Družbi s biskupom Langom i svojim dijecezanskim biskupom Marčelićem". Tako je završio ovaj jednoipolmjesečni Majčin boravak u Subotici.

O radu u "Kolevci"

O Djelu i radu sestara u "Kolevci" u Subotici u svojoj autobiografiji bl. Marija Petković ističe da su ondje sestre odgajale i njegovale oko 100 male dječice od rođenja do 7. godine te dodaje: "Tu su sestre ulagale mnogobrojne žrtve oko te sirotne djece koju su našle vrlo zapuštenu kad su došle jer vanjske žene nisu za njim marile. Držale su ih gladne, zapuštene u mokrim krevetima, tako da su se razvijale razne dječje bolesti i djeca su i umirala. Kad su seste došle, spasile su mnogu djecu od očite smrti, a za mnoge je bilo prekasno."

Na tom mjestu Majka opisuje dirljivi doživljaj čudesnog ozdravljenja jednog djeteta. "Kod preuzimanja djece, između druge zapuštene djece, našli smo jedno žensko dijete već napol mrtvo, svo u ranama. Lijes je bio pripravan uz krevetić jer je izgledalo kao mrtvo. Kad je to vidjela majka glavarica, smilovalo joj se je i zauzela se za to dijete da se spasi, a bilo je samo kost i koža. Htjela se svladati i uzela je to naizgled mrtvo dijete na svoje ruke umjesto majke koje nema. Ali glavica mu padne preko njene ruke i svi udovi klonu kao da je mrtvo. Žene, kad su to vidjele, kad je majka glavarica izašla s njim na hodnik da ga malo pronese prije nego što ode u grob - počele su se zgražati i govoriti uzvikujući: Što ste uzeli na ruke to mrtvo dijete u ranama? Ona ga poslije stavi u kolijevčicu, a donese mu mlijeka s kavom. Najprije mu nije moglo proći u grlo, poslije je nastojanjem popilo dvije šalice" (str. 193-194). Kad je vidjela da bi se to dijete još moglo spasiti zamolila je s. Veroniku da ga "na njenoj pregači" prenese u stan sestara da bi se napose za njega zauzele. "I to dijete se povratilo na život", nastavlja Majka, "počelo se uspravljati te micati ručicama i nožicama. Rane su mu zacijelile, udebljalo se i prohodalo". To je bila mala Marija, koja je kasnije postala najljepše i najjače dijete u tom domu. Jedna bogata gospođa uzela ju je za svoju kćer, tj. posvojila ju je" (str. 194).

Koliki je bio doprinos milosrdnog i velikodušnog rada sestara Kćeri Milosrđa u "Kolevci" najbolje izražava sljedeća sažalna rečenica Majke Utemeljiteljice: "Prije nego što su došle sestre, koliko li je te drage dječice od slabosti i rana zapušteno, a da se za njih nije imao tko majčinski zauzeti" (str. 194).

Kuće Družbe Kćeri Milosrđa u Subotičkoj biskupiji

Sad prelazim na drugi dio ovog izlaganja i time završavam. Prenosim opis otvaranja kuća Družbe u našem gradu i u našoj biskupiji - kako ih donosi Majka u svojoj autobiografiji. U uvodu ovoga dijela Majka ističe: "Kuće su se otvarale uvijek po providnosti Božjoj" (str. 196).

1. Dječji dom "Kolevka", Subotica, otvoren 5. srpnja 1923. godine. Naše sestre su bile pozvane od državnih vlasti u taj dječji dom za njegu sirote djece. U njemu su sestre njegovale i uzgajale oko 100 nejake dječice. Odlukom novih vlasti ova filijala je bila zatvorena 1946. godine.

2. Zavod i sirotište svete Terezije od Malog Isusa u Subotici otvoreno je 31. rujna 1930. godine dopuštenjem crkvenih vlasti. Ovo je vlastita kuća Družbe, sagrađena izvanrednom pomoći Božjom za odgoj djece i mladeži i za milosrdna djela, sa sirotištem i obdaništem".

O otvaranju drugih kuća nema podataka u Autobiografiji, jer je Majka opisala samo prvih 56 filijala kroz 40 godina postojanja Družbe.

Kronološkim redom navodim i ostale kuće koje su bile otvorene u našoj biskupiji.

3. "Dom Sv. Ante" u Zagrebačkoj ulici br. 4, otvoren 22. siječnja 1941. godine, a zatvoren u srpnju iste godine, zbog rata.

4. "Kuća sv. Josipa radnika" u Vajskoj otvorena 1962. godine - do 1972. godine.

5. "Kuća Majke Božje milosti u Novom Sadu", 1. 05. 1962. godine - do 1992. godine.

6. Filijala u Đurđinu otvorena je 1968. godine - do 1992. godine.

7. Filijala u župi sv. Križa u Somboru otvorena je 1971. godine, kasnije sestre prelaze u župu Presv. Trojstva i ondje ostaju do zatvaranja filijale 1999. godine.

8. Filijala u župi sv. Aleksandra - sada župa Marije Majke Crkve otvorena je 1972. godine i u njoj sestre djeluju i danas.

9. Godine 2001. u samostanu u Skerlićevoj, u tzv. Zavodu sv. Male Terezije otvoren je dječji vrtić "Marija Petković - Sunčica".

Kroz ove kuće je prošlo 120 sestara, 35 sestara iz Bačke pošlo je stopama blažene Marije Propetog Isusa Petković i one su svoj život i rad uložile u svijetlu povijest ove Družbe.

SESTRE KĆERI MILOSRĐA RODOM IZ BAČKE

1. s. M. Julija Crnković (Subotica)
2. s. M. Imakulata Baić (Subotica)
3. s. M. Tihomira Ivković Ivandekić (Subotica)
4. s. M. Alba Balaž Piri (Subotica)
5. s. M. Ljiljana Cvijin (Subotica)
6. s. M. Sibila Temunović (Subotica)

7. s. M. Blaženka Vojnić Mijatov (Subotica)
8. s. M. Lidija Stantić (Subotica)
9. s. M. Branimira Cvijanov (Subotica)
10. s. M. Melita Cvijan (Subotica)
11. s. M. Mira Baraković (Subotica)
12. s. M. Tereza Stantić (Subotica)
13. s. M. Ines Engi (Subotica)
14. s. M. Beata Kovačević (Subotica)
15. s. M. Johanes Stražarković (Subotica)
16. s. M. Irma Farkaš (Subotica)
17. s. M. Jasna Crnković (Subotica)
18. s. M. Benedikta Dulić (Đurđin)
19. s. M. Jelisava Dulić (Đurđin)
20. s. M. Regina Dulić (Đurđin)
21. s. M. Jasna Dulić (Đurđin)
22. s. M. Elvira Rogić (Đurđin)
23. s. M. Eleonora Merković (Mala Bosna)
24. s. M. Ancila Vujković Lamić (Mala Bosna)
25. s. M. Trpimira Temunović (Žednik)
26. s. M. Božena Milodanović (Đurđin)
27. s. M. Fabija Baić (Tavankut)
28. s. M. Ignacija Skenderović (Đurđin)
29. s. M. Tadeja Sudarević
30. s. M. Maristela Miković
31. s. M. Anastazija Erdeši (Čantavir)
32. s. M. Filomena Molnar (Mali Idoš)
33. s. M. Konsolatis Faber (Moravica)
34. s. M. Klementa Horvat (Odžaci)
35. s. M. Amalia Valter (Senta)

Predstojnice u subotičkom samostanu

1. s. M. Serafina Franulović
2. s. M. Eufemija Radovčić
3. s. M. Klara Bačić
4. s. M. Tarzicija Dimitrijades
5. s. M. Celina Kovač
6. s. M. Matilda Goričanec
7. s. M. Blaženka Vojnić Mijatov
8. s. M. Ljiljana Cvijin
9. s. M. Ljubimira Dorešić
10. s. M. Leticija Antalašić
11. s. M. Sibila Temunović
12. s. M. Eleonora Merković
13. s. M. Tihomira Iv. Ivandekić

- 14. s. M. Nevena Gadža
- 15. s. M. Božena Milodanović
- 16. s. M. Silvana Milan
- 17. s. M. Bosiljka Halužan

Svijetli trag Majke utemeljiteljice i sestara Kćeri Milosrđa

U zaključku bih htio naglasiti ono što sam ove godine puno puta ponovio. Bl. Marija Propetog Isusa Petković ostavila je u Subotici i Subotičkoj biskupiji svijetli trag i miomiris svetosti koji se vidi i osjeća i danas. A sve plodove rada sestara Kćeri Milosrđa u proteklih 80 godina njihove prisutnosti među nama i djelovanja na prostranim bačkim ravnicama, teško je sažeti u nekoliko stranica. No, mislim da smijem reći da je njihov život i rad u našoj biskupiji bio i jest neizmjeran doprinos u izgradnji Božjega kraljevstva i u širenju Kristovog evanđelja na ovim prostorima. Neka Bog blagoslovi i nagradi svaki njihov trud. A blaženi lik njihove Majke utemeljiteljice neka svijetli sadašnjoj upravi Družbe i svim sestrama koje sada ovdje žive i rade da uvijek, kao ona, mogu oslušivati poticaje Duha Svetoga te kako bi za sebe i za sve vjernike i ljude dobre volje ovdje mogli ubrati nove, slatke plodove Božje providnosti. Sretna Vam budućnost - Živjele!

(rad je pročitao na proslavi u povodu 80. obljetnice djelovanja sestara u Subotičkoj biskupiji, održanoj 12.-14. 09. 2003. u HKC "Bunjevačko kolo")

HVALOSPJEV ČASNOJ

Tebi pjevam, časna sestro,
zahvale, hvalospjeve i ode,
za žrtve, koje trpiš za nas,
i za onu zadnju čašu vode.

Malo te vidjeh za trpezom,
da uživaš slasti života,
češće onako sa strane,
ili čak priko plotu.

Ali kad zatreba pomoć u bolesti,
ili ne daj Bože u smrtnom času,
uvijek si tu, da pomogneš,
bez ljutnje i srdžbe u glasu.

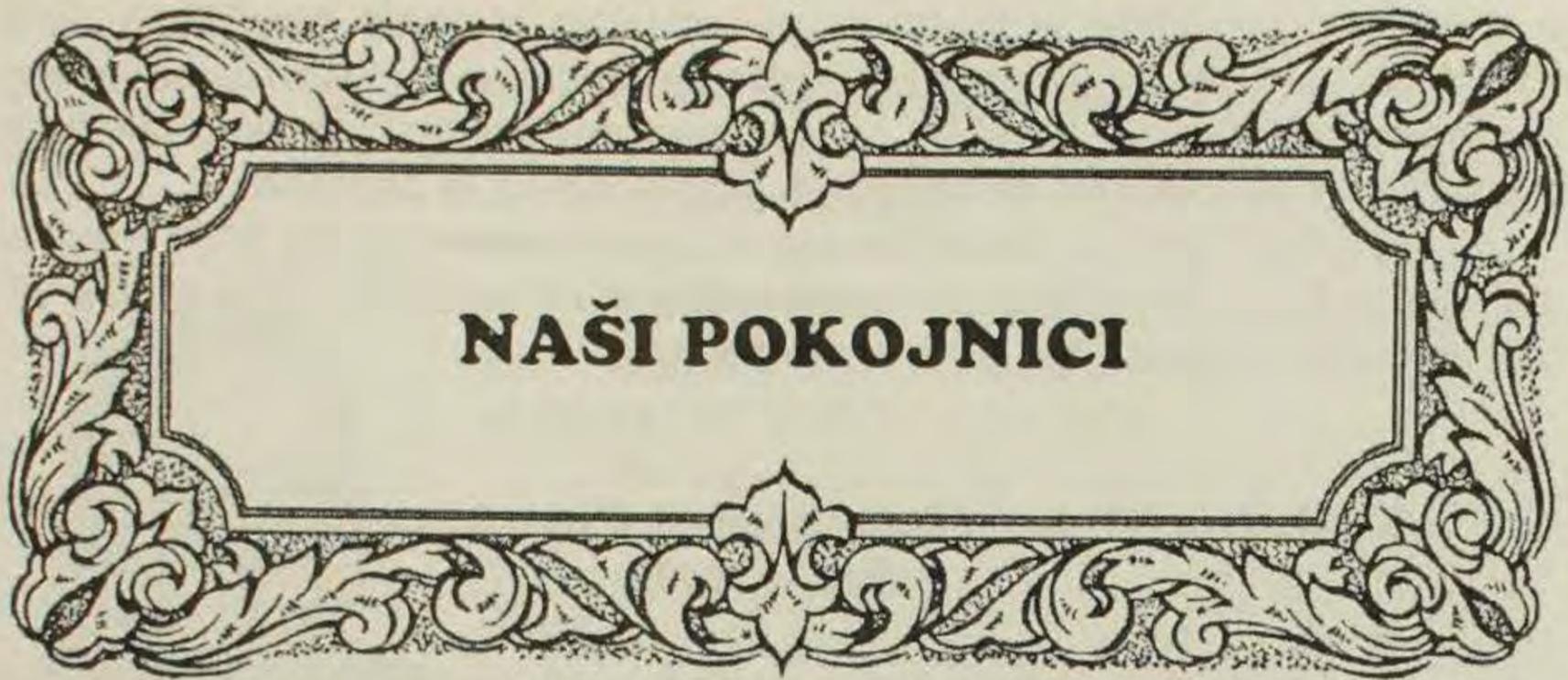
I nikad ne vidjeh nestrpljenja,
povišen glas, kao da sve štima,
bez zlobe, inata i povišena glasa,
samo ponekad tuga u očima.

Pjesnik ti sagradi spomenik,
od najljepših zahvala, riječi,
vi drugo i ne tražite,
vi dajete, za nas moleći.

Hvala svim časnim sestrama,
za odricanje i molitve izmoljene,
za sve viđeno i ono drugo,
vi ste poštovane i voljene.

Kad odete u vječni mir,
među zvijezdama ćete sjati,
i svake vedre noći,
nas ćete obradovati.

Antun Klem

NAŠI POKOJNICI

O. TOMO VEREŠ, OP (1930. - 2002.)

U Subotici je 17. prosinca 2002. godine na subotičkom Bajskom groblju, u obiteljsku grobnicu pokopan dominikanac **o. Tomo Vereš**.

Oproštaj od dragog pokojnika započeo je subotičkoj katedrali-bazilici sv. Terezije. Sv. misu zadušnicu predvodio je biskup **Ivan Péntzes** u zajedništvu s provincijalom domiminkanaca **o. Prcelom** te s još tridesetak svećenika i redovnika a u nazočnosti lijepog broja redovnica te vjernika grada Subotice koji su poznavali i veoma cijenili dragog pokojnika.

Prigodne propovijedi održali su **mons. Stjepan Beretić**, katedralni župnik i **preč. Imre Ehmman**, župnik subotičke župe sv. Križa, što je bila i izričita, oporučna želja pokojnika.

Oproštajno slovo u ime njegove subraće dominikanaca održao je o. provincijal.

Poslije sv. mise pokojnikovo tijelo u svečanom ophodu iznešeno je iz katedrale. Našeg poznatog "bilog fratra" na izlazu iz katedrale dočekale su velike bijele pahulje koje su pratile njegov put do vječnog mu ovozemaljskog počivališta, do obiteljske grobnice u Bajskom groblju. Na grobu se od njega u ime zagrebačkog samostana dominikanaca oprostio **o. Marijan Biškup** a bogoslovi i časne sestre koji su iz Zagreba na oproštaj od o. Tome došli kombijem i autima otpjevali su "Salve Regina".

Dominikanska su se subraća od o. Vereša oprostila i ispratila njegov lijes dan prije, u ponedjeljak 16. prosinca, u samostanskoj i župnoj crkvi Kraljice svete krunice u Zagrebu, gdje je on proveo najveći dio života. Misu

je zadušnicu predvodio pomoćni zagrebački biskup **Josip Mrzljak**, a riječi oproštaja i zahvale uputili su provincijal, zagrebački prior, dekan isusovačkog Filozofskog fakulteta iz Zagreba i dekan protestantskog Teološkog fakulteta iz Osijeka, te predstavnik pokojnikovih suzavičajnika iz Zagreba.

O životu i djelu p. Tome Vereša u našem kalendaru za 2001. godinu opširno je pisao Josip Ćurić, a u ovom opširniji bibliografski članak donosi dr. Slaven Bačić u rubrici "Da ih ne zaboravimo".

S. M. IVANKA (MAGDOLNA) FIALA, redovnica (1920. - 2003.)

U Subotici je 3. veljače 2003. godine u 83. godini života i 60. godini redovništva preminula vrhovna glavarica Bačkih sestara Naše Gospe.

S. M. Ivanka rodila se u Baču 1920. godine. U Družbu sestara Naše Gospe u Zagrebu stupila je 1932. godine. Ondje je kod sestara Milosrdnica godine 1941. završila učiteljsku školu. Nakon primljene diplome odlazi u Kaloču gdje je godinu dana vršila učiteljsku službu. Poslije toga odlazi u Bečej gdje također radi kao učiteljica u osnovnoj školi od 1943 do 1945. a zatim i u mnogim mjestima u Vojvodini (Bač, Srbobran, Sombor, Ada, Odžaci, Kukujevcima, Temerin, Novi Sad) - gdje je 1953. godine predavala u Muzičkoj školi te u Senti. Od 1996. godine sve do smrti u Subotici revno je vršila službu vrhovne glavarice mađarskog ogranka sestara naše Gospe.

Aktivno je sudjelovala u izradi katekizama Subotičke biskupije i bila član Liturgijskog i Katehetskog vijeća naše biskupije.

SÁNDOR OZSVÁR, svećenik (1934. - 2003.)

U Novom Sadu 8. siječnja 2003. godine preminuo je **Sándor Ozsvár**, svećenik Subotičke biskupije, župnik novosadske župe sv. Elizabete. Misu zadušnicu u Novom Sadu u crkvi sv. Elizabete predvodio je subotički biskup **mons. Ivan Péntzes**, a potom i sprovodne obrede u Kanjiži.

Pokojnik se rodio u Kanjiži 1934. godine. Teologiju je studirao i završio u Zagrebu gdje je kao redovnik karmelićanin zaređen za svećenika 1965. godine. Većinu svog svećeničkog i redovničkog života (1966-1993) proveo je na službi u somborskom karmelićanskom samostanu gdje je jedno vrijeme vršio i službu priora. Na osobnu molbu godine 1993. prešao je u biskupijske svećenike i kao svećenik Subotičke biskupije je od 1993. godine djelovao najprije kao kapelan u Kanjiži a potom kao župnik u spomenutoj župi sv. Elizabete usprkos teškoj bolesti sve do svoje smrti.

S. FIDES - RUŽICA VIDAKOVIĆ
članica Družbe sestara Naše Gospe
(1921. - 2003.)

U samostanu "Anuncijata" u Subotici preminula je 31. ožujka **s. Fides, Ružica Vidaković** u 82. godini života i 60. godini redovništva.

Ružica Vidaković je rođena u Subotici 7. lipnja 1921. od oca Felixa i majke Ane. Tu je proživjela djetinjstvo sa svoje četvero braće i sestrom. Osnovnu školu završila je u Subotici, a Učiteljsku školu kod sestara Milosrdnica u Zagrebu kao redovnička pripravnica sestara Naše Gospe. Odazivajući se duhovnom pozivu započela je novicijat 1942. i dobila ime s. Fides, a 1943. položila prve redovničke zavjete. Doživotne zavjete položila je 1949. godine. Od 1943. do 1947. s. Fides je radila u Taborskom kao učiteljica u pučkoj školi, a od 1947. do 1950. povjeren joj je odgoj novakinja.

Od 1950. do 1952. studirala je teologiju i bila odgojiteljica kandidatica. Vođena poslušnošću i potrebama zajednice, prihvatila je 1953. premještaj u Belgiju gdje je ostala sedam godina radeći u Hrvatskoj katoličkoj misiji. Tu je naučila francuski jezik. Po povratku u domovinu bila je kućna poglavarica u kući Matici i služila se stečenim znanjem francuskog jezika u prevođenju duhovne literature. Slijedila je zatim služba vrhovne zamjenice i odgojiteljice kandidatica.

Na Generalnom kapitulu 1969. izabrana je za vrhovnu glavaricu za razdoblje od 6 godina. Životom i radom opravdala je iskazano povjerenje pa je nakon tog mandata ponovno izabrana za drugo šesto-godište. U tom vremenu bila je i predsjednica Unije VRP Jugoslavije. Bila je član Ekumenskog vijeća pri BKJ i surađivala u časopisu "Pastoralna kultura".

Nakon ovih odgovornih službi bez predaha i odmora nastavila je i dalje: povjerena joj je služba kućne poglavarice u Remetama, a potom je opet imenovana učiteljicom novakinja.

U rodnu Suboticu vratila se 1987. i prema svojim mogućnostima sudjelovala u životu redovničke zajednice i mjesne crkve. U dragoj Subotici je nakon kratke i teške bolesti svoju dušu predala Gospodinu za kojim je cijelog svog života čeznula.

Sprovodne obrede vodio je subotički biskup **mons. Ivan Péntzes** u nazočnosti više svećenika, pokojničinih susestara od kojih je velik broj došao iz Hrvatske, redovnica drugih zajednica, rodbine i vjernika. Prigodnim riječima se od pokojnice oprostio mjesni župnik **mons. Bela Stantić**. U ime redovničke zajednice od pokojnice se oprostila vrhovna glavarica **s. M. Nada Šestak**.

Odmah poslije sprovoda misu zadušnicu u crkvi Isusova Uskrsnuća predvodio je biskup Péntzes.

STIPAN ŠABIĆ

likovni umjetnik i pedagog

(1928-2003)

Na onu bolju, drugu stranu vječnosti, 31. ožujka preselio se Stipan Šabić, pedagog, likovni umjetnik i dobitnik visokog subotičkog priznanja "PRO URBE".

Stipan Šabić je rođen 25. prosinca 1928. godine u Tavankutu od oca Antuna i majke Marije r. Gabrić. Odrastao je u siromašnoj, težačkoj obitelji što mu nije smetalo da još u ranoj mladosti iskaže svoj dar za umjetnost, prvo prema glazbi, a zatim i prema likovnom izražavanju. U Tavankutu je završio gimnaziju, a zatim Učiteljsku školu u Subotici. Službovao je

kao učitelj u Tavankutu i Bikovu, a ravnatelj je bio u Osnovnoj školi "Sonja Marinković". Diplomiravši na Pedagoškoj akademiji u Novom Sadu postaje ravnatelj osnovnih škola u Tavankutu i "Sonja Marinković" u Subotici. Zbog političke nepodobnosti Stipan Šabić 1975. napušta školu, postaje trgovački putnik Izdavačkog poduzeća "Naprijed" iz Zagreba. Umirovljen je 1983.

Njegove slike krasi nebrojene domove, njegove se izložbe pamte, a od pet samostalnih izložbi, ona koju su 2001. priredili Hrvatski kulturni centar "Bunjevačko kolo", Gradski muzej i Likovni susret ostat će zapamćena kao jedna od najposjećenijih u prostoru Likovnog susreta.

Šabić je suosnivač kolonije "Grupa šestorice", djelovao je u okviru Hrvatskog kulturno-prosvjetnog društva "Matija Gubec" iz Tavankuta koje je tijekom deset godina organiziralo stotinjak izložbi u Subotici, širom Vojvodine, bivše Jugoslavije i inozemstvu. Njegov poseban senzibilitet vidljiv je u "otkrivanju" autentičnog likovnog stvaralaštva u tehnici slame po čemu su bunjevačke Hrvatice postale poznate u svijetu. Desetak godina vodio je uspješno Likovnu sekciju HKC "Bunjevačko kolo".

Pedagoško opredjeljenje Stipana Šabića uvijek je bilo zaštitni znak skromnog umjetnika. On je bio sretan i ponosan što je u svojoj školi imao svjetske umjetnike, akademske slikare (Josip Skenderović Ago - Pariz, Ivan Balažević - Novi Vinodolski, Spartak Dulić - Osijek, pokojna povjesničarka umjetnosti i kustosica Kata Tonković Marjanski; akademski slikari Laura Peić, Sergej Radulović, Goran Kujundžić, koji su prve slikarske poteze učinili kod nastavnika Stipana).

Stipan Šabić je sahranjen 1. travnja na subotičkom bajskom groblju u prisutnosti velikog broja njegovih prijatelja i poštovaoca, predstavnika hrvatskih institucija i organizacija. Riječi oproštaja i sućut supruzi **Justini** i **teti Luci** uputili su **Branko Horvat**, **Bela Ivković** i **Dujo Runje**. Dirljivim riječima o pokojniku je govorio **mons. Stjepan Beretić**, a u asistenciji su bili **mr. Andrija Kopilović**, **preč. Franjo Ivanković**, **preč. Andrija Anišić**,

Ljubav pokojnika prema učenicima i studentima bila je vidljiva i na njegovom odlasku u vječnost - posljednja mu je želja bila da se umjesto vijenaca na grob donese jedan cvijet a ostalo da ide u korist studenata i učenika.

S. M. ANASTAZIJA (ELIZABETA) ERDEŠI

(1920. - 2003.)

U subotičkom samostanu sestara Kćeri Milosrđa, 4. 06. 2003. godine u 93. godini života i 73. godini redovništva preminula je **s. M. Anastazija Elizabeta Erdeši**.

Rođena je 18. rujna 1910. u Čantaviru u brojnoj obitelji u kojoj se poštivao zakon Božji kroz molitvu, rad i međusobno poštivanje. Mladu Elizabetu privlačio je redovnički život i ona se u svojoj 19. godini odlučila za služenje Bogu i čovjeku u Družbi Kćeri Milosrđa nakon što je sestre upoznala u dječjem domu "Kolevka". Prve redovničke zavjete položila je 1930. godine. Kao zavjetovana sestra najveći dio svoga života djelovala je u Subotici, a samo kraće vrijeme u Prekrižju, Odri i Puli. Dosta vremena provela je u prošnji po Međimurju, Slavoniji, Banatu i Bačkoj. Odgovorno je obavljala mnoge kućne poslove. Njezine marne ruke ostavljale su za sobom izvanrednu urednost, pa i onda kad je već bila u poodmakloj dobi. Kao starica u poodmakloj dobi vrlo rado je pomagala s. Svetislavi oko starica koje sestre njeguju u svom samostanu. Uz materijalne poslove s. Anastazija je molila, revno je sudjelovala u svetoj misi, i pristupala sakramentu euharistije iz čijih je izvora crpila snagu za nošenje dnevnih križeva. U slobodno vrijeme uz zajedničku molitvu povlačila se i u osobnu molitvu.

Misu zadušnicu za s. Anastaziju predvodio je župnik **Andrija Anišić** uz koncelebraciju **mons. Marka Forgića**. Sprovodne obrede predvodio je biskup **mons. dr. Ivan Péntzes** a u obredima su sudjelovali i **mons. Bela Stantić**, generalni vikar, **preč. Slavko Večerin**, tajnik biskupije i župnik Andrija Anišić, koji je održao i prigodnu homiliju. Od pokojnice se u ime sestara Kćeri Milosrđa oprostila **s. Iva Bagarić**. Na sprovodu je sudjelovalo dvadesetak sestara pokojničine Družbe kao i sestre drugih Družbi koje djeluju u Subotici. Od svoje rođakinje došla se, u lijepom broju, oprostiti i njezina rodbina te župljani župe sv. Roka.

Nakon sprovoda riječi zahvale ocu biskupu i svima koji su se došli oprostiti od sestre Anastazije, a posebno gospodinu župniku koji uvijek spremno podjeljuje sestrama sakramente bolesnih i umirućih, uputila je provincijalka, **s. Emila Barbarić**.

ĆIRIL KOS

*Umirovljeni đakovački i srijemski biskup
(1919. - 2003.)*

U Kliničkoj bolnici u Osijeku 6. srpnja 2003. godine umro je umirovljeni biskup đakovački i srijemski **Ćiril Kos** u 84. godini života, 59. godini svećeništva i 30. godini biskupske službe.

Biskup **Ćiril Kos** rođen je 19. studenoga 1919. u Ribić Brijegu kod Ivanca. Klasičnu gimnaziju završio je na Širokom Brijegu, a teologiju na Visokoj bogoslovnoj školi u Đakovu. Zaređen je za svećenika 9. srpnja 1944. u Đakovu. Kapelansku službu vršio je u Srijemskoj Mitrovici, a župničku u Trnjanima. Od 1951. do 1959. duhovnik je u Bogoslovnom sjemeništu u Đakovu. Uhićen je i od komunističkih vlasti osuđen. Zatvorsku kaznu izdržava u Osijeku i Staroj Gradiški od 1959. do 1962. godine. Od 1962. do 1973. obavlja službu tajnika Biskupskog ordinarijata u Đakovu. Od 1973. do 1974. službu kapitularnog vikara. Imenovan je đakovačkim ili bosanskim i srijemskim biskupom 6. veljače 1974. godine, a biskupski red primio je 17. ožujka 1974. U tijelima Biskupske konferencije obavljao je različite službe, od kojih je najznačajnije dugogodišnje vodstvo Vijeća biskupske konferencije za katehizaciju. Službu dijecezanskoga biskupa đakovačkog i srijemskog vrši do 6. veljače 1997., kada je upravu biskupije preuzeo sadašnji biskup **dr. Marin Srakić**. Od umirovljenja nastavlja živjeti u Biskupskom domu u Đakovu i nastavlja, prema vlastitim mogućnostima, aktivno sudjelovati u životu biskupije koju je kao dijecezanski biskup vodio 23 godine.

U prepunoj đakovačkoj katedrali-bazilici misu zađušnicu i ukop preminuloga umirovljenog đakovačkog i srijemskog biskupa **Ćirila Kosa** predvodio je 8. srpnja zagrebački nadbiskup i metropolit **Josip Bozanić**. Na misi je sudjelovalo tridesetak biskupa i tristotinjak svećenika, rodbina, znanci, bogoslovi, sjemeništarci, redovnici, izaslanik predsjednika Republike Hrvatske savjetnik predsjednika **Vladimir Lončarević**, potpredsjednik Vlade **dr. Goran Granić**, predstavnici ostalih vjerskih zajednica, saborski zastupnici, predstavnici slavonskih gradova i županija, osječkog Sveučilišta, vojske i policije, kulturnih i ostalih ustanova.

Na početku misnoga slavlja, apostolski nuncij u RH **mons. Giulio Einaudi** pročitao je poruku suosjećanja u povodu smrti biskupa Kosa koju je papa Ivan Pavao II. uputio đakovačkom i srijemskom biskupu **Marinu Srakiću** putem državnog tajnika Svete Stolice kardinala **Angela Sodana**.

Nakon biskupova oproštaja, tijelo preminulog biskupa položeno je u kripti katedrale-bazilike, u grobnicu đakovačkih i srijemskih biskupa. Nakon ukopnih obreda, prema osobnoj želji biskupa Kosa, gradski zbor iz Ivanca, rodne župe biskupa, otpjevao je pjesmu "Ivanečke sele". /IKA/BTU/

ANTAL SÖRÖS, svećenik

(1945. - 2003.)

U nedjelju, 11. kolovoza 2003. godine u Mađarskoj je u saobraćajnoj nezgodi izgubio život svećenik naše biskupije, kelebijski župnik **Antal Sörös**. Rođen je u Gunarošu, 4. svibnja 1945. godine. Studije teologije završio je u Zagrebu na KBF 1972. godine. Za svećenika je zaređen 29. lipnja 1972. godine u subotičkoj katedrali-bazilici sv. Terezije. Svoju svećeničku službu vršio je kao kapelan u Adi, zatim je bio upravitelj župe u Crkvenki, Kruščiću i Sivcu te u Totovom Selu i Oromu. Najduže je služio Bogu i ljudima u Adi (1975-1992). Nakon toga odlazi, zbog bolesti, u Augsburg u Njemačku gdje ostaje do 2000. godine. Nakon povratka u našu biskupiju imenovan je župnikom u Kelebiji gdje je ostao do svoje tragične smrti.

PRIM. DR. SCI. MED. FABIJAN SKENDEROVIĆ

(1927. - 2003.)

U Subotici je 10. 09. 2003. godine preminuo istaknuti neuropsihijatar u mirovini, doktor medicinskih znanosti, primarijus **Fabijan Skenderović**.

Rođen je 16. 01. 1927. godine. Osnovnu i srednju školu završio je u Subotici. Na Medicinskom fakultetu u Beogradu diplomirao je 1955. godine. Obavezan liječnički staž obavio je u Subotici. Nakon toga radi kao liječnik opće prakse u Domu narodnog zdravlja. U srpnju 1957. započinje specijalizaciju iz neuropsihijatrije. Specijalistički ispit je položio na

Klinici za neuropsihijatriju Medicinskog fakulteta u Beogradu 1961. godine. Po povratku u Suboticu počinje s radom na Odjelu za psihijatriju Opće bolnice. U studenom 1963. godine imenovan je za načelnika Odjela.

Narednih godina posvetio je mnogo vremena osobnom usavršavanju učeći nove metode liječenja napose psihijatrijskih bolesnika, boraveći po nekoliko mjeseci na klinikama u zemlji i inozemstvu. Tijekom 1964. godine boravio je u Zagrebu izučavajući primjenu elektroencefalografije u dijagnostici oboljenja iz domene psihijatrije. Nakon toga kupljen je elektroencefalograf što je značajno doprinjelo poboljšanju dijagnostike. Sljedeće godine je u Beogradu a tijekom 1967. u Monpeljeu (Montpellier) kod profesora **Pasuana** (Passouant). Pored elektroencefalografije prim. dr. sci. med. Fabijan Skenderović radi na uvođenju i drugih dijagnostičkih metoda pa u tom cilju 1968. godine boravi na Klinici za neuropsihijatriju u Parizu zanimajući se za snimanje arterijskih krvnih sudova centralnog nervnog sustava. U suradnji s

prof. dr. **N. Mitrovićem** iz Beograda uvodi ovu metodu u dijagnostiku moždanih ali i perifernih arterijskih krvnih sudova. U Parizu je boravio i 1977. godine radi sticanja novih saznanja iz oblasti liječenja alkoholizma. Naziv primarijusa dobio je 1971. godine. Doktorsku disertaciju pod naslovom "Učestalost i karakteristike Delirium tremensa u subotičkom regionu" obranio je u Beogradu 1983. godine, stekavši zvanje doktora medicinskih znanosti.

Pod njegovim rukovodstvom povećao se broj specijalista i stručnih suradnika na Odjelu. Na Odjelu su osnovani odsjeci za subspecijalističke djelatnosti a organizirane su i Služba za medicinsku psihologiju, Služba za socijalni rad i Savjetovalište za borbu protiv alkoholizma.

Zahvaljujući zalaganju i svestranom radu prim. dr. sci. med. Fabijana Skenderovića Odjel za neuropsihijatriju Medicinskog centra u Subotici mogao se po obujmu svoje djelatnosti usporediti s mnogim višim medicinskim ustanovama u zemlji, naročito što se tiče dijagnostike i kliničke obrade bolesnika. Nastojao je da, pored nove tehnologije, uvede i suvremene metode liječenja psihijatrijskih bolesnika. U suradnji s dr. **Palom Ungarom** uvodi tzv. "radnu terapiju" na Odsjeku za psihoterapiju.

Objavio je preko četrdeset stručnih radova u medicinskoj literaturi. Sudjelovao je s referatima na mnogim sastancima Sekcije za neuropsihijatriju "Srpskog lekarskog društva" i "Društva lekara Vojvodine", na kongresima i stručnim skupovima u zemlji i inozemstvu (Beograd, Pula, Barcelona, Amsterdam). U okviru Simpozija "Bolesti zavisnosti" na VIII. Kongresu lekara Srbije (1980.) bio je nosilac teme: "Suvremeno shvaćanje i patogeneza Delirium tremensa". Referat - istraživački rad pod naslovom "Da li je pristanak na suicid socijalna specifičnost najsuicidogenog grada u Jugoslaviji" održao je u suradnji s psihologom prof. **Ivanom Pančićem** i dr. Palom Ungarom na Svjetskom kongresu za prevenciju samoubojstava (Pariz 1981.).

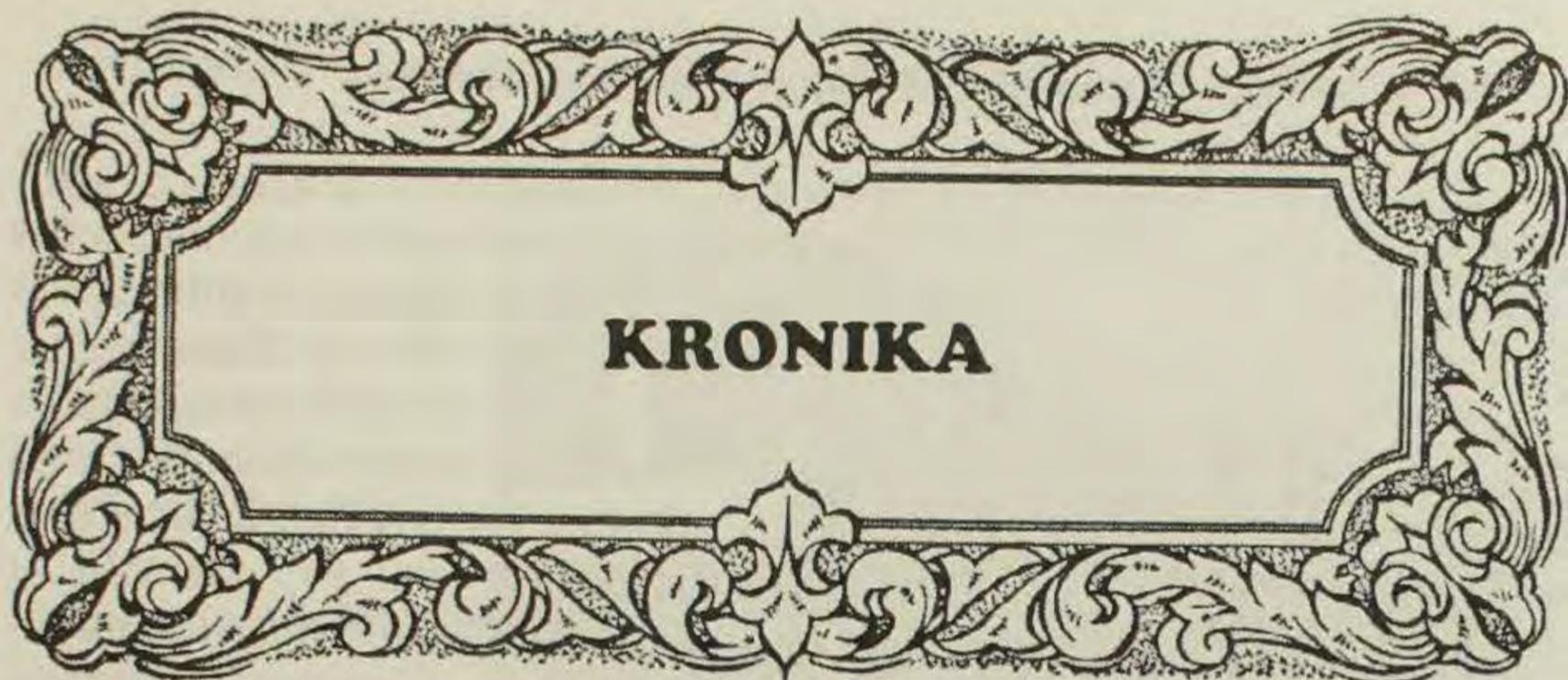
Tijekom svog plodnog rada obavljao je dugo godina dužnost načelnika Odjela, prosinca 1974. godine izabran je za Upravnika OOUR Službe za neuropsihijatriju i mentalno zdravlje a srpnja 1977. godine raspoređen je na poslove Upravnika OOUR Službe za internističke bolesti Medicinskog centra u Subotici.

Dr. Skenderović je bio potpredsjednik Skupštine opštine Subotica od 1973. do 1974. godine. Obnašao je i vrlo važne funkcije u struci: predsjednik Podružnice "Srpskog lekarskog društva", "Društva lekara Vojvodine" u Subotici (1965-1966), predsjednik Neurološke sekcije "Društva lekara Vojvodine" (1968-1970). Bio je i član predsjedništva "Društva lekara Vojvodine" i potpredsjednik Udruženja psihijatara Jugoslavije (1984-1988).

Dobitnik je mnogih priznanja, nagrada i plaketa te Ordena rada sa zlatnim vijencem.

U mirovinu je otišao 1987. godine ali se i dalje bavio problemima iz domene psihijatrije i povremeno se javlja u štampi s člancima koji obrađuju aktualnu tematiku iz psihijatrije.

"Društvo lekara Vojvodine" - SLD, PODRUŽNICA SUBOTICA

KRONIKA

Bilježi: Franjo Ivanković

OD DANICE DO DANICE

/Kronika značajnijih događanja u Subotičkoj biskupiji/

2002. godina

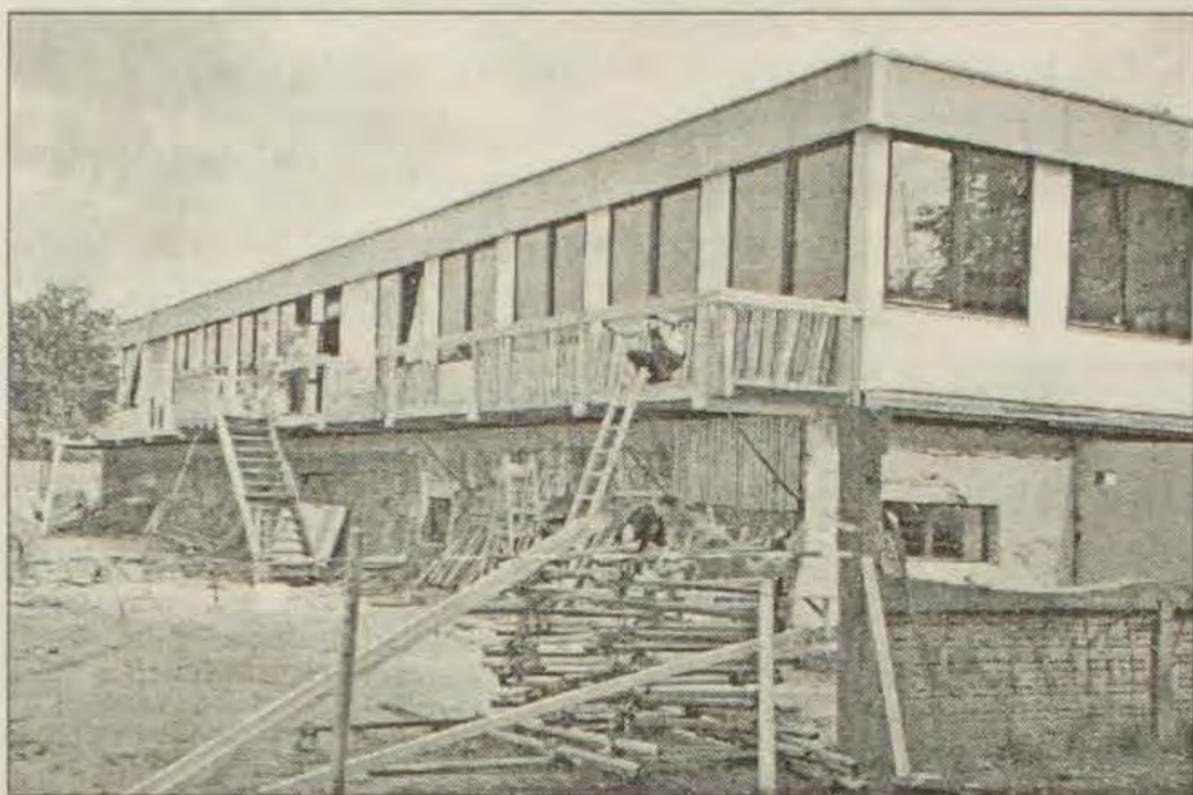
Somborkinja u Karmelu

U subotu 9. studenog 2002. godine u malom mjestu Magyarszéku, sjeverno od Pečuha, sestra **Marta od Jaganjca Božjeg**, položila je svoje vječne zavjete u Karmelu Svih svetih. Ovoj svečanosti bilo je nazočno pedesetak vjernika iz Sombora, kao i četvorica svećenika iz naše biskupije. Misno slavlje u mjesnoj župnoj crkvi predvodio je biskup iz Kapošvara. Tako je red bosonogih karmelićanki postao bogatiji za još jednu redovnicu iz naše biskupije.

Duhovna obnova u subotičkoj katedrali

Najstarija duhovna obnova u Subotici održava se u katedralnoj bazilici sv. Terezije od 29. 11. do 08. 12. 2003. godine. Prošlogodišnju devetnicu, 151. po redu, predvodili su svećenici subotičke biskupije. Smisao okupljanja na ovoj devetnici je molitva za obraćenje grešnika. Svaku večer misno slavlje i prigodnu homiliju imao je drugi svećenik. Završno slavlje na svetkovinu Bezgrešnog začeca predvodio je subotički biskup **dr. Ivan Péntzes**. Poslije svete mise on je obavio tradicionalnu posvetu Bezgrešnom Srcu Marijinu. Tema ovogodišnje devetnice bila su pisma sedmerim crkvama iz Ivanova Otkrivenja.

Multireligijski i multikulturalni centar u Odžacima

U mjesecu kolovozu na inicijativu **Hansa Laubera**, rođenog Odžaćanina, u suradnji sa župom Hart i prijateljima na ime Rkt. Župnog ureda sv. Mihaela u Odžacima stigla je donacija: montažna zgrada od skoro 500 m². Darovateljima koji su omogućili ostvarenje ovog plemenitog plana najsrdačnije je zahvalio mjesni župnik **preč. Jakob Pfeifer**.

2003. godina

Dani biskupa Ivana Antunovića

U subotičkoj katedrali u nedjelju 12. siječnja služena je sv. misa u povodu 115. obljetnice smrti biskupa **Ivana Antunovića**. Misno slavlje predvodio je **vlč. Josip Štefković**.

U ponedjeljak 13. siječnja u Velikoj dvorani HKC "Bunjevačko kolo" održani su Dvanaesti "Razgovori" Instituta "Ivan Antunović". Tema ovogodišnjih "Razgovora" bilo je zauzimanje vjernika laika u društvu. Pored izuzetno loših vremenskih uvjeta na "Razgovorima" je bilo više od stotinu slušatelja. Glavno predavanje imao je **prof. dr. Vladimir Dugalić**, teolog iz Đakova. U plodnoj diskusiji poslije predavanja sudjelovalo je više sudionika.

Molitvena osmina

U Subotici je održana tradicionalna molitvena osmina za jedinstvo kršćana. I ove godine vjernici različitih vjeroispovijesti okupljali su se u svim značajnijim kršćanskim crkvama Subotice. Završetak osmine bio je na blagdan Obraćanja apostola Pavla 25. siječnja u subotičkoj katedrali. Euharistijsko slavlje predvodio je beogradski nadbiskup i metropolita mons. **Stanislav Hočevar**, a uz njega je bio naš biskup **Ivan** te mnogi svećenici i najviši predstavnici lokalne vlasti.

Devetnica Gospi lurdskoj

U franjevačkoj crkvi u Subotici uoči blagdana Svijećnice održana je tradicionalna devetnica u čast Gospi Lurdskoj. Ovogodišnji gost propovjednik bio je franjevac iz Krapine o. **Celestin Čakalić**. Dan uoči Svijećnice, na Stepinčevo, misno slavlje predvodio je subotički biskup dr. Ivan Pénzes.

Konstitutivna sjednica Hrvatskog nacionalnog vijeća u Saveznoj Republici Jugoslaviji

Dana 25. siječnja u Subotici je održana Konstitutivna sjednica Hrvatskog nacionalnog vijeća u Saveznoj Republici Jugoslaviji. Hrvatsko nacionalno vijeće je najviše predstavničko tijelo u državi. Sjednicu je otvorio najstariji vijećnik **Josip Gabrić**, a kasnije je za predsjednika izabran **mr. Josip Ivanović** i za tajnika **Ladislav Suknović**.

Hrvatske **Vera Svoboda**, glazbene točke pratili su tamburaški sastav "Ravnica" i zabavni orkestar "Amor".

Veliko Prelo

U Subotici je u organizaciji HKC "Bunjevačko kolo" u subotu 8. veljače u restoranu "Sever" održano Prelo na kojem je bilo okupljeno oko 600 osoba. Na Prelu su, među brojnim gostima, bili najviši predstavnici mjesne vlasti. Gošća zabavnog programa bila je istaknuta estradna umjetnica iz R.

Hrvati u Vojvodini dobili tjednik

Hrvati u Vojvodini dobili su svoj tjednik *Hrvatska riječ* koji su komunističke vlasti dokinule davne 1956. godine. Osnivač tjednika je Skupština Autonomne pokrajine Vojvodine. Za glavnog i odgovornog urednika izabran je **Zvonimir Perušić**. Novinsko-izdavačka ustanova "Hrvatska riječ" osnovana je koncem listopada 2002. godine od strane Skupštine Autonomne pokrajine Vojvodine. Prvi broj ugledao je svjetlo dana koncem mjeseca siječnja. Promocije "Hrvatske riječi" kasnije su uslijedile u svim većim mjestima u Vojvodini gdje žive Hrvati.

100 brojeva "Zvonika"

U Subotici je svečano obilježeno izlaženje iz tiska 100-tog broja katoličkog mjesecnika "Zvonik". U četvrtak 27. veljače u Velikoj sali HKC "Bunjevačko kolo" održana je središnja svečanost tim povodom. Pored hladnog i maglovitog vremena na ovu svečanost došlo je mnogo prijatelja "Zvonika". Na svečanoj akademiji pored

glavnog i odgovornog urednika **preč. Andrije Anišića**, govorili su **Andrija Kopilović**, **Tadej Vojnović**, **biskup Ivan Pénczes**, **Géza Kucsera**, **Katarina Čeliković**, **Tomislav Žigmanov**, **Tomislav Vuković**, **mr. Josip Ivanović** i drugi. Pročitana su i mnoga pisma i brzojavi koji su stigli za ovu prigodu.

Nadbiskup Tauran u Subotici

U našu je zemlju 18. veljače stigao u višednevni posjet tajnik Svete Stolice za odnose s državama nadbiskup **mons. Jean Luis Tauran**. Trećega dana svog boravka u našoj zemlji posjetio je Suboticu gdje se susreo s

biskupima Biskupske konferencije Srbije i Crne Gore. Nadbiskup Tauran je u večernjim satima u našoj katedrali u zajedništvu s okupljenim biskupima predvodio misno slavlje.

Subotička devetnica u čast sv. Josipa

U subotičkoj župnoj crkvi sv. Roka na svetkovinu sv. Josipa biskupskom misom svečano je završena devetnica u čast sv. Josipu. Glavna tema devetnica bila je svetost i o njoj je svakog dana govorio drugi svećenik Subotičke biskupije.

Križni put mladih za mir u svijetu

U subotu i nedjelju, 29. i 30. ožujka oko 80 mladih uputilo se iz Subotice na jedinstveni križni put. Organizatori ovog dvodnevnog hodočašća za križem bili su mladi iz subotičkih i okolnih župa. Prema točno određenom planu mladi su pješačili asfaltom, po pijesku, preko njiva i livada okolicom Subotice. Križni put je bio iznimno naporan jer se pješačilo oko 70 kilometara. Prenoćište je za sve mlade bilo organizirano kod župljana u Đurđinu.

Povijesni susret dviju Crkvi

U utorak 29. travnja službeno su se susreli biskupi Srbije i Crne Gore s patrijarhom i episkopima Svetog Arhijerejskog Sinoda Srpske Pravoslavne Crkve. Prvi dio susreta dogodio se u Sabornoj crkvi u Beogradu gdje je okupljene biskupe i pratnju primio patrijarh **Pavle** s episkopima. Ovom susretu bio je nazočan i ministar vjera u Vladi R. Srbije **dr. Vojislav Milovanović**. Kasnije su se delegacije susrele u Patrijaršijskom dvoru. Završni dio susreta bio je u crkvi sv. Antuna gdje je služena svečana sveta misa.

Plenarno zasjedanje BK Srbije i Crne Gore

U Beogradu je 28. i 29. travnja održano deseto plenarno zasjedanje Biskupske konferencije Srbije i Crne Gore. Na zasjedanju su pored članova BK bili i gosti biskupi **mons. Franjo Komarica** iz Banja Luke i **mons. Anton Stres** iz Slovenije. Na zasjedanju je pored ostalog bilo govora o skorašnjem posjetu Svetog Oca Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini.

Đakonsko ređenje u Rimu

Subotički biskup dr. Ivan Péntzes je u Rimu u crkvi "Il Gesù" zaredio petoricu novih đakona, a među njima su i dvojica za našu biskupiju **vlč. Mirko Štefković** i **Károly Orcsik**. Na ovom slavlju u Rimu bilo je nekoliko svećenika iz naše biskupije, kao i najbliža rodbina ređenika.

Dan mladih

U Baču je 2. svibnja održan tradicionalni dan mladih na kojem se okupilo više stotina mladih iz svih hrvatskih župa naše biskupije. Predavanje na temu "Evo ti Majke" održao je **mr. Andrija Kopilović**. Na ovom susretu pored mladih i svećenika bio je i pomoćni đakovački biskup **mons. Đuro Gašparović**.

Papa u Hrvatskoj i BiH

U mjesecu lipnju Papa je bio u višednevnom pastoralnom pohodu Republici Hrvatskoj (5.-9.), a zatim je 22. pohodio i Banja Luku. Na hodočašćima na susretu s Papom bio je i lijepi broj naših hodočasnika. Nekoliko autobusa je vozilo vjernike u Dubrovnik, desetak autobusa u Osijek i nekoliko autobusa u Banja Luku. Na svojim pohodima Papa je u Dubrovniku proglasio blaženom Mariju Propetog Isusa Petković, a u Banja Luci blaženim je proglašen Ivan Merz. Na misnim slavljima u Dubrovniku i Osijeku među mnogim gostima bio je i naš biskup **dr. Ivan Pénzes**.

Koncert subotičkih zborova

U subotičkoj katedrali sv. Terezije Avilske u organizaciji Katoličkog instituta za kulturu, povijest i duhovnost, u nedjelju 18. svibnja održan je VII. koncert subotičkih zborova. Pored crkvenih nastupili su i svjetovni zborovi našega grada. Završnu točku "Canticorum iubilo" izveli su svi zborovi zajedno, a dirigent je bila **s. Mirjam Pandžić**, katedralni zborovođa.

Priznanje "Zvoniku"

Hrvatsko društvo katoličkih novinara dodijelilo je ovogodišnje nagrade najzaslužnijim članovima i suradnicima. Među nagrađenima bio je i naš katolički mjesecnik "Zvonik". Vrijedno priznanje u ime uredništva primio je 28. svibnja u Zagrebu glavni i odgovorni urednik **preč. Andrija Anišić**.

Zlatna harfa 2003.

U subotičkoj katedrali održana je tradicionalna smotra dječjih zborova naše biskupije. Nastupilo je 11 zborova, a zajedničko geslo svim sudionicima bilo je "Pjevajte Gospodinu pjesmu novu"!

Prvi suset pjesnika "Lira naiva 2003."

U subotu 28. lipnja susrelo se sedamnaest pjesnika iz Srijema i Bačke na jednodnevno druženje i upoznavanje. U sklopu susreta bilo je riječi o potrebi pisanja na ikavici, a u sklopu programa predstavljena je i knjiga u kojoj su objavljeni neki radovi sudionika ovog susreta.

Goran Vilov zaređen za svećenika, a Goran Jovičić i Dominik Ralbovsky za đakona

Subotički biskup dr. Ivan Péntzes zaređio je u subotičkoj katedrali za svećenika vlč. **Gorana Vilova**. Red đakonata podijeljen je vlč. **Goranu Jovičiću** iz subotičke župe Marije Majke Crkve i vlč. **Dominiku Ralbovskom** iz Selenče. Vlč. Vilov je župljanin župe Isusova Uskrsnuća iz Subotice. U svojoj župnoj crkvi on je slavio mladu misu u nedjelju 20. srpnja.

Dužijanca 2003.

Ovogodišnja proslava Dužijance započela je 25. travnja u Tavankutu u župnoj crkvi "Srca Isusova" gdje je katedrali župnik **mons. Stjepan Beretić** započeo obred blagoslova polja. Kasnije su okupljeni vjernici u svečanoj povorci, uz pjevanje litanija Svih svetih, krenuli na obližnju žitnu njivu gdje je bio završni dio blagoslova. Okupljenima se poslije obreda obratio **Grgo Kujundžić**, predsjednik Organizacijskog odbora Dužijance 2003.

Prva Dužijanca održana je u **Svetozar Miletiću** 5. i 6. srpnja. U sklopu programa otvorena je izložba radova od slame. Vrhunac Dužijance bilo je misno slavlje u mjesnoj crkvi u nedjelju 6. lipnja.

U **Tavankutu** je proslavljena Dužijanca u subotu 12. i u nedjelju 13. srpnja.

U sklopu Dužijance bilo je i ovogodišnje natjecanje risara u košenju žita koje je održano na njivi obitelji **Balažević**, a domaćini su bili **Vesna i Mendika Harangazo**. Na ovoj manifestaciji bili su mnogi uzvanici.

Istoga dana u 19 sati u mjesnom domu kulture zatvorena je Kolonija slamarki te izveden lijep kulturni program.

*Bandaši i bandašice iz Sombora, Svetozara Miletića, Bajmoka
i okolnih subotičkih župa*

Nedjeljno misno slavlje predvodio je **preč. Slavko Večerin**, tajnik biskupije i bajmočki župnik. Dužijanca je završena bandašicinim kolom u dvorištu župe.

U **Starom Žedniku** u župnoj crkvi Svetog Marka Dužijanca je proslavljena u nedjelju 20 srpnja. Misno slavlje predvodio je **vlč. Krešo Ćirak**. Trodnevnicu uoči Dužijance predvodio je **mr. Andrija Kopilović**.

Bajmočani su proslavili Dužijancu u nedjelju 20. srpnja u svojoj crkvi svetih Petra i Pavla. Misno slavlje predvodio je mjesni župnik **preč. Slavko Večerin**, a prigodnu propovijed održao je đakon **Mirko Štefković**.

Župljani **Male Bosne** slavili su Dužijancu u svojoj crkvi Presvetog Trojstva u nedjelju 27. srpnja. Uoči Dužijance bila je trodnevnicu koju su predvodili **Josip Miloš, Josip Temunović i Miljenko Stojić** koji je ujedno predvodio i misno slavlje na Dužijancu.

U **Đurđinu** je proslavljena Dužijanca u nedjelju 3. kolovoza misnim slavljem koje je predvodio **mr. Ivica Čatić**. Istoga dana prije bandašicinog kola bila je promocija knjige **vlč. Josipa Temunovića** "Zadužbina biskupa Budanovića".

U **Ljutovu** je i ove godine proslavljena Dužijanca u centru sela 3. kolovoza gdje je bila slavljen i sv. misa koju je predvodio mjesni župnik **Franjo Ivanković**. Poslije mise upriličen je sadržajan kulturni program i bandašicino kolo.

U **Somboru** je Dužionica proslavljena po 69. put u organizaciji HKUD-a "Vladimir Nazor". Misno slavlje u župnoj crkvi Presvetog Trojstva predvodio je **mr. Andrija Kopilović**. Nažalost, u Somboru se istovremeno održavaju dvije Dužionice. Onu "drugu" organiziraju bivši članovi HKUD-a "Vladimir Nazor" koji su napustili ovo Društvo u znak protesta kada je Društvu vraćeno izvorno hrvatsko ime.

Etnografska večer priređena je u sklopu Dužijance 2003. u HKC "Bunjevačko kolo" 1. kolovoza. U sklopu programa bio je prikazan dokumentarni film **Rajka Ljubiča** a izlaganje o glavnoj zadaći etnografije imao je **Papp Árpád**.

U organizaciji Etnografskog odjela "Blaško Rajić", Katoličkog instituta za kulturu, povijest i duhovnost "Ivan Antunović" u Likovnom je susretu 4. kolovoza otvorena tradicionalna izložba "**Marljive ruke molitve i rada**". Izložena su otajstva Krunice izrađena na slikama u slami, šlingani radovi, krunice i drugo.

Književna večer održana je u prostorijama HKC "Bunjevačko kolo" 7. kolovoza, a bila je posvećena biskupu Lajči Budanoviću i molitveniku "Slava Božja". Svoja izlaganja o biskupu Lajči Budanoviću i molitveniku iznijeli su **mons. Stjepan Beretić**, **mr. Andrija Kopilović** i **preč. Andrija Anišić**. U završnom dijelu programa dodijeljena je po tri-naesti put "**Antušova nagrada**".

XVIII. saziv **Prve kolonije naive u tehnici slame** održan je u Tavan-kutu od 5. do 12. srpnja, a radovi su izloženi u ulaznom prostoru Gradske kuće. Izložba je svečano otvorena 8. kolovoza.

U petak 8. kolovoza održana je tradicionalna tamburaška večer na centralnoj bini na glavnom gradskom trgu. U sklopu programa izabrani su i najljepši parovi mladih u narodnim nošnjama.

Subotnji program uoči završnog slavlja Dužijance započeo je u katedrali 9. kolovoza dočekom glavnih gostiju Dužijance među kojima je bio i beogradski nadbiskup **mons. Stanislav Hočevar**. Poslije pozdravnih riječi i Večernje molitve prigodnu propovijed održao je katedralni župnik **mons. Stjepan Beretić**.

U 20 sati istoga dana na glavnom gradskom trgu, na bini, bila je **ri-sarska večer** i nastup folklornih skupina iz mnogih mjesta naše zemlje i inozemstva.

Nedjeljno slavlje Dužijance započelo je ispraćajem bandaša i bandašice iz crkve sv. Roka u Subotici. Ovogodišnja čast da budu bandašica i bandaš pripala je **Jasmini Šarčević** i **Ivanu Tumbasu**.

Misno slavlje u parku kraj katedrale predvodio je beogradski nadbiskup i metropolit **mons. Stanislav Hočevar**. Poslije misnog slavlja svi sudionici uputili su se prema centru grada gdje je na svečani način uručen kruh gradonačelniku.

U bandašicino kolo došao je i nadbiskup Hočevar i pozdravio mlade.

Susret mladih na Čikeriji

Ove godine je koncem ljeta, 21. kolovoza na Čikeriji kraj križa, održan četvrti susret mladih Subotice i okolnih župa. Ovaj susret pokazao se vrlo uspješnim i interesantnim mnogim mladima koji rado dolaze na njega. Vrhunac susreta bila je sv. misa koju je predvodio ovogodišnji mladomisnik vlč. Goran Vilov.

Zvonik dobio priznanje "pro urbe"

Na svečanoj sjednici Skupštine općine Subotica dodijeljeno je visoko priznanje "Pro urbe" našem katoličkom mjesečniku "Zvonik". Priznanje počasnog građanina dobio je **Stipan Jaramazović**, stručni rukovodilac Subotičkog tamburaškog orkestra.

Obnovljeno proštenište Bunarić

Uoči proštenja na kojem se okupljaju tisuće vjernika, naše tradicionalno hodočasničko proštenište Bunarić doživjelo je ove godine temeljitu rekonstrukciju. Zalaganjem upravitelja svetišta **mr. Andrije Kopilovića** i vjernika uspelo se privesti kraju sve radove da bi Bunarić zasjao u novom izgledu za svoje proštenje. Postavljen je novi oltar, izgrađen prostor za pjevače, za ispovijed, natkriven je prostor ispred kapelice i izgrađen je stan za čuvara i za svećenike.

Početak proštenja bio je u večernjim satima 30. kolovoza uz pokorničko slavlje i procesiju. Misno slavlje predvodio je **mons. Stjepan Beretić**.

Nedjeljno centralno misno slavlje predvodio je kardinal **Josip Bozanić** koji je donio u poklon svetištu relikvije bl. Alojzija Stepinca.

U sklopu boravka kardinala Bozanića u Subotici upriličen je značajan susret svih najviših predstavnika kršćanskih Crkvi koje djeluju u Bačkoj. Ujedno je kardinal Bozanić proglašen počasnim članom našeg Katoličkog instituta za kulturu, povijest i duhovnost "Ivan Antunović".

80 godina prisutnosti sestara Kćeri Milosrđa

U organizaciji subotičke župe sv. Roka i Družbe Kćeri Milosrđa u Subotici je održano trodnevno slavlje u povodu 80 godina prisutnosti sestara u našem gradu. Prvoga dana, 12. rujna, program se održavao u prostorijama HKC "Bunjevačko kolo". Drugoga dana u sklopu proslave dvije sestre: **Imakulata Bajić** i **Rajka Žabica** obilježile su zlatan jubilej svoga redovništva. Završno slavlje predvodio je subotički biskup u zajedništvu s desetak svećenika i tridesetak sestara.

500 godina Crkve u Bačkom Bregu

Župna zajednica u Bačkom Bregu svečano je obilježila svoj značajan jubilej postojanja. Vrhunac proslave bila je biskupska misa koju je predvodio subotički biskup u subotu 30. kolovoza u 11 sati.

Završen biskupijski proces za proglašenje blaženim Sluge Božjega o. Gerarda Tome Stantića

U katedrali sv. Terezije Avilske u Subotici, u nedjelju 21. rujna, svečanom javnom sjednicom završen je biskupijski istražni postupak u procesu za beatifikaciju Sluge Božjega o. Gerarda Tome Stanića, karmelićanina. Poslije potpisivanja završnih dokumenata biskup je imenovao delegaciju koja će odnijeti i predati u Vatikan svu prikupljenu dokumentaciju. Ovoj svečanosti bili su nazočni mnogi karmelićani na čelu s vicepostulatorom o. **Antom Stantićem** koji je ove godine proslavio 60 godina svećeništva i koji je najzaslužniji da je ovaj proces okončan.

U Novom Sadu na katoličkom groblju porušeni nadgrobni spomenici

U noći od 27. na 28. rujna na katoličkom groblju u Novom Sadu porušen je i razbijen veći broj nadgrobnih spomenika. Ovaj događaj izazvao je burne reakcije najviših crkvenih i pokrajinskih vlasti.

Znanstveni skup o prof. Ani Gabrijele Šabić

U Subotici je 11. i 12. listopada održan dvodnevni znanstveni skup posvećen pokojnoj prof. **Ani Gabrijele Šabić**, koja je rodom iz Tavankuta. Na ovom susretu bilo je tridesetak profesora i prijatelja pokojnice. Oni su posjetili i razgledali Suboticu i Tavankut. Ovaj susret pokazao je da je životno djelo Ane Gabrijele Šabić ostalo neizbrisivo utkano u povijest i znanost hrvatskog naroda.

Znanstveni skup o biskupu Lajči Budanoviću

U organizaciji Katoličkog instituta za kulturu, povijest i duhovnost "Ivan Antunović" i odbora "Zadužbine biskupa Budanovića", a pod pokroviteljstvom biskupa **dr. Ivana Pénzesa** u Subotici je 14. i 15. listopada održan znanstveni skup o liku i djelu pokojnog biskupa Lajče Budanovića. Znanstveni skup održan je na hrvatskom i mađarskom jeziku.

Trideset godina katedralnog zbora "Albe Vidaković"

Koncertom u katedrali-bazilici sv. Terezije Avilske 19. listopada proslavio je katedralni zbor "Albe Vidaković" 30. obljetnicu postojanja i djelovanja. Zbor je utemeljen 1973. godine prigodom proslave 200. obljetnice katedrale. Tijekom tridesetogodišnjeg djelovanja zbor je imao brojne nastupe i dobio mnoga priznanja a voditeljica i ravnateljica zbora s. **Mirjam Pandžić** za svoj rad dobila je visoko gradsko priznanje "Pro urbe".

Na ovom svečanom koncertu gostovao je vrsni orguljaš, koji je ponikao u ovom zboru, **Alen Kopunović Legetin**.

Seminar o. Jamesa, misionara iz Indije

U subotičkoj franjevačkoj crkvi od 6. do 9. studenog karizmatski seminar održao je o. **James Manjackal**, poznati misionar iz Indije. On je svojim karizmatskim zanosom oduševio mnoge okupljene na ovom seminaru. Crkva je bila mala da bi u nju mogli stati svi koji su htjeli biti dionici ovog neponovljivog događaja.

U Ruskom Krsturu proglašena katedrala i ustoličen novi egzarch mons. Đuro Džudžar

U Ruskom Krsturu u nedjelju 2. studenog bila je povijesna svečanost u novoj katedralnoj crkvi sv. Nikole. Grkokatolici u Bačkoj dobili su svoj egzarchat (administraturu) i svog novog biskupa mons. Đuru Džudžara, koji je već dvije godine vršio službu pomoćnog biskupa u Ukrajini. U ovom slavlju sudjelovalo je uz zagrebačkog nadbiskupa i kardinala Josipa Bozanića oko trideset biskupa te mnoštvo vjernika.

PONOSNI NA TRI NOVA DOKTORA

Prema dostupnim podacima tri su Hrvata Bunjevca u novijem periodu postigli akademsku titulu doktora. Radujemo se i ponosni smo zbog njihovog dostignuća.

Dr. SLAVEN BAČIĆ

Doktorirao je na pravnom fakultetu Sveučilišta "Josipa Jurja Strossmayera" u Osijeku kod prof. dr. Josipa Vrbošića, 2. veljače 2002. godine. Naslov njegove doktorske disertacije je bio: POVJERENSTVENI STATUTI SUBOTICE, SOMBORA I NOVOG SADA S OSVRTOM NA HRVATSKE SLOBODNE KRALJEVSKE GRADOVE.

Dr. IVAN POLJAKOVIĆ

Titulu doktora filozofije stekao je 16. svibnja 2003. godine na Sveučilištu Auckland u Novom Zelandu uspješno obranivši doktorsku disertaciju pod naslovom "Bjekstvo i progon u poratnoj književnosti Podunavskih Švaba s posebnim osvrtom na Johanna Weidenheima". Disertacija (260 strana) je pisana na njemačkom jeziku, a obrana rada je bila na engleskom.

Dr. ANTE SEKULIĆ, mladi

liječnik specijalist anesteziologije i reanimatologije

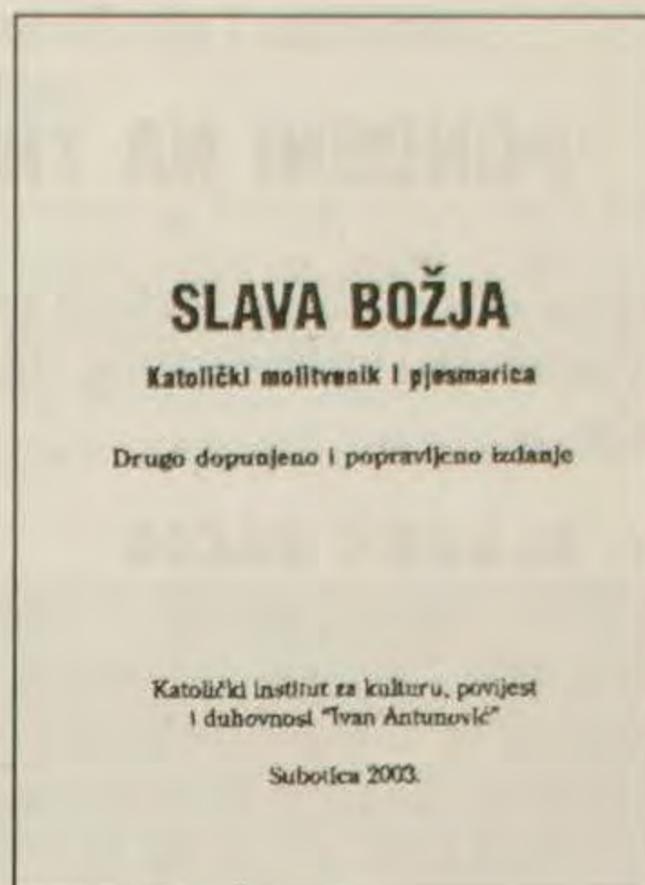

U Zagrebu u Kliničko bolničkom centru - Zagreb, na Klinici za neurokirurgiju - odjel za neuroanesteziju i neurointenzivno liječenje, 27. listopada 2003. godine obranio je doktorsku disertaciju pod naslovom "NELINEARNA ANALIZA ELEKTROENCEFALOGRAMA U NEUROKIRURŠKIH BOLESNIKA ANESTEZIRANIH TIOPENTALOM". Disertacija je iz područja biomedicine i zdravstva a što se tiče znanosti s područja Kliničke medicinske znanosti, znanstvena grana: Anesteziologija i reanimatologija. Radnju je obranio kod voditelja dr. sc. dipl. inž. Velimira Išguma.

MOLITVENIK “SLAVA BOŽJA”

doživio je u 2003. godini
svoje drugo prošireno
i dopunjeno izdanje.

Ako u Vašoj kući još nema
ovoga molitvenika iskoristite
nadolazeće blagdane i
obradujte svoje ukućane
darom trajne vrijednosti.

Molitvenik možete naručiti u Uredništvu “Zvonika”
☎ (024)554-896 po cijeni od 400 dinara.

KRUNICA U SLIČICAMA - 20 OTAJSTAVA

možete naručiti u Uredništvu Zvonika

P R E P O R U Č A M O

ZIDNI I DŽEPNI KALENDARI
(12 listova)

- ➔ **UMJETNIČKE FOTOGRAFIJE**
“LETEĆE CRKVE” SUBOTICE I OKOLICE
i
- ➔ **S DJEVOJKAMA U NARODNOJ NOŠNJI**
(bunjevačkoj, šokačkoj i srijemskoj)
i u **SUVREMENOJ NOŠNJI**

SADRŽAJ

Kalendar	4
Astronomski i vremenski podaci za 2004. godinu	28
Pomrčine Sunca i Mjeseca tokom 2004. godine	28
Kakvo će biti vrijeme u 2004. godini	28
Vrijeme po mjesecima	29
Zapovjedni blagdani	30
Obvezatni post i nemrs	30
Katolička Crkva u svijetu	31
Katolička Crkva u Hrvata	32
Crkva u Bosni i Hercegovini i Makedoniji	33
Crkva u Srbiji i Crnoj Gori	33
Katoličke novine i časopisi	35
RIJEČ UREDNIKA	37
Stjepan Beretić: Dragi čitatelju	37
PAPA GOVORI CRKVI I SVIJETU	39
Andrija Kopilović: Prikaz dokumenta "Ecclesia de Eucharistia" Ivana Pavla II.	39
Ivan Pavao II: "Prezbiteri i kateheza u Europi"	45
Ivan Pavao II: Razmatrati Krista s Marijom	47
* Kata Ivanković: Poziv	48
Srebrni jubilej papinskog služenja Ivana Pavla II.	49
DUHOVNOST	53
o. Mato Miloš: 40 godina liturgijske konstitucije II. vatikanskog sabora "Sacrosanctum Concilium"	53
Kalendar liturgijskih slavlja u svetištu Majke Božje na Bunariću za godinu 2004.	58
Andrija Anišić: Lice	59
* Andrija Anišić: Trenutak neba	66
Robert Skenderović: Štovanje svetaca kod bačkih Hrvata	69
Andrija Kopilović: Vjerski odgoj kao integralni dio školskog odgoja ..	77
Đ. Perković: Držeći se za ruku - intervju s Chiarom Lubich	85
* Blaženka Rudić: Marija Bistrica	88
Naš kandidat za sveca o. Gerard Tomo Stantić	89
Mato Miloš: Završen biskupijski Postupak za proglašenje blaženim i svetim Sluge Božjega o. Gerarda Tome Stantića, OCD	89
O. Ante Stantić: Postupak SB Gerarda Tome Stantića predan Kongregaciji za Svete u Vatikanu	91
NOVI BLAŽENICI - Bl. Marija Propetog Isusa Petković i bl. Ivan Merz	94
Propovijed pape Ivana Pavla II. u Dubrovniku	94
Papina propovijed na misi u Banjoj Luci	96
Bl. Ivan Merz	98
Bl. Marija Propetog Isusa Petković	98
CRKVA U HRVATA	99

Marinko Stantić: Zagrebački nadbiskup i metropolita	
Josip Bozanić - naš novi kardinal	99
NARODNO BLAGO	103
Alojzije Stantić: Ribolov	103
* Stipan Bašić Škaraba: Srce mi se u grudima širi	116
Naco Zelić: Slamarke - jedan susret!	117
* Antun Kovač: Bensedin na grani	119
Alojzije Stantić: Ovo (možda) niste znali	120
* Boro Karadža: Najljepši krov u gradu	122
ŠTIVO ZA TRENUTKE ODMORA	123
Ivan Vilov: Pauk	123
Ivan Vilov: Zlatni zubi	123
Ivan Vilov: Starica i lubenice	124
Ivan Vilov: Vujo iz Like	125
Ivan Pašić: Sačuvajmo šokačka obilježja	126
Ivan Pašić: Šokac grdi svoga konja	126
Luka Štilinović: Istinita pripovijetka iz ministrantski dana	127
STRANICE MLADIH	129
Papa voli mlade, mladi vole Papu	130
Ivana Petković: Što mi znači krunica	131
Željka Zelić: Blagoslovljen bio prijatelju!	132
Naša razmišljanja	133
Amalija Knezi: Moji prijatelji	133
S.: Da sam proročica rekla bih Subotičanima...	133
K. A.: Sreća	134
Mario L.: Divim se...	134
Stanislav Prčić - Marinko Stantić: Rezultati ankete	
sa Čikerijade 2003.	135
Moje zvanje	136
* Zlatko Gorjanac: Tvoj sam Majko, Ti me vodi	137
K. Č.: Razgovor s Marijanom Papom	138
* Ivana Papeš Bogosavljev: Pusti bol...	139
Željko Skenderović: Božja providnost (prst Božji)	140
* Bog računa na tebe	144
MALA DANICA	145
Dječji vrtić "Marija Petković" Subotica	146
* Ph. Bosmans: Vi veliki	147
Luka Štilinović: Anđo čuvar na ramenu	148
* Ivana Mandić: Božićna želja	149
* Samenka Mandić: Tata	149
Filip Čeliković: U svakom ćete čovjeku otkriti bogat	
i raznovrstan život	150
Dječji grobovi	151
Zlatna harfa 2003.	152
* Dominika Ćakić: Hvala	154
* Hermina Malković: Majci u spomen	154
* Blaženka Rudić: Materice	155
K.Č.: II. smotra recitatora na hrvatskom jeziku	156

* Fala tebi	158
* Franjo Ivanković, st.: Mala čudotvorka	160
Dragocjeno vrijeme	160
LJEPOTA BRAČNE LJUBAVI I VJERNOSTI	161
Vesna Huska: Zašto se netko drogira?	162
V.H.: Iz života	165
Otac James Manjackal: Obiteljskom molitvom protiv rastave	166
* Nedeljka Šarčević: Vratite se golubovi	168
* Marija Šeremešić: To je naše prelo	168
KULTURA	169
Milovan Miković: Prikaz hrvatskog nakladništva u 2003. godini	169
Katarina Čeliković: Zvučna književna edicija u 2003.	173
Katarina Čeliković: "Rimski triptih" - meditacije Ivana Pavla II.	174
DA IH NE ZABORAVIMO	177
Velika žena s bačke ravnice	177
Dr. Ante Sekulić: Promišljanja o poukama i porukama iz životopisa i djelâ Ane Gabrijele Šabić	178
Dr. Josip Baričević: Životopis s izborom objavljenih djelâ Ane Gabrijele Šabić (1950. - 2000.)	183
Slaven Bačić: Tome Vereš - zavičajni pisac	185
Blaženka Rudić: Sjećanje na župnika msgr. Lazara Križanovića	190
Ante Zomborčević: Nikola Matković prvi Hrvat-Bunjevac školovani učitelj tjelesnog odgoja	192
* Cecilija Miler: Mi ljudi Bačke	194
POVIJESNI KUTAK	195
Stjepan Beretić: Đuro Dubičanac - prvi župnik župe svetoga Jurja u Subotici	195
* Ivan Pašić: Bože.. ..	198
* Katarina Miloš: Otac, Sin i Duh Sveti	198
* Josip Dumendžić Meštar: Svoji na svome	198
POPULARNA ZNANOST	199
Vinogradarstvo	199
Petar Cindrić, Nada Korać: Sortiment vinove loze u Vojvodini	199
* Đula Milodanović: Nebo u mom srcu	206
Medicina	207
Bojana Patarčić (priređila): Stres	207
* Marija Matarić : Bez jauka	210
Ekumenizam u slici	211
OBLJETNICE	213
Svećenici jubilarci	213
Sestre jubilarke	214
Andrija Anišić: Sestre Kćeri milosrđa 80 godina s nama	217
* Antun Klem: Hvalospjev časnoj	226
NAŠI POKOJNICI	227
KRONIKA	235

Znak * označava pjesme ili molitve

PREPORUČAMO - PREPORUČAMO - PREPORUČAMO
HRVATSKO KNJIŽEVNO DRUŠTVO SV. ĆIRILA I METODA
(SV. JERONIMA)

POPIS IZDANJA

BIBLIOTEKA ROMANI

Velimir Deželić sin: Sofiju odabra
Stjepan Džalto: Gladne i nemirne godine

PJESME

Antologija: Za blagdanskim stolom
August Ćarmati: Iznad omeđenih krugova
Ante Jakšić: Molitve pod zvijezdama
Pjesme: Iz hrvatske marijanske lirike
Tom Smerdel: Moji psalmi

BIBLIOTEKA "NOVI VIDICI"

Ferdinand Klostermann: Teze o laicima
Radovan Grgec: Novo i staro
Radovan Grgec: Nadanja i iščekivanja
Jean Guitton: Katolicizam

ZBORNICI

Hrvatski književni zbornik: Marulić
Grupa autora: Zbornik o dr. Josipu Andriću

ČASOPISI

"MARULIĆ" - hrvatska književna revija;
časopis za književnost i kulturu
"SVETA CECILIJA" - časopis za duhovnu
glazbu (s notnim prilogom)
"MIROTVORNI IZAZOV" - glasilo
hrvatskog ogranka WCRP
(časopis za kulturu mira i nenasilja)

**OSTALA LITERATURA
ZA VJERSKU IZOBRAZBU**

Otto Goldmann: Ima li Biblija pravo?
Upute naših biskupa o enciklici pape
Pavla VI. "Humanae vitae"
(o regulaciji poroda)
Charles Journet: Marija Majka Crkve

DANICA 2002. - najstariji i najpoznatiji
hrvatski katolički kalendar (knjiga), koji
izlazi od 1871. godine.

NOVA IZDANJA

Radovan Grgec: Odsjevi kršćanske kulture
Grupa autora: Obljetnice hrvatskih
velikana
Nikola Bićanić: Vila Velebita

NAJNOVIJA IZDANJA

Radovan Grgec: Reći ime (II. izdanje)
John Pintar: Četiri godine u Titovu paklu
Mladen Jurčić: Bitka za smisao
Tomo Vereš: Razmišljanja jednog kršćanina
C. Gastaldi: 13 utoraka sv. Antunu

**KNJIŽARE HKD
"ĆIRILA I METODA"**

Ćirilometodska knjižara, Zagreb,
Kaptol 29, tel/fax: 99385/1/4814-709

Ćirilometodska knjižara,
DUBROVNIK, Zeljarica 7

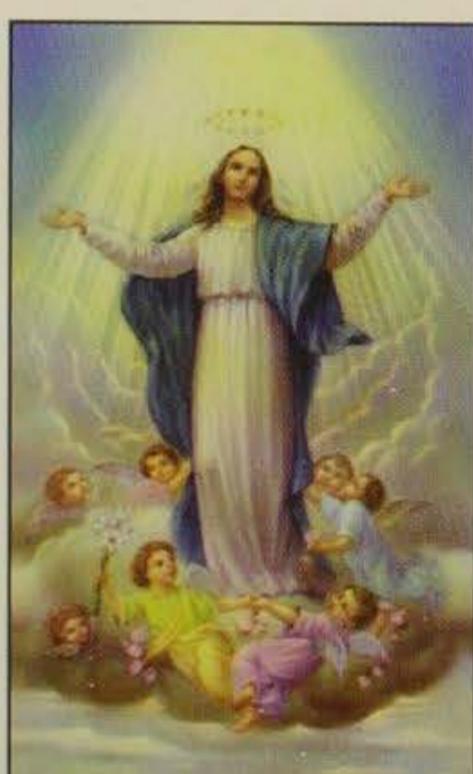
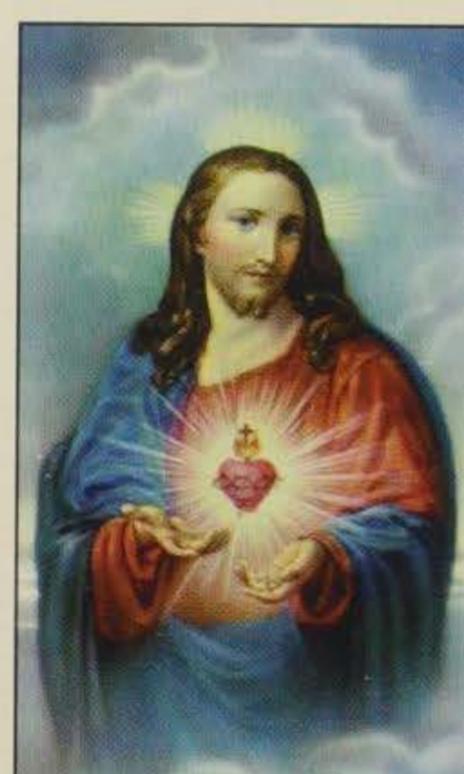
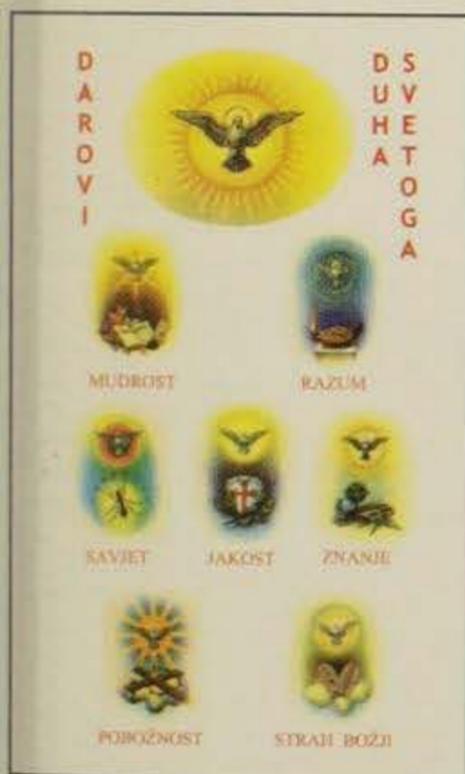
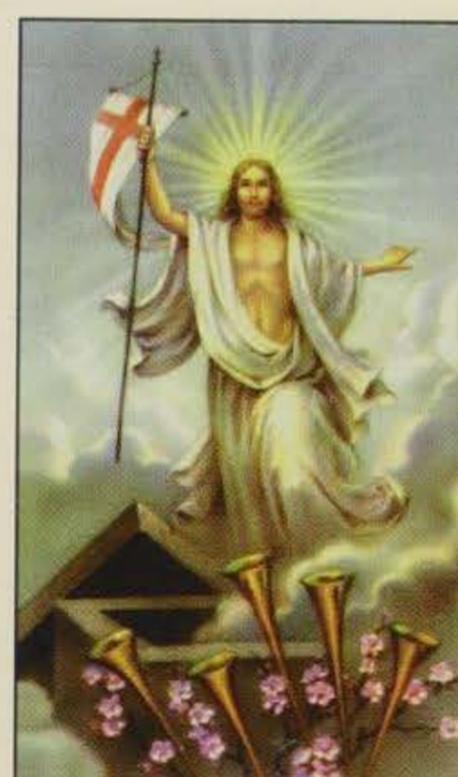
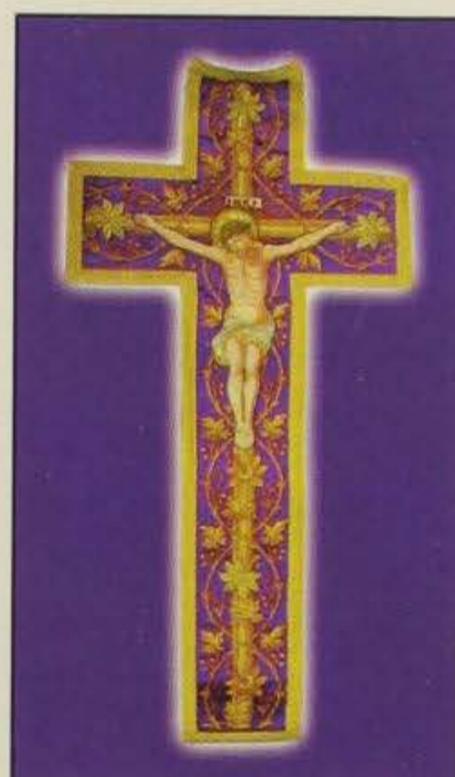
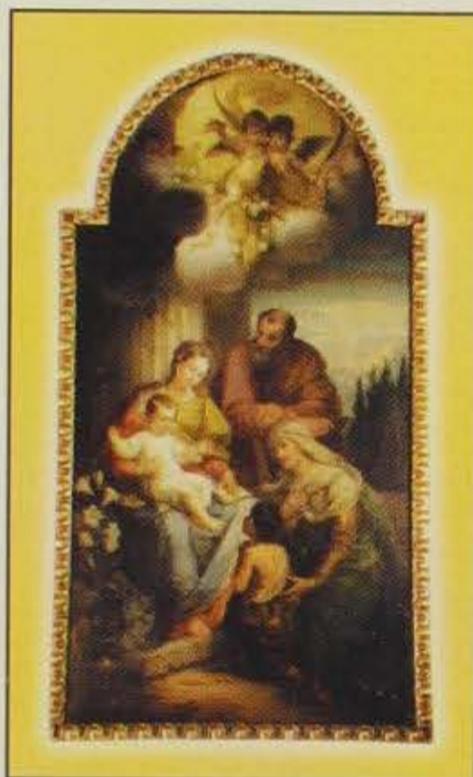
NARUDŽBE

HRVATSKO KNJIŽEVNO DRUŠTVO
SV. ĆIRILA I METODA
(DRUŠTVO SV. JERONIMA)
10000 ZAGREB
Trg kralja Tomislava 21,
tel/fax: 99 385 1 49 22 300

ZAHVALJUJEMO
HRVATSKOM DRUŠTVU SV. ĆIRILA I METODA
(SV. JERONIMA) NA SURADNJI, POMOĆI I PODRŠCI
tel/fax: 99385/1/431-950

Uredništvo "Zvonika" tiskalo je četrdesetak sličica s novim motivima. Ovdje prikazujemo samo nekoliko. Ako ste zainteresirani, poslat ćemo Vam besplatno kao uzorak sve sličice. Cijena jedne sličice je 1 dinar. Za narudžbe veće od 1000 komada dajemo popust od 20 %.

Informacije i narudžbe prima Uredništvo "Zvonika",
Beogradski put 52, Subotica; tel. 024/554-896.

S. THERESIA

OBNOVLJENO SVETIŠTE MAJKE BOŽJE

"BUNARIĆ" - SUBOTICA

